อนุสรณ์

งานฌาปนกิจศพ

คุณยายนารถ นุตเสน

และ

คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพุธที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๓

อนุสรณ์

งานฌาปนกิจศพ

คุณยายนารถ นุตเสน

และ

คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฎกษัตริยาราม

วันพุธที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๓

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้แสดงไมตรีจิต มาเคารพศพ รับเป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรม ร่วมบำเพ็ญกุศล และมาเป็นเกียรติในงานฌาปนกิจศพ คุณยายนารถ นุตเสน และคุณแม่น้อม โกมลเกตุ

หากมีสิ่งใดบกพร่องขอได้โปรดประทานอภัยให้ด้วย

คำนำ

เมื่อแม่เจ็บอยู่โรงพยาบาล แม่ปรารภกับพวกเราลูก ๆ ว่า อยากจะพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจของยาย

พวกเราไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนเลยว่า จะต้องจัดงานศพของยายและแม่ขึ้นในวันเดียวกัน จริงอยู่ความตายเป็นของเที่ยงแท้และแน่นอน แต่ทำไมแม่ถึงจากเราไปเร็วกว่าที่พวกเราคาดคิดไว้

เนื่องจากยายและแม่เป็นบุพพการีผู้มีพระคุณสูงสุด เป็นที่ยึดที่พึ่งของพวกเรา ทั้งสองท่านเป็นผู้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา และหลักธรรมในการดำเนินชีวิตตลอดมา ฉะนั้นพวกเราจึงมีความเห็นพ้องต้องกันว่า หลักธรรมะของพระอาจารย์ผู้ทรงคุณหลายท่านที่ปรากฏอยู่นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองและสังคมบ้างตามสมควร

คณะเจ้าภาพ

นางนารถ นุตเสน

ชาตะ ๒๔๓๐

มรณะ ๖ ต.ค. ๒๕๒๒

สิริอายุ ๙๓ ปี

ประวัติคุณยาย

ยายของเราชื่อ นางนารถ นุตเสน เป็นบุตร นายสุด และนางสิน เกิดเมื่อปีกุน เดือน ๖ พ.ศ. ๒๔๓๐ ณ ตำบลวัดโสมนัส มีพี่ชายร่วมบิดามารดาเพียง ๑ คน เท่านั้น คือพระบริหารจิตรลดา (นุต นุตเสน) เมื่อเจริญวัยได้แต่งงานกับนายแฉ่ง มีบุตร ๒ คน คนแรกถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย และบุตรคนที่สองคือ นางน้อม โกมลเกตุ ซึ่งเป็นแม่ของพวกเรานั่นเอง

มีบุตรบุญธรรม ๑ คน คือ นางวรรณา รัตพงศ์

มีหลานอา ๓ คน คือ

๑. นายสิตล์ นุตเสน

๒. นางสาวประไพ นุตเสน

๓. นายอุเทน นุตเสน

ตลอดชีวิตของยายที่พวกเราใกล้ชิด ยายเป็นผู้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนามากที่สุด ยายเคยเล่าให้พวกเราฟังว่า ยายทำบุญตักบาตรทุกเช้า นับตั้งแต่เด็กมาจนเกือบจะสิ้นอายุขัยเพราะความชรา วันพระ ยายต้องไปฟังเทศน์ ถือศีล

รับอุโบสถ ค่ำลงก่อนนอนยายจะไหว้พระสวดมนต์เป็นเวลานาน แล้วนั่งแผ่เมตตาจิต ยายพูดกับพวกเราเสมอว่าหัดเป็นคนใจบุญไว้เถอะลูก ชีวิตเราจะไม่ตกอับ จะมีกินมีใช้สม่ำเสมอถ้าเราทำบุญไว้

ยายเป็นผู้มีฝีมือในด้านการปรุงอาหาร คาว หวาน ทั้งทำกินและทำขาย เมื่อจะทำอะไร ยายจะเรียกพวกหลานๆ เข้าไปช่วยเป็นการสอนพวกเราให้รู้จักวิธีทำไปด้วยในตัว ฝีมือการเผาข้าวหลาม กาละแม กล้วยแขก ข้าวเม่าทอด ขนมจีนน้ำพริกของยายเป็นเลิศในละแวกบ้านโสมนัส เมื่อถึงหน้าเผาข้าวหลาม พี่ชายของพวกเราต้องเป็นฝ่าย "เอนทะเนียร์" (ยายเรียกอย่างนั้น) คือจะต้องช่วยยายจัดหาฟืนแสม กระบอกไม้ไผ่ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเผาข้าวหลามไปเตรียมไว้ให้พร้อม หลาน ๆ ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายเตรียมข้าวเหนียว มะพร้าว และอื่น ๆ พี่ชายของพวกเรายังเล่าให้ฟังจนจบ มักมีว่าบางทีฟืนแสมที่ซื้อมาแล้วจากสี่แยกมหานาคนั้นแพงไปร้อยละสามสตางค์ ยายบอกให้ล่องเรือกลับไปคืน แล้วซื้อมาใหม่ จากพฤติกรรมอันนี้ก็เป็นการสอนพวกเราไปในตัวให้พวกเรามีความอดทน

มีความรอบคอบ ถี่ถ้วน รู้จักวิธีการค้าขาย อันจะเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของพวกหลาน ๆ แต่ละคนไป

เมื่อถึงหน้าสาร์ท กาละแม ข้าวเหนียวแดง ยายจะจ้างคนมาขุดหลุมสำหรับกวนกาละแมด้วยกะทะใบบัว ฝีมือและรสชาติการกวนกาละแมของยายเป็นที่เลื่องลือ ผู้ที่จะมีโอกาสชิมกาละแมของยายนั้นต้องสั่งจองล่วงหน้า สินค้าทุกอย่างที่ยายทำขายดิบขายดี และผู้ที่เคยรับประทานอาหารที่ยายทำจะติดใจในรสอาหารนั้น ๆ เมื่อยายทำอะไรขายพวกเราทุกคนทั้งหลานอาและหลานยายก็ได้กินของอร่อย ๆ นั้นไปด้วย จนกระทั่งพวกเราโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เราไปซื้ออาหารประเภทเดียวกันที่ร่ำลือว่าอร่อยนักหนามาลองกินดูบ้าง พวกเรายังรู้สึกว่า ความอร่อยนั้นยังไม่เท่าครึ่งหนึ่งของยายเลย

ยายเป็นคนอ่อนน้อม สุภาพเรียบร้อย และเป็นผู้มีสัมมาวาจา ตลอดชีวิตของยายที่พวกเราอยู่ใกล้ชิด ยายคารวะต่อผู้มีอาวุโส ปูชนียบุคคล ยกย่องพูดถึงแต่ส่วนที่ดีของบุคคลที่ยายรู้จักเคารพนับถือ ยายสอนให้พวกเรามีความกตัญญูรู้บุญคุณผู้ที่เคยมีอุปการะคุณแก่พวกเรา ยาย

เป็นผู้ชี้แนะแนวทางชีวิตหลายอย่าง โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างบ้าง สอนด้วยปิยะวาจาบ้าง ซึ่งพวกเราซาบซึ้งในบุญคุณของยายยิ่งนัก

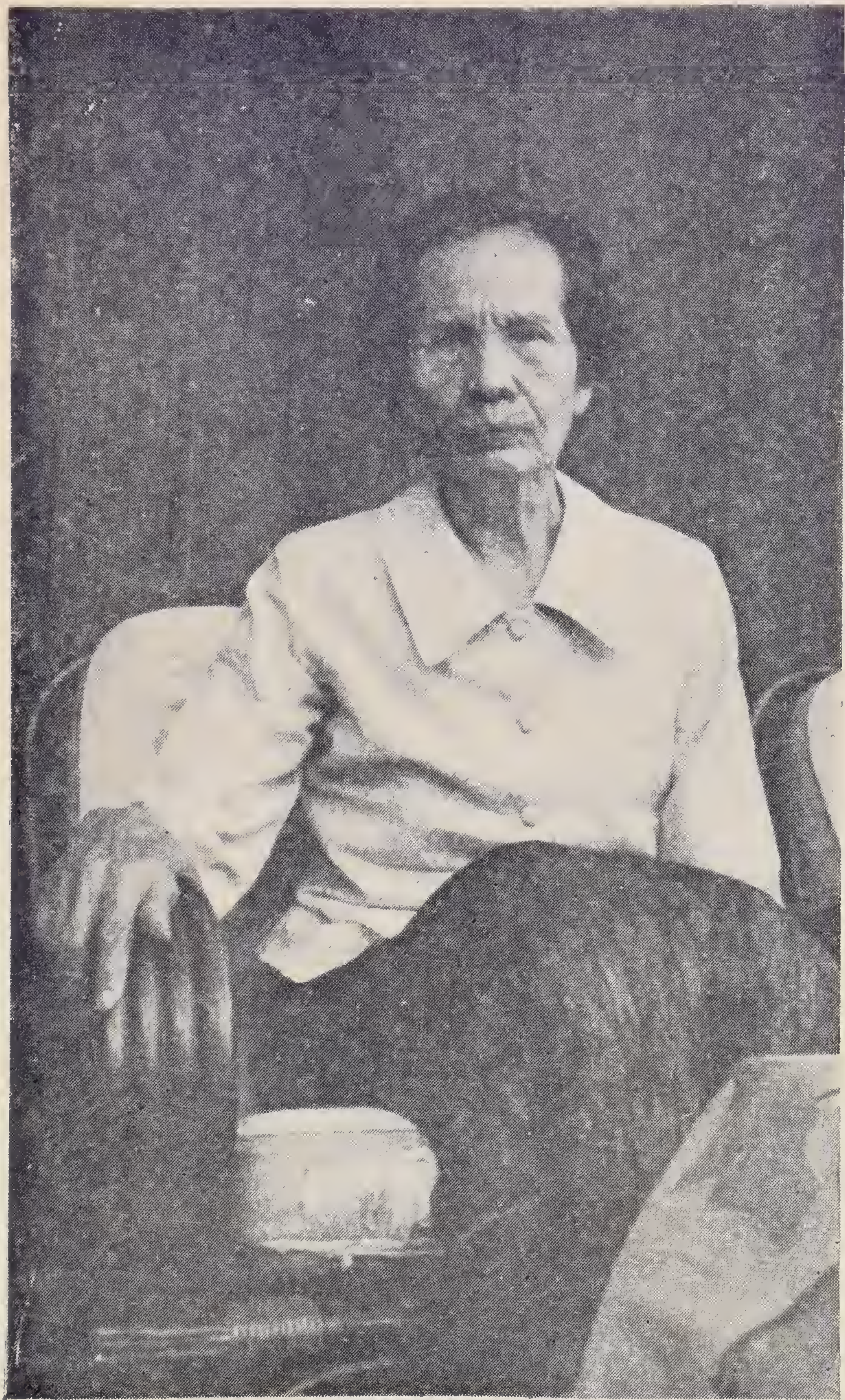
ยายเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรักใคร่เพื่อนบ้านเหมือนญาติสนิท เมื่อถึงเทศกาลวันตรุษ สงกรานต์ คุณพระบริหารจิตรลดา พี่ชายของยายซึ่งเป็นคุณตาของพวกเราจะทำบุญกลางบ้านเลี้ยงพระ เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์แล้ว จำได้ว่ายายจะต้องตักของแจกให้บ้านโน้นบ้านนี้ในละแวกวัดโสมนัส นับตั้งแต่บ้านพระยาวรวิทย์พิศาล เรื่อยมาจนถึงบ้านคุณลุงตริ จินตยานนท์ บางทีต้องเลยไปถึงบ้านแถบกุฏิแม่ชีศาลาเขียวก็มี พวกเราหลาน ๆ ก็ต้องนำของเหล่านั้นไปยังบ้านที่ยายสั่งเป็นบ้าน ๆ ไป ถ้วยชามที่พวกเรานำกลับมาแล้ว ทุกคนจะต้องล้างสะอาดคว่ำให้ถูกที่ทาง แล้วห้ามบ่นว่าเมื่อยหรือเบื่อ ถ้าบ่นให้ยายได้ยินเมื่อไร ยายจะสอนว่า ทุกอย่างที่เราตั้งใจทำดีแล้วอย่าบ่นเลยนะลูก จะไม่ได้กุศลผลบุญในการทำ พวกเราก็ต้องหยุดบ่น ไม่พูดให้ยายได้ยินเพราะเกรงว่ายายจะเสียใจที่พวกเราไม่นำพาในคำสั่งสอนของยาย

บั้นปลายชีวิตของยาย ยายเป็นผู้มีความสุขที่สุด จากผลบุญที่ยายสร้างสมมาแต่เยาว์วัย ลูกหลานและญาติสนิทที่ยายเคยอุปการะมานั้น มาเยี่ยมเยือนยายไม่ขาดสาย ยายก็ให้ศีลให้พรตลอดเวลา วาจาของยาย พวกเราถือว่าเป็นวาจาสิทธิ์ ยายพูดอะไรมักจะเป็นไปตามนั้นเสมอ

ยายเป็นผู้เตรียมพร้อม และยอมรับว่าการตายเป็นสิ่งที่แน่นอน และจะมาถึงยายในเร็ววัน ประมาณ ๑ เดือนก่อนจะสิ้นใจ ยายมอบเงินจำนวนหนึ่งให้ไว้ แล้วสั่งเสียเรื่องงานศพของยาย อาทิให้มีสวด ๓–๕ คืน ให้ทำสังฆทาน ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน ให้นิมนต์สมเด็จพระวันรัต วัดโสมนัสมาเทศน์ให้ยายฟังในวันเก็บศพ และอื่นๆ เป็นต้น

ในที่สุดยายก็จากเราไปอย่างสงบเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๒ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษาพอดี ทุกอย่างเป็นไปอย่างที่ยายตั้งใจไว้ รวมสิริอายุของยาย ๙๓ ปี ๔ เดือน

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก รวมทั้งผลบุญกุศลทั้งหลายที่ยายเคยทำมาตลอดอายุขัย จงเป็นอานิสงส์ให้ยายได้ไปอยู่ในที่สุคติ และภพภูมิที่ดี ขอให้ยายได้พบพระพุทธองค์อันเป็นยอดความปรารถนาของยายด้วยเทอญ

คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

ชาตะ ๑ พฤษภาคม ๒๔๔๙

มรณะ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๒

สิริอายุ ๗๓ ปี ๖ เดือน ๑๖ วัน

ประวัติแม่

แม่เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ ๒๔๔๙ ณ ตำบลวัดโสมนัส อำเภอป้อมปราบ จังหวัดพระนคร บิดาชื่อนายแฉ่ง มารดาชื่อนางนารถ นุตเสน เมื่อเยาว์วัย ได้รับการศึกษาที่โรงเรียนสังขวาทิทย์ ต่อมาได้เข้าพิธีสมรสกับนายประเวศ (ทองปาน) โกมลเกตุ มีบุตรธิดา ๖ คน คือ

๑. นายสมบูรณ์ โกมลเกตุ (ถึงแก่กรรม)

๒. พ.อ. อุทัย โกมลเกตุ

๓. นางอุไร ศิริถาพร

๔. นางเบญจรัตน์ บุษปะบุตร

๕ พ.ต.ต. สุบัญชา โกมลเกตุ

๖. นางงามพิศ ประทีปะวณิช

มีหลานย่า ๕ คน

เกิดจาก พ.อ. อุทัย และนางจำเนียร โกมลเกตุ ๔ คน คือ

๑ ร.ต. หญิงเนื้อทิพย์ โกมลเกตุ

๒. ร.ท. สุทธนา โกมลเกตุ

๓. ว่าที่ ร.ต. กฤษดา โกมลเกตุ

๔. ด.ญ. ประภาศรี โกมลเกตุ (ถึงแก่กรรม)

เกิดจาก พ.ต.ต. สุบัญชา และนางพวงทอง โกมลเกตุ ๑ คน คือ

๑. ด.ญ. โกมลลดา โกมลเกตุ

มีหลานยาย ๖ คน

เกิดจากนางอุไร และนายวิชาญ ศิริถาพร ๓ คน คือ

๑. น.ส. รักตวรรณ ศิริถาพร

๒. นายสารสิน ศิริถาพร

๓. ด.ญ. พนมพร ศิริถาพร

เกิดจากนางงามพิศ และ ร.ต.อ. ธงชัย ประทีปะวณิช ๓ คน คือ

๑. ด.ญ. งามจิตร ประทีปะวนิช

๒. ด.ช. ธงชาติ ประทีปะวนิช

๓. ด.ญ. งามฉลวย ประทีปะวนิช

แม่ดำรงตนเป็นแม่ที่ดีของลูก เป็นยายเป็นย่าที่ดีของหลาน ให้ความรัก เมตตา เอื้อเฟื้อลูกหลานเสมอหน้ากัน ถ้ารู้ว่าลูกมีเรื่องทุกข์ร้อน แม่ก็จะเดือดเนื้อร้อนใจ

ทุกข์ร้อนไปกับลูกด้วย แม่เป็นผู้ช่วยคลายความทุกข์ให้ ถึงแม้แม่ของเราจะเป็นผู้มีการศึกษาน้อย แต่แม่เห็นค่าของการศึกษา แม่เป็นผู้เคี่ยวเข็ญให้พวกเราท่องหนังสือทำการบ้าน และไปโรงเรียนสม่ำเสมอ

แม่รับภาระหนักในการดูแลบ้าน เลี้ยงดูลูกตลอดมาจนถึงหลานบางคน ทำให้แม่ไม่มีเวลาที่จะไปวัดฟังเทศน์ ศึกษาธรรมะ ฟังปาฐกถาธรรม หรือเดินทางไปทำบุญกุศลยังสถานที่ต่าง ๆ ตามที่แม่อยากจะไป แต่แม่ก็มิได้ละเลยพระศาสนา แม่อ่านหนังสือธรรมะ ฟังวิทยุ และโทรทัศน์รายการธรรมะเป็นประจำ เมื่อภาระของแม่เบาบางลง แม่ก็เริ่มสุขภาพไม่ดี มีอาการของโรคแพ้อากาศ แพ้ฝุ่นละออง สุดท้ายยังพบว่ามีเนื้องอกที่ลำไส้ใหญ่

แม่ได้เข้ารักษาตัว ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๒ คณะแพทย์ลงความเห็นว่าเป็นโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ ได้รับการผ่าตัด และดูแลอย่างดีจากนายแพทย์จนกลับบ้านได้ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ ได้มารักษาตัวอยู่ที่บ้านได้ ๕ วัน ก็จากไปอย่างสงบ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ สิริอายุรวมได้ ๗๓ ปี ๕ เดือน ๑๖ วัน

วจนานุสรณ์

อุบาสิกา นารถ นุตเสน หรือคุณยายนารถ เท่าที่ได้รู้จักคุ้นเคยมา ตั้งแต่อยู่บ้านข้างวัดโสมนัสวิหาร เป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาตั้งตนเป็นอุบาสิกา มั่นอยู่ในการบำเพ็ญบุญ ที่เห็นปรากฏก็คือ ทานมัย ศีลมัย ให้ทานรักษาศีลเป็นประจำ ถึงวันพระก็ทำอาหารถวายสังฆทานเป็นส่วนรวมประจำวันพระ วันพระละ ๑๐ รูป เสมอมา ในการปฏิบัติตนก็เป็นคนมีอัธยาศัยเยือกเย็นสงบ วางตนเป็นคนแก่ที่มีประโยชน์แก่ลูกหลาน เป็นคนแก่ที่เด็ก ๆ ไม่เกลียด เพราะมีเมตตากรุณาสงเคราะห์เผื่อแผ่ แนะนำพร่ำสอนให้เด็ก ๆ รู้จักว่าอะไรควร อะไรไม่ควร โดยเฉพาะหลาน ๆ โดยตรงทุกคนก็ได้พยายามอบรม ให้ตั้งอยู่ในความดี เป็นเด็กดีมีวิริยะ อุตสาหะ ศึกษาเล่าเรียน จนสำเร็จทำการงานตั้งตนได้ทุกคน ตามที่สังเกตมา เด็ก ๆ ข้างวัดโดยเฉพาะหลานคุณยายนารถ เป็นเด็กดี เข้ามาในวัดก็ไม่ส่งเสียงอื้ออึง ไม่วุ่นวาย ไม่เล่นให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งของก่อสร้างในวัด นี่ก็เป็นเพราะคุณยายนารถได้ตักเตือนอบรมลูกหลานๆ เป็นอย่างดี ถ้าผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กๆ เยาวชนอื่น เช่น ปู่ ตา ย่า ยาย มารดา บิดา ได้เอาใจใส่ฝึก

อบรมเด็ก ๆ ในปกครอง ให้รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร โดยชี้คุณชี้โทษ ให้เด็กรู้และเข้าใจจนรักสิ่งที่เป็นคุณ เกลียดกลัวสิ่งที่เป็นโทษแล้ว ก็หวังได้ว่า เด็ก ๆ ของเราที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปนั้น จะเป็นพลเมืองที่ดี มีการงาน มีฐานะมั่นคง บ้านเมืองก็จะสงบเรียบร้อยจะได้ช่วยกันรักษาธำรงไว้ซึ่งสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ตลอดไปได้แน่นอนไม่ต้องสงสัย

คุณยายนารถ เป็นผู้มั่นอยู่ในพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีธรรมประจำใจตลอดมาเท่ากับได้ถึงพระพุทธเจ้าพระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันแน่นอนสูงสุด เมื่อล่วงลับไปก็ไปดี มีสุคติ เป็นที่ไปในเบื้องหน้า ดังพระบาลี ว่า

เยเกจิ พุทฺธํ สรณํ คตา เส น เต คมิสฺสนฺติ อบายภูมิ เป็นต้น ซึ่งแปลว่า ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นที่พึ่ง แลชนเหล่านั้น ย่อมไม่ไปสู่อบายภูมิ

สมเด็จพระวันรัต

วัดโสมนัสวิหาร

๑๒ ม.ค. ๒๕๒๓

คุณยายนารถ นุตเสน และ คุณโยมน้อม โกมลเกตุ
รำลึก

ด้วยเป็นกาลเวลาอันยาวนานมาแล้ว คุณโยมทั้งสองได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาตมภาพเอง และมีความคุ้นเคยกับพระเถรานุเถระภายในวัดมกุฏกษัตริยาราม เพราะเคยได้ร่วมกับญาติ พี่น้องลูกหลานทำบุญกุศล บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นประจำ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

อาตมภาพได้คุ้นเคยกับคุณโยมทั้งสองก็ด้วยสายธารแห่งศรัทธา โดยการที่คุณโยมทั้งสองได้มีศรัทธาถวายอาหารบิณฑบาตรแก่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำตลอดมาจนถึงวาระสุดท้ายแห่งอายุขัย ด้วยความเป็นผู้มีอัธยาศัยที่เต็มไปด้วยการเผื่อแผ่ให้กันนี้เอง คุณโยมทั้งสองจึงเป็นที่เคารพรักและเชื่อถือของญาติมิตรทุกคน ตลอดทั้งลูกหลานคุณโยมก็ให้ความเมตตาเอ็นดูรักใคร่ ปรารถนาให้มีความสุขความ

เจริญและความก้าวหน้าในสังคม ทั้งยังให้ทรัพย์อันเป็นแก่นสารแห่งชีวิต คือการศึกษาเล่าเรียนแก่บุตรธิดา หลานให้มีหน้าที่การงานอย่างมั่นคงทุกถ้วนหน้า เหตุนั้นเมื่อคุณโยมทั้งสองจากไปโดยไม่มีวันกลับ จึงเป็นที่อาลัยเสียดายทั้งในส่วนตัวของอาตมภาพเองและบุตรหลานทุกคน

คุณโยมทั้งสอง เป็นผู้มีอายุยืนนานพร้อมกับมีบุญกุศลเป็นเครื่องประจำใจโดยตลอด ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าเป็นผู้มีบุญที่กระทำไว้แล้ว ในกาลก่อน ก่อให้เกิดเป็นผู้มีอายุยืนเกิดมาแล้วได้เป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา สร้างกุศลเพิ่มเติมอยู่เสมอ อันเป็นปัจจัยให้ไปเกิดในภพที่ดีอีกต่อไป และคุณโยมทั้งสองก็ได้บำเพ็ญตัวให้เป็นที่พึ่งของบุตรหลานโดย ให้ การแนะนำ สั่งสอน ตักเตือน ให้เว้นชั่ว ประพฤติ ดี พร้อมทั้งชี้นำให้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณรู้จักกาล รู้จักสถานที่ และรู้จักบุคคล จึงสมกับนามว่าคุณยายนารถ คุณโยมน้อม

คณะท่านเจ้าภาพ ผู้เป็นบุตรธิดา หลาน ญาติมิตร ได้กำหนดฌาปนกิจศพในวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม นี้ ขอกุศลทั้งปวงที่ท่านได้บำเพ็ญไว้แล้วนั้น จงเป็น อุปถัมภกะปัจจัยอำนวยอิฏฐวิบากสมบัติมนุญผลอันเป็นที่เจริญใจ แด่ คุณยายนารถ นุตเสน และคุณโยมน้อม โกมลเกตุ ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพจงทุกประการ.

ญาณพโล ภิกขุ (สวัสดิ์)
วัดมกุฏกษัตริยาราม

ลูกหลาน และ ญาติมิตร ในงานศพ คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

อาลัยแม่และพี่น้อม

แม่และพี่น้อม เป็นผู้ที่มีพระคุณอย่างสูงต่อข้าพเจ้าและลูก ๆ สุดที่จะหาสิ่งใดมาเปรียบได้ ชีวิตที่สุขสบายของข้าพเจ้าและลูก ๆ ในทุกวันนี้ ก็เพราะแม่และพี่น้อมเป็นผู้อุปการะให้ความเมตตาปราณีเสมอมา ทั้งยังเป็นที่ปรึกษาหารือของข้าพเจ้าและลูก ๆ ตลอดมา จนวันสุดท้ายแห่งชีวิต พระคุณนี้ข้าพเจ้าและลูก ๆ จะไม่มีวันลืมเลือนจนตลอดชีวิต

ดวงวิญญาณของแม่และพี่น้อมสถิตย์อยู่ ณ ที่ใด โปรดรับทราบไว้ด้วยว่า การจากไปของแม่และพี่น้อมครั้งนี้ ข้าพเจ้าและลูก ๆ เสียดายและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง

ขออานิสงส์แห่งกรรมดีที่แม่และพี่น้อมได้กระทำมา จงเป็นผลดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของแม่และพี่น้อม จงประสบสุขตามคติวิสัยในสัมปรายภพทุกประการ

วรรณา รัตพงศ์ และลูกทั้งสอง

เหลือแต่ความอาลัย และ คำอธิษฐาน แด่แม่ของลูก

เหลือแต่...

แม้ว่าแม่จะมิใช่ผู้ให้กำเนิดที่แท้จริง แต่แม่ก็ดูแลลูกเหมือนลูกในอุทร เพรียบพร้อมด้วยความรักอันอบอุ่น นุ่มนวล เมตตาปราณีจากใจอันบริสุทธิ์เท่าที่มารดาที่ดีจะพึงปฏิบัติต่อลูกสุดที่รัก ทำให้ลูกมีความรู้สึกว่า แม่คือแม่ที่แท้จริงของลูก แม่ห่วงใยลูกเสมอ ตั้งแต่น้อยแม้จนกระทั่งโตแล้ว บัดนี้ร่างของแม่กำลังจะมอดไหม้ ไม่มีร่างกายแม่ให้เห็นอีก คงเหลือแต่ ความรัก ความอบอุ่นที่แม่ให้แก่ลูก ลูกจะเก็บไว้ตลอดชีวิต

ความอาลัย...

ทุกท่านคงจะสัมผัสกับความเศร้าโศรกมาแล้ว และคงจะรู้ดีว่า ความทุกข์ใจอันเกิดจากการสูญเสียสิ่งซึ่งเป็นที่เคารพบูชานั้น เป็นความทุกข์เศร้าโศรกสาหัสเพียงใด เมื่อลูกสูญเสียแม่ ความทุกข์แสน

สาหัสย่อมเกาะกินใจลูกเพียงนั้น ไม่อาจที่จะสรรหาคำกล่าวใด ๆ มาแสดงความอาลัยได้เท่ากับความทุกข์จริงที่สูญเสียแม่ครั้งนี้

และคำอธิษฐาน ...

บุญใดที่ลูกเคยบำเพ็ญ กุศลกรรมใดที่ลูกเคยกระทำ ขอผลแห่งบุญและกุศลกรรมนั้น จงเป็นผลานิสงส์ให้แม่และยาย เสวยสุขในทิพยสมบัติ มีความสุขโสมนัสเป็นนิจ และจงเป็นปัจจัยให้ลูกได้พบแม่และยายอีก และขอให้แม่เมตตาลูก มีความรักอันอบอุ่นให้ลูกเหมือนอย่างที่ลูกได้รับในชาตินี้ นี่คือคำอธิษฐานของลูก

กราบเท้าแม่และยายเป็นครั้งสุดท้าย

พ.อ. นิยม ศันสนาคม

นึกถึงยายและแม่

ในบรรดาลูกหลานของยายและแม่ ข้าพเจ้าจัดว่าได้อยู่ใกล้ชิดกับท่านทั้งสองนานที่สุด แม้มีครอบครัวแล้วก็ยังอยู่รวมกัน รู้ตัวเองว่าไม่ได้เป็นหลานที่ดีของยายและลูกที่ดีของแม่เท่าไรนัก ข้าพเจ้าช่างต่อล้อต่อเถียงจนแม่ออกปากว่าเถียงคำไม่ตกฟาก เคยบอกกับแม่ว่า "นึกว่าเป็นกรรมของแม่ก็แล้วกันที่มีลูกอย่างนี้ แต่รับรองว่านอกบ้านแล้วจะประพฤติตัวไม่ให้เสียชื่อว่าเป็นลูกคุณนายน้อมทีเดียว"

เมื่อเด็ก ๆ ข้าพเจ้านอนกับยาย ก่อนจะหลับยายจะเล่าเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้ฟัง บางทีก็เรื่องบรรพบุรุษแต่ครั้งอพยพมาจากหลวงพระบาง หรือไม่ก็เรื่องบาปบุญคุณโทษที่ยายฟังเทศน์มา เมื่อถึงหน้าร้อนยายจะต้องเตรียมพัดและดินสอพองผสมน้ำอบไทยใส่ขันเล็ก ๆ ไว้ข้างที่นอน พอกลางดึกยายก็ใช้ดินสอพองนั้นประตามหน้าและตัวให้แล้วใช้พัดโบกเบา ๆ หอมเย็นชื่นใจนัก ยังจำความรู้สึกนั้นได้จนเดี๋ยวนี้ บางคืนยายคงจะเหนื่อยเพลียจากการงานเมื่อตอนกลางวันจนเผลอหลับไป ไม่ได้ประแป้งให้ข้าพเจ้า

ลูกหลาน และ ญาติมิตร ในงานศพ คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

ร้อนขึ้นมาก็จะลุกขึ้นหลับหูหลับตาร้องดังไปสามบ้านแปดบ้านเป็นที่รู้กันในหมู่ญาติพี่น้องว่า แม่คนนี้ฤทธิ์มากนัก

ยายชอบพาข้าพเจ้าไปฟังเทศน์ที่วัดโสมนัสวิหาร พอไปถึงวัด ข้าพเจ้าก็จะไปเล่นกับเด็ก ๆ ที่ตามญาติผู้ใหญ่ไปวัด หรือมิฉะนั้นก็ฟังยายคุยกับเพื่อน ๆ หรือคนรู้จักคุ้นเคย เมื่อพระเริ่มเทศน์ยายจะเรียกให้มานั่งพับเพียบพนมมือฟังอยู่ข้าง ๆ ยาย จำได้ว่าแรก ๆ ก็แข็งขันนั่งตัวตรงตาใสฟังพระเทศน์ พอสักครู่ก็เอนเข้าไปพิงแขนยายหนัก ๆ เข้าก็เอาหัวลงเกยตักยาย นอนมองรูปภาพผนังโบสถ์หรือไม่ก็หลับไปเลย

ในระหว่างสงครามและหลังสงคราม ลูก ๆ กำลังเรียนหนังสือกันทุกคน ข้าวของก็เริ่มจะแพง เราจึงต้องประหยัด เด็กๆ ต้องห่อข้าวไปกินที่โรงเรียนในตอนกลางวัน ยายกับแม่จะตื่นแต่เช้ามืดหุงหาอาหารใส่บาตรแล้วก็เตรียมข้าวให้ลูกหลานรับประทานในตอนเช้าและห่อไปโรงเรียนสำหรับกลางวันแม่คงจะเห็นใจที่ลูกต้องกินกับข้าวซ้ำทั้งเช้าและกลางวัน จึงทำกับข้าวเฉพาะสำหรับใส่ห่อตามแต่ลูก ๆ จะบอกให้ทำอะไร หรือไม่แม่ก็จะทำเองตามที่ลูก ๆ เคย

ชอบผลัดเปลี่ยนไป วันไหนมีกับข้าวของโปรดของใครแม่จะเพิ่มข้าวเพิ่มกับให้คนนั้นเป็นพิเศษ พวกเราไม่เคยเบื่อข้าวห่อฝีมือแม่กันเลย

ระยะที่พี่ ๆ น้อง ๆ มีครอบครัวแยกบ้านออกไป หมดเหลือข้าพเจ้าคนเดียวท่ามกลางญาติผู้ใหญ่สูงอายุ อยู่บ้านไม่มีคนอายุรุ่นราวคราวเดียวกันเป็นเพื่อน พูดคุยกันเลยแรก ๆ ก็ทำท่าเหมือนต้นไม้จะเฉาตายเอาทีเดียว ก็ได้ยายและแม่ซึ่งนอกจากจะเป็นญาติที่เคารพสูงสุดแล้วยังเป็นเพื่อนพูดคุยสัพเพเหระทุกเรื่อง ออกจากบ้านไปทำอะไรบ้างพูดอะไรบ้างก็กลับไปเล่าคุยให้ยายให้แม่ฟัง จนเพื่อนบางคนที่แม่ยังไม่รู้จักตัวได้ฟังแต่เรื่องราว พอพบหน้ากันแม่ก็บอกได้ว่าคนนี้ชื่ออะไร

ยายชอบทำอาหารและขนมไทย ๆ ของที่ยายทำอร่อยถูกปากลูกหลาน ถ้ามีลูกหลานคนไหนออกปากอยากกินอะไรยายจะรีบกุลีกุจอทำให้โดยเต็มใจ หรือไม่เช่นนั้นเมื่อทำอะไรขึ้นก็ต้องให้โทรศัพท์ตามลูกหลานบ้านโน้นบ้านนี้มาชิมฝีมือ ยายจะนั่งยิ้มปลื้มใจนักหนาถ้าของที่ทำขึ้นหมดเกลี้ยงคนกินชมว่าอร่อย วันหยุดวันไหนข้าพเจ้าอยู่บ้านยายจะชัก

ชวนให้ทำโน่นทำนี่รับประทานกันเป็นประจำ ถึงยายจะเดินไม่ได้ยายก็ยังคลานเข้าไปนั่งทำในครัวอยู่เสมอ ปีสองปีหลังนี้ ยายแก่หง่อมลงมากข้าพเจ้าต้องกีดกันไม่ให้ยายเข้าครัว แรก ๆ ยายไม่ค่อยพอใจ ภายหลังยายคงจะเหนื่อยหรือไม่ก็ขี้เกียจโต้เถียงกับข้าพเจ้าจึงยอมให้ข้าพเจ้าลงมือทำเอง แต่ด้วยนิสัยไม่รักดี ไม่ว่าจะทำอะไรกี่ครั้งกี่หนไม่เคยจำได้สักทีว่าจะใส่อะไรแค่ไหน ต้องส่งเสียงร้องถามหรือไม่ก็เดินเข้าเดินออกถามยายถามแม่อยู่ตลอดเวลา

ประมาณหนึ่งเดือนก่อนจะถึงแก่กรรม ยายลุกนั่งไม่ค่อยไหวรับประทานอาหารไม่ค่อยได้ ลูกหลานต้องช่วยกันพยุงท้ายที่สุดก็ต้องนอนป้อนข้าวป้อนน้ำ ยายรู้ตัวดีว่าถึงวาระสุดท้ายของชีวิตแล้วแต่ไม่เคยเห็นยายแสดงความหวาดกลัวหรือวิตกกังวลเลย ยายมีสติสัมปชัญญะดีตลอดเวลา ก่อนเสียชีวิต ๒ – ๓ วัน วัน ยายยังพูดโต้ตอบได้ประโยคยาว ๆ ข้าพเจ้าถามว่า "ยายจะให้หนูจุดธูปให้ไหมคะ" ยายยังบอกว่า "ตามใจหนูเถอะลูก หนูว่างก็จุดไม่ว่างก็ไม่ต้อง จะมีธูปหรือไม่มี ยายก็สวดมนต์ภาวนาของยายอยู่ในใจตลอดเวลา" เมื่อข้าพเจ้าอ้อนวอนให้รับประทาน

อาหารอีกยายก็บอกว่า "อย่าอ้อนวอนเลยลูกไม่มีประโยชน์หรอก มันถึงเวลาแล้วร่างกายมันไม่ยอมรับ" ลูกหลานคนไหนมาปรนนิบัติ ยายจะให้ศีลให้พรยืดยาวทำให้คนฟังตื้นตันใจและหายเหนื่อยได้ 'โถ แม่คุณต้องมาทรมาทรกรรมไปกับยายด้วย ขอให้แม่เจริญยิ่งๆ ขึ้นไปเถอะนะลูกนะ" เสียงให้พรของยายยังติดหูอยู่จนทุกวันนี้

ในที่สุดยายก็จากลูกหลานไปอย่างเงียบสงบเมื่อเช้ามืดของวันออกพรรษา คืนนั้นแม่ซึ่งเป็นโรคเนื้อร้ายในลำไส้ใหญ่อยู่แล้วก็มีอาการหนาวสั่นขึ้นมา ลูก ๆ ต้องพาแม่เข้าโรงพยาบาลในวันรุ่งขึ้น แม่ซึ่งหวังนักหนาว่าเมื่อหายบ่วยแล้วจะจัดงานศพยายด้วยตนเอง แต่โรคภัยร้ายกาจนี้ไม่ไว้ชีวิตให้แม่เลย แม่จึงต้องจากพ่อและลูก ๆ ตามยายไปภายหลังที่ยายจากไปได้ ๔๐ วันพอดี ถึงแม่จะไม่ได้จัดงานศพให้ยายแต่ลูก ๆ ก็เป็นตัวแทนจัดการให้แม่แล้ว พวกเราพยายามทำทุกอย่างที่ยายเคยสั่งไว้และแม่เคยพูดว่าจะทำให้ยาย ขอให้ดวงวิญญาณของยาย และ แม่จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพที่พึงปรารถนาเทอญ.

เบญจรัตน์ บุษปะบุตร

คิดถึง

นับตั้งแต่เราจำความได้ เราเห็นแม่และยายคู่กันมาเสมอ ทั้งสองท่านมีความรัก ห่วงใย ผูกพันซึ่งกันและกันตลอดเวลา

เมื่อนึกถึงแม่ แม่ชอบคนเรียนหนังสือ แม่พูดกับพวกลูก ๆ เสมอว่า ตัวแม่เป็นคนเรียนหนังสือน้อย ฉนั้นจึงอยากให้ลูกทุกคนได้เรียนให้มากที่สุด แม่เป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจ ให้ลูก ๆ ทุกคนมีมานะ มีความขยันขันแข็งในการเรียน แม่พูดเสมอว่า ทรัพย์สมบัติที่แม่จะให้ลูก ๆ ได้คือวิชา ใครอยากได้ความรู้เท่าไร ให้รีบตักตวงเอาความรู้เป็นของอยู่กับตัว และจะไม่มีทางอับจนชั่วชีวิต พวกเราลูก ๆ ก็ทำได้สมความตั้งใจของแม่

แม้ว่า แม่ของเราจะไม่ได้เป็นบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยก็ตาม เมื่อพวกเราลูก ๆ มีปัญหา มีทุกข์ร้อน หาทางออกไม่ได้ เราก็ต้องย้อนกลับไปถามแม่ แม่เป็นผู้ชี้แนะช่องทางให้ บางครั้งแม่พูดเป็นเชิงหยิกแกมหยอกว่าลูก ๆ ฉันนะไม่รู้เขาเป็นบัณฑิตกันได้อย่างไร ไม่ค่อยจะฉลาดเฉลียวทันผู้คนรอบข้างเลย

แม่เป็นผู้ยึดมั่นในพรหมวิหารสี่เป็นอย่างยิ่ง แม่สอนให้พวกเรามีเมตตาแก่ผู้น้อย สอนให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น คิดเอาใจเขามาใส่ใจเรา ในความดีของแม่ที่เราซาบซึ้งมากอีกอย่างหนึ่ง คือ แม่ไม่พูดจาว่าร้ายใคร แม่จะชมเชยพูดแต่ในส่วนที่ดีของบุคคลที่แม่รู้จัก จนบางครั้งพวกเราลูกอดเหน็บแนมเอาไม่ได้ แม่สอนให้เรารู้จักใช้พระคุณเป็นที่ตั้ง เพราะฉะนั้น แม่จึงเป็นที่รักของลูกหลาน ญาติสนิทมิตรสหายทั้งของตัวแม่เอง รวมไปถึงบุคคลข้างเคียงของพ่อของลูก ๆ และผู้ที่เกี่ยวดองด้วย

ขาดแม่และยาย บ้านเราเงียบเหงา พวกเราอยากจะให้วันคืนเก่าก่อนหมุนเวียนกลับมาใหม่ เราอยากเห็นยายนั่งคอยเราที่ประตูบ้าน อยากเห็นแม่นั่งเอนหลังดู ทีวี. คอยพวกเรา ภาพต่าง ๆ นี้ยังประทับใจพวกเรา และเราไม่มีโอกาสจะสัมผัสภาพเหล่านั้นอีกแล้ว แม้จะร่ำไห้จนขาดใจ

ขอเดชะบุญกุศลแห่งกรรมดีทั้งหลายที่แม่และยายได้กระทำมา จงเป็นผลานุภาพให้ท่านทั้งสองไปสถิตย์อยู่ในที่สุคติด้วยเทอญ

ขอกราบขอบพระคุณ

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรมงานศพ

คุณยายนารถ นุตเสน

๖ ต.ค. ๒๕๒๒

บรรดาญาติ ลูกหลาน และผู้เคารพนับถือ

๗ ต.ค. ๒๕๒๒

คุณสิตล์ คุณประไพ คุณอุเทน นุตเสน และคุณวรรณา รัตพงศ์

๘ ต.ค. ๒๕๒๒

ข้าราชการกรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด และคุณอารมณ์ เมืองแก้ว

๙ ต.ค. ๒๕๒๒

ตระกูล พึ่งประยูร จรูญพงษ์ บุญยผล และศันสนาคม

๑๐ ต.ค. ๒๕๒๒

คุณทองคำ ลัมภ์โมกข์ และลูก ๆ

งานศพ
คุณแม่น้อม โกมลเกตุ

๑๗ พ.ย. ๒๕๒๒

บุตร ธิดา และผู้เคารพนับถือ

๑๘ พ.ย. ๒๕๒๒

คุณสิตส์ คุณประไพ คุณอุเทน นุตเสน
คุณวรรณา รัตพงศ์ และคุณอารมณ์ เมืองแก้ว

๑๙ พ.ย. ๒๕๒๒

- ข้าราชการกรมยุทธการทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด
- เพื่อนนักเรียนเก่าพาณิชยการพระนคร รุ่นปี ๒๔๙๑

๒๐ พ.ย. ๒๕๒๒

น.อ. เสรี บุษปะบุตร และภรรยา

๒๑ พ.ย. ๒๕๒๒

- ตระกูล พึ่งประยูร จรูญพงษ์ บุณยผล และศันสนาคม
- ข้าราชการแผนกภาษาต่างประเทศ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ฯ
- วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ฯ

รวมธรรมะ
พระอริยเจ้า
เล่ม ๑

รวบรวม

โดย

นายปถัมภ์ เรียนเมฆ

พิมพ์ที่ พุทธอุปถัมภ์การพิมพ์
๑๑๕๐/๓๙ ซอยพระวุฒิฯ ตรงข้ามธนาคาร–
ไทยพาณิชย์ ถนนจันทน์ ยานนาวา
กรุงเทพมหานคร โทร. ๒๘๖๖๗๖๘

๒๕.-

คำนำ

สังคมมนุษย์ของเราทุกวันนี้ ไม่ว่าจะหันมองไปทางใด เราก็จะพบแต่ความสับสนความวุ่นวายความเดือดร้อน การครองชีพก็สูง การเงินก็เฟ้อ มนุษย์ทุกคนทุกรูปทุกนาม ต่างก็พยายามต่อสู้กระเสือกกระสนดิ้นรน จนสุดกำลังความสามารถของตน เพื่อความอยู่รอด เพื่อกอบโกยความสุขสมบูรณ์ให้แก่ตน โดยมิได้คำนึงถึงว่าการกระทำของตนนั้นใครจะได้รับผลกระทบกระเทือนเดือดร้อนอย่างไรบ้าง มีการปล้นจี้โกงกันหักหลังกัน ฆ่ากันเหมือนผักเหมือนปลามิเว้นแต่ละวัน

ทางด้านกามารมณ์ด้านชู้สาวก็เช่นเดียวกัน นับวันมนุษย์เราก็จะลืมความเป็นมนุษย์ขึ้นทุกที หันไปกระทำกิริยามรรยาท หรือการแสดงออกที่น่าเกลียดอุจาดนัยตาแก่ผู้ที่ได้พบได้เห็น ใครแสดงความใคร่ความหื่นกระหายของกามารมณ์ได้มากเท่าไร ก็ถือกันว่าเป็นคนทันสมัยเป็นความดี ลืมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีแต่โบราณเสียสิ้น

ทางรัฐบาลผู้มีหน้าที่ปกครองต้องทำงานหนัก ต้องใช้จ่ายงบประมาณอย่างมากมายในการที่จะขจัดปัดเป่าเรื่องความวุ่นวายความเดือดร้อนของสังคม ของประเทศชาติให้สงบให้เบาบางลงไป แต่ก็ดูเหมือนว่ายิ่งทำยิ่งปรามยิ่งขจัด เหตุการณ์ต่าง ๆ กลับยิ่งมากขึ้น ดูคล้ายว่าโลกเรานี้ใกล้มิคสัญญีเข้าทุกที

การที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นนี้ก็เพราะมนุษย์เราทุกวันนี้ต่างก็พากันลืมศีลธรรมอันดี ลืมคำสอนของพระพุทธศาสนา ลืมสำนึกลืมคิดถึงความผิดชอบชั่วดี ลืมนึกถึงหน้าที่ ๆ ดี ที่มนุษย์ควรจะมีควรจะทำต่อตนเองและสังคม

ข้าพเจ้าคิดว่าพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเท่านั้น ที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่สังคมได้ การแก้ตามคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงเป็นการแก้ที่ถูกต้องคือแก้ที่เหตุ โดยสอนให้ทุกคนรู้จักดีรู้จักชั่วรู้ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ พระพุทธองค์จึงสอนให้ทุกคนรู้จักใจของตนเอง ดูใจของตนเองเป็นหลักใหญ่อันเป็นต้นเหตุแห่งการกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง

หนังสือรวมธรรมะพระอริยเจ้าเล่ม ๑ ที่ท่านกำลังถืออ่านอยู่ในขณะนี้นั้น ข้าพเจ้าคิดจัดทำขึ้นมาก็เพราะข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระชินวรณ์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของเราที่หลวงพ่อ หลวงปู่ต่างๆ นำมา เทศนา สั่งสอนอบรม อุบาสก อุบาสิกา ต่าง ๆ อันรวมถึงคณะสมาชิกผู้อ่านนิตยสารคนพ้นโลก ที่เดินทางไปกราบนมัสการและขอฟังธรรมจากท่าน

ธรรมะที่หลวงพ่อ หลวงปู่ต่าง ๆ ที่ท่านนำมาเทศนาให้ฟังนั้น เป็นธรรมะที่ท่านได้พิจารณากลั่นกรอง ออกมาเป็นคำพูดที่ง่าย เหมาะสมกับภูมิปัญญาของผู้ฟัง จนสามารถเข้าอกเข้าใจในข้อธรรมะนั้นอย่างสิ้นสงสัย และสามารถนำเอาไปประพฤติปฏิบัติให้ได้รับความสุขความสงบความร่มเย็นแก่จิตใจ และการดำเนินชีวิตอันถูกต้องของเรา และครอบครัวได้ตามภูมิปัญญาของแต่ละคน

จึงมีความประสงค์ที่จะให้ท่านทั้งหลาย ที่ยังไม่เคยได้รับฟังหรือฟังแล้วจำไม่ได้ ได้มีคำสั่งสอนของหลวงพ่อ หลวงปู่ต่าง ๆ ไว้อ่านเพื่อเป็นแนวทางประ-

พฤติปฏิบัติให้ได้รับความสงบความร่มเย็น และหวังว่าจะแก้ความเดือดร้อน ความวุ่นวายในสังคม จนสามารถทำให้ผู้อ่านพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด สมดังเจตนาของพระพุทธศาสนาต่อไป

ในการถอดเทปออกมาเป็นหนังสืออาจจะขาดตกบกพร่องไม่สมบูรณ์ไปบ้าง และในการพิมพ์ครั้งนี้มิได้ขออนุญาตมาก่อนแต่เนื่องด้วยคิดถึงประโยชน์จะเกิดขึ้นต่อสังคม เป็นใหญ่จึงได้จัดรวบรวมขึ้นพิมพ์

จึงขอนมัสการกราบขออภัยหลวงพ่อ หลวงปู่มา ณ ที่นี้ด้วยเป็นอย่างสูง และถ้าเกิดคุณประโยชน์คุณงามความดีขึ้นมาบ้าง ข้าพเจ้าขอถวายเป็นพุทธบูชาและขออุทิศส่วนกุศลนั้น ๆ แด่หลวงพ่อ หลวงปู่ต่างๆ และท่านผู้อ่านให้ได้รับความสุขความเจริญในชีวิตในครอบครัว การงานและการปฏิบัติธรรมของท่านทุก ๆ ท่านจนถึงซึ่งพระนิพพาน

หากมีความผิดความบกพร่องอันใดจะเกิดขึ้นแก่การพิมพ์หนังสือเล่มนี้ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

ปถัมภ์ เรียนเมฆ

สารบาญ

พระธรรมเทศนา

จิต-ใจ

พระนิโรธรังสีคัมภีรปัญญาจารย์

(หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี)

๑

พูดถึงเรื่องใจ ใจอันที่แท้จริงคืออะไร เราไม่ทันรู้ไม่ทันเห็นดวงใจ เหตุนี้เราจึงพยายามที่จะทำความสงบให้เข้าถึงใจ ภาวนาคืออบรมใจให้เข้าถึงความสงบ เพื่อให้เข้าถึงใจแท้ ให้เข้าใจตรงนี้ การที่ภาวนาอย่าไปคิดมากคิดมากแล้วไม่ดี ไม่เป็นผล ใจเป็นของไม่มีตนมีตัว ไม่รู้ไม่มีใครรู้เห็นด้วย แม้แต่ตัวของเราเองก็ยังจับดวงใจไม่ได้ เรียนกันถึงเรื่องอภิธรรม พูดกันถึงเรื่องใจนับไม่ถ้วน แต่ถ้าใจแท้ ๆ ผู้เรียนน่ะรู้ชื่อใจที่จับใจไม่ได้ รักษาใจไม่อยู่ เพราะไปถือตามตำราจับหลักที่จะปฏิบัติใจไม่ได้ อาตมาพูดแหวกแนวเขา อาตมาพูดถึงเรื่องใจกับจิต ใจอาตมาพูดถึงของกลางความเป็นกลางน่ะแหละคือใจ ถ้าจะเปรียบเหมือนกับ

น้ำที่ใส ๆ อันนั้นเรียกว่าเข้าถึงใจ เพราะมาเปรียบเหมือนกับใจ ถ้าเรามาผสม สีแดง สีดำสีอะไรต่าง ๆ สีเหลืองก็แล้วแต่ อันนั้นเป็นอาการของใจ จำให้ดีคำพูดอันนี้ ใจคือของกลาง ยังไม่เป็นบาปเป็นบุญ ยังไม่ดีไม่ชั่ว ยังไม่คิดหน้าคิดหลัง สิ่งโน่นสิ่งนี้ เรียกว่า "ใจ" ของกลางเราเรียกใจทั้งนั้น **อันนี้ใจก็คือ 'กลางของกลาง อาการของใจเรียกว่า 'จิต' จิตคือผู้คิดผู้นึก** โดยใจนั้นแหละมันแปรสภาพไปหลายอย่าง ถ้าเราอบรมใจให้สงบนิ่งแน่วแล้ว เกิดความรู้สึกขึ้นมาด้วยตนเอง ที่ใจสอดส่ายไปหาทางดีทางชั่ว ทางทางหยาบ ทางละเอียด เรียกว่า "กิเลส" ผู้ที่รู้เท่าถึงเรื่องทั้งหลายนั้น คือเข้าใจ เขาเรียกว่า "ปัญญา" คือใจเราเกิดปัญญาขึ้นมา ผู้ที่เห็นชัดแจ้งด้วยตนเองเห็นโทษเห็นภัยแล้วละ เรื่องกิเลสทั้งหลายเหล่านั้นเรียกว่าเราอบรมปัญญาชำระกิเลส คือใจนั้นแหละ ใจตัวเดียว **ใจเป็นของกลางให้เข้าใจอย่างนั้น เราทำยังไงจะจับของกลางนี้ได้** ใจมีอยู่ทำไมจึงไม่รู้จักใจ และทำไมไม่จับ มันเป็นของไม่มีตัว ใจก็

เปรียบเหมือนกับลม ลมถ้าไม่กระทบสิ่งต่าง ๆ ก็รู้สึกไม่มีลม เช่น เรานั่งอยู่ที่ลมพัดฉุ่ม ๆ เข้ามามันก็ยังมีลม หรือไปกระทบปะทะต้นไม้ ใบไม้ปลิวแกว่งเราก็เรียกว่ามีลม ฉะนั้นใจตัวนี้ถ้าหากว่าไม่มีเรื่องกระทบก็ไม่รู้ และลมหายใจเขาก็เรียกใจ ใกลกันที่สุดกับตัวใจ คือหายใจเข้าหายใจออก ระบายออกระบายเข้า และก็ฟุ้งสร้านส่งไป ทั้งนี้ถ้าหากจะรู้จักใจจริง ๆ ก็ทดสอบลองทำอย่างนี้ก็ได้ เวลาเราจะนั่งภาวนากรรมฐานสมาธิ ใจคืออะไรหนอ ทำความสงบกลั้นลมหายใจสักพักหนึ่งยังไม่หายใจ จะได้วินาที สองวินาที นาทีหนึ่งก็ตาม ในขณะนั้นไม่มีคิดมีนึก ไม่มีส่งมีส่าย คนไหนเกลียด คนอื่นจะโกรธ คนอื่นจะจับ ก็ช่างเถอะ พอกลั้นลมหายใจก็หยุดหมด โกรธไม่มีระงับกิเลสได้ง่ายที่สุด กลั้นลมหายใจแล้ว ลมหายใจคล้าย ๆ กับว่าเป็นใจ โบราณนั้นหรือคนเขาสมมุติว่าใจ คือ ลมหายใจ เอานั้นเป็นลมหายใจเพราะมันระบายออก มันระบายแล้วก็ไป ถ้ากลั้นแล้วก็ไม่ออก หยุดเลย ก็เลยเรียกว่า ลมหายใจ ลักษณะที่

มันหยุดแล้วนั่นแหละ ลองทดลองเดี๋ยวนี้ก็ได้ กลั้นลมหายใจ มันมีอะไรเหลืออยู่ในนั้นบ้าง ก็ไม่มีอะไร ความเกลียด โกรธ รัก ชัง ก็ไม่มีทั้งหมด ยังเหลือแต่ความรู้สึก ซึ่งมารู้ตัวว่ามันไม่มีอะไร ความสบาย ความสุข ความสงบ นั่นแหละตัวใจ เราจะหาตัวนั้นแหละ เราจะเข้าให้ถึงตัวนั้นแหละ ทีนี้เราจะไปกลั้นลมหายใจอย่างนั้นไม่ได้ตลอดเวลา ตาย เหตุนั้นจึงใช้อุบาย อบรมภาวนาด้วยวิธีต่าง ๆ กรรมฐานโบราณมีกรรมฐาน ๔๐ อนุสติ ๑๐ อสุภะ ๑๐ เป็นต้น ไอ้นั่นมันมาก ไม่เอามาก เอามากมันก็ฟุ้งไปอีก เอาอันเดียว เอาพุทโธ คือ อนุสติ เรานึกพุทโธที่ใจ เรานึกพุทโธจะอยู่ตรงไหนก็ตาม จะอยู่ในท่ามกลางหน้าอก หรืออยู่ที่สมองก็ช่างมันเถอะ แต่ว่าพุทโธนั้นนึกว่าพุทโธนั้น ให้จิตกำหนดให้ไปรู้สึกอยู่ที่พุทโธ เอาผู้รู้สึกผู้นั้นแหละ ไปจดจ้องอยู่เฉพาะพุทโธ แล้วก็เอาสติภูมิจิตอันนั้นส่งไปจับพุทโธ นี้แหละวิธีเอากันจริง ๆ จัง ๆ ตรงนี้แหละ คุมมันตรงนี้แหละ ถ้าหากเราคุมมันได้ทีแรกมันก็ต้องดิ้นรนอยู่บ้าง คือมันไม่เคย เหมือนกับ

สัตว์ที่อยู่ในป่าเราจับมาผูกไว้ใส่กรงก็ตาม มันก็ดิ้นจนสุดเหวี่ยง เมื่อมันไปไม่รอดมันก็อยู่ นาน ๆ ก็เชื่องใช้มันได้ ใจของเราก็ฉันนั้น ถ้าเราไปยอมท้อแท้มันเสีย ปล่อยตามอารมณ์เสีย แหมมันยุ่งเอาเสียจริง ๆ โอ้โฮวุ่นเสียเหลือเกิน มันไม่สงบก็เลยท้อแท้อ่อนใจคราวนี้แหละมันได้ใจใหญ่ ทีหลังพอเราเริ่มที่จะทำยิ่งไปใหญ่ อย่าเข้าใจว่าใจมันฟุ้งสร้านมาก แท้ที่จริงเมื่อเรายังไม่ไดอบรมใจมันฟุ้งกว่านั้นอีกแต่เราไม่รู้ แต่เวลาเราไม่รู้ของนิดก็กลายเป็นของมากขึ้นไป ดีโขที่เรารู้ว่าใจฟุ้ง เห็นใจฟุ้งมันดีนักดีหนา ดีกว่าเราไม่เห็นตัวมันเลย นั่นแหละเรียกว่าใกลจะจับตัวมันได้แล้วแต่มันก็ยังตั้งสติ คือให้จิตให้ใจเรานั่นน่ะ จดจ้องอยู่เฉพาะ พุทโธอย่างเดียว นึกพุทโธ ที่ตรงนั้น รู้สึกบ่อย ๆ ที่ตรงนั้น นี้วิธีฝึกหัดภาวนา ถ้าหากว่าเราคุมมันอยู่ นานเข้ามันหมดหนทาง คือในขณะที่เราคุมสติควบคุมมันส่งฟุ้งสร้านไปมาก มันจะรู้ตัวมัน มันไปเพื่ออะไร มันไปทำไม มันได้อะไร ไม่เอา เคยฟุ้งเคยสร้าน เคยส่งเคยส่าย เคยวุ่นเคยวาย ไม่เห็นได้

อะไรขึ้นมา เท่านั้น ความสงบยังไม่เคยมี ยังไงจะพยายามทำใจให้อยู่ในความสงบให้ได้ อยู่ที่ พุทโธ อย่างเดียวนี่แหละ การภาวนาไม่ใช่ของง่าย ๆ การต่อสู้เหมือนการภาวนา ถึงกับยอมถอดละ ชีวิตตนเองตกลงตายเป็นตายกัน ใจไม่สงบตายเสียดีกว่า เพราะเราตายแล้วเกิดในภพในชาติไม่ถ้วน แต่เรายังไม่เคยอบรมภาวนาอย่างนี้ เวลานี้เราได้ทางเดินทางที่จะทำความสงบ อมรมภาวนาแล้ว เรายอมสละตายเสียชาติหนึ่งเถอะ เพื่อภาวนาลงทีเถอะ อย่าไปตามเพราะกิเลส ให้ตายเพื่อการพ้นกิเลส อย่าไปตายใต้บังคับของกิเลส ให้ตายอยู่เหนือบังคับของกิเลส ให้เหนือกิเลส คนเรามันกลัวตาย คือใจมันกลัวตาย ก็อย่างกลั้นลมหายใจ มันกลัวตาย มันก็เลยหยุด พอสละเท่านั้นแหละ ไม่ทราบหายไปไหนหมด นี่ตรงที่จะเอากันจริง ๆ ตรงนี้ ถ้ายอมสละชีวิตจิตไม่รวม หรือกลั้นลมหายใจไม่รวม ยังฟุ้งอยู่นั้นหมดหนทาง ให้เข้าใจอย่างนี้ *อย่าไปคิดว่า ต้องการให้ได้ปาฏิหารย์ ได้ทิพย์ ได้ฌาน ได้โน่นได้นี่ โอ๊ยไอ้นั่นไม่ไหว*

นั่นเป็นเรื่องสร้างสมกิเลส ภาวนาเป็นเรื่องสละกิเลส การภาวนาคือการสละ สละทุกสิ่งทุกอย่างคนเข้าใจ สละหมดแล้วจะกินอะไร สละยังไง บุตร ภรรยา สามี ยังมีสละยังไงเลยกลัว เลยไม่อยากภาวนากลัวจะทิ้งกัน เลยไปโทษศาสนาเสียใหญ่ โต ว่าศาสนาสอนให้คนแตกแยก แตกสามัคคีอะไรกัน แยกลูกแยกภรรยาสามีซึ่งกันและกัน แยกทรัพย์สินเงินทองไปใหญ่ไปโต อุตส่าห์ยอมสละลองดูสักทีเถอะน่า สักห้านาที สิบนาที ไม่หนีไปไหนหรอก บุตร ภรรยาสามี อยู่ในบ้านในเรือนด้วยกันนั่นแหละ นอนอยู่ด้วยกัน สละเวลาสักห้านาที สิบนาที ลองดู มันจะเป็นยังไง มันก็ไม่เห็นไปไหน ข้าวของเงินทองไม่เห็นไปไหน มันก็อยู่เท่าเก่า นี่คนเข้าใจผิด คิดว่าภาวนาแล้วจะทิ้งทั้งหมด เลยกลัวภาวนา ปัญหานี้ประสพมาเยอะ อาจารย์ไปมาครั้งนี้ยิ่งประสพมามาก เพราะเหตุไม่เข้าใจในหลักพุทธศาสนา คือถ้าหากเราหัดสละได้ การสร้างสมอันนั้นไม่ต้องพูดหละ สร้างสมกันมาเยอะแยะแล้ว การสละนี้ยังไม่เคย มาหัดสละกันลอง

ดูซี เมื่อสละแล้วจะมีคุณค่าประโยชน์ขนาดไหน ให้รู้จักคุณค่าประโยชน์ของการสละ ทีนี้ต่อไปเราสร้างสมก็ได้ สละก็ได้มันก็สบาย เราแต่งได้ใช้ได้ เราใช้ไม่ได้เราอย่าไดบังคับเข้ามามันจะมีประโยชน์อะไร *มีใจใช้ใจไม่ได้ ให้ใจบังคับเราอยู่ตลอดกาล เรียกว่าเป็นทาสของกิเลส* มีหลักของภาวนาเท่านี้แหละ ไม่มีอะไรมากมายจะหัดภาวนาลองดูก็เอา นั่งอยู่นี่ก็ลองดู "แล้ววิธีการหายใจเข้า เราหายใจสั้นหรือยาว" ไม่ว่าสั้นยาวก็สุดแล้ว ไม่เป็นปัญหา คือว่า ใจที่หายใจเข้ายาว หายใจออกยาว ก็หมายความว่า ใจไปจดจ้องอยู่โดยเฉพาะ สติคุมอยู่ตอนนั้น ทีนี้เราจับใจที่ไปจดจ้องนั้นแหละ จับตัวใจนั้น หายใจสั้นยาวไม่มีปัญหา เรื่องพุทโธไม่มีปัญหา วางเลยพุทโธก็หายไปเอง ถ้าเข้าไปจับตรงนั้นแล้ว ก็อย่างที่เราต้องการทราบลมมากระทบเรา อ้อเวลานี้มีลม เราไม่กำหนดเอาสิ่งที่มากระทบ เช่นใบไม้แหละด้วยตัวของเรา เรารู้ลมก็เอาละจับตรงลมก็หมดเรื่องกัน หมดเรื่องไปแล้วไม่มีปัญหาเราไปเมาอยู่เพียงแค่นั้น ใจไม่รวมสักที รวมก็ไม่สนิท

เอ้า นั่งกันสักหน่อย เอ้า สอนแล้วก็ต้องลองทำดูสักหน่อยเดี๋ยวก็ลืม 'เราจะกำหนดลมหายใจ ให้ปรากฏที่ปลายจมูกแล้วเอาใจคือเป็นกลางที่ว่านั้นแหละ ไปมีความรู้สึกที่ปลายจมูกก็ใช้ได้ หรือเราจะกำหนด พุทโธ ให้ใจไปกระทบ คือไปจดจ้องอยู่ในพุทโธ แล้วสติควบคุมให้นิ่งแน่วแน่อยู่ในเรื่องนั้น ถ้ามันส่งส่ายออกไปก็ดึงมาอยู่ในตรงนั้น ก็ใช้ได้เหมือนกัน แล้วแต่ใครจะถนัดตรงไหน ข้อใหญ่ใจความ คือเราต้องการจับตัวใจให้ได้ เมื่อจับตัวใจได้แล้ว พุทโธ หรือ ลมหายใจจะปล่อยวาง ยังจะเหลือแต่ผู้รู้นิ่งแน่วอยู่คนเดียว จิตใจตรงนั้น เมื่อมันถึงตรงนั้นแล้ว กายก็ยังไม่ปรากฏอะไรต่าง ๆ ทั้งปวงหมดไม่ปรากฏเลย ยังเหลือแต่ตัวใจแท้ ๆ นี่แหละจึงเข้าถึงภาวนา

การทำอย่างนี้ไม่เฉพาะแต่นั่งอย่างเดียว ยืน, เดิน, นอน ก็ทำได้ทุกอิริยาบถ จำไว้และไปปฏิบัติกันดู

๒

การฟังเทศน์ต้องรักษาความสงบอบรมไปในตัว จึงจะเข้าใจ เพราะธรรมจำเป็นต้องอาศัยความสงบ ธรรมะคือความสงบ ถ้าหากไปวุ่นวายอยู่ ถึงแม้ได้ความสงบตื้น ๆ ยิ่งจิตสงบเท่าไรแล้วก็ได้ความละเอียดธรรมะอันเดียวกันนั่นแหละ ใครพูดก็เหมือนกันนั่นแหละ ผู้ฟังไม่สงบก็เลยไม่ได้ความ ธรรมะอยู่ที่ความสงบเท่านั้น ธรรมะที่พระพุทธเจ้าสอน สอนที่ความสงบ แมว่าเราจะไม่เกิดอุบายปัญญา จิตที่พระพุทธ-องค์บำเพ็ญมีมานานแก่กล้า จนกระทั่งเป็นสิทธัตถะพระกุมาร ทำทุกขกริยาที่พระพุทธองค์ศึกษา จึงได้สำเร็จ วันที่จะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าก็ต้องอาศัยความสงบ พอจิตสงบแล้วตัวรู้นั้นก็กระจายสว่างออก ถ้าหากว่าคลุมเคลืออยู่ จิตเศร้าหมอง จิตไม่ผ่องใส ปัญญานั้นก็เชื่อว่าเจือด้วยกิเลส บาปกระทำต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะกำจัดกิเลสบาปต่าง ๆ ในใจของตนได้

เหตุนี้จึงพูดว่าความสงบอบรมใจให้นิ่งแน่ว ตั้งต่ออารมณ์เดียวจึงจะรู้ธรรมะ จึงจะเข้าใจธรรมะ คำ

ว่าธรรมะในที่นี้ ของจริงคือธรรมะ สัจจะธรรมเรา ทุกคนมีแล้วสัจจะธรรมของจริงมีแล้วในตัวของเราทุกคน แต่หากใจเราไม่สงบจึงไม่เห็นสัจจะธรรม สัจจะธรรมคืออะไร ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นสัจจะธรรม พระองค์ก็รู้นี่แหละ สาวกทั้งหลายก็รู้นี่แหละ รู้ที่ใจของพระองค์ ใจสว่างแล้วก็เกิดความรู้ขึ้น มิได้รู้ตามเรียน ตามปริยัติศึกษามามาก พระองค์เทศนาว่าเป็นโมฆะบุรุษ โมฆะ ถ้าหากไม่ได้ปฏิบัติ โมฆะคือ คนหลง โมฆะคือคนเขลา ผู้ปฏิบัติเข้าสัจจะธรรมเห็นของจริงก็ได้ชื่อว่าถึงแก่นสารของพระพุทธศาสนา สัจจะธรรมคืออะไร ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เราก็เห็นดอกทุกข์ ใคร ๆ ก็ทุกข์ทุกคน แต่ทุกข์ที่แท้จริงยังมีอีกอันหนึ่ง ทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เดี๋ยวนี้เราไม่ยอม ทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เราไม่ยอม นั่นแหละคือความเห็นผิด เกิดมามันต้องแก่ ต้องเจ็บต้องตาย เมื่อเห็นชัดตามเป็นจริงจิตใจสลดสังเวช เกิดความเบื่อหน่ายในการที่จะเกิดอีก ในการที่จะแก่จะเจ็บจะตายอีก

นั่นมันเบื่อหน่ายจริง ๆ เห็นโทษของทุกข์จริงๆ จัง ๆ นั่นถ้าจิตละเอียด อันนี้ยังต้นด้วยซ้ำ ถ้าจิต

ละเอียดลงไปยิ่งเห็นลึกซึ้งลงไปกว่านั้นอีก ว่าเราเกิดขึ้นมาเพลิดเพลินสนุกเฮฮา ไม่เข้าใจว่าเราแก่ คนเราเกิดขึ้นมาแก่ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ อยู่ในครรภ์นั่นแหละแก่แล้วถ้าไม่แก่ทำไมคลอด ใหญ่เติบโตขึ้นมาจนคลอดออกมาแล้วก็เติบโตขึ้นมาเป็นลำดับ ก็เรียกว่าแก่จนกระทั่งเฒ่าชรา เราจึงค่อยเห็นแก่ ลุกโอยนั่งโอยต่างๆ จะลุกจะเดินจะเหิรต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่จะทุกข์ทรมานนั่นจึงเห็นว่าแก่ ถึงอย่างนั้นบางคนยังไม่เห็นเสียด้วยซ้ำอีก *นั่นแหละคือเรื่องทุกข์แห่งความเกิด*

ความทุกข์เหล่านั้นแหละที่จะเกิดขึ้นมาก็เพราะความหลง อันนี้แหละหลง ๆ ว่าเราจะไม่แก่ ไม่เฒ่าไม่ตาย ยังทะเยอทะยานดิ้นรน ไม่ใช่ดิ้นรนธรรมดาดิ้นรนเสือกสนจนเหลือวิสัย จนแก่เฒ่าชรากระสับกระส่ายดิ้นรนด้วยประการต่าง ๆ จนทำผิดทุจริตด้วยความกระเสือกกระสนดิ้นรนอยาก นั่นแหละจึงเรียกว่ามันเป็นเหตุแห่งทุกข์ ทุกคนเกิดขึ้นมาแล้วหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเหมือนกัน คือบำบัดความทุกข์เหมือนกัน อาชีพทุกประเภท วิชาทุกแขนงที่เรียนมาก็เพื่อจะบำบัดความทุกข์ทั้งนั้น แต่หากว่าดิ้นรนกระเสือกกระสนจนเกินขอบเขต จนเป็นเหตุให้ได้ทุกข์ทรมาน

ในปัจจุบัน จนติดคุกติดตะรางถูกโทษประหาร เป็นต้น อย่างนั้นเรียกว่า *สมุทัย*

ทั้งทุกข์ และสมุทัยนี่แหละ *ทุกข์ พระองค์ไม่ได้สอนให้ละทุกข์* ไม่สอนให้ละ *ละตัวสมุทัยต่างหาก* ทุกข์มันมีอยู่อย่างนั้น ตัวสมุทัยคือทะเยอทะยานอยากได้ดิ้นรน *ความไปยึดไปถือ นั่นแหละเรียกว่าตัวสมุทัย จงปล่อยวางความยึดถือตัวอุปาทานนั้นเสีย ทุกข์มันก็อยู่ตามทางแห่งทุกข์* อย่างเราไปปล่อยวางอุปาทาน ต้องแก้มันไปตามเรื่อง แกมันไปตามเรื่องมัน มันชราเข้ามันก็เป็นไปตามเรื่องของมัน แต่มันไม่ทุกข์ ไม่ทำใจให้ทุกข์เดือดร้อน นั่นเรียกว่าสภาพของมันเป็นจริงอย่างนั้น *เลยเรียกว่านโรธ* ความไม่ติดทุกข์เรียกว่านิโรธ ปฏิปทาการดำเนินไปโดยลำดับ *ตั้งแต่สัมมาทิฏฐิ เป็นความเห็นชอบ* อย่างนี้

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป มันเห็นชอบมันจึงไปเดินจริง เดินให้เห็นของจริง ถ้าไม่เห็นชอบไม่เห็นของจริง ไม่เรียกว่ามรรค บรรดาเจ็ดข้อเบื้องปลาย เป็นบริวารของสัมมาทิฏฐิทั้งหมด

เห็นอย่างนี้แล้วมีอยู่ในตัวของเราทั้งหมด ตัวของเราเป็นมรรคเป็นทุกข์คือร่างกาย สมุทัย คือร่างใจไปยึด คือจิตใจทะเยอทะยานดิ้นรน ก็ดูสมุทัยดูจิตใจของเรา นิโรธก็คือใจของเราเป็นคนละคนถอน มรรคก็คือจิตใจของเรานี่แหละ สัมมาทิฏฐิความเห็นชอบนี่แหละเป็นมรรค มีอยู่ในตัวของเรานี่หมดทุกอย่าง ทีนี้การที่จะให้เห็นเช่นนั้น ที่จะทำอย่างไรถึงจะเห็น ตั้งสติให้พิจารณาใจของเรา เอาง่าย ๆ นี่แหละไม่ต้องเอาไกล เอาใจของเรา ตั้งสติกำหนดใจนี่แหละให้เห็นใจของเราเท่านั้นเป็นพอ เห็นทุกข์ เห็นสมุทัย เห็นนิโรธ เห็นมรรค ตั้งสติกำหนดอย่างนี้ ตรงใจของเรานี่แหละ (ท่านชี้ที่ตัวใจ)

ธรรมทั้งหมดที่พระองค์เทศนาไปถึง๔๕ พรรษา มาสรุปลงที่สติรักษาใจแห่งเดียว อย่างพระองค์ตรัสว่า

ท่านทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด ท่านอุปมาเปรียบเหมือนรอยช้าง รอยสัตว์ทั้งหลายจะมากมายเท่าไรในพื้นปถพีแผ่นดินนี้ ก็ไม่หนีจากรอยช้าง รอยช้างใหญ่กว่าทั้งหมด คงลงรอยช้าง

ธรรมทั้งหลายมากมาย ก็มาลงอยู่ที่ ความไม่ประมาท ก็คือมี สติรักษาใจ เห็นใจ อยู่ทุกเมื่อ ยืน เดิน นั่ง นอน เห็นตัวใจทั้งหมดทุกขณะ ไม่ต้องไปภาวนาอื่นไกลหรอก รักษาใจของเราเท่านั้นก็เป็นอันว่า เราภาวนาอยู่ในตัวแล้ว จะรอให้แก่เสียก่อน ให้เฒ่าเสียก่อน ให้เข้าไปอยู่ในป่าในรกเสียก่อน คือไปอยู่ในวัดในวาเสียก่อนจึงจะภาวนา คนนั้นไม่รู้จักภาวนา เดี๋ยวนี้ก็เป็นภาวนาขึ้นรถขึ้นราก็เป็นภาวนาทั้งนั้น ขอแต่ให้จิตใจให้สติตั้งแน่วในอารมณ์อันเดียวก็เป็นอันว่าภาวนาได้แล้ว ไม่ต้องอื่น และไม่ต้องไปเห็นเทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม เห็นนรก สวรรค์ ไม่ต้องหรอก ไม่สามารถที่จะชำระใจของเราได้หรอก เห็นใจของเรานั่นแหละคิดดีคิดชั่วอย่างไร ยังไง คิดดีก็ให้รู้จักด้วย คิดช่อโกงของเขา คิดขะโมยของเขา คิดโลภอยากได้ของเพื่อน ก็ให้รู้ จักใจนั้น ยังละไม่ได้ก็ให้รู้จักเสียก่อน ถ้ารู้จักมันอยู่อย่างนั้นแล้ว นาน ๆ หนักเข้า มันจักละอายเองหรอก อายบาป คนเรามันมีละอายอยู่ในตัว

ทำชั่วได้ดีมีถมไป ทำดีได้ดีไม่มีหรอก ในโลกนี้*มีหากมีอยู่ในนั้นแหละถ้าเห็นใจของเรา* ชั่วนั้นใครไม่ต้องการสักคนเดียว มันต้องมีอยู่ดีๆ นั่นแหละ เขาจับได้ลงโทษติดคุกติดตะราง หรือโทษประหารชีวิตอันนั้นจึงจะเรียกว่าทำผิด ไม่ใช่อย่างนั้น ผิดแต่ต้นนั่นแหละเจตนาผิดตั้งแต่เบื้องต้นนั่นแหละ เราคิดผิดตั้งแต่เบื้องต้นนั่นแหละ เห็นด้วยตนเองนั่นแหละ ไม่ต้องให้คนอื่นมาจับมากุม รู้ด้วยตนเอง พิจารณาเห็นผิดอยู่ทุกขณะ

"โลกเราสังคมเราที่ยุ่งเหยิงวุ่นวายกันอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะมัวแต่คอยไปดูคนอื่น ไปจับผิดคนอื่น ไปคอยยึดเอาการกระทำของคนอื่น มาเป็นธุระ มาเป็นอารมณ์ ถ้ารู้จักมองดูจิตใจของตนเองอยู่เสมอ ยอมรับตามความเป็นจริง ว่านี่เราทำดีนี่เราทำชั่วคิดชั่วแล้วยอมรับและปรับปรุงแก้ไขตนของตนอยู่ทุกๆ คน โลกนี้ก็จะไม่วุ่นวายสับสนกันเหมือนทุกวันนี้แน่"

หากได้เห็นอย่างนี้แล้ว การลักการขะโมยก็จะไม่มี การลักการขะโมย การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไม่มีทั้งนั้น

เห็นโทษในตัวของเราที่เราทำลงไปหายหมด กฎหมายบ้านเมืองไม่ต้องไม่ต้องบังคับ ตำรวจก็ไม่ต้องจ้างมา แต่นี่มันอะไรกัน เอาเงินของเรานั่นแหละไปจ้างตำรวจมาจับเรา เราทำผิดเราไปจ้างตำรวจมาจับเรา ไม่ใช่เงินของคนอื่นคนไกลที่ไหน *จึงว่าให้รักษาจิตของเราให้อยู่ให้รู้จักอยู่เสมอ จิตอันหนึ่งสติอันหนึ่ง คุมจิตให้อยู่แล้วก็เป็นอันว่าจิตให้อยู่ในควบคุมของสติ สติควบคุมจิตให้อยู่ ถ้าหากเราคุมจิตของเราไม่ได้ มันก็วุ่นวาย* เราเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย เขาขึ้นต้นไม้ดูวัวควายอยู่กลางทุ่ง มันจะไปไหนไปไหน มีกี่ตัวกี่ตัวก็มองเห็น มันหนีก็รู้มันอยู่ก็เห็น มองดูอยู่ทุกขณะ มันเข้าป่าเข้ารกก็ไปไล่ออกมา จิตใจของเราเข้าป่าเข้ารก คือคิดผิดทุจริตต่างๆ ก็ต้อนมันเข้าให้มันอยู่ในที่เดียวอยู่ในบริเวณขอบเขตอันนั้นแหละ เมื่อเราคุมจิตอยู่อย่างนี้แล้ว เราก็สบาย

จิตอันหนึ่ง สติอันหนึ่ง ยังใจอีกอันหนึ่ง วันนี้อาตมาพูดหรอก เมื่อพูดแล้วก็ต้องพูดให้เข้าใจ คือว่าถึงเรื่องใจแล้วละก็ ท่านว่าไว้ว่า กรรมทั้งหลายมีใจ

ถึงก่อน สำเร็จแล้วด้วยใจ นี่ท่านพูดถึงเรื่องใจ ถ้าพูดถึงเรื่องจิต จิตเป็นของเลื่อมประภัสสรอยู่ตลอดกาลเวลา กิเลสเป็นของจรมาต่างหาก ผู้อบรมจิตดีแล้วย่อมนำความสุขมาให้

ท่านพูดอย่างนี้ มีทั้งจิตมีทั้งใจ อาตมาพูดแยกออกให้ชัดลงไปว่า *ใจคือตัวกลาง อะไรทั้งหมดถ้าเป็นใจก็ต้องชี้ลงตรงกลาง หัวใจก็ต้องชี้ลงตรงกลางตัว* ถ้าใจมือ ใจเท้าฝ่าเท้าก็ชี้ลงตรงกลาง จึงเรียกว่าใจ *อันนี้อาตมาจะชี้ลงตรงกลางทีเดียว คือไม่คิดดีคิดชั่ว ไม่คิดหยาบคิดละเอียดอยู่ตรงกลางเฉย อันนี้เรียกว่า ใจ*

คนถ้าหากว่าได้อบรมผึกฝนภาวนาเสียแล้ว ก็จะเห็นชัดใจตรงกลาง คือมันรวมลงไปแล้วไม่มีคิดนึกไม่มีส่งส่าย นั่นแหละตัวกลางละ ถ้าหากว่าเราไม่ได้ภาวนา ทดลองดูเดี๋ยวนี้ก็ได้ จะเห็นตัวใจ คั้นลมหายใจเสียพัก คั้นเดี๋ยวนี้แหละ เอาลองดูทุกคนแหละเอ้าคั้นลมหายใจ มันจะไม่มีอะไร ความโลภ ความโกรธความหลง ความรัก ความชัง ไม่มีในขณะนี้นั้น แต่

มีความรู้อยู่ *ความรู้สึกนั้นแหละเรียกว่าใจ การคิดนึกเรียกว่าจิต มันออกไปจากใจนั่นแหละ สติตั้งขึ้นรักษาใจ สติรักษาจิต รักษาจิตให้อยู่คงที่แล้วนานๆ หนักเข้ามันจะรวมเข้ามาเป็นใจ มาเป็นหนึ่งไม่เป็นสอง นี่วิธีหาใจ* เราหาวิธีนี้ ถ้าเห็นใจเสียแล้วไม่ต้องไปตามมันคราวนี้ เราจะตามหาจิต วิ่งตามมันไม่ทันหรอก มันไปแล้วจึงไม่เห็นที่ของมัน มันไปถึงไหนถึงไหน ถ้าหากเรามารักษาตรงใจ ตรงปากรูของมันนั้นมันออกไปตรงนั้นก็เห็น มันเข้ามาตรงนั้นก็เห็น แย้ที่มันอยู่ตามรู ในวัดของเรานี้ก็เยอะ ถ้ามันจะออกมามันออกมาทางปากรูนั้นแหละ ไปดักจับมันตรงนั้นแหละ จะตีก็เอา จะจับก็เอา ตรงปากรูนั้นแหละไม่ต้องไปวิ่งตามมันหรอก พอมันจะจากก็ตีมันเลย

จิตก็ไปจากใจ รักษาที่ตัวใจนั่นแหละแห่งเดียวจับจิตมันให้ได้ ตรงนั้นแหละจะเข้ามารวมเป็นใจ มาเป็นหนึ่ง หากว่าทุกคนพากันจับตรงนี้ได้แล้วจึงจะสมกับนามว่า *คณะพ้นโลก* ถ้าไม่จับตรงนี้ให้ได้แล้วก็ไม่สมกับนามว่า *คณะพ้นโลก ถ้าหากว่าใครอยากจะพ้นฝึกหัดเอาตรงนี้แหละ* ■

๗

พระที่ท่านอยู่ในวัด กิเลสมันนอนนิ่งอยู่เสีย ไม่มีเครื่องกระตุ้นเตือนกิเลสมันจึงไม่โผล่ออกมาให้เห็นตัว เราจึงเข้าใจว่าไม่มีอะไร พอออกจากวัดไปนอนป่านอนรุกขมูล จะต้องกลัวภัยอันตรายรอบด้าน นอกจากนั้นกระทบกับดินฟ้าอากาศ เย็น ร้อนด้วยประการต่าง ๆ จะเห็นความอดทนและจะเห็นความสามารถของตน ถ้าหากอดทนไม่ได้ก็แปลว่า เราแพ้กิเลส ถ้าเราอดทนต่อสู้ได้ก็เรียกว่าเราชนะกิเลส พวกฆราวาสก็เหมือนกัน โดยมากฆราวาสพากันเลี้ยงกิเลสให้พอกพูนเติบโตอยู่ภายในใจ เข้าใจว่าตนไม่มีกิเลส สบาย *ถ้าหากเราออกจากบ้านไปแล้ว ผจญต่อสู้สิ่งต่างๆ อย่างที่ว่ามานี้ จะเห็นกิเลสของตนโผล่ออกมา เห็นหน้าเห็นตากิเลสได้ชัดเจน โดยส่วนมากพวกฆราวาสนั้นไม่ค่อยจะตั้งใจต่อสู้ ต่อกิเลสโดยมากมักยอมแพ้กิเลสอยู่ตลอดเวลา* คือไม่พยายามที่จะแก้ไขและปรับปรุงตัวของเราใหเข้าสู่สภาพนั้นได้ ฉะนั้นการเดินทางอย่างที่เราจะไปสู่สำนักต่าง ๆ เพื่อกราบไหว้นมัสการท่านก็

ดี หรือเพื่อพึ่งโอวาทหรือคำสอนของท่านก็ดีอย่างน้อยที่สุดจะเป็นทัศนานุตริยะ คือเป็นสถานที่ หรือเห็นครูบาอาจารย์เห็นปฏิปทาของท่านซึ่งเป็นของมีน้อยในสมัยเดี๋ยวนี้ จะทำให้เกิดปสาทะศรัทธาเลื่อมใส *ถ้าหากเราปรับปรุงตัวของเราจิตใจของเราให้เข้าสู่สภาพที่เป็นอยู่ในที่นั้นๆ เราก็จะได้ความรู้และความสามารถในการที่จะดำเนินชีวิตของเราในอนาคตข้างหน้า หากเราไม่ยอมปรับปรุงตัวของเราจะเกิดกิเลสฟุ้งขึ้นใหญ่โต หรือกลายเป็นบาปไป บุญกับบาปอยู่คู่เคียงกันกัน ถ้าหากเราทำถูกก็กลายเป็นบุญ ทำไม่ถูกก็กลายเป็นบาป* จิตใจของคนเราผู้เดียวกันน่ะแหละ บาปก็ผู้เดียวนั้น บุญก็ผู้เดียวนั้น ลองคิดดูความโกรธเอามาจากไหน ความเกลียดความชังเอามาจากไหน ความรักและความชอบใจเอามาจากไหน ก็ใจตัวเดียวนั้นเองมันเปลี่ยนสภาพอยู่ตลอดเวลา *ถ้าหากเราต้องการสิ่งที่ดีคือเป็นบุญเป็นกุศล จิตอะไรที่ปรากฏขึ้นมาคือเกิดปสาทะศรัทธาเลื่อมใส แล้วก็ตั้งใจรักษานั้นเอาไว้บุญอันนั้นก็ค่อยเจริญงอกงามขึ้นโดยลำดับ ถ้าหากเราเห็นโทษเป็นคุณ เช่น ความโกรธเห็นเป็นของดีว่ามีอิทธิพลเหนือคนอื่น ชอบรัก รักษานั้นไว้ ความ*

โกรธ ความเกลียดหรือความไม่พอใจ ก็จะฝังอยู่ภายในใจของตน และเจริญงอกงามขึ้นโดยลำดับ ตกลงว่าเราชอบความชั่ว ปลูกฝังและเลี้ยงความชั่วนั้นไว้ให้เจริญงอกงามขึ้นโดยลำดับ ชีวิตของเราก็มีแต่จะขาดทุนไปทุกวี่ทุกวัน หากำไรก็ไม่ได้ ทุกข์ของคนเราที่เกิดขึ้นมาก็เพราะความเลวทราม ความชั่วที่เราเคยทำมาแต่ก่อนนี้ท่านเรียกว่าบาป เมื่อเรากลัวทุกข์มาในชาตินี้เราเห็นโทษอันนั้น เราจึงค่อยพยายามละความชั่ว หรือความผิดทุจริตต่าง ๆ คือหมายความว่าเราเข็ดเสียแล้ว ยอมแล้ว ความชั่วจะไม่ทำต่อไปอีกแล้ว และพยายามสร้างแต่คุณงามความดีให้เกิด เมตตาปราณี สามัคคีปรองดองซึ่งกันและกัน เราก็จะได้รับความสุขในปัจจุบัน ทั้งไม่ได้สร้างกรรมอันชั่วอันเลวทรามต่อไปอีก *นี่เรียกว่าคนเราเกิดมาเห็นโทษเห็นทุกข์ แล้วไม่อยากเจอทุกข์ ถ้าไม่เช่นนั้นเรียกว่าเกิดขึ้นมาเห็นทุกข์เป็นสุข แล้วพยายามที่จะสร้างเหตุให้เกิดทุกข์ต่อไปในอนาคต ชีวิตคนเช่นนั้นจึงเป็นที่น่าเสียดายมาก* วันหนึ่ง ๆ เราทั้งหลายพากันเกิดขึ้นมาได้มีการศึกษาดีพอสมควรดีชั่วผิดถูกรู้ได้ทุกคน เมื่อเข้าใจและรู้เช่นนั้นแล้ว จงพากันพิสูจน์ในชีวิตของ

ตนแต่ละวัน พิสูจน์ความผิดและความถูกประจำวันของตน ความดีและความชั่วประจำวันของตน อย่างดีที่สุดก็จากเช้าไปหาค่ำ จวนจะนอนจวนจะหลับ เราเอามาบวกลบกันลองดู ความชั่วเหลือมากก็เรียกว่า "ขาดทุน" ในวันนั้น ความดีเหลือมากก็เรียกว่า เรา "ได้กำไร"

เราเกิดขึ้นมาก็นึกว่าเราเกิดมาทำการค้า วันหนึ่งขาดทุนเดือนหนึ่งก็ยิ่งขาดมากเข้าไป ยิ่งเป็นปีก็ยิ่งขาดมากเข้าทุกที แล้วเราจะหวังความสุขจากไหนล่ะ มีแต่ขาดทุนและมีแต่ล่มจมเท่านั้นซีเรา ให้มันได้กำไรซิถึงจะได้รับความสุข ผลประโยชน์เกิดจากความดีคือความสุข ให้มาคิดถึงตนอย่างนี้ทุกคน แต่ละคนละคนมาคิดถึงตนอย่างนี้ทุก ๆ คน และมีการบวกลบกันทุกวัน ๆ สร้างความดีกันแต่ละคนๆ ได้แล้ว เห็นกำไรประโยชน์ขึ้นมาแต่ละคน ๆ เมื่อได้เช่นนั้นแล้ว เราคนหนึ่งล่ะเป็นผู้ได้กำไรเฉพาะในครอบครัวของเรา เช่น มีสองสามีภรรยา สามีสร้างความดีให้มีกำไรอย่างที่ว่านี้หรือหากว่าได้คนเดียวก็เอาเสียก่อน คนหนึ่งยังไม่ได้ก็เอาเสียก่อน เรียกว่าดีขึ้นเสีย ได้กำไรคนหนึ่ง คนหนึ่งขาดทุนก็ยกไว้

ถ้าหากทั้งสองคนภรรยาสามี พยายามที่จะสร้างความดีให้ได้กำไรต่อไปก็เป็นคนมีทั้งสองคน กำไรทั้งสองคนมารวมกันเข้ามันก็มากขึ้น หากลูก ๒-๓ คนเข้าไปอีก ทำโดยนัยนี้ มันก็ยิ่งรุ่มรวยและมีความสุขความเจริญ บ้านหลังหนึ่งถ้าคิดอย่างนี้ ตำบลหนึ่งหรืออำเภอ จังหวัดหนึ่งทั้งประเทศ บ้านเมืองก็เจริญก็มีความสุข นี่คนเราไม่ค่อยคิดอย่างนั้น คิดเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว สิ่งใดที่ตนต้องการจะดีหรือชั่วก็สุดแท้ ขอได้ประโยชน์ส่วนตัวแล้วก็แล้วกัน อันคนเราเกิดขึ้นมานั้น ต่างก็พากันมาแย่งชิงซึ่งกันและกัน ไม่คิดถึงเรื่องเหล่านี้ก็มีแต่จะยุ่ง มีแต่จะวุ่นวายทำให้บ้านให้เรือนของเรา หรือประเทศชาติของเรายุ่งกันตลอดไป เป็นที่น่าเสียดายและเป็นที่อับอายขายขี้หน้า คนไทยเราที่เขาชมและยกยอว่าเป็นเมืองพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนให้คนดี แต่คนเรานั้นในเมืองไทยโดยส่วนมากมีน้อยเปอร์เซ็นต์เหลือเกินที่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และที่จะคิดบวกลบคูณหารดั่งคนอย่างที่ว่ามานี้จนมีชื่อโด่งดังอย่างที่ญี่ปุ่นเข้ามาเมืองไทยเขามาพิสูจน์คนไทย ๑๘ ล้าน เป็นโจรเสียตั้ง ๒๐ ล้าน ไม่ทราบมาจากไหนอีก ๒ ล้าน ก็เห็นชัดอยู่แล้วว่าชาว

พุทธคนไทยเราไม่ยอมปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา ยังมิหนำโทษศาสนาเสียอีกด้วยซ้ำ ว่าศาสนาล้าสมัย ไม่ทันการณ์ทันเวลา โทษไปกระทั่งว่าคนถือพุทธศาสนาเป็นคนจน เศรษฐีไม่มีในเมืองไทย ต่างชาติเขามีเศรษฐีกันทั้งนั้น เขาไม่ถือศาสนาพุทธ ยังโทษต่อไปโน่นอีก

ทำชั่วได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป ก็พึ่งดู ไม่รู้จักชั่วไม่รู้จักดีด้วยซ้ำ และไม่รู้จักศาสนาเสียด้วยซ้ำ ศาสนาคืออะไร ชั่วคืออะไร ดีคืออะไร ไม่รู้เรื่องเอาศาสนามาถือไว้ ไม่รู้รักใช้ศาสนาให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตของตน ก็เลยไม่เป็นผลประโยชน์อะไรเลย เปรียบเหมือนยังกับโบราณท่านยกเอามาเปรียบไว้ มดแดงเฝ้ามะม่วง คงจะเคยเห็น คนไทยมีสวนมะม่วง มดแดงมันไปหุ้มห่ออยู่ที่ขั้วมะม่วง แต่ไม่รู้จักรสมะม่วงว่าเป็นมะม่วงหวานเปรี้ยว คนไทยถือศาสนาพุทธก็ในทำนองนี้ ว่าคนถึงพุทธศาสนาแล้ว และถามหาข้อเท็จจริงว่าศาสนาคืออะไร หากบางคนจดจำได้บ้างตามตำรา ศาสนาคือสอนให้ละชั่วทำดี แต่ว่าเราไม่ได้เอามาปฏิบัติ ชั่วที่ตนทำอยู่ก็ไม่ยอมละ ดีที่จะทำให้ดีขึ้น

มาก็ไม่ยอมทำ เขาเรียกว่า เผ้า... ศาสนาอยู่เท่านั้นเอง มันก็ไม่มีทางที่จะดีขึ้นมาได้ *หากทุกคนหวังดีและต้องการความสุขเห็นผลประโยชน์ว่า ทำดีหมายถึงความสุขเสียแล้ว ก็จะพากันสร้างความดีด้วยตนเอง ดีในที่นี้ไม่ใช่ดีเข้าตัว สิ่งใดตนชอบเห็นว่าเป็นของดีน่ะใช้ไม่ได้ สิ่งใดที่ตนไม่ชอบไม่เป็นของดีใช้ไม่ได้เช่นกัน ดีพระพุทธเจ้าท่านสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น สิ่งนั้นเรียกว่า "ดี" คนใดทำลงไปเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนอื่น นั่นแหละคือความดี สิ่งใดทำลงไปแล้วไม่เป็นประโยชน์ คือให้โทษแก่ตนและคนอื่นนั่นแหละคือความชั่ว* นี่แหละเครื่องวัดความดีและความชั่วอยู่ตรงนี้ ทีนี้ทำชั่วได้ดีคืออะไร ตรงไหนว่าทำชั่วได้ดี ฉ้อโกงขโมยเขารุ่มรวยนั้นหรือเรียกว่าทำชั่วได้ดี ดีเพราะมีเงินหรือเพราะมีเงินมีทอง หรือ เพราะรุ่มรวยอย่างงั้นหรือถึงเรียกว่าดี *พระพุทธเจ้าไม่ได้หมายตรงนั้นศาสนา.... เราทำชั่วรู้ตัวอยู่ดีว่าทำชั่ว ไปฉ้อโกงขโมยเขา เราพยายามที่จะเอา โกงขโมยของเขา เรารู้ตัวอยู่ดี นั่นต่างหาก ความข้อนั้นเรื่องนั้น ไม่มีใครรู้หรอกรู้ด้วยตนเอง นั่นมันได้ดีที่*

อย่างไหนล่ะ มันเห็นด้วยตนเอง รู้ด้วยตนเอง มันจะดีได้ยังไง ใครจาชมเชยยกยอสักเท่าไหร่ว่า แหม โกงเขารุ่มรวยเหลือเกินนี้ เงินตั้งเป็นร้อย ๆ ล้าน มันดีเหลือเกิน อันตัวเรารู้ตัวเราอยู่ดี ๆ ว่าเราไม่ดี ตรงนี้ต่างหากศาสนาสอน ถ้าทุกคนเข้าใจตรงนี้แล้ว ใครจะไปทำชั่ว ไปเบียดเบียนคนอื่นเล่า นี่จะว่าทำชั่วได้ดีไม่มีหรอก มีแต่ทำชั่วได้ชั่วร่ำไป เพราะเห็นในใจของตนเอง นี่ประเด็นหนึ่ง

ทำดีได้ดีมีถมไป ใครทำรู้สึกตัวเองได้ดี ไม่มีอะไรหรอก อย่างเราเกิดอย่างเรามีจิตคิดเมตตาปรารถนาไว้ดีแล้วต่อกันและกัน ทั้ง ๆ ที่เรายังไม่ทันแสดงอะไรออกมาใจของเราก็เบิกบานแล้ว ใจของเราก็ผ่องใสแล้ว ผิวพรรณหน้าตาก็ผุดผ่องนิ่มนวลน่ารักน่าชม ถ้าหากเราแสดงอะไรออกมาสักอย่าง เช่น คำพูดอ่อนหวานนิ่มนวล ด้วยความเมตตาปรารถนาหวังดี แสดงออกมาอย่างนี้ คนผู้ที่รับฟังและเห็นตัวของเราเข้า เขาก็จะเกิดความเคารพและนับถือ หากเราทำอะไรพฤติการณ์สนองเขาสักอย่างหนึ่งด้วยกิจการภาระแม้อย่างน้อยเราช่วยการงานเขา หรือมีสิ่งใดช่วย

สงเคราะห์ด้วยน้ำใจเมตตาปราณี สิ่งนั้นก็จะเป็นอนุ-สรณ์ให้แก่ผู้ที่ได้รับตลอดชีวิต ถึงคนอื่นหากเป็นอันธพาลที่เราสงเคราะห์นั้น ไม่เห็นคุณประโยชน์ก็ช่างเขาเป็นไร ใจของเราอย่าไปอย่างนั้น มันเสียกำลังซิ ทำใจของเราให้ดีซิ เราอย่าไปคิดหวังตอบแทนซิ เราทำดีแล้วเขาจะให้ดีไม่ดีก็ช่างของเขา ความดีของคนมีอยู่แล้วเหมือนเรามีสตางค์อยู่ในกระเป๋า เขาจะหาว่าเราคนโง่หรือหาว่าเราขี้ทุกข์ขี้จนก็ช่างเขาไปซิเป็นไร สตางค์เรามีอยู่ เรายิ้มอยู่คนเดียวไม่ดีหรือ จะไปเสียเกียรติของเราทำไม เกียรติของเรา ความดีของเรามีอยู่ *นี่เรียกว่าทำดีได้ดีมีถมไป*

ทุก ๆ คนหากินเห็นด้วยตนเองอย่างนี้ เข้าใจอย่างนี้จึงจะเรียกว่าเข้าใจใน หลักพุทธศาสนาที่แท้จริง อย่าไปหลงเชื่องมงายตามภาษาเขา พูดตามบ้า ๆ บอ ๆ ศาสนาล้าสมัย คนใดไปถือตามหลักพุทธศาสนา ล้าสมัย เต่าพันปีอย่าไปคิดอย่างนั้น ถ้าหากศาสนาล้าสมัยต้องคิดดูอย่างนี้ คนตีหัวเขา เขาเจ็บไหม เขาจะโกรธไหม เราไปตีหัวเขา ไม่ใช่แกล้งตี เราเกิดความโกรธ

แล้วไปตีหัวเขาแล้วมันเจ็บไหม มันจะเป็นโทษไหม เขาจะเอาเรื่องไหม ผิดกฎหมายบ้านเมืองไหม ถ้าหากยังคิดอยู่หรือยังเจ็บอยู่ ยังโกรธก็ไปตีหัวเขา *อันนั้นศาสนายังไม่ล้าสมัย คือคนต่างหากล้าสมัย* ดื่มสุราเมรัย เรียกว่าเป็นของมึนเมา ทำให้เกิดความประมาทให้เกิดวิวาทถุ้มเถียงกัน ท่านว่าเป็นเหตุให้เกิดความประมาท เป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้เกิดความมึนเมาลืมตนลืมตัว โอ้อวดว่าตนดี อวดวิเศษวิโส ทั้ง ๆ ที่โง่จะตายอยู่ ทำปฏิกิริยาออกบวชเป็นโง่ที่สุด เลวที่สุด แต่ยังอวดโง่ว่าคนดี นี่ท่านว่าเป็นเหตุให้เกิดความประมาท หากศาสนาล้าสมัยแล้ว ดื่มเหล้าไปสักขวดแล้วไม่มีเมานั้นนะ ล้าแท้ ๆ ล้าสมัยแท้เทียว ศาสนาอันนี้ยังเหมือนเก่าอยู่ตามเดิม แล้วเราจะงมงายเชื่ออะไรกับไอ้คำคนองที่เขาพูดว่า ศาสนาล้าสมัย อ้างหลายเหตุหลายผลหลายเรื่องหลายราว อ้างสังคมอะไรต่ออะไรต่าง ๆ เรื่องความมึนเมาสังคมก็เอาเถอะ จะอะไร ๆ ก็เอาเถอะ ถ้าหากชั่วอยู่ในสังคมก็เลวชั่วทั่วไป เรียกว่าส่งเสริมสังคมที่ชั่ว ถ้าเรางดเว้นความชั่วแล้วเราปฏิวัติสังคม

ให้ดี ความชั่วนำมาซึ่งความมีโทษทุกข์อันตรายต่าง ๆ อย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว ก็เรียกว่าเรายังไม่เชื่อศาสนา และยังไม่เชื่อตนเอง เราไม่มีอิสสระในตัว หลงมัวเมาด้วยความงมงายของโลก เมื่อมาถึงกรุงเทพ ฯ ตะกี้นี้อาตมาก็เคยได้ประสบปัญหา มีเด็กคนหนึ่งมันไม่พึ่งคำพ่อแม่ มันก็ใหญ่โตพอสมควรแล้ว นี่ชักตัวอย่างให้ฟัง มันว่าทำดีไปทำไม ไปหาพระไปหาสงฆ์ มันก็ดีน่ะซี ท่านสอนให้ดี ทำไมมันจะไม่ดี แต่กลับเข้าสังคมมันก็เลวเท่าเก่า จะทำไปทำไม

ถ้าเล่นอีแบบนี้ทั้งหมดแล้ว ก็ใกล้ที่สุดต่อมิคสัญญี *ถ้าทุกคนเห็นอย่างนี้แล้วใกล้ที่สุดต่อมิคสัญญี คือไม่ต้องการที่จะทำดีเสียเลย เพราะโลกเขาหมุนไปชั่วอยู่แล้ว ไม่มีใครคิดจะปรับปรุงแก้สังคม ศาสนาสอนเพื่อไม่ให้โลกเกิดมิคสัญญี* หรือสัญฐานใด ๆ ก็ตาม เลว จึงสอนให้กลับจิตกลับใจคนเรา พระพุทธเจ้าสงสารมนุษย์ที่มัวเมาประมาท ที่จะเกิดมิคสัญญี

หรือไฟประลัยกัลป์ จึงได้สอนเหตุผลข้อเท็จจริง ให้เข้าใจด้วยตนดังที่อธิบายมา

ฉะนั้นพวกเราทั้งหลายต่างก็พากันแสวงหาสิ่งที่ดีประโยชน์ อุตส่าห์บุกบั่นผ่าอุปสรรคอันตราย หรือทนต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ อดหลับอดนอน ตลอดถึงเรื่องความทุกข์ ในการที่นั่งรถนั่งรามาเพื่อประโยชน์แห่งความดี เพื่อจะได้อุบายที่จะนำชีวิตของเราให้เจริญรุ่งโรจน์ต่อไป ให้พากันเข้าใจ โดยนัยที่อธิบายมานี่แล้ว นั่งไปพิจารณาไป คือให้เข้าใจโดยถ่องแท้แล้ว จงให้มีอิสสระในตัวเอง ทุก ๆ คนมีอิสสระในตัวเองในการที่จะทำความดีสร้างความดี คณะของเราที่มาในจำนวนนี้ทั้งหมด เท่านี้ทำได้ก็จะเรียกว่ากลุ่มนี่แหละทำชีวิตของเราให้เจริญงอกงามขึ้น พวกอื่นนอกนั้นก็ให้ทิ้งไว้เสียก่อน ดีกว่าที่จะไม่มีใครทำเสียเลย อย่าไปคอยให้คนอื่นทำแล้วเราจึงค่อยจะทำ คนอื่นทำดีแล้วเราจึงจะทำดี อย่าไปคิดอย่างนั้น เราดีแล้วคนอื่นยังไม่ดี ทิ้งไว้เสียก่อน

สมมุติว่าสองคนทะเลาะกัน โกรธต่อกันแล้ว ไม่มีใครดีสักคนเดียว ถ้าคนหนึ่งอดทนอยู่ได้ คนหนึ่งดีคนหนึ่งไม่ดีเอาละแบ่งครึ่งกันก็ดีแล้ว ถ้าได้อย่างนี้ก็ดีอักโข โดยมากคนเรามักจะให้เขาดีเสียก่อน คือคอยให้เขาหายโกรธแล้วเราจึงจะไม่โกรธ อย่าไปหวังแบบนั้นไม่มีหนทาง บางทีหากเขาไม่โกรธเราไม่ทราบ จะหายไม่หายก็ไม่รู้ไม่ทราบ เขาทำดีกับเราแล้วกลับโกรธยิ่งกว่าเก่าก็เป็นได้

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนให้ชำระตนเอง ชนะตนคนเดียวเท่านั้นดีกว่าชนะข้าศึกตั้งเป็นกองพัน พระพุทธเจ้าสอนทุก ๆ คนมิใช่สอนคน ๆ เดียว ถ้าทุกๆ คนเอาชนะตนเองได้ด้วยประการอย่างที่ว่านี้แล้วสังคมมันก็ดีขึ้น นี่อธิบายมาในวันนี้หัวข้อพอที่จะจดจำ นำเอาไปปฏิบัติ เพียงเท่านี้แหละไม่ต้องเอาอะไรมากมายหรอก

"หัวใจพระพุทธศาสนา"

พระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม

นะโม ตัสสะ ภควโต อรหโตสัมมาสัมพุทธัสสะ

"จิตดวงเดียวแสดงเป็นสี่ พระโสดามรรคก็จิตดวงเดียวนี้แหละ พระสกิทาคามรรคก็จิตดวงเดียว พระอนาคามรรคก็จิตดวงเดียว พระอรหันตามรรคก็จิตดวงเดียว ที่ว่าเป็นสี่นี้ ว่าตามธาตุ ตามวิญญาณ ธาตุก็สี่ วิญญาณก็สี่ ได้ชื่อว่า จิตตานุปัสสนากับจิต แยกออกจากกันไม่ได้ หูกับจิตออกจากกันไม่ได้ จมูกกับจิตออกจากกันไม่ได้ ปากกับจิตออกจากกันไม่ได้ ส่วนตาไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณตา หูก็ไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณหู จมูกก็ไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณจมูก ปากก็ไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณปาก จิตเราจะไปไหน ไปทำบุญหรือทำบาป ก็ต้องอาศัยวิญญาณตา จะดูรูปก็ต้องอาศัยตา จะฟังเสียงร้องรำทำเพลง

เพื่อให้เพลิดเพลิน ก็ต้องอาศัยวิญญาณหู เป็นผู้ฟังว่าจะเพราะพริ้งเพียงไร จิตเป็นผู้รู้ จะดมกลิ่นเหม็นกลิ่นหอม จิตเป็นผู้รู้ จึงใส่ชื่อว่า "จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานัง" ตากับจิตออกจากกันไม่ได้ ตายเมื่อใด พ้นเมื่อนั้น นี้แหละ ท่านทั้งหลาย

๑. จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตนั้นก็เป็นพระโสดา จิตสกิทาคา จิตก็เป็นอนาคา จิตก็เป็นอรหันต์ จิตก็เป็นพระพุทโธ จิตดวงเดียว

๒. จิตไม่ลักทรัพย์ จิตนั้นก็เป็นพระโสดา เป็นพระสกิทาคา เป็นอนาคา เป็นอรหันตา

๓. จิตออกบวช ขาดจากผัวจากเมีย จิตนั้นก็เป็นพระโสดา เป็นพระสกิทาคา เป็นพระอนาคา เป็นพระอรหันตา

๔. จิตไม่ขี้ปด ไม่กล่าวมุสาวาท จิตนั้นก็เป็นพระโสดา เป็นพระสกิทาคา เป็นพระอนาคา เป็นพระอรหันตา

๕. จิตไม่กินเหล้า จิตก็เป็นพระโสดา เป็นพระสกิทาคา เป็นพระอนาคา เป็นพระอรหันตา อันนี้

อธิบายเป็นพระสูตร ขอให้นักธรรม นักกัมมัฏฐานทั้งหลายจงดูทุกพระองค์เถิด จะอธิบายเป็นพระปรมัตถ์อยู่ที่หัวใจของเราทุกคน ๑. จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ ๒. จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนและทุกพระองค์ ๓. จิตออกบวช ขาดจากผัวจากเมีย จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจทุกคนทุกพระองค์ ๔. จิตไม่ขี้ปด (มุสาวาท) จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจทุกคนทุกพระองค์ ๕. จิตไม่กินเหล้า จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจทุกคนทุกพระองค์

พุทฺโธ เป็นศีล *พุทฺโธ* เป็นฌาน *พุทฺโธ* ก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ *ธมฺโม* เป็นศีล *ธมฺโม* เป็นฌาน *ธมฺโม* เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ *สงฺโฆ* เป็นศีล *สงฺโฆ* เป็นฌาน *สงฺโฆ* เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของทุกคนทุก

พระองค์ กรุณา เป็นศีล กรุณาเป็นฌาน กรุณาเป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ มุทิตาเป็นศีล มุทิตาเป็นฌาน มุทิตาเป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคน ทุกพระองค์ เมตตา เป็นศีล เมตตาเป็นฌาน เมตตาเป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ อุเบกขาเป็นศีล อุเบกขาเป็นฌาน อุเบกขาเป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุ พระ-องค์ จิตมีรูป ไม่รักรูป จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ จิตมีเวทนา จิตไม่รักเวทนา จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ จิตมีเวทนา จิตไม่รักเวทนา จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ จิตมีสัญญา จิตไม่รักสัญญา จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ จิตมีสังขาร จิตไม่รักสังขาร จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฌาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์ เจ้าคุณคือใคร ? เจ้าพ่อ

ของเรา เจ้าแม่ของเรา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ทุกคนเกิดจากเจ้าคุณพ่อ หมายถึงพระสุทโธธนะ เจ้าคุณแม่ หมายถึงพระนางเจ้าศิริมหามายา เป็นที่เกิดธรรมะอันประเสริฐสูงสุดวิเศษอยู่ที่ใจของเราอันเกิดมาจากพระบิดา พระมารดา ถ้าใครเชื่อ เอาหมูเป็นเมีย ปีกุน แปลว่าหมู หมูดีกว่ามนุษย์ มนุษย์สู้หมูไม่ได้ หมูดีกว่ามนุษย์ ขาหมูมนุษย์กิน แต่มนุษย์ไม่กินขาคน หำหมูม มนุษย์กิน แต่หำมนุษย์ไม่มีคนกิน หีหมู มนุษย์กิน หีมนุษย์ไม่มีใครกิน หีหมูคนปากไม่ชัด (คือคนลิ้นไก่สั้น พูดอ้อแอ้) กินแล้วจะดี น้ำมันหมู เป็นสินค้าทั่วราชอาณาจักรไทย เป็นอาหารทั่วไปไม่เลือกชาติไหน กินกันทั้งนั้น แต่น้ำมันมนุษย์ไม่มีใครกิน ขี้หมูเอามาทำปุ๋ยใส่ในนา ใส่ผักใส่สวน ได้ทั้งนั้น แต่ขี้มนุษย์ไม่มีใครต้องการ หัวหมู ตับหมู มนุษย์กิน หัวคนตายไม่มีใครกิน หัวหมูจมูกหมู ลิ้นหมู มันสมองหมูต้มกินได้ทุกชาติ ปากคนลิ้นคน มันสมองคน หัวคนไม่มีใครกิน แต่ไส้หมูทำเป็นไส้กรอกกินได้ ตับหมู พุงหมู กินได้ แต่ตับ

คน ไส้คน พุงคน ไม่มีใครกิน ขนหมูเป็นสินค้าทำแปรงทาสีได้ทั่วไป แต่ขนผมมนุษย์ตัดทิ้งเสียเปล่าๆ ไม่มีใครต้องการ ผมของอุบาสก ต้องตัดเดือนละครั้งสองครั้งเสียเงินครั้งละ ๔—๕ บาท ยิ่งเป็นผมของเจ้านายก็แพงขึ้นไปยิ่งกว่านี้ แล้วก็ค่าน้ำมันเดือนละขวด เมื่อจะหมดบุญ ก็ต้องเสียเงินหลายพันบาท เมื่อตายไปไฟกินหมด นี้และนักธรรม นักกัมมัฏฐานทั้งหลาย ข้าพเจ้า พระอาจารย์ตื้อ หรือ หลวงปู่ตื้อขอถวายปัญญาวิปัสสนาญาณไว้แสดงให้ทั่วถึงกัน มีเจ้านาย ข้าราชการ อุบาสก อุบาสิกา เป็นต้น ถ้าไม่จริงอย่างหลวงปู่ว่า ขอให้อมขี้มาเป่าหน้าเถิด

หนึ่ง ผู้เจริญฌาน ให้รู้จักฌาน ถ้าไม่รู้จักฌาน จะนั่งเอาฌานจนเอวหัก ก็ไม่ได้นิพพานตามความปรารถนา

สอง ผู้เจริญฌาน ให้รู้จักฌาน จึงจะได้พระนิพพาน เพราะ ฌาน กับ นิพพาน เป็นคู่กันจะออกจากกันไม่ได้เหมือนเดือนกับดาว เดือนอยู่ที่ไหนดาวอยู่ที่นั่น ที่ว่าการไม่รู้จักฌาน ไม่รู้จักนิพพาน เป็น

อาการของจิต เรียกว่า *"โลกียจิต"* สอง โลกุตตรจิต จิตจะรู้จักฌาน พระโสดาผลเป็นฌานที่หนึ่ง พระสกิทาคามรรค สกิทาคาผล เป็นฌานที่สอง พระอนาคามรรค พระอนาคาผล เป็นฌานที่สาม พระอรหันตามรรค พระอรหันตาผล เป็นฌานที่สี่ ฌาณเป็นที่อยู่ของพระพุทธเจ้า พระนิพพาน ได้แก่ใจของพระพุทธเจ้า ฌาน เป็นที่อยู่ของพระอรหันต์ นิพ-พานก็คือใจของพระอรหันต์เจ้า นั้นและฌานเหมือนเค้า (ต้น) ของผม (เกศา) นิพพานเหมือนเส้นผมนั้นและจึงจะสมสะวะณะ

ที่หนึ่ง บริกรรม *"พุทโธ"* เป็นศีล *"พุทโธ"* เป็นฌาน *"พุทโธ"* ก็เป็นนิพพาน

ที่สอง อุปจาร เป็นที่อยู่ของจิต *ธัมโม* เป็นศีล *ธัมโม* เป็นฌาน *ธัมโม* ก็เป็นนิพพาน

ที่สาม *สังโฆ* เป็นศีล *สังโฆ* เป็นฌาน *สังโฆ* ก็เป็นนิพพาน

ที่สี่ อนุโลมญาน จงดูลมหายใจเข้าออก โทสะใจอย่าได้ขี่ใจโมหะ ใจขี่ทิฏฐิก็หมดไป ใจขี่โทสะ ใจ

ก็เป็นอรหันต์ ใจขี่โมหะ ใจก็เป็นอรหันต์ ใจขี่ทิฏฐิ ใจนี้ก็เป็นอรหันต์

ที่ห้า โคตะ อยู่ในรูปไม่ผิดรูป อยู่ในเวทนา ไม่ผิดเวทนา อยู่ในสัญญา ไม่ผิดสัญญา อยู่ในสังขาร ไม่ผิดกับสังขาร อยู่ในวิญญาณ ไม่ผิดกับวิญญาณ ใจเราก็เป็นพระนิพพาน

ที่หก โสดามรรคก็ใจ โสดาผลก็ใจ สกิทาคามรรคก็ใจ สกิทาคาผลก็ใจ อนาคามรรคก็ใจ อนาคาผล็ใจ สกิทาคามรรคก็ใจ สกิทาคาผลก็ใจ อนาคามรรคก็ใจ อนาคาผลก็ใจ อรหันตมรรคก็ใจ อรหันตผลก็ใจ ละอุปาทิเสสะนิพพานกิเลสขาดจากสันดานหมดไป โมหะกิเลสหมดไป ทิฏฐิกิเลสหมดไป ยังเหลือแต่ใจสะอาดปราศจากกิเลสเหมือนพระจันทร์ เดินอยู่ในท้องฟ้านภากาศ ไม่มีอะไรจักทำลายได้ วาโยธาตุแปลว่าลมจากทิศทั้ง ๔ จะทำ ลายพระจันทร์ไม่ได้ ลมก็เป็นลมไปพระจันทร์ไม่แตกดับ พระจันทร์ก็อยู่อย่างนั้นแหละ อาโปธาตุ แปลว่าน้ำฝนตกลงมาเม็ดเล็กเม็ดน้อยเม็ดใหญ่ จะทำลายพระจันทร์ไม่ได้

เปรียบเหมือนที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ดังเช่น เปรียบกันได้กับ ใบบอน ตามธรรมดาใบบอนนั้นน้ำชำแรกแทรกเข้าไปในใบบอนย่อมมิได้ ถึงฝนจะตกลงมาถูกต้องใบบอนสักเพียงไร น้ำฝนก็มิอาจจะแทรกซึมเข้าไปในใบบอนได้ฉันนั้น เพราะใบบอนไม่ดูดเอาน้ำเข้าไปเลย เหมือนดังกับพระจันทร์ พระจันทร์เดินไปเมืองม่าน (พม่า) พวกม่านทั้งหลาย ทั้งน้อยและใหญ่พากันกราบไหว้พระจันทร์ พระจันทร์ก็เฉย ๆ ไม่รับ-รองสิ้นของพวกม่านมาเป็นสรณะแต่อย่างไร ไปเมืองมอญ พวกมอญจะติฉินนินทาด่าว่าสิ้นทั้งบ้านเมืองมอญ พระจันทร์ก็เฉยเสีย นี้และนักธรรม นักกัมมัฏ-ฐาน เจ้าทั้งหลายจึงเรียกได้ว่า "*จบพรหมจรรย์*" คือ.—

๑. ไม่ฆ่าสัตว์พุทธพรหมจรรย์

๒. ไม่ลักทรัพย์พุทธพรหมจรรย์

๓. ไม่เสพกามเรียกว่าพุทธพรหมจรรย์

๔. ไม่ขี้ปด (คือกล่าวมุสาวาท) เรียกว่าพุทธพรหมจรรย์

๕. ไม่กินเหล้า (สุรา) เรียกว่าพุทธพรหม-
จรรย์

เปรียบเหมือนดวงพระจันทร์นั้นและ พระจันทร์ไม่ฆ่าสัตว์ พระจันทร์ไม่ลักทรัพย์ พระจันทร์ไม่เสพกาม พระจันทร์ไม่กล่าวมุสาวาท พระจันทร์ไม่ดื่มสุรา ก็เรียกว่า "*จบพรหมจรรย์*" (เสียงจันทร์ กับ จรรย์ ออกเสียงเหมือนกัน ท่านจึงนำมาเปรียบเทียบเช่นนี้) พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายนั่งก็นั่งอยู่ในนิพพาน นอนก็นอนอยู่ในนิพพาน เดินก็เดินอยู่ในนิพพาน กินก็กินอยู่ในนิพพาน แต่ขันธ์ห้าที่เป็นอุปาทานยังไม่ดับ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราท่านทั้งหลายนี้จึงพาขันธ์ห้าของคุณตาคุณยายสะพายบาตรประกาศพระศาสนาอยู่ ๔๕ ปี เรียกว่า อุปาทิเสสะ เข้าพระนิพพานพ้นจากชาติกันดาร ไม่ต้องมาเกิดอีกต่อไป เตสังวู ปะสะโมสุโข เวทนาแตกเวทนาตาย สัญญาแตกสัญญาตาย สังขารแตกสังขารตาย วิญญาณแตกวิญญาณตาย พระพุทธ-เจ้าโคตะมะไม่ได้ฆ่ารูป รูปก็แก่เฒ่า เวทนาก็แก่เฒ่า

สัญญาก็แก่เฒ่า สังขารก็แก่เฒ่า วิญญาณก็แก่เฒ่า ใจเราเท่านั้นที่ไม่แก่เฒ่า รูปังอนิจจัง รูปเกิดขึ้นเป็นของไม่เที่ยง ยักย้ายผันแปรแตกต่างกันไปมาเป็นธรรมดา จิตจะร้องขออย่างไรก็ไม่ได้รับพึ่ง **อากา-ริโก** อาการของธาตุเขาเป็นอยู่อย่างนั้น จักขุนทะริยัง ดูตาของเราซิ ตามันแตก ตามันตาย จะห้ามตาไว้ไม่ได้ โสตินทะริยัง ดูหูของเรา หูมันจะเฒ่า หูมันจะตาย ห้ามหูไว้ไม่ได้ ฆานินทะริยัง ดูจมูกของเรา (รูดัง) จมูกมักจะเป็นหวัดคัดจมูก หรือเป็นริดสีดวงจมูก เราจะห้ามไว้ก็ไม่ได้ ชิวหินทะริยัง ดูลิ้นของเรา ปากและลิ้นก็เป็นหวัดเป็นไอ เดินก็ไอ กินข้าวก็ไอ กินน้ำก็ไอ ไอไปไอมา อานาปาฯ เป็นภาษาบาลี ภาษาไทยเรียกว่าลม รูปก็ลม เวทนาก็ลม สัญญาก็ลม สังขารก็ลม วิญญาณก็ลม หมดลมแล้วเรียกว่าตาย มีเงินมีคำมีแก้วก็ตายละเสียจากเงินทองเหล่านั้น มีลูกสาวก็ตายจากลูกสาว มีลูกชายก็ตายจากลูกชาย มีผัวก็ตายจากผัว มีเมียก็ตายจากเมีย มีพ่อก็ตายจากพ่อ มีแม่ก็ตายจากแม่ ถึงเราจะมีเงินถึง

แปดหมื่น เก้าหมื่น ก็เป็นแต่ของกลางเท่านั้นที่มีอยู่ในโลก เราตายเสียแล้วก็ทิ้งหมด ถ้าเมื่อเรายังไม่ตายจงมาพากันสร้างบุญสร้างกุศลให้พอ เมื่อเราตายไปแล้ว บุญนั้นก็จะเป็นที่พึ่งของเรา เป็นที่อาศัยของเรา บุญเกิดทางกายนั้น ประการใด จะขยายให้เป็นพระสูตร **อานาวัชชานิกัมมานิ** บุคคลเกิดมาในโลกนี้ ทำการงานปราศจากโทษ มีแต่ประโยชน์ทั้งชาตินี้และชาติหน้า เป็นปัจจัยแก่เราผู้สร้างบารมี หนึ่ง สร้างพระพุทธรูป สร้างพระเจดีย์ สร้างวัดวาอาราม โบสถ์วิหารไว้ในพระศาสนา ผู้ใดหากได้ทำแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้เลิศผู้ประเสริฐ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา **ตาวะ** เปรียบเหมือนเงาที่ตามตัวเราตลอดเวลา ตามธรรมดาเรานั่ง เงาก็นั่ง เรานอนเงาก็นอน เราเดิน เงาก็เดิน บุญกุศลที่เราสร้างเอาไว้ก็ห่อหัวใจของเราไป เรารับศีลห้าได้ เรานั่งเราก็นั่งศีลห้า เรานอน เราก็นอนศีลห้า เราเดิน เราก็เดินในศีลห้า เรารับศีลแปด เราจะยืน เดิน นั่ง นอนไปที่ไหน ๆ ก็ไปด้วยศีลแปดทั้งสิ้น ศีลสิบก็เหมือน

กันนั่นแหละ ถ้าเรารับศีล ๒๒๗ นอนก็นอนในศีล ๒๒๗ เราจะยืน เดิน นั่ง นอน ก็อยู่ในศีล เมื่อได้ "*พุทโธ*" แล้ว ก็นั่ง *พุทโธ* นอนก็นอน *พุทโธ* เดินก็เดินใน *พุทโธ* "*ธัมโม*" เมื่อได้แล้ว นั่งก็นั่ง *ธัมโม* นอนก็นอนใน *ธัมโม* เดินก็เดินใน *ธัมโม* "*สังโฆ*" เมื่อเราได้แล้ว นั่งก็นั่ง *สังโฆ* ยืน เดินก็อยู่ใน *สังโฆ* ทั้งนั้น **เตสัง** ตายแล้วทิ้งหมด เกศา ผมก็ไฟไหม้ เอามันไปก็ไม่ได้ โลมา ขนก็ไฟไหม้ นขา เล็บตีนเล็บมือไฟก็ไหม้หมด ทันตา เขี้ยว ครก ตำหมาก สากตำน้ำพริก ไฟกินหมด ตะโจ หนัง ไฟก็กินหมด มังสัง ชิ้น (เนื้อ) ก็เน่า ไฟก็กินหมด นะหะรู เอ็น เอ็นขา เอ็นแขน เอ็นคอ เอ็นทั้งหมด ไฟก็กินหมด อัฏฐิ กระดูกสามร้อยท่อน กระดูกแข้ง กระดูกขา กระดูกแขน กรรดูกข้าง กระดูกคอ กระดูกคาง กระดูกเขี้ยว กระดูกหัว ไฟกินหมด หัทยัง หัวใจ ที่อยู่ของใจ ไฟก็กินหมด อะไร ๆ ไฟก็กินหมด จะเป็นของเรานั้นไม่ใช่สักอย่าง นี้แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐานเจ้าทั้งหลาย ผู้ชายก็นักธรรม ผู้หญิง

ก็นักธรรม ให้หมั่นพิจารณาว่า ถ้าทำบุญก็ได้บุญ ทำบาปก็ได้บาป ทำนาได้กินข้าว เอาผัวเอาเมียก็ได้ลูกชายลูกสาวค้ำชู พระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้แหละนักธรรมกัมมัฏฐานทั้งหลาย **โอปนยิโก** ให้น้อมมาดู ดูอะไร ดูใจของเราทุกคน เมื่อได้พุทโธจริง ที่อยู่ของพุทโธคือ สวรรค์หก มีชั้นจาตุมหาราชิกา ชั้นตาวะติงสา ชั้นดุสิตา ชั้นนิมมานนรติ ชั้นปะระนิมิสสะวะติ สวรรค์หก

ชายพุทโธ หญิงพุทโธ อยู่ชั้นไหนได้ตามความปรารถนา *ธัมโม ชายธัมโม หญิงธัมโม* ที่อยู่ของ *ธัมโม* พรหมปาริสัทชา ถึงอกนิษฐาพรหมสิบหกอยู่ได้ตามความปรารถนา *ชายสังโฆ หญิงสังโฆ* ที่อยู่ของพระสังโฆ ชั้นสุทธาวาท อนาคามรรค อนาคาผล สิ้นชีพวายชนม์เข้าสู่พระนิพพาน *เอตังพุทธศาสนนันติ* ฯ พระอาจารย์ หรือ *หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม* ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านเจ้าคุณอุบาลี วัดสุปัฏน์ ปิยมหาราชพระบาทสมเด็จ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้อาราธนามาอยู่ที่วัดเทพศิรินทราวาสเจริญแล้ว พระ-

องค์ที่สอง สมเด็จกรมสวัสดิ์ ผู้รองแผ่นดิน ลูกพระเจ้าพี่แล้ว จึงมอบเมืองให้พระเจ้าหลาน รัชกาลที่หกรับแทน เป็นพระเจ้าแผ่นดินดีแล้ว จึงไดอาราธนาเจ้าคุณอุบาลี และท่านย่าหลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ ไปอยู่ที่วัดบรมนิวาสและวัดสระปทุม ให้หลวงพ่ออาจารย์หนูไปอยู่ได้ตั้งชื่อเจ้าคุณกิตติเถระเป็นเจ้าอาวาสวัดสระ-ปทุม และท่านก็นิพพานที่นั้น ส่วนท่านเจ้าคุณอุบาลีไปนิพพานที่วัดบรมนิวาส ส่วนท่านอาจารย์มั่น.ฯ นายเตียง สิริขันธ์ ไปนิมนต์มาอยู่วัดสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร เลยนิพพานที่นั้น พุทธคุณคาถาที่อาตมาได้นำมากล่าวเป็น *พุทธปูชา ธัมปูชา สังฆปูชา* แก่พระคุณเจ้าทั้งหลาย ทั้งอุบาสก อุบาสิกาเช่นว่ามาแล้วนี้ หากข้าพเจ้ากล่าวผิดเผลอบ้างประการใด ขอให้พระคุณเจ้าทั้งหลายพร้อมทั้งอุบาสก อุบาสิกาพระคุณเจ้าทุกพระองค์จงอโหสิกรรมให้แก่ข้าพเจ้าเถิดถ้าหากพระธรรมเทศนา ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้ เป็นที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ ไม่ขัดกับหลักแห่งพระสงฆ์ไทย ก็ขอให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย จงอนุโมทนาสาธุการ

ด้วยเถิด และจงน้อมนำเอาพระธรรมคำสอนที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้แล้วนั้นปฏิบัติลงที่กาย ที่วาจา ที่ใจของท่านทั้งหลาย ทั้งอุบาสก อุบาสิกา **นิพพานัง ปะระมัง สุขัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ** ข้าพเจ้าจะขออธิบายถึงผู้ที่เข้าสู่พระนิพพาน พ้นจากชาติกันดาร ไม่ต้องกลับมาเกิดอีก ซึ่งเรียกว่า "*วิมุตติสุข*" อันพ้นจากโลกนี้ พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ให้แก่เรานักธรรม นักกัมมัฏฐาน ผู้ตั้งใจเอาพระนิพพานให้รู้แจ้ง ขาดจากความสงสัย **อุปาสะมานุสติ** ให้ระลึกถึงคุณพระนิพพาน พระนิพพานก็อยู่ที่ใจของเรา ใจไม่ฆ่าสัตว์ ใจดี เป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ลักทรัพย์ ใจเป็นศีล ใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจออกบวช ขาดจากผัว จากเมีย ใจก็เป็นศีล ใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ขี้ปด ใจเป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่กินเหล้า (สุรา) ใจก็เป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่กินข้าวเย็น ใจก็เป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ตีฆอง ตีกลอง ดีดสีตีเป่า ใจเป็นศีล เป็นฌาน

เป็นนิพพาน ใจไม่ลูบไล้ชะโลมทาของหอมอย่างชาวบ้าน ใจเป็นศีล ใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่เอนนอนยังที่นอน ภายในยัดด้วยนุ่น และสำลี อันสูงอันใหญ่เหมือนของพระราชามหากษัตริย์ ใจเป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน ชาตะรูปะรัชชะตะรูเปีย หรือกระดาษเศษที่นักปราชญ์เขาทำกันออกมาใช้ทุกวันนี้ เป็นทรัพย์ของพระราชา อเมริกาเป็นผู้ทำขึ้นช่วยประเทศไทยให้เจริญ มีก็ใช้ ไม่มีก็ไม่ใช้ ใจเราก็เป็นศีล เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน นี่แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐาน วิปัสสนาฌานทั้งหลาย จงรู้ด้วย "ใจ" เถิด พาลฆ่าสัตว์ไม่มีแก่ใจ พาลลักทรัพย์ไม่มีแก่ใจ พาลขี้ปดไม่มีแก่ใจ พาลเสพกามไม่มีแก่ใจ พาลกินเหล้าไม่มีแก่ใจ พาลกินข้าวเย็นไม่มีแก่ใจ พาลตีฆ้องตีกลองดีดสีตีเป่าไม่มีแก่ใจ ใจไม่พาลทาของหอมไม่มีแก่ใจ ใจไม่พาลนอนที่นอนอันยัดด้วยนุ่นและสำลีอันสูงอันใหญ่ไม่มีแก่ใจ พาลชาตะรูปะรัชชะตะ รูเปีย (เงินตรา) ไม่มีแก่ใจ ใจจึงจะเป็นนิพพาน **เตสัง วูปะสะโมสุโข** รูปแตกรูปตายตั้งแต่หัวถึงตีน

ตั้งแต่ตีนถึงหัว ธาตุดิน คือกระดูกกับเนื้อ (ชิ้น) ไม่ใช่พระนิพพาน **เตสัง** ธาตุน้ำสิบสอง ไม่ใช่พระนิพพาน **เตสัง** สัญญา ลมหายใจเข้าออก รูลม รูจมูก ลมเข้า ลมออก จะห้ามลมไว้ไม่ได้ รูปาก รูคอ เป็นที่อยู่ของลม รูทวารหนัก ทวารเบาถ่าย ปัสสาวะ ทวารหนักถ่ายอุจจาระออก จะห้ามลมไว้ไม่ได้ เตสัง สังขารเบื้องต่ำได้แก่ขา จะห้ามขาไว้ไม่ให้แก่ไม่ได้ สังขารท่ามกลาง ได้แก่แขนเบื้องบน ไดแก่ศีรษะหรือหัว จะห้ามไว้ไม่ให้แก่ไม่ได้ นี่แหละ นักธรรมนักกัมมัฏฐาน จิตเป็นของไม่ตาย ตัวตายนั้นคือรูปเป็นตัวตาย ตัวตาย ตัวเวทนา ตัวตาย ตัวสัญญาตัวตายคือตัวสังสาร ตัวตาย ตัววิญญาณ ตัวไม่ตายได้แก่จิตที่เป็นนิพพาน **อสังขตธรรม** ได้แก่รูปธรรมเวทนาธรรม ไม่มีแก่จิต อสังขตธาตุ เวทนาธาตุไม่มีแก่จิต อสังขตะปัจจัย ใจพ้นจากรูป ใจพ้นจากเวทนาใจไม่มีเวทนา ใจพ้นจากสัญญา ใจไม่มีสัญญา ใจพ้นจากสังขาร ใจไม่มีสังขาร ใจพ้นจากวิญญาณ ใจไม่มีวิญญาณ ใจก็เป็นนิพพานนั้นแหละ เมื่อใจเป็น

นิพพานแล้ว ชาติความเกิดไม่มีแก่ใจ ชราความแก่ไม่มีแก่ใจ พยาธิความเจ็บไข้ตัวร้อนตัวหนาวไม่มีแก่ใจ มรณะความตาย ความเกิดไม่มีแก่ใจ ใจก็เป็นพระนิพ-พาน พ้นจากความเกิด ความแก่ ความตาย ไม่ต้องกลับมาเกิดให้มันทุกข์มันยากลำบากในโลกนี้อีกในคัมภีร์นิพพานสูตร พระอนิรุทธพุทธาจารย์ องค์การเผยแผ่ที่เผากระดูกของพระพุทธเจ้า และแจกจ่ายพระบรมสารีริกธาตุ สิบหกพระนครที่มาในเมืองไทยเรา คือกรุงกัมพูชาหรือนครจัมปาศักดิ์ ท งเหนือมีเมืองหลวงพระ-บางเมืองเชียงขวาง เชียงคำ อูเหนือ ถึงเมืองเชียงรุ้งอูใต้ถึงเมืองนครจัมปาศักดิ์ แว่น (ตอนท่อน)กลางเมืองอาภัสสรา เวลานี้อาภัสสราหายกลายมาเป็นจังหวัดสกลนคร หายหนที่สอง ใส่ชื่อจังหวัดนครพนม ธาตุหัวอกของพระพุทธเจ้า ธาตุหัวนมก้าขวาสิบสององค์ ธาตุหัวนมก้าซ้ายสิบสององค์ พระอรหันต์กัสสะปะเป็นผู้นำมาบรรจุใส่ไว้ จึงตั้งชื่อว่าธาตุพนม ในสมัยพระเจ้าคะมัง ผู้เป็นใหญ่ในแว่นนี้ (แคว้นนี้) แปลเป็นภาษาไทย นิพพานัง ปะระมังสูญญัง รูปสูญ เวทนาก็สูญ

สัญญาก็สูญ สังขารก็สูญ วิญญาณก็สูญ จิตยังมีอยู่ นักขัตตะโตวา มนุสสะโตวา เหมือนดังดาวนักขัตฤกษ์ เดือนดาวมีอยู่ในอากาศ มนุษย์จักมีจักษุประสาท คือ ตา แหงนหน้าขึ้นไปในอากาศได้เห็นเดือนดาวเต็มอยู่ในท้องฟ้า ตั้งฟ้าตั้งแผ่นดินมา พระพุทธเจ้ากุกุสันโธสร้างบารมี อายุยืนหกหมื่นปีเพราะท่านสร้างบารมีถึง ๑๖ อสงไขยแสนมหากัปป์ ก็ได้เข้านิพพานไปแล้วได้ไว้ศาสนาหกหมื่นปีเท่าอายุ รวมเป็นสองแสนหมื่นปี เดือนก็ไม่ตาย ดาวก็ไม่ตาย ยังมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าองค์ที่สองสร้างบารมี ๘๐ อสงไขแสนมหากัปป์ บารมีแก่กล้าแล้วอุบัติบังเกิดในโลกอายุสามหมื่นปี นิพพานไปแล้ว ไว้ศาสนาหกหมื่นปี เดือนก็ไม่ตาย ดาวก็ไม่ตาย ยังมีอยู่อย่างนี้ (พระพุทธเจ้าองค์ที่ ๒ มีพระนาม โกนาคะมะโน) พระพุทธเจ้ากัสสปะ สร้างบารมีเจ็ดอสงไข แสนมหากัปป์ บารมีแก่กล้ามาแล้วมาเกิดในโลกนี้ อายุยืนหมื่นปี ได้ไว้ศาสนาสี่หมื่นปี รวมศาสนาสามแสนสองหมื่นปี ก็นิพพานไปแล้ว เดือนไม่ตาย ดาวไม่ตาย ยังมีอยู่

อย่างนี้ พระพุทธเจ้าโคตะมะ สร้างบารมีสี่อสงไขย แสนมหากัปป์ มาอุบัติบังเกิดขึ้นในโลก สอนมนุษย์ และเทวดา อุบาสก อุบาสิกา เอาลูกชายมาถวายเป็น ลูกศิษย์ชั้นที่หนึ่ง พระยาอำมาตย์หกหมื่นสี่พันได้ เป็นพระอรหันต์ชั้นที่สอง สามหมื่นสามพัน ชั้น ที่สาม สองหมื่นสี่พัน มีกาฬุทายี อามาตย์โรรุทะยี อำมาตย์ ในวงศ์กบิลพัสดุ์เป็นอรหันต์หมดทั้งสิ้น นางภิกษุณีมีผัวแล้ว มีลูกตั้งสองตั้งสาม ก็ยังได้เป็น พระอรหันต์ และนางสาวพรหมจารี บวชเป็นสาม-เณรี เมื่ออายุครบ ๒๐ ก็มอบให้นางโคตมีผู้เป็นแม่น้า นางยโสธราพิมพาเป็นอุปัชฌาย์ บวชเป็นนางภิกษุณี ทั่วไปในสิบหกพระนครได้เป็นอรหันต์ก็มาก เมื่อ พระองค์นิพพานไปแล้วได้สามพรรษา พระมหากัส-สปะได้นิมนต์พระสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ให้ชาวไทย ของเรา ที่อำเภอเมืองธาตุพนม จังหวัดนครพนม เวลานี้ พระเจ้าพระยาจันทร์เป็นเจ้าเมืองสกลฯ ซึ่ง เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เวลานั้นมีโยมผู้หญิงคนหนึ่งอายุ ได้ ๑๘ ปี ได้ไปบวชเป็นนางชีหรือแม่ขาว สมัยก่อน

นั้นคุณพ่อของแกได้ไปบวชเป็น ลูกศิษย์ พระกัสสปะ ได้เป็นถึงพระอนาคา คุณพ่อของแกได้ไปเกิดเป็นพรหม ส่วนลูกสาวอยู่สวรรค์ชั้นหก เมื่อเสื่อม (ถึงเวลาจุติ) ได้ลงมาเกิดในเมืองเก่า เกิดมาชาตินี้ได้เป็นพี่สาวใหญ่ มีน้องสาวห้าคน น้องชายห้าคน ส่วนพี่สาวใหญ่ได้รักษาศีลแปดเป็นประจำตลอดชีวิต ธรรมของเก่ายังไม่ลืม คัมภีร์รัตนสูตร อิทัมปิ พุทเธรัตนะนัง มงคลสูตร เรียกว่ามาตา ปิตุ ฯ ธรรมจักร สวรรค์หก พรหมสิบหก เวลานี้คุณยายก็ตายไปแล้ว เมื่อคุณยายยังไม่ตาย คุณยายเคยเข้าฌานแล้วคุณพ่อที่เป็นพระอนาคา อยู่ชั้นสุทธาวาส ส่งวิญญาณ ทิพย์จิตทิพย์ลงมาสอนลูกสาวได้ ส่วนลูกสาวก็มีตาทิพย์หูทิพย์ ใจก็ทิพย์ก็รับกันได้ นี้แหละนักธรรมนักกัมมัฏฐาน **ผู้ที่ปฏิบัติจริง ทำจริง** แล้ว ย่อมเห็นอยู่ที่ใจของตนเอง (ตรงกับที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในข้อที่ว่า *มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา* ฯ ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ ใจเป็นใหญ่เป็นประธาน วิญญาณ (ใจ) เป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง) ที่สอง แม่ของท่าน

เจ้าคุณอุบาลีฯ พอถึงวันแปดค่ำ ก็นุ่งขาวห่มขาว แต่วันธรรมดาก็นุ่งดำเหมือนชาวบ้าน เมื่อจะถึงแก่กรรมได้ภาวนาอยู่ในห้อง จำศีลภาวนาอยู่ตลอดวัน ได้ยินเสียงทางหูว่า "*อีนายขึ้นมาเถิด*" คุณยายก็ตอบว่า "*รอก่อนๆ*" อยู่อย่างนี้ พูดอยู่คนเดียว ฝ่ายลูกสาวสงสัย จึงให้หลานสาวไปกราบเรียน ทูลท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ ท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ ก็บอกความให้หลานสาวไปหาน้องชายหล้า (น้องสุดท้อง) คือ ท่านเจ้าคุณศีลวรคุณ เมื่อเจ้าคุณศีลวรคุณได้ทราบ แล้วก็จุดธูปจุดเทียนไหว้พระพุทธรูป ไหว้พระธาตุ ตั้งสัจจะอธิษฐาน ขอบุญกุศลไปช่วยคุ้มครองรักษาวิญญาณของคุณแม่ เสร็จแล้วจึงลงวัดไป เมื่อไปถึงแล้วก็ถามตามภาษาภาคอิสาณว่า "*แม่ออกเว้าอีสัง เว้ากับไผกางคืนมาเว้าอยู่อุ้ม ๆ คนเดียวบ่อแม่น แม่ออกเผอบ๊อ*" (คุณแม่พูดกับใครรึ ในตอนกลางคืนพูดอยู่พึมพำ ๆ คนเดียวใช่ไหม ? คุณแม่ไม่รู้สึกตัวใช่ไหม?) ส่วนคุณแม่ก็ตอบว่า "เจ้าคุณลูกเอ้ย แม่ออกบ่อเผอหลอก แม่ออกเว้ากับแม่เฒ่าใหญ่ คือนางสุชาดากับ

นางวิสาขาเขามาเอิ้นแม่ออกไป แม่ออกก็เลยบอกเขาว่ายังไม่ไปเทื่อ เขาก็ยังมาเอิ้นอยู่เสมอ ๆ เขายังบอกว่าลูกของอี่นายได้บวชค้ำชูศาสนาดีทุกคนแล้ว ลูกชายดีมากกว่าอีนาย แม่ออกเว้ากับแม่เฒ่าใหญ่ ก่อนเจ้าหัวลูกจะมาหาแม่ออก เจ้าหัวลูกได้จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูป บูชาพระเจดีย์ บูชาพระบาท ได้อธิษฐานขอบุญ ผู้ข้าที่ได้บวช แล้วนี้ จงไปช่วยแม่ออกผู้ข้าอย่าให้ตาย เจ้าคุณลูกว่าอันใดแม่ออกฮู้อยู่ที่นี่และเจ้าคุณลูกเอ๋ย เดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ แม่เฒ่าใหญ่นางสุดาและนางสุธรรมมา จะเอาอู่คำมารับเอาออกแล้ว" พอถึงเดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ คุณยายก็อาบน้ำชำระกาย นุ่งขาวห่มขาว รับอาหารข้าวต้มประมาณสี่ช้อนห้าช้อนเรียบร้อยแล้ว ก็เข้าภาวนา ใจก็ไปสวรรค์ ขันธ์ทิ้งไว้ พอถึงวันแปดค่ำก็เอาศพของคุณยายไปเผาจี่เรียบร้อยแล้ว ส่วนโยมพ่อของท่านเจ้าคุณก็นุ่งขาวห่มขาวไปเผาศพของคุณยายด้วย พอกลับมาสามทุ่มเศษ พ่อเฒ่าพ่อของท่านเจ้าคุณก็สั่งว่า "ลูกหลานเอ๋ย แม่เฒ่าสูไปแล้ว กูจะไปตามแม่เฒ่าสูเน้อ"

พวกลูกหลานก็ถามพ่อเฒ่าว่าจะไปที่ไหน ตอบว่า "กูจะไปอยู่ป่าช้า คือตายละสู ไปคืนนี้แหละ" พวกลูกหลานก็ว่า "บ่อแม่น พ่อเฒ่าเว้าเล่นบอ หรือเว้าหยอกหลานสาวบอ" พ่อเฒ่าย้ำอีกว่า "กูบ่อเคยบอกสูว่าอย่างนั้น" พอแจ้งสว่าง (เช้าตรู่อรุณรุ่งรางสว่างแสง) ขึ้น ลูกหลานไปดูก็เห็นพ่อเฒ่านั่งในท่าภาวนาหมอบติดอยู่กับหมอน เดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ ถ้าจะว่าตามโลกเรียกว่าตายเอาใจไปสวรรค์ แต่ขันธ์ตัวตายวันแปดค่ำ พ่อของท่านเจ้าคุณตาย แต่ใจไปสวรรค์ ความอันนี้ท่านเจ้าคุณอุบาลี ฯ ท่านเป็นผู้เล่าให้อาตมาฟังเอง

มารดาของ ครูอาจารย์มั่น ปฏิบัติศีลแปด อยู่กับท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ นั่งก็ภาวนา นอนก็ภาวนา ได้สามวันสามคืน ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ก็เข้าฌานช่วย ฤทธิ์ของมารดาก็กลับคืนมาได้ ท่านอาจารย์จึงถามมารดา ๆ ตอบว่า นางภิกษุณีนางโคตะมี นางอุบลวรรณา เถรีภิกษุณี นางโสธราพิมพาภิกษุณี ได้มาเยี่ยม นับตั้งแต่นี้ไปอีกยี่สิบวัน แม่ออก

(หมายถึงโยมมารดาท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ) จะได้ละขันธ์ ถึงเวลานั้น พ่อครบวันที่ยี่สิบ แม่ออกของท่านอาจารย์ ก็ทิ้งขันธ์ ตามที่แม่ออกกล่าวไว้นั้นจริง ๆ อันนี้จึงเป็นเครื่องแสดงว่า แม่ออกของท่านอาจารย์เอาจิตไปพระนิพพาน พ้นจากพรหมโลก เรื่องนี้ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ท่านก็เล่าให้อาตมาฟังด้วยเหมือนกัน

ในคัมภีร์พุทธศาสนา ก็เคยมีเรื่องเล่าไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้นจึงขอให้พวกนักปราชญ์และนักธรรมนักกัมมัฏฐานจงยกใจของตนเองทุก ๆ องค์ ทุก ๆ คนให้เป็น "*พระพุทโธ*" ให้เป็น "*พระธัมโม*" "*พระสังโฆ*" เมื่อใจของพระคุณเจ้าทั้งหลายได้พระพุทโธ สวรรค์หกเกิดจากพระพุทโธ พรหมสิบหกเกิดจากพระธัมโม ชั้นสุทธาวาสเกิดจากพระสังโฆ ที่สุดวิญญาณคับแค้นใจ (หมายถึงจิตรวมแน่วแน่ดีแล้ว) ก็เข้าพระนิพพาน ข้าพเจ้าอาตมภาพพระอาจารย์ตื้อ ฯ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ขอถวายไว้เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา แด่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทุก

พระองค์ พระศาสดาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อพระ-องค์จะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน ได้บัญญัติศีลห้า บัญญัติศีลแปด บัญญัติศีลสิบ บัญญัติศีล ๒๒๗ บัญญัติสวรรค์หก พรหมสิบหก พระไตรสรณคมน์ถวายไว้แก่อุบาสก อุบาสิกา ศรัทธาทั้งหญิงทั้งชาย ทั้งน้อยทั้งใหญ่ ทั้งบ่าว ทั้งสาว บุคคลผู้ใดรับศีลห้าได้ ก็เป็นญาติของพระพุทธเจ้า ถ้าหากรับไม่ได้ก็เป็นธรรมดา (ยังอยู่ในโคตรปุถุชน) ถ้าผู้ใดรับศีลแปด ก็เป็นโยมของพระพุทธเจ้า ถ้าหากผู้ใดยังรับไม่ได้ก็เป็นธรรมดาไป ถ้าผู้ใดรับศีลสิบได้ ต้องมีครู มีอาจารย์ จะบวชเป็นสามเณร ต้องบวชโดยมีครูอาจารย์ บวชเป็นพระภิกษุจะต้องมีพระอุปัชฌาย์กรรมวาจาจารย์ **ถ้าเราบวชเอาคนเดียวนั้นไม่ได้จะสึกเอาคนเดียวอีกก็ไม่ได้** ต้องสิกขาลาเพศ ลาครูบาอาจารย์เสียก่อนจึงสึกได้ และถูกต้องตามพุทธบัญญัติถ้าสึกคนเดียว บวชคนเดียวท่านว่าจะไปเป็นเสี่ยว (เพื่อน) กับเทวทัต จะไปอยู่อเวจีมหานรก ไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์นี้ดีที่สุด เราต้องการอะไรได้ทั้งนั้น อยากกินข้าวก็มี

กิน อยากกินน้ำก็มีกิน เราอยากทำบุญหรือทำบาป ก็ได้ทั้งนั้น ถ้าเราไปอยู่อเวจีมหานรกแล้วไม่มีข้าว มีน้ำกิน กินแต่ไฟ (หมายถึงไฟราคะ โทสะ โมหะ) เป็นอาหาร เมื่อใจกินไฟแล้ว ตา หู ปาก ลิ้น ตลอดทั้งร่างกาย มีแต่ไฟลุกไหม้อยู่ตลอดเวลา ไม่มีวันที่จะดับลงได้ ภาษาบาลีว่า *กุปปะธัมโม กุปปะ-ธัมโม*เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดอยู่อย่างนี้ ในโลก (โลกียะ) อันนี้ นับล้านนับแสนปีก็ยังหลุดพ้นไม่ได้

ในคัมภีร์มหาปัจจี กล่าวไว้ว่า นางเทพยุดามาชมดอกปาริชาต เผลอพลาดตกลงมาเกิดเป็นมนุษย์ในเมืองมนุษย์ คือเมืองลังกาทวีป เป็นลูกสาวมหาเศรษฐีทนันไชยเศรษฐีใหญ่ เมื่อเติบโตแล้วได้สามีอย่างมนุษย์เรา ไดลูกสาวห้าคน ลูกชายห้าคน เมื่อใหญ่ (เจริญวัย) แล้ว ได้พร้อมกันกับลูกสาวหลานชายสร้างวัดขึ้นใหม่ใส่ชื่อว่า **เชตวนาราม** บวชลูกบวชหลาน อายุของคุณยายนั้น ได้ถึง ๑๐๐ ปี เอาวิญญาณไปสวรรค์ถึงต้นไม้ปาริชาต ทางเทพยุดาเจ้าก็ถามนางว่า คุณพี่ไปไหนมา คุณยายก็ตอบว่า ไปลังกาทวีปอายุได้

๑๐๐ ปีแล้วจึงขึ้นมา เป็น ๓ นาทีของสวรรค์ ร้อยปีของมนุษย์เป็นหนึ่งชั่วโมงในสวรรค์ พันปีของมนุษย์เป็นสองชั่วโมงของเมืองสวรรค์ หนึ่งชั่วโมงในสวรรค์เป็น ๑ นาทีในนรก สองชั่วโมงในสวรรค์ เป็น ๒ นาทีในนรก นี้และ นักธรรมเจ้าทั้งหลาย พระศาสดาของเราว่าอย่างนี้ ได้บัญญัติพระศาสนาไว้ห้าพันปีแต่เทศนาสั่งสอนมนุษย์อยู่ ๔๕ ปี รวมโลกีย์มนุษย์เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินโลกุตระมนุษย์ ได้เป็นพระอรหันต์เข้าพระนิพพานไปแล้ว พระนิพพานก็ยังมีอยู่ไม่เสื่อมสูญ พระพุทธเจ้าเข้านิพพานก็มีอยู่ในพระนิพ-พานนั้นแล พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร และพระอนุรุทธ พระอานนท์ เข้านิพพานก็มีอยู่ในพระนิพ-พานนั้นแล นางภิกษุณี ผู้หญิงทั้งหลายได้บวชกายวาจาใจ ใจก็เป็นพระนิพพาน แล้วก็เข้าพระนิพพานได้ด้วย เหมือนกับพระจันทร์ พระจันทร์ไม่มีเกิด ไม่มีแก่พระจันทร์ไม่มีเจ็บ พระจันทร์ไม่มีร้อน ไม่มีหนาวดาวไม่มีเกิด ไม่มีตาย คนเรานี้เป็นบอเป็นบ้า คอยาวตาขาว ลิ้นยาว ใช้ไม่ได้ (หมายถึงลุ่มหลงมัวเมาอยู่

ในกองกิเลส ชอบสอดส่ายหาของถูกหู ถูกตา กลัวสารพัดที่จะต้องสูญเสียลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ชอบนินทาว่าร้ายผู้อื่น มากกว่าจะหมั่นตรวจดูข้อบกพร่องของตนแล้วแก้ไข) ส่วนพระธรรมคำสั่งสอนเกิดจากหัวใจของพระพุทธเจ้า เกิดจากหัวใจของพระอรหันตาเจ้าทั้งหลาย ทำไมพวกเราและท่านทั้งหลายจึงไม่รู้ (ที่ว่า รู้ๆ กันอยู่ทุกวันนี้ ก็สักแต่ว่ารู้ไปตามที่มีผู้อธิบายขยายความตามตำรา ท่านต้องการให้รู้ด้วย "*วิญญาณ*" หรือด้วย "*ใจ*" ซึ่งต้องอบรมและใช้ความเพียรให้มากๆ ทำไมเราทั้งหลายจึงไม่เห็น ถ้าเราเป็นพระอรหันต์ เป็นพระโสดาบัน เป็นพระอนาคาเมื่อใดก็เมื่อนั้นแหละ จึงจะเห็นจะรู้ที่อยู่ของพระพุทธเจ้า ที่อยู่ของพระอรหันตาเจ้าทั้งหลาย

เมื่อเป็นมนุษย์ ตาก็เป็นมนุษย์ หูก็เป็นมนุษย์ รูจมูกก็เป็นมนุษย์ ปากก็เป็นมนุษย์ กายก็เป็นมนุษย์ ตาเป็นมนุษย์เห็นเงินก็อยากได้เงิน เห็นคำ (ทองคำ) ก็อยากได้คำ เห็นแก้วก็อยากได้แก้ว เห็นแหวนก็อยากได้แหวน เห็นลูกสาวก็รักลูกสาว เห็นหลานก็รัก

หลานตลอดถึงเหลนไม่มีที่สิ้นสุด เป็นมนุษย์เสียงขับ เสียงลำ เสียงปี่ เสียงแคน เสียงเทศนา เสียงพระธรรม เสียงยกเสียงยอ ถ้าขัดคอก็ผิดผู้ปู่ผีย่า หูขวาหูซ้ายของย่า ผียายโกรธง่ายหายเร็ว จมูกเป็นมนุษย์ชอบดมน้ำอบ น้ำหอม น้ำมันจันทร์ที่หอม สิ่งที่หอมต่าง ๆ หอมยิ่งกว่าน้ำหอมนั้นก็คือหัวลูกสาวลูกชาย เมื่อไดดมแล้วหิวข้าวก็หาย ร่างกายก็ยิ้มแย้มแจ่มใสสว่างไสวเกิดจากดวงใจ ปากเป็นมนุษย์ กินอะไรก็ไม่รู้จักพอ กินปลาเห็นปลาค้าว ก็อยากปลาค้าว เห็นปลาดุกก็อยากปลาดุก ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอสักที

ปากเป็นมนุษย์ เมื่อเห็นหน่อไม้ เห็นยอดหวายก็กินยอดหวาย เห็ดบด (จะออกเวลาครึ้มฟ้า ครึ้มฝน **บด** แปลว่า **ครึ้ม** ไม่ใช่บดเหมือนบดยา) เห็ดขาว เห็ดเผาะ ผักกาด ผักชี ผักหอม หมากแดง หมากโม (แตง แตงโม ตามลำดับ) หมากพริก หมากเขือ หมากหมี้ หมากม่วง กินได้ทั้งนั้นไม่เลือกเลย กายเป็นมนุษย์ผู้ชายมีเครื่องแต่งกายคือกางเกง หมวก สายรัดเอว (เข็มขัด) ทองคำ เกิบซุด (รองเท้าหนัง ยาง ฯลฯ)

เป็นมนุษย์ผู้มีเกียรติ เป็นได้ถึงนายก นายพัน ในโรง ในศาล เป็นข้าราชการ เป็นที่เคารพของราษฎร พ่อค้า ประชาชน พระศาสดาวางธรรมะไว้ให้ประพฤติปฏิบัติเป็นโยมค้ำชู พระศาสนา นายพันเอก พันโท นายพันตรี เป็นอุบาสก อุบาสิกาของพระพุทธเจ้า พวกนี้จะได้เป็นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ พรหมโลกสมบัติ เมื่อพระศาสนาของพระพุทธเจ้าโคตะมะสูญไปแล้ว หมดไปแล้ว เมื่อพระเมตไตรย์หน่อพุทธังกูรพระโพธิสัตว์ สร้างบารมีวิริยะยี่สิบอสงไขย แสนมหากัป เมื่อลงมาเกิดในเมืองเจตุตระนคร ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน สั่งสอนประชาราษฎรทั่วราชอาณาจักรสองหมื่นปีถึงอายุ ๗ วันได้ ออกบวชเป็นพระอรหันต์ สั่งสอนทายกทายิกา เจ้าพระคุณทั้งหลายได้ฟังธรรมจำศีล จิตเบิกบานเข้าพระนิพพาน ในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย์ อายุยืนนานถึงแปดหมื่นปี นี้และนักธรรม นักกัมมัฏฐานเจ้าทั้งหลาย เมื่ออยากเห็นหน้าพระศรีอาริยเมตไตรย์ จงพากันตั้งในทาน การถวายของ มีน้อยก็ทานน้อย มีเท่าใดก็ทำ

เท่านั้นตามมีตามเกิด จงพากันรักษาศีลห้า ศีลแปด เข้าวัดฟังธรรม จำเริญเมตตาภาวนา บวชลูกบวชหลาน ถวายอัฏฐบริขาร กฐิน ผ้าบ่าบังสุกุลตามมีตามเกิด พระสงฆ์ สาวกลูกศิษย์ ของพระพุทธเจ้า **บิณฑิยะโลปะโภชะนัง** แปลว่า บิณฑบาตรทานภายนอก คนทุกข์ยากอนาถา กำพร้าพ่อแม่ ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ข้าวของเงินทอง หนึ่งสตางค์ สองสตางค์ก็ดี เราจงพากันทำทานไปได้ผลปัจจุบัน ชาตินี้ชาติหน้า คนที่จะไม่ได้เห็นหน้าพระศรีอริยเมตไตรย์นั้น เป็นคนฆ่าพ่อฆ่าแม่ ปู่ย่า ตา ยาย นี้และเป็นภาษาบาลี มาตาปิตุมาต ไปตกนรกมหาอเวจี ทำลายพระพุทธรูปของพระโคตะมะ รูปเงินก็ดี พระเจ้าแก้วก็ดี พระเจ้าทองก็ดี ตายไปแล้วไปอยู่อเวจีมหานรก รื้อพระธาตุที่บรรจุพระธาตุของพระอรหันต์หรือทำลายรอยพระบาท เมื่อตายไปแล้วไปตกนรกมหาอเวจี ฆ่าพระอรหันต์ตายแล้วไปตกอเวจี สังฆเภท ยุแหย่ให้พระภิกษุสงฆ์แตกร้าวจากกัน ยุแหย่ให้หมู่บ้านแตกความสามัคคี ตายแล้วไปตกอเวจี ฆ่าสัตว์ไม่หยุดไม่หย่อน ไม่ผ่อนไม่ผัน เห็นคนฆ่าคน เห็นควายฆ่าควาย ตายแล้วไป

อยู่อเวจี อทินนาทาน ลักทรัพย์ เห็นเงินลักเงิน เห็นคำลักคำ เห็นไก่ลักไก่ ตลอดถึงหมากพริก หมากเขือ เมื่อตายแล้วก็ไปอยู่อเวจี กาเมสุมิจฉาจาร ประพฤติผิดในกาม ลูกเขา เมียเขา จะเป็นแม่ฮ้าง (แม่ร้าง แม่หม้าย) ก็ตาม ถ้าขืนไปข่มเหงเต๋งเต็ก (ข่มขืนกระทำชำเรา ผิดประเวณี) เขา พวกนี้ตายไปแล้วต้องไปอยู่อเวจี มุสาวาทาเว ฯ พูดโกหก หลอกลวง เอาเงินเอาทองของเพื่อนฝูง เมื่อเจ้าของเขาถาม ปฏิเสธว่าไม่รู้ไม่เห็นพวกนี้ตายไปอยู่อเวจี สุราเมระยะ ฯ กินเหล้าไม่หยุดไม่หย่อนไม่ผ่อนไม่ผัน กินกัญชา ยาฝิ่น บาปกรรมหนาที่สุด เมื่อพระเจ้านิพพานไปแล้วได้หกร้อยปีมีพระอรหันต์องค์หนึ่งใส่ชื่อพระมาลัย ยังมีอุบาสกคนหนึ่ง เที่ยวหาผักหาพืช รักษาศีลห้าปฏิบัติบิดามารดา พ่อเราแม่เรา พ่อเมีย แม่เมีย ให้ได้รับความสุขทั้งสองฝ่าย ไปเห็นดอกบัวแปดดอกจึงเก็บแล้วถือมาถวายแก่พระผู้เป็นเจ้า **สุระมะหิริยัง พุทธ-เสฏฐัง นะมิตตะวา ปาสาหัง มาลัยยัง** โยมขอถวายดอกบัวแปดดอก พระอรหันต์องค์นี้จึงเหาะขึ้นไปในอากาศด้วยโลกุตระฌานป่านปิ่นผ่ามือ จึงไปถึงธาตุ-

เกตุแก้วจุฬามณี ที่พระองค์ตัดเกศา (ผม) ด้วยดาบศรี-ขรรค์ไชย ในแม่น้ำเนรัญชรา ที่พระอินทร์เอาไปสร้างไว้ เมื่อพระองค์นิพพานได้เอาเขี้ยวแก้ว (พระ-ทนต์) ไปบรรจุไว้ เมื่อไปถึงแล้ว พระอินทาธิราชเจ้าพานางฟ้านางสวรค์มาหา สีสันอย่างสีแก้วสีคำมาไหว้พระธาตุ พระอินทร์เห็นแล้วจึงถามว่า *ภันเต ภควา* ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้ามาจากที่ใดพระเจ้าข้า พระมาลัยจึงตอบว่า อาตมามาจากชมภูทวีป ได้เอาดอกบัวมาบูชาพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณีเจดีย์พระพุทธเจ้าขอถวายพระพร มหาบพิตรพระราชสมภารไม่ใช่พระเมตไตรย์หน่อพุทธังกูรดอกหรือ ไม่ใช่ เพียงแต่พระอินทร์ เมื่ออยู่ในเมืองมนุษย์ได้ทำทานอะไรจึงได้มาเกิดเป็นพระอินทร์ ท่านก็ตอบว่า โยมเป็นคนชาวนา เมื่อไปไถนา ก็พบหินหรดาลเป็นสีขาวบ้างสีเหลืองบ้าง สีแดงบ้าง โยมก็เอาหินนั้นมาตำให้เป็นผงละเอียดเอาเป็นสินค้า เมื่อได้เงินแล้ว โยมก็สร้างวัดวาอาราม อาวาส ศาลา วิหาร คันธกุฎี อุโบสถถวายเป็นของสงฆ์แล้วโยมก็ชักชวนลูกหลานวงศา-คณาญาติ มิตรที่ใกล้ที่ไกลมีน้ำใจอันหนึ่งอันเดียวกัน

ทานมัย พากันตั้งอยู่ในทาน การถวายของ ศีลมัย พากันตั้งอยู่ในศีล เมื่อโยมตายแล้ว จึงได้มาเกิดเป็นพระอินทร์ ส่วนนางฟ้า นางสวรรค์ที่มาด้วยนี้ เขาเป็นผู้ที่เชื่อศีล อยู่ในศีลในธรรม จึงได้มาเกิดเป็นเทวดา วันนี้ เป็นอัฏฐมีดิถีขึ้นแปดค่ำ หน่อพุทธังกูรผู้มีบุญ องค์วิเศษ จะเสด็จมาไหว้ พระธาตุเกตุแก้วจุฬามณีพระพุทธเจ้า พระอินทร์จึงยกมือขึ้นกล่าวธรรมกถาว่า *พุทธัง วันทามิ, ธัมมัง วันทามิ, สังฆัง วันทามิ,* มีพระสงฆ์หลายร้อยหลายพันรูปเดินทางหน้าทางหลัง เทวบุตร เทวดาหลายร้อย หลายล้าน ขอให้พระอรหันเจ้าจงถามเอาเองเถิด ว่าแล้วพระอินทร์ก็เสด็จออกจากธาตุเกตุแก้วไปสู่ชั้นตาวะติงสา ส่วนพระมาลัยก็นั่งอยู่ที่นั่น หน่อพุทธังกูรมาถึงแล้ว พระคุณเจ้ามาจากที่ไหน ท่านก็ตอบว่า มาจากชมภูทวีป จึงถามท่านว่า ถวายพระพร พระองค์นี้ชื่อว่า พระอริยเมตไตรย์ โยมจะขอฝากไว้สักคาถา เมื่อหมดศาสนาของพระเจ้าพี่โคตมของเรา สูญหมดแล้ว *นโม* ก็ไม่มีผู้ใดรู้ *พุทธัง ธัมมัง สังฆัง* ไม่มีใครรู้ใครรับเอาเลย มนุษย์ในเวลานั้นไฟบรรลัยกัลป์ล้างโลก

ไฟโทสะเกิดจากปาก ไฟโมหะเกิดจากใจของมนุษย์ทั้งหลาย ท้าวพระยากับท้าวพระยาก็เกิดรบกันฆ่ากัน เศรษฐีก็ฆ่าเศรษฐี พ่อค้าฆ่าพ่อค้า พ่อนาก็ฆ่าพ่อนา ตลอดถึงประชาชนเมืองต่อเมือง รบราฆ่าฟันกันไม่หยุด ไม่หย่อนไม่ผ่อนไม่ผัน ที่สุดเสพกามเหมือนกับสัตว์ดิรัจฉาน บุคคลที่มีศีลธรรมก็หนีเข้าป่าไป มีชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง เพื่อเอาตัวรอดไปอยู่ภูเขาเลากาเจ็ดวัน เลือดที่มนุษย์ฆ่ากันนั้นก็ไหลนองไปตามแผ่นดิน ไฟพระอาทิตย์ลงมาดูดเลือดเน่าเลือดหนองหมดไป แล้วจึงตั้งธาตุขึ้นใหม่ ฝนห่าแก้วตกลงมาก็กลายเป็นแผ่นดินใหม่ ต้นไม้ ภูเขาเลากาก็เกิดขึ้น ข้าวโพด ข้าวสาลีก็เกิดขึ้นใหม่ แต่เมล็ดใหญ่กว่าเก่าเมล็ดข้าวยาวได้สามศอกใหญ่ได้สี่กำมือ เมล็ดเดียวกินได้สองคนก็ยังไม่หมด มนุษย์ที่สืบคู่กันนั้น อายุร้อยปีจึงตาย ลูกที่เกิดขึ้นคู่ที่สอง อายุสองร้อยปีจึงตาย คู่ที่สามเกิดขึ้น อายุสามร้อยปีจึงตาย คู่ที่สี่อายุได้สี่ร้อยปีจึงตาย คู่ที่ห้าเกิดขึ้นมาอายุได้ห้าร้อยปีจึงตาย คู่ที่หกอายุหกร้อยปีจึงตาย คู่ที่เจ็ดอายุเจ็ดร้อยปีจึงตาย คู่ที่แปดอายุแปด

ร้อยปีจึงตาย คู่ที่เก้าอายุเก้าร้อยปีจึงตาย คู่ที่สิบอายุพันปีจึงตาย ทวีขึ้นถึงแปดหมื่นสี่พันปี เมื่อถึงแปดหมื่นสี่พันปีแล้ว โจทย์จรรย์กันมีตายหรือไม่มีตาย บางคนก็ว่าตาย บางคนก็ว่าไม่ตาย แต่นั้นมาอายุมนุษย์ตายลงมาเถิงสี่หมื่นปีโยมได้ลงมาเกิดอิตถีโย นางหญิงทั้งหลายใบหน้าดั่งพระจันทร์หกค่ำ คิ้วก่อง (โก่ง) กวม (เรียว) ตาสีสันวรรณะอย่างแก้วมุกดา ดูอย่างหนึ่งขาว อย่างหนึ่งเหลือง ดูอย่างหนึ่งสิ้ว ดูอย่างหนึ่งแสดปุริโส ผู้ชายก็อย่างเดียวกัน ผิดกันแต่จมูก คือจมูกผู้ชายเรียกจมูกใหญ่มีหนวดประจำ หนวดนั้นหย่อนลงกลมงามอย่างเขาควายกลม ขนคางยาว นิ้วก้อยหนึ่งริมฝีปากแดงอย่างหมากตำลึงสุก ส่วนผู้หญิงไม่มีหนวดไม่มีขนคางรูปร่างใสสะอาด เกศา (ผม) ดำ มีกลิ่นหอมดั่งน้ำมันจันทน์ เป็นสามีภรรยากัน มีเจ้าปู่ เจ้าตา ยกให ไม่มีแม่ฮ้าง แม่หม้าย เป็นสามีภริยากันแล้วลูกเกิดแล้ว ๑๐ ปี จึงเป็นสามีภริยากันสืบไป ลูกก็ไม่มาก สี่หมื่นปีเป็นสามีภริยากัน หมื่นปีเลิกกัน พากันอยู่เป็นพี่เป็นน้อง บางคนพ่อหนึ่งแม่หนึ่ง ที่มาก ลูกชายร้อยหนึ่ง

ลูกสาวร้อยหนึ่ง บางคนลูกชาย ๕๐ ลูกสาว ๕๐ ขี้ทูด ขี้โม้ ขี้กากปากบิดปากเบี้ยวเขี้ยวโว้ (พื้นหลอ) ไม่มีเขี้ยวเคี้ยวกินอาหารทนทานเท่านิ้วก้อย นิ้วกลางเพียง (เรียบเสมอ) กันเรียบร้อยอย่างเขี้ยวหวีถี่ติดกัน รับประทานอาหารไม่มีอะไรเช้า เคี้ยวบ้วนปากแล้วขี้เขี้ยวก็หายไป ไม่กินหมาก ไม่สูบยา ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบกัญชา ยาฝิ่น บ้านเหนือบ้านใต้ก็ให้อาหารบริโภค เปลี่ยนสีผ้า ชอบอันใดเอามือชี้เจ้า บ้านใดก็ให้เอาเหมือนกันทั้งนั้น เป็นพี่เป็นน้องอันเดียวกัน โยมจึงจะลงไปเกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ์ เมืองเจตุตร นครสั่งสอนประชาราษฎร์สองหมื่นปี แล้วจะละประสาทลูกสาวลูกชาย นางมเหสีเจริญกัมมัฏฐาน ๗ วัน ได้เป็นพระอรหันต์โลกิยะ สองหมื่นปี เมื่อเป็นเจ้าจักรพรรดิ์โลกุตตระ สองหมื่นปีเสด็จดับขันธ์เข้าสู่นิพพานบัญญัติศาสนาแปดหมื่นสี่พันปีเท่ากับอายุเจ้าปู่ เจ้าตาที่สนทนากัน บ้างตาย บ้าง ไม่ตาย พระเมตไตรย์เทศน์แล้ว พระอรหันตาพระมาลัยเจ้าจึงรับเอาธรรมจากหน่อพุทธังกูรมาเขียนไว้เป็นอักษรอินเดีย พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าจงไปประกาศพระศาสนาใน

ลังกาทวีป ชมภูทวีปให้ถึงกัน คนไม่เห็นหน้าโยม ฆ่าพ่อฆ่าแม่ ไม่เห็นโยมแล้วฆ่าพระพุทธงลอกหนัง พระพุทธเจ้า ไม่เห็นหน้าโยมแล้วตัดไม้โพธิ์ที่พระพุทธะเจ้านั่งภาวนาริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ไม่เห็นหน้าโยมแล้วฆ่าพระอรหันตา ไม่เห็นหน้าโยมแล้วทำสังฆเภทยุแหย่ให้สงฆ์ผิดกัน ไม่เห็นหน้าโยมแล้ว หลอกลวงคุณตาคุณยายคนเฒ่าคนแก่ ไม่เห็นหน้าโยมแล้ว ขอพระผู้เป็นเจ้าจงฟังธรรมเวสสันตะระมื้อหนึ่งวันเดียว จะได้เห็นหน้าโยมแหล่ฯ ธรรมบทนี้โคจร-ธรรม โคจร ผู้เห็นโทษ จึงได้เห็นคุณพระนิพพาน

อธิบายเรื่องมาลัยสูตร อย่างย่นย้อ ข้อปฏิบัติหัวใจพุทธศาสนา *พระอาจารย์ตื้อ อจลธัมโม* เป็นลูกศิษย์เจ้าคุณปู่อุบาลีผู้เป็นอุปัชฌาย์ของข้าพเจ้า เจ้าคุณปู่มั่น ภูริทัตตเถระ เป็นอาจารย์สอนวิปัสสนาญาณ ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ บวช ๒ ครั้ง บวชทีแรกคามสีมาสิมะบอไม่หายสงสัย จึงทำอุทกวารีบวชตามแม่น้ำมูล ทำแพกลางแม่น้ำสัก หลักห่างจากบกประ-มาณเพียง ๔ ศอก น้ำเพียงกลางขา จึงลอยแพไป

เจ้าคุณอุบาลีเป็นอาจารย์ สวดก๊ำขวา ก๊ำซ้าย ท่านก็เคยบอกชื่อให้ แต่บัดนี้จำชื่อท่านไม่ได้ ส่วนอุปัชฌาย์เจ้าคุณปู่เด วัดตะมี เป็นศิษย์มาจากพระจอมเกล้า ฯ หรือเจ้าคุณปู่นิโรธ เจ้าคุณปู่ธรรมบาล อันนี้เป็นคำสงสัย

ผู้ที่ไม่เชื่อ ก็เป็นสิทธิของผู้นั้นเองแหละ ธรรมหมวดนี้ เกิดจากพระพุทธเจ้า ซึ่งพระโมคคัลลานะไปบวช รับเอาธรรมะของพระพุทธเจ้า พระโมคคัลลานะก็เข้าพระนิพพานไปแล้ว พระพุทธเจ้าก็เข้าพระนิพพาน พระอรหันต์ทั้งหลายก็เข้าพระนิพพานหมดแล้ว ฉะนั้น ผู้ใดไม่เชื่อพระธรรมข้อนี้ กรุณาไปถามพระพุทธรูปทองที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ ถ้าหากพระพุทธรูปพูดได้นะ พวกท่านทั้งหลายจงถามเอาเอง ถ้าหากพระพุทธรูปไม่พูดไม่จา ก็แสดงว่าถูกตามพระธรรมวินัย แล ฯ เอวํ โหตุ

ดีพุทโธให้ดีจริง ๆ ดีธัมโมให้ดีจริง ๆ ดีสังโฆให้ดีจริง ๆ

พระอาจารย์ต๊อ อจลธมฺโม

ให้ไว้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา

(บันทึกพระธรรมเทศนาชุดนี้ พระสงัด ป่าอรัญวิเวก บ้านข่า ตำบลท่าบ่อ อำเภอศรีสงคราม อุทโยเจ้าอาวาสวัดจังหวัดนครพนม เป็นผู้จดบันทึก แล้วส่งต้นฉบับให้ข้าพเจ้า นายทองเติม วงศาโรจน์ ปลัดอำเภอโท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ แก้ไข เรียบเรียง เฉพาะบางตอน จัดวรรคตอน และ อธิบายความบางส่วน แต่ใจความไม่แปรเปลี่ยนไป จากเจตนาของพระอาจารย์ ฯ ที่มีเจตนาอบรมสั่งสอน ท่านพุทธศาสนิกให้มีความมั่นคงต่อ ทาน ศีล ภาวนา ขอประโยชน์ที่เกิดจากการอ่านบันทึก พระธรรมนี้จง เป็นผลานิสงส์ให้ทุกท่านทุกคน จงดำรงอยู่ด้วยความ มีสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันสืบไป แล ฯ)

ยอดปริจเฉท (บางตอน)

ของ

หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม

พุทธํ กายของเราเป็นพระพุทธเจ้า ธมฺมํ กายของเราเป็นพระธรรม สงฺฆํ กายของเราเป็นพระสงฆ์ พุทฺธํ วาจาของเราเป็นพระพุทธ ธมฺมํ วาจาเราเป็นพระธรรม สงฺฆํ วาจาเราเป็นพระสงฆ์ พุทฺธํ ใจเป็นพระพุทธ ธมฺมํ ใจเป็นพระธรรม สงฺฆํ ใจเป็นพระ-สงฆ์ ศีลชั้นกาย รูปขันธ์เป็นศีลที่ ๑ เวทนาขันธ์ที่ ๒ สัญญขันธ์ที่ ๓ สังขารขันธ์ที่ ๔ วิญญาณขันธ์ที่ ๕ ทั้ง ๕ นี้ เป็นที่อยู่ของศีล จิตของเราเกิดมาจากรูป จิตของเราเกิดมาจากเวทนา จิตของเราเกิดมาจากสัญญา จิตของเราเกิดมาจากสังขาร จิตของเราเกิดมาจากวิญญาณ รูปารมฺมณํ วา รูปก็ทิพย์ สัญญาก็ทิพย์ สังขารก็ทิพย์ ตาก็ทิพย์ หูก็ทิพย์ จมูกก็ทิพย์ ปากก็ทิพย์ จิตก็ทิพย์ ทิพย์ของคุณตา ทิพย์ของคุณยาย กายเป็นตัวของเรา ทิพย์ของคุณตาเป็นลูกผู้ชาย ทิพย์

ของคุณยายเป็นลูกผู้หญิง เป็นมาแต่ตั้งฟ้าตั้งแผ่นดิน มาจนถึงปัจจุบันนี้ ศีล ๕ เป็นเค้า (รากเหง้า) ศีล ๘ เป็นปลาย ศีล ๑๐ เป็นปลาย ศีล ๒๒๗ เป็นปลาย ศีลทั้งหลายมีศีล ๕ เป็นเค้า ศีล ๕ เหมือนแผ่นดิน ศีล ๘ เหมือนต้นกล้วยต้นอ้อย ศีล ๑๐ เหมือนต้นข้าว นายเศรษฐีจะปลูกกล้วยปลูกในแผ่นดิน นายเศรษฐีจะทำนาข้าวเหนียวก็ปลูกในแผ่นดิน ศีลทั้งหลายมีศีล ๕ เป็นเค้า ไม่มีดินปลูกกล้วยก็ตาย ข้าวก็ตาย เมื่อได้ศีล ๕ แล้ว ศีล ๘ ก็ได้ ศีล ๑๐ ก็ได้ ศีล ๒๒๗ ก็ได้ เค้าศีล ๕ เค้าขาเจ้าคุณนั่นแหละ เค้าแขนเจ้าคุณนั่นแหละ เค้าคอเจ้าคุณนั่นแหละ ปลายศีล ๕ ปลายเท้าเจ้าคุณนั่นแหละ ปลายมือเจ้าคุณนั่นแหละ ปลายลิ้นเจ้าคุณนั่นแหละ หัวศีล ๕ หัวใจเจ้าคุณนั่นแหละ ตั้งพุทโธใจเจ้าคุณก็เป็นพระพุทธเจ้า ตั้งธัมโมใจเจ้าคุณก็เป็นพระธรรม ตั้งสังโฆใจเจ้าคุณก็เป็นพระสงฆ์ สวัสดีลงที่หัวใจ สวัสตาย เกิดมาเดือนหนึ่งสองเดือนตาย สามเดือนตาย สี่เดือนตาย สวัสตาย วันหนึ่งตาย สองวันตาย สามวันตาย สี่

วันตาย โลกเรียกว่าลูกกรอกกุมารทองลูกหลอด หรือ ปิ่นโตกรรมมีอย่างไร ก็ใช้ไปตามกรรม ขอถวายไว้ แต่คุณตาคุณยายผู้เจริญขอรับ

พุทโธที่ ๑ ๒๐ ปีถึง ๘๐ ปี พระพุทธเจ้า ๘๐ ปี แล้วพระองค์ทิ้งขันธ์เข้าสู่นิพพาน นวโลกุตตรธมฺมานุภาเวน ธรรมะ ๙ ประการมีพระนิพพานเป็นที่อยู่ของจิต เอตํ พุทฺธานสาสนํ ตีติ แปลพุทโธออกเป็นภาษาไทยเวรมณี ไม่ฆ่าสัตว์ ณีก็เป็นพระนิพพาน เวรมณีไม่ลักทรัพย์ ณีก็เป็นพระนิพพาน เวรมณีไม่เสพกาม ณีก็เป็นพระนิพพาน เวรมณีไม่พูดปด ณีก็เป็นพระนิพพาน เวรมณีไม่กินเหล้า ณีก็เป็นพระนิพพาน อยู่ที่หัวใจเจ้าคุณทุกองค์ขอรับ

แปลเวรมณีออกเป็นภาษาไทยของเรา กายานุปัสสนาสติปัฏฐานัง รูปขันธ์เป็นกายที่ ๑ รูปเบื้องต่ำ ขาตัวตายรูปถ้ากางแขนตัวตาย รูปเบื้องบนศีรษะหรือหัวตัวตาย ตัวไม่ตายได้แก่จิต อิตถินจิต ผู้หญิงก็จิต ปุริสินจิต ผู้ชายก็จิต วิเศษสูงสุดเหมือนทองคำ ธรรมชาติทองคำบาทหนึ่ง ทำเป็นสายสร้อยฮ้อย (แขวน) คอ

ผู้ชาย บาทสองทำเป็นสร้อยฮ้อยคอผู้หญิงก็ (ทอง) คำนั้นแหละ ใจของเราใจผู้หญิงอย่างคำนั้นแหละ ใจผู้ชายอย่างคำนั้นแหละ เอารับศีล ๕ ก็ได้ศีล ๕ เท่ากัน เอารับศีล ๘ ก็ได้ศีล ๘ เท่ากัน เอารับศีล ๑๐ ก็ได้ศีล ๑๐ เท่ากัน เอารับศีล ๒๒๗ ก็ไดศีล ๒๒๗ เท่ากัน เอารับสวรรค์ ๖ ก็ได้สวรรค์หกเท่ากัน เอารับพรหมสิบหกก็ไดเท่ากัน เอาชั้นสุทธาวาสก็ได้สุทธาวาสเท่ากัน สวรรค์ ๖ ชั้น จาตุมหาราชิกาเป็นชั้นที่หนึ่ง ชั้นดาวดึงส์ที่สอง ชั้นยามาที่สาม ชั้นดุสิตาที่สี่ ชั้นนิมมานรดีที่ห้า ชั้นปรนิมมิตวัส สวัตดีที่หก เอารับนิพพานก็ได้นิพพานเท่ากัน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานัง จิตอย่างดาว ดาวไม่ใช่ผู้หญิง ดาวไม่ใช่ผู้ชาย ดาวไม่มีเครื่องเพศหญิง ดาวไม่มีเครื่องเพศชาย จึงเรียกว่าดาว หาเครื่องเพศหญิงไม่ได หาเครื่องเพศชายไม่ได้ ขอนิมนต์ท่านเจ้าคุณดูซิ คุณตาคุณยายดูซิ ถ้าดาวมีเครื่องเพศหญิงมีเครื่องเพศชายให้หอมขี้หมาขี้แมวมาเป่าใส่หน้าหลวงตาต๊อขอรับ ขันธ์เป็นผู้หญิงใจคุณยายอย่างดาว ขันธ์เป็นผู้ชายใจคุณตา

อย่างดาว เอารับพระพุทธก็ได้พระพุทธ เอารับพระธรรมก็ได้พระธรรม เอารับพระสงฆ์ก็ได้พระสงฆ์

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานัง จิตกับกายออกจากกายไม่ได้ นั่งก็นั่งกาย นอนก็นอนกาย ๑. เราไม่พากายไปฆ่าสัตว์ กายก็กลายเป็นพระพุทธเจ้า ใจก็เป็นพระพุทธเจ้า ๒. เรามีกายไม่พากายไปลักทรัพย์ กายก็กลายเป็นพระพุทธเจ้าใจก็เป็นพระพุทธเจ้า ๓. เรามีกายพากายออกบวช กายก็กลายเป็นพระพุทธเจ้า ใจก็เป็นพระพุทธเจ้า ๔. เรามีกายไม่พากายไปพูดปด กายก็กลายเป็นพระพุทธเจ้า ใจก็เป็นพระพุทธเจ้า ๕. เรามีกายไม่พากายไปกินเหล้ากายก็กลายเป็นพระพุทธ-เจ้า ใจก็เป็นพระพุทธเจ้า อรหัง สัมมา สัมพุทโธ ฆ่าสัตว์ก็ละ ยังแต่พุทโธ คือใจของเราทุกคน ลักทรัพย์ก็ละ แต่ทรัพย์ของเราเก็บไว้ทำทาน ยังแต่พุทโธคือใจของเรา เสพกามก็ละแล้ว ยังแต่พุทโธคือใจของเรา ขี้ปดก็ละแล้ว ยังแต่พุทโธคือใจของเรา ขี้เหล้าก็ละแล้ว ยังแต่พุทโธคือใจของเรา ใจของเจ้าคุณทุกพระองค์ ใจของพระครูทุกพระองค์ คุณตาคุณยายของชาติไทยเราทุกคน รูป เวทนา สัญญา

สังขาร วิญญาณ โสดามรรคใจไม่ฆ่าสัตว์ใจก็เป็นโสดาผล ไม่ลักทรัพย์โสดามรรคโสดาผล ไม่เสพกามโสดามรรคโสดาผล ไม่พูดปดโสดามรรคโสดาผล ไม่กินเหล้าโสดามรรคโสดาผล *ถวายธรรมไว้แด่เจ้าคุณสมเด็จสังฆราชทุกพระองค์ ท่านเจ้าคุณทุกพระองค์ ท่านพระครูทุกพระองค์ ท่านมหาทุกพระองค์เจ้าคุณปู่เจ้าคุณตาผู้เป็นเค้าธรรม* พระเจ้าอาราวิอังคะรัฏฐโยนกไทย เปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองสันติกาหริภุญไชย เวลานี้เป็นจังหวัดเมืองลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่ จังหวัดนครลำปาง จังหวัดตาก ระแหงกำแพงเพชร อุตรดิตถ์ พระแท่นศิลาอาสน์ขอรับ ผลไม้เจ้าลูกอ้ายนายตัยได้ใส่บาตรพระพุทธเจ้า ภาษาเขมรเรียกลูกพุทธา ภาษาอิสานเรียกหมากกะทัน ยังมีอยู่วัดพระแท่นพระอานนท์ปลูกไว้ ขอนิมนต์ไปดูอยู่พระแท่นศิลาอาสน์ขอรับ พระโสดามรรคพระโสดาผล มีฌาน ๕ วิตกเป็นฌานที่ ๑ วิจารณ์ที่ ๒ ปีติที่ ๓ สุขที่ ๔ เอกัคคตาที่ ๕ พระสกทาคามิมรรค พระสกทาคามิผล มีฌาน

๔ วิจารเป็นฌาณที่ ๑ ปีติเป็นฌานที่ ๒ สุขที่ ๓ เอกัคคตาที่ ๔ อนาคามิมรรคมีฌาน ๓ ปีติเป็นฌาณที่ ๑ สุขที่ ๒ เอกัคคตา ที่ ๓ อรหัตตมรรคมีฌาน ๒ เอกัคคตาเป็นฌานที่ ๑ อุเบกขาเป็นที่ ๒ พระโสดามรรคจิตดวงเดียวนี่แหละว่า พระสกทาคามิมรรค ก็จิตดวงเดียวนี่แหละว่า พระอนาคามิมรรค ดวงจิตดวงเดียวนี้เปรียบเหมือนวัตถุภายนอก เงินตราใช้ในเมืองไทยเรา บาทหนึ่งก็เงินบาท สองก็เงินบาท สามก็เงินบาท สี่ก็เงินบาท ๕ ก็เหมือนขันธ์ ๕ ของเรา ขาสองแขนสอง ห้าหัว แสดงเป็น ๔ ธาตุดินเป็นที่ ๑ ธาตุน้ำที่ ๒ ธาตุไฟที่ ๓ ธาตุลมที่ ๔ วิญญาณก็ ๔ วิญญาณตา ดูพระอาทิตย์เห็นพระอาทิตย์ ดูพระจันทร์เห็นพระจันทร์ วิญญาณหูรู้จักเสียง เสียงปืน เสียงฟ้าร้องในอากาศ หูเป็นผู้รู้

วิญญาณจมูกหรือดัง รู้เหม็นหอม พวกเขมรว่าจมูก ไทยปิ้งอะไรบ้างไทยลาวอะไรบ๋อ วิญญาณลิ้นรู้จักรสหวาน อร่อยรู้เค็มรู้จาง ตาเป็นแก้วดูรูปใจเป็นผู้รู้ หูเป็นแก้วฟังเสียงใจ เป็นผู้รู้ จมูกเป็นแก้วดม

กลิ่น ใจเป็นผู้รู้ ลิ้นรู้รส ใจเป็นผู้รู้ จิตตานุปัสสนา สติปัฏฐานัง ใจไม่ฆ่าสัตว์ ใจก็เป็นพระโสดา ใจก็เป็นพระสกทาคา ใจก็เป็นพระอนาคา ใจก็เป็นพระอรหันต์ หันลงที่ใจเจ้าคุณขอรับ ใจไม่เสพกามใจก็เป็นพระโสดา ใจก็เป็นพระสกทาคาใจก็เป็นพระอนาคา ใจก็เป็นพระอรหันต์ หันลงที่ใจเจ้าคุณทุกองค์ ใจไม่พูดปดใจก็เป็นพระโสดาสกทา อนาคาพระอรหันต์ หันลงที่ใจเจ้าคุณทุกพระองค์ ใจไม่กินเหล้าเมาสุรา ใจก็เป็นพระโสดา พระสกทาคา พระอนาคา พระอรหันต์ หันลงที่ใจเจ้าคุณทุกพระองค์ ใจไม่ฆ่าสัตว์ใจก็เป็นศีลใจก็เป็นฌานใจก็เป็นพระนิพพาน อยู่ที่ใจยายขาว ใจไม่ลักทรัพย์ ใจก็เป็นศีลเป็นฌานใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจยายขาวทุกคน ใจไม่กินเหล้าเมาสุราใจก็เป็นศีล ใจก็เป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจยายขาวทุกคนพุทโธเป็นศีลพุทโธเป็นฌานพุทโธก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจตาขาวทุกคน ธัมโมเป็นศีลธัมโมเป็นฌาน ธัมโมก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจตาขาวทุกคน สังโฆเป็นศีลสังโฆเป็นฌาน สังโฆก็เป็นนิพพานอยู่ที่

ใจตาขาวทุกคน เมตตาเป็นศีล เมตตาเป็นฌาน เมตตาก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจตาขาวทุกคน กรุณาเป็นศีล กรุณาเป็นฌาน กรุณาก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจตาขาวทุกคน มุทิตาเป็นศีลมุทิตาเป็นฌาน มุทิตาก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจตาขาวทุกคน อุเบกขาเป็นศีลอุเบกขาเป็นฌาน อุเบกขาก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจตาขาวทุกคน

อุปสมานุสสติ ระลึกหาคุณพระนิพพาน คุณพระนิพพานอยู่ที่ไหน อยู่ที่กายของเราทุกคน อยู่ที่ใจของเราทุกคน รูปขันธ์เป็นคุณที่ ๑ เวทนาขันธ์เป็นคุณที่ ๒ สัญญาขันธ์เป็นคุณที่ ๓ สังขารขันธ์เป็นคุณที่ ๔ วิญญาณขันธ์เป็นคุณที่ ๕ ทั้ง ๕ นี้เป็นที่อยู่พระนิพพาน รูปขันธ์ห่อหุ้มพระนิพพานไว เวทนาขันธ์ก็ห่อหุ้มนิพพานไว้ จักขุวิญญาณ วิญญาณทางตาพุทธสมบัติ วิญญาณหูพุทธสมบัติ วิญญาณจมูกพุทธสมบัติ วิญญาณหัวใจที่ห่อหัวใจไว้ในใจนี้แหละเรียกพระนิพพาน ใจไม่ฆ่าสัตว์ใจเป็นศีลใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ หัวใจเจ้าคุณสมเด็จ สังฆราชทุกพระองค์ ท่านพระครูทุกพระองค์ ท่านมหาทุกองค์

คุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่ลักทรัพย์ใจเป็นศีลเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ พระครู มหาคุณตาคุณยายทุกคนขอรับ ใจไม่เสพกามใจเป็นศีลใจเป็นฌานใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจท่านเจ้าคุณท่านพระ-ครูท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคนขอรับ ใจไม่พูดปดใจเป็นศีลเป็นฌานใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านพระครูท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่กินเหล้าใจเป็นศีลเป็นฌานใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่กินข้าวเย็นใจเป็นศีลใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ ท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่ตีฆ้องตีกลองอย่างชาวบ้านใจเป็นศีลเป็นฌานใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ ท่านพระครู ท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่ไล้ทาของหอมอย่างชาวบ้าน ใจเป็นศีลใจเป็นฌานใจก็เป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจท่านเจ้า-คุณ ท่านพระครูท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน ใจไม่พานอนที่นอนสำลีสูงที่ใหญ่เหมือน พระราชามหากษัตริย์ใจเป็นศีลใจเป็นฌาน ใจก็เป็นพระนิพพานอยู่

ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูท่านมหาคุณตาคุณยาย ชาตรูปะฯ รูบี่ยะหรือกระดาษเศษ มีก็ไม่ใช้ ใจเป็นศีลใจเป็นฌาน ใจก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจท่านเจ้าคุณ ท่านพระครูท่านมหาคุณตาคุณยายทุกคน

ผู้เจริญสูงสุดขอรับ อาจารย์ต้อ อจลธมฺโม จะกล่าวพุทธคุณบทนี้ ขอเจ้าคุณทุกพระองค์จงเอาใจตามเถิดขอรับท่านเจ้าคุณ พุทโธก็ใจเจ้าคุณ ธัมโมก็ใจเจ้าคุณ สังโฆก็ใจเจ้าคุณ พุทธภายในใจบริสุทธิ์ ใจไม่เป็นใบ้ ใจไม่เป็นบ้า ใจดีใจงามใจสัตย์ใจซื่อ ใจมีศีลใจมีธรรม พุทโธอยู่ที่ใจ ธัมโมอยู่ที่ใจ สังโฆอยู่ที่ใจ นี่แหละพุทธภายใน พุทธภายนอกได้แก่ตา ตาเป็นพระพุทธเจ้า ตาบอดเสียพุทธ ตาไม่พุทธ ตาไม้สัก ตาไม้ซาง ตาไม้ไผ่ ตาไม้บง ตาอย่างนั้นไม่ใช่ตามีพุทธ ตามีพุทธคือ ตามนุษย์เราท่านทั้งหลาย จงจำไว้อย่าถือศาสนาอื่นให้ถือพุทธศาสนาของเรา พุทธองค์ที่ ๒ พุทธภายในใจบริสุทธิ์ อย่างคุณตาคุณยาย ทำทานการกุศล มีข้าวเป็นที่ ๑ มีอาหารเป็นที่ ๒ ผ้านุ่งห่มเป็นที่ ๓ กุฏิศาลาบ่อน้ำเป็นที่อยู่ของสงฆ์ ยอดของ

พุทธ พุทโธใจคุณตาคุณยาย ธัมโมใจคุณตาคุณยาย สังโฆใจคุณตาคุณยายนี่แหละ พุทธภายใน พุทธภายนอก พุทโธหูของเราทุกคน ธัมโมหูของเราทุกคน หูหนวก หูเสียพุทธ หูไม่มีพุทธ หูกระเช้า หูตะกร้า หูกะทะ หูมีพุทธ หูมนุษย์ ท่านทั้งหลายผู้ถือศาสนาพุทธ องค์ที่ ๓ พุทธภายใน ใจบริสุทธิ์ ๑ ใจมีเมตตาพรหมวิหาร ฐานที่อยู่ของใจ ๒ มีใจกรุณาพรหมวิหาร ฐานที่อยู่ของใจ ๓ ใจมีมุทิตาพรหมวิหาร ฐานที่อยู่ของใจ ๔ ใจมีอุเบกขาพรหมวิหาร ฐานอยู่ที่ใจ เมตตาเจโตจิตเมตตาแก่สัตว์ เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย อเวรา อย่าสร้างเวรสร้างกรรมใส่กัน กรุณาเจโต สงสารแก่เพื่อนมนุษย์เพื่อนเกิดมาร่วมสุขร่วมทุกข์ อย่าพยาบาทอาฆาตผูกเวรซึ่งกันและกัน มุทิตาเจโต มีจิตอ่อนหวาน ผู้เกิดก่อนเป็นเจ้าปู่เจ้าตาเจ้ายาย ผู้เกิดลูน (ภายหลัง) เป็นพี่เป็นน้องเป็นลูกเป็นหลาน ฐานที่อยู่ของใจ อุเบกขาพรหมวิหาร กระทำจิตเป็นกลาง จิตเฉย ๆ ขาวพุทโธขาวลงที่ใจยายขาวทุกคน ขาวธัมโมขาวลงที่ใจยายขาวทุกคน ขาวสังโฆขาวลงที่ใจยายขาวทุกคน เหลืองพุทโธเหลืองลงที่ใจเจ้าคุณทุกองค์ เหลืองธัมโม เหลืองลงที่ใจ

เจ้าคุณทุกองค์ เหลืองสังโฆเหลืองลงที่ใจเจ้าคุณทุกองค์ ใจบ่มีพุทธ เกะ กะ ตะ ติง โหน่ง ขาวไม่มีพุทโธ เกะ กะ ตะ ติง โหน่ง *ขอโทษขอรับเทวทัตต์ไม่มีพุทโธ เอาหินตีตีนพระพุทธเจ้า ตายแล้วตกอเวจี พระเจ้าอชาตศัตรูใจไม่มีพุทโธ ฆ่าพระเจ้าพิมพิสาร ฆ่าพ่อตกอเวจี พระเจ้าสุปปพุทธขี้เหล้า เอาดาบไล่ฟันพระพุทธเจ้า ตายไปตกอเวจี นางจิญจามณะอีกเอาอองเต่าครอบท้อง ตายแล้วตกอเวจี พระสุทินภิกษุบวชเป็นพระแล้ว ยายขอลูกเป็นพืชถ่ายใส่ยาย ลูกเป็นอรหันต์ พ่อตกอเวจี* นี่แหละเจ้าคุณ อุฐายีภิกขุสร้างวิหารขึ้น กาจับหลังวิหาร ฆ่ากา ปรับอาบัติปาจิตตีย์ หลอกอีแขกเข้าวิหารจับนมอีแขก ปรับอาบัติสังฆาทิเสส ข้อ ๒ หลอกอีแขกว่า พระไม่มีเมียทานกามได้บุญมาก ได้ลูกเป็นผู้ชายก็ดีจะได้เป็นนายก ลูกผู้หญิงเป็นนางฟ้านางสวรรค์ อีแขกตกลงไปเปิดซิ่นอีแขก เห็นของดีอีแขก แขกมันกินน้ำมันงัวน้ำนมแพะ เกิดขนเต็มของดี เหม็นเข้าใส่ดัง (จมูก) เหมือนดังขี้ไก่ รากแตกออกน้ำลายไหลออก ถ่มน้ำลายใส่ของดี

มัน ปรับอาบัติสังฆาทิเสส นี่แหละจิตไม่มีพุทโธ เจ้าคุณจิตมีพุทโธจริงๆ จริงพุทโธ ๑. ขอนิมนต์พระคุณเจ้าฆ่าปลาดุกตัวหนึ่งปลายเท่าก้อย จะถวายเงินล้านหนึ่ง ถ้าจะฆ่าปลาดุกไม่ใช่พุทโธ เป็นฆราวาส ๒. ขอพระผู้เป็นเจ้าลักเงินหนึ่งบาทถ้าลักจะให้ล้านหนึ่ง ถ้าลักอยู่ไม่ใช่พระเป็นฆราวาส ๓. ขอนิมนต์พระผู้เป็นเจ้าบาย (จับ) นมลูกสาวผม จะให้สองล้าน ถ้าบายไม่ใช่พระเป็นฆราวาส ๔. นิมนต์พระผู้เป็นเจ้าพูดปดจะให้ล้านหนึ่ง ถ้าพูดปดอยู่ไม่ใช่พระเป็นฆราวาส ๕. นิมนต์พระผู้เป็นเจ้าดื่มสุรา จะให้ล้านหนึ่ง ถ้าดื่มอยู่ไม่ใช่พระเป็นฆราวาส จริงพุทโธ พุทโธเกิดจากใจ ใจเป็นพระพุทโธ ฆ่าสัตว์ก็ละ ลักทรัพย์ก็ละ เสพกามก็ละ พูดปดก็ละ ขี้เหล้าก็ละ นี่นิพพานอยู่ที่ใจ เจ้าคุณทุกองค์ พระครูทุกองค์ คุณตาคุณยายทุกคน สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทุกพระองค์ ตั้งพุทโธใจก็เป็นพระ-พุทธเจ้าขึ้น ตั้งธัมโมใจ ก็เป็นพระธรรมขึ้น ตั้งสังโฆใจก็เป็นพระสงฆ์ขึ้น นี่แลพุทธภายในพุทธภายนอก พุทโธก็ปาก ธัมโมก็ปาก สังโฆก็ปาก ปากไม่มีพุทธ

ปากน้ำ ปากบ่อ ปากบวย ปากน้ำเต้า ปากน้ำต้น ปากคณโท ปากไม่ใช่พุทธ ปากมีพุทธปากมนุษย์เรา ท่านทั้งหลายผู้ถือศาสนา โอปนยิโก น้อมเข้ามาดู ดูพุทโธดูใจของเรา ดูธัมโมดูใจของเรา ดูสังโฆดูใจของเรา ใจรู้จักใจ ใจเป็นพระพุทธเจ้า ใจรู้จักใจ ใจเป็นพระธรรม ใจรู้จักใจ ใจเป็นพระสงฆ์ ใจดวงเดียวแสดงออกเป็น ๓ วัตถุ พุทโธเหมือนข้าวสารครับ ธัมโมเหมือนข้าวแช่ สังโฆเหมือนข้าวสุกนี่แหละเจ้าคุณครับ พุทโธเหมือนลูกมะพร้าว ธัมโมเหมือนรากมะพร้าว สังโฆเหมือนเนื้อมะพร้าวครับ พุทโธหมากขาม (มะขาม) ธัมโมต้นหมากขาม สังโฆหน่วยหมากขาม (ผล) พุทโธเหมือนรากกล้วย ธัมโมต้นกล้วย สังโฆกล้วยสุก สมคาถาว่า อัฏฐะ แปลว่า ๘

พระโสดาบั๋ตติมรรค พระโสดาบั๋ตติผล เป็นองค์ที่ ๑

พระสกทาคามิมรรค พระสกทาคามิผล เป็นองค์ที่ ๒

พระอนาคามิมรรค พระอนาคามิผล เป็นองค์ที่ ๓

พระอรหัตตมรรค พระอรหัตตผล เป็นองค์ที่ ๔

เจ้าคุณครับ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ เป็น ๙ มี ๑ ได้แก่พุทโธคือใจ พุทโธเป็นศีลพุทโธเป็นฌาน พุทโธก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจเจ้าคุณทุกพระองค์ ธัมโมเป็นศีลธัมโมเป็นฌาน ธัมโมก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจเจ้าคุณทุกพระองค์ สังโฆเป็นศีลสังโฆเป็นฌาน สังโฆก็เป็นนิพพานอยู่ที่ใจของพระคุณเจ้าทุกพระองค์ พุทโธเหมือนพระอาทิตย์ดวงเดียวส่องมองโลก โคตมะองค์เดียวประกาศศาสนา ๔๕ ปี โลกเจริญ ไม่ฆ่ากัน ธัมโม พระจันทร์ดวงเดียวส่องหมดโลก พระโคตมะให้ธรรม ๓ ประการ บวชกาย บวชวาจา บวชใจ นางภิกษุณีได้ลูก ๓ คน ผู้ชายคนหนึ่ง ผู้หญิงสองคนได้เป็นอรหันตา ภิกษุณีนั่งเหนือพระอาทิตย์เหนือพระจันทร์ อย่างแก้วมณีโชติหรืออย่างดาว ดาวไม่มีเกิดไม่มีแก่ ดาวไม่มีตาย ดาวไม่มีของลับเพศหญิง ดาวไม่มีของลับเพศชาย สังโฆ

อย่างดาวอยู่ในฟ้า พระโคตมะประกาศศาสนา ๔๕ ปี พระสงฆ์ลูกศิษย์พระองค์สืบมาจนทุกวันนี้แล

ขอเป็นครูสักหน่อย พระอาจารย์ต๋อ อจลธมฺโม ขอสอนกัมมัฏฐานไว้ โยมผู้ใด เจ้าคุณองค์ใดทำได้ก็ได้ฌาน โยมผู้ใดทำได้ก็ได้ฌาน "วันพุทโธ" นั่งก็ว่าพุทโธ นอนก็พุทโธ เดินก็ว่าพุทโธ เอาใจภาวนา เอาให้ตั้งอยู่ในพุทโธ ธัมโมบ่อให้เอา สังโฆบ่ให้เอา ถ้าเราเดินทางภาวนาว่าพุทโธ พุทโธไปเรื่อย ๆ วันเอาธัมโม เอาแต่ธัมโม วันสังโฆเอาแต่สังโฆ นี่แหละคุณตาคุณยาย เจ้าคุณครับ ขอโทษ เป็นพระไม่มีพุทโธ เป็นโยมไม่มีพุทโธ เป็นพระตายแล้วเข้าท้องควาย พระครูขอนแก่นสอนคัมภีร์มูล สอนธรรมใหญ่ ไม่ใช่ธรรม อายุ ๙๓ ปี ตายไปเข้าท้องควายด่อน (ควายเผือก) เขาเอาไปทำนาได้ ๕ ปี เขาฆ่าตายที่จะมาเกิดเป็นลูกศิษย์ผู้เฒ่า ไปดูเขาฆ่าควายเขาเอาชิ้นเนื้อให้มาเกิดเป็นลูกก่อน ๓ลูกหล้า (สุดท้อง) เขาเกิดมาแล้วแม่ก็เป็นเหลน พ่อก็เป็นเหลน ๔ ปีก็เทศนาได้ ๓ วัน ลาพ่อลาแม่ออกจากเครื่องเพศไปเลย นี่แหละเจ้าคุณครับ

จิตไม่มีธัมโม ไปเข้าท้องหมาเสียเปรียบ เจ้าคุณครับ จิตไม่มีสังโฆ พระแมวโยมแมวเสียเปรียบทีเดียว เรา ทุกคน พ่อก็พุทโธ แม่ของเราก็พุทโธ พ่อก็ธัมโม แม่ก็ธัมโม พ่อก็สังโฆแม่ก็สังโฆ เราก็พุทโธ ตาก็ พุทโธ หูก็พุทโธ ดั่ง (จมูก) ก็พุทโธ ปากก็พุทโธ ใจก็พุทโธ นั่งก็พุทโธ นอนก็พุทโธ กินก็กินพุทโธ พุทโธก็นิพพาน นิพพานก็พุทโธครับ นั่งก็ธัมโม นอน ก็ธัมโม ธัมโมคือนิพพาน นิพพานคือธัมโม เจ้าคุณ ครับ นั่งก็สังโฆ นอนก็สังโฆ สังโฆคือนิพพานตัวเดียว กัน ยุติเท่านี้ฯ

ธรรมเทศนา

ของ

ท่านพระอาจารย์ขาว อนาลโย

วัดถ้ำกลองเพล จ. อุดรธานี

ธรรมเทศนา พระเดชพระคุณ เจ้าฟ้าเจ้าคุณ อันนี้คือ อริยันจัฏฐัง ๆ ฟังหมดแล้ว ท่านเข้าใจหมดแล้ว..... ยังจะฟังต่อไปอีกเนาะ

อันใด... ก็รู้หมดแล้ว บาปก็รู้ บุญก็รู้ คุณ-โทษอะหยังก็รู้หมดแล้ว (อะหยัง=อะไร ๆ) แล้วจะฟังอะไรอีก อาตมาอยู่บ่าอยู่ดง มีแต่นั่งหลับหูหลับตาให้แมลงวันตอมอยู่ซื่อ ๆ (อยู่ซื่อ = อยู่เฉย ๆ) ไม่มีความรู้....วิชาความรู้อะหยัง จั๊ก ... จะเอาอะไร (จั๊ก–หมายความว่า–ไม่รู้) พระเดชพระคุณท่านจะให้เทศน์เจ้าคุณ ฯ นั่นแหละเทศน์... (แล้วท่านก็หัวเราะตามที่ท่านเคยหัวเราะ)

เสียงท่านเจ้าคุณพระพุทธพจนวราภรณ์ ซึ่งเป็นประธานนำกฐิน–ผ้าบ่าไปทอดในคราวนี้ กราบ

เรียนตอบว่า "กระผมเทศน์ให้เขาฟังอยู่ธรรมดา ขอท่านอาจารย์ประทานโอวาท นาน–นานปีหนึ่งหรือสองปีกว่าจะได้มีโอกาสมา"

ท่านพระอาจารย์ขาวจึงว่า...จั๊ก....จะเอาอะไรมาพูดให้ญาติโยมฟัง เหมือนคนอยู่....ในป่าดง พวกญาติโยมทั้งหลายมีพระเดชพระคุณ เป็นหัวหน้ามา....อุตส่าห์มา.... อยู่ไกลแสนไกลก็ยังอุตส่าห์มา ก็นับว่าเป็นบุญ.... เป็นบุญลาภอักโขอักขังของพวกญาติโยม ฟังเทศน์ก็ได้ฟังทุกสิ่งทุกอย่างหมดแล้ว ทานก็ไดฟังศีลก็ได้ฟัง ทุกขสัจก็ได้ฟัง แล้วจะเอาอะไรฟังอีก ธรรมนั้นแหละแม้นก้อนธรรมหมดทั้งก้อน

แม้นหมด..... ก้อนธรรมหมดทั้งก้อน ธรรมนั้นก็เป็นธรรมอกุศลธรรมก็มี กุศลธรรมก็มี ฉะนั้นท่านทั้งหลายอยู่บ้านใหญ่เมืองใหญ่ ก็ได้ฟังอยู่บ่อย ๆ แล้วก็คงแต่รักษา แต่คุณงามความดี ส่วนบาปธรรมนั้นคงจะพากันรู้แล้ว... รู้แล้วก็คงจะพากันรังเกียจไม่อยากแตะต้องมีแต่ขับไล่มันออกไป กุศลธรรมเกิดก็

แม้นใจนั้นแหละ ใจนั้นแหละเป็นผู้ปรุงแต่งขึ้น อกุศลธรรมก็แม้นใจนั้นแหละ

ธรรมไม่ต้องไปหาที่อื่น แม่นหมดทั้งก้อน (แม่น-หมายความว่า–ใช่ ถูกแล้ว) พระพุทธเจ้าท่านว่า เป็นก้อนธรรมหมดทั้งก้อน และเป็นของกลางไม่ใช่ของใคร อัตตภาพเป็นของกลาง เรารู้จักว่าอย่างนี้ เป็นของกลางไม่ใช่ของใครหมด หมดทั้งนั้น ก้อนใครก้อนใคร รู้ว่าเป็นของกลางแล้ว และเป็นของได้มาอันบริสุทธิ์ เกิดมาชาตินี้เป็นผู้สมบูรณ์บริบูรณ์ พ้นจากใบ้บ้าบอดหนวกเสียจริต มีร่างกายจิตใจ หูตาสมบูรณ์บริบูรณ์แล้ว ก็ควรพากันพิจารณาว่าเราเกิดมาชาตินี้สมบัติดี สมบัติอันดีสมบูรณ์เราต้องนำมันเสีย อย่าอย่าไปเอาให้มันแก่ตายทิ้งซื่อ ๆ (ตายทิ้งเฉย ๆ) ได้มาสมบัติดีแล้วเอากับมันเหีย (เอากับมันเสีย) อันนี้สมบัติสมบัติ อันนี้เป็นแต่ภายนอก แล้วเอากับมันเสีย คือเอากับภายใน เอาอริยทรัพย์อันติดตามตนไปได้ การสมบัติเราแสวงหาทุกวันนี้เป็นมหาเศรษฐีหรืออะหยังก็ตาม อันนี้เป็นหนทางของทรัพย์ภายนอก ที่อาศัยกัน

ชั่วชีวิตหนึ่งเท่านั้นแหละ ครั้นล้มหายตายแล้วทรัพย์สมบัตินั้นก็เป็นของสำหรับโลก มันเป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟเท่านั้นแหละ แล้วผู้ที่ไปนั้น ผู้ที่จะท่องเที่ยวอยู่ใน สังสารจักรไม่มี สิ้นสุดนั้น คือดวงวิญญาณดวงจิต ดวงวิญญาณนี่แหละที่ท่องเที่ยวอยู่เกิดอยู่บ่อย ๆ "....สํสาเร สํสรนฺโต โส สํสาเร ภโว วิปุนจิโส สํสาร ทุคโตโม เต สํเสฏฺฐนฺปิ นมามิหํ" แต่พวกเราต้องท่องเที่ยวอยู่ในสังสารจักรนี้ มิใช่เราเกิดมาชาติเดียวเท่านี้ นับภพนับชาติที่เราท่องเที่ยวอยู่ต่ำ ๆ สูง ๆ จนเกิดเป็นสัตว์นรก เป็นสัตว์เดรัจฉานเป็นสรรพสัตว์ต่าง ๆ ขึ้นสวรรค์ก็ได้ขึ้นไป ไปพรหมโลกก็ได้ขึ้นไป ลงไปนรกนั้นจะนับกัปนับกัลป์ไม่ได้

เมื่อพวกเรารู้อย่างนี้แล้ว เราจะประพฤติแต่กรรมอันดี พระพุทธเจ้าว่า จะดีก็ดี จะชั่วก็ดี เป็นเพราะ "กรรม" หรอก สัตว์นี้เกิดมาต่าง ๆ กันไม่เหมือนกัน แม้ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน แต่ก็ต่างกัน วิชาความรู้ก็ต่างกัน มากน้อยต่างกัน สมบัติก็ต่างกัน รูปร่างก็ต่างกัน ความยากจน ความ

มั่งคั่งสมบูรณ์ก็ต่างกัน อันนี้เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะกรรม อันนี้แม่นหมดทั้งก้อนแหละ "ก้อนธรรม" ส่วนที่เป็นใหญ่เป็นนั่นกว่าเขา พระพุทธเจ้าว่า "มโน ปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโน เสฏฺเฐา มโนมยา" มีใจนั่นแหละเป็นใหญ่ มีใจนั่นแหละหัวหน้า มีใจนั่นแหละประเสริฐสุด สิ่งทั้งหลาย บาปก็ดีบุญก็ดี สำเร็จแล้วด้วยใจ มนะนี่แหละแปลว่า "ใจ" ครั้นใจไม่ดี "มนสา เจ ปทุฏฺเฐน" ใจไม่ดี ใจเศร้าหมอง ใจขุ่นมัว ลุอำนาจแห่งความโลภ ความโกรธ ความหลงแล้วใจเศร้าหมอง แม้คนนั้นจะพูดอยู่ก็ตาม จะทำการงานด้วยกายอยู่ก็ตาม ความทุกข์นั้น เพราะจิตเศร้าหมอง จิตไม่ดี แล้วความทุกข์นั้นย่อมติดตามคนผู้นั้นไปเหมือนกันกับล้ออันตามรอยเท้าโคไปอย่างนั้น "มนสา เจ ปสนฺเนน" ครั้นจิตผ่องใส จิตผุดผ่อง จิตไม่เศร้าหมองแล้ว แม้นจะพูดอยู่ก็ตาม จะทำการงานอยู่ก็ตาม จะไปที่ไหนก็ตาม ความสุขย่อมติดตามเหมือนเงาเทียมตนคนไปอย่างนั้น มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ มีเท่านี้

ครั้นถ้ารู้อย่างนั้นแล้ว รู้ว่าใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นใหญ่ ทำดีก็เพราะใจ เป็นทุกข์ก็เพราะกระทำ ความกลัวก็แม้นใจ เป็นทุกข์ก็เพราะทำ แม้นรู้อย่างนั้นแล้ว เราจงเอาแต่ส่วนดี ส่วนไม่ดีมีราคะ โทสะ โมหะนั้นต้องตัดมันไป ขับมันไป ไล่มันออกไป อย่าไปยึดถือ อย่าให้มันมาเป็นเจ้าเรือนอยู่ แม้นจะทำก็ดี จะพูดก็ดี จะคิดอะไรก็ดี ขอให้มีสติระวังไม่ผิดไม่พลาด ครั้นมีสติแล้วพูดก็ไม่พลาด ทำก็ไม่พลาด คิดก็ไม่พลาด ให้พากันหัดทำสติ ให้สำเหนียกให้แม่นยำ

พระพุทธเจ้าจึงว่า "เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สพฺเพ เต อปฺปมาทมูลกา อปฺปมาทสโมสรณา อปฺปมาโท เตสํ อคฺคมกฺขายติ" กุศลธรรมทั้งหลาย มีสติเป็นเค้าเป็นมูล ครั้นมีสติแล้วกุศลธรรมทั้งหลายก็เกิดขึ้น ก็มีแต่ทำ แต่ความดีทุกสิ่งทุกอย่าง รู้แล้วอย่างนี้ แล้วก็ให้พากันหัดทำสติมันผิดก็ให้รู้ เราจะทำด้วยกายก็ให้ระลึกนึกได้เสียก่อน เราจะพูดก็ให้ระลึกนึกได้เสียก่อน เราจะทำด้วยกายก็ให้ระลึกนึกได้เสียก่อน จะคิดก็ให้ระลึกนึกได้เสียก่อน มันถูกเราจึงพูด มันพูด

เราจึงทำ มันถูกเราจึงคิดนึก ให้ทำสติใหสำเหนียก ให้แม่นยำ ให้พากันสมาทานเอา อธิสีลสิกฺขาสมาทาเน ให้พากันสมาทานกันให้ศีลของเรา เอาศีลของเรา เป็นอธิศีล คือ เป็นใหญ่ เป็นอธิบดี ให้เป็นศีลมั่นคง อย่าให้เป็นศีลง่อนแง่นคลอนแคลน อธิจิตฺตสิกฺขาสมาทาเน ให้พากันสมาทานเอา คือตั้งใจมีสติควบคุมจิตใจของตนให้ตั้งมั่นอยู่อย่างนั้น ทำการทำงาน พูดจาหรือให้จิตตั้งมั่น หรือนั่งภาวนาก็ให้จิตมั่น ให เป็นอธิบดี อธิ คือว่าให้เป็นใหญ่กว่าสิ่งทั้งปวง เรียกว่าไม่หวั่นไหวต่อสิ่งทั้งปวง อธิปญฺญาสิกขาสมาทาเน ให้สมาทานเอาอธิปัญญา ความรู้จริงรอบคอบ รู้เท่าสังขาร ปัญญาความเห็นคือเห็นทุกข์ เห็นชาติ ความเกิดเป็นทุกข์ เห็นชราความเฒ่า ความแก่เป็นทุกข์ เห็นพยาธิความเจ็บไข้ได้พยาธิเป็นทุกข์ เห็นมรณะความตายเป็นทุกข์

ความทุกข์เกิดขึ้นในกาย ความไม่ดีเกิดขึ้นในกาย เวทนาไม่ดีเกิดขึ้นแต่สัมผัสทางกาย อันนี้เรียกว่าความทุกข์กาย ให้กำหนดให้ดี ความทุกข์เกิดขึ้นที่

ใจ ความไม่ดีเกิดขึ้นที่ใจ เวทนาไม่ดีเกิดขึ้นที่ใจ ให้กำหนดให้มันรู้เรื่องทุกข์ ให้มันเห็นเรื่องทุกข์เสีย สัจจะทั้ง ๔ นี้ พระพุทธเจ้าว่าเป็นทางไปพระนิพพาน นี่แหละทางดับทุกข์ นี่แหละให้พิจารณา

ความประจวบกับสัตว์และสังขาร อันไม่เป็นที่รักที่เจริญใจ มีความไปร่วม มีความมาร่วม มีความประชุมร่วม สัตว์ทั้งนี้ไม่ชอบใจ ไม่พอใจ เรียกว่า อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข ทุกข์น่าเกลียด ทุกข์น่าชัง ทุกข์ไม่พอใจ เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสัตว์และสังขารอันเป็นที่รักที่เจริญใจ มีญาติพี่น้องที่พลัดพรากไปไกลหรือล้มหายตายเสียไปจากกันแล้วก็มีความทุกข์โศกเรียกว่าปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ความไม่ไปร่วม ความไม่มาร่วม ความไม่ประชุมร่วม กับสิ่งที่ชอบใจ อันนี้ก็เป็นทุกข์ บุคคลปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นสมหวังก็เป็นทุกข์ อันนี้มันมาจากไหน เราได้รับผลอย่างนี้มันมาจากไหนต้องใช้สติ ใช้ปัญญาค้นคว้า มันก็จะเห็นกัน เมื่อทำจิตให้อยู่สงบ มันก็จะเห็นไป คือความอยาก มันเกิดมาจากความอยาก เรียกว่า กามตัณหา

ความใคร่ ความพอใจในรูป ในสิ่งที่มีวิญญาณ และสิ่งที่ไม่มีวิญญาณ ความใคร่ความพอใจ ทุกข์มันเกิดขึ้นจากความอยาก ความใคร่ ภวตัณหา ความอยากเป็น อย่างนี้ อยากให้ อยากหอบ อยากกอบ อยากโกยเอา อันไหนก็อยากกอบโกยมาเป็นของตัว อยากเป็นเศรษฐี คฤหบดี ราชามหากษัตริย์ อันนี้เรียกว่าภวะ ความอยากเป็นอยากมี

ความไม่พอใจ เหมือนอย่างหนังหดเหี่ยวเป็นเกลียว ความแก่หง่อมแห่งชีวิต ความเสื่อมแห่งชีวิตมีหนังหดเหนียวเป็นเกลียว ผมหงอกฟันหัก อันนี้ไม่พอใจอยากได้ อยากให้มันเป็นอยู่เหมือนเก่า หนังก็ดี แต่มันหดเหี่ยวเสียแล้ว ผมมันหงอกกลับไปเอายาดำ ๆ นั้นมาย้อม มาย้อมมันก็ส่งกลิ่น มันก็ขายหน้าอีกแล้ว มันก็ดำอยู่แต่ปลายทางโคนนั้นมันก็ขาวขายหน้าอีกแล้ว ก็ไม่พอใจ อันนี้เรียกว่าวิภวตัณหา ตัณหา ๓ ตัว ๓ อย่าง นี่แหละเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เมื่อรู้เค้ามูลอันนี้ ๓ อย่างนี้เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เป็นเหตุให้ทำชั่วอยู่บ่อย ๆ เราก็ใช้ปัญญาค้นหา มันเกิดอยู่

ตอนไหนตัณหามันเกิด มันจะเกิด มันเกิดขึ้นตอนไหน มันตั้งอยู่ มันตั้งอยู่ที่ไหน

พระพุทธเจ้ากล่าวว่า "จกฺขุ โลเก ปิยรูปํ สาตรูปํ เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เอตฺถ นิวีสมานา นิวิสติ. ฯลฯ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ" สิ่งใดเป็นที่รัก เป็นชนิดใดใจไม่โลภ อะไรเป็นที่รัก ที่เป็นชนิดใดใจไม่โลภ จกฺขุ ที่ตา โสตํ โลเก ปิยโลกํ ฆานํ โลเก ปิยโลกํ ชิวฺหา โลเก ปิยโลกํ สาตรูปํ กายา โลเก ปิยโลกํ สาตรูปํ มโน โลเก ปิยโลกํ สาตรูปํ (เอตฺเถสา ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปชชติ ฯลฯ เอตฺถ นิรุชฺฌมานา นิรุชฺฌติ มันเกิดขึ้นจากอายตนะทั้ง ๖ นี่เอง ตัณหาเกิดขึ้น ตัณหาเป็นที่รัก ตัณหาจะเกิดขึ้น ๆ ที่ตา ตัณหาจะตั้งอยู่ ๆ ที่ตา ตั้งอยู่ที่หู ตั้งอยู่จมูก ตั้งอยู่ที่ลิ้น ตั้งอยู่ที่กาย สัมผัสอันใดมันมาถูกต้อง มันมีความพอใจ มีความกำหนัดชอบใจ อารมณ์อดีตที่ล่วงมาแล้ว อนาคตยังไม่มาถึง แต่เอามาเป็นอารมณ์ เรียกว่าธรรมารมณ์ มันเกิดขึ้นที่ใจ รู้จักว่าบ่อนมัน

เกิดขึ้นที่นี่ ไม่เกิดขึ้นที่อื่น เกิดขึ้นจากอายตนะภายใน เกิดขึ้นจากอายตนะภายนอกประจวบกันต่อไป เกิดวิญญาณความรู้ขึ้น เกิดวิญญาณตัวนี้ขึ้น เกิดขึ้นจากสัมผัส เวทนาเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ขึ้นไป รู้แล้วเราเพียรละที่มันเกิดจากอายตนะภายนอก จากอายตนะภายใน เกิดขึ้นจากสัมผัส อายตนะเกิดขึ้นเพราะสัมผัส เมื่อรู้แล้วว่าเราเพียรละ เราเพียรปล่อยวาง

เมื่อดับความทุกข์ชนิดนี้ได้ ความวิเวกดับทุกข์สิ้นดับสิ่งนี้ ดับตัณหาทั้ง ๓ ได้นิโรธ นิโรธคือความไม่หวั่นไหว เรียกว่านิพพาน

พระพุทธเจ้าท่านว่า นิพพานไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่กายนี้แหละ ไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่กับอาการ ๓๒ เป็นผลสำเร็จทีหลัง อยู่กับธาตุ ๔๒ เมื่อฟังแล้วให้พากันตั้งใจทำเหมือนกันกับเครื่องทั้งหลาย มีทัพพะสัมภาระเราจะปลูกบ้านปลูกเรือนหรืออะไร มีดเราจะใช้การงาน ลับแล้วก็วางไว้ เครื่องทัพพะสัมภาระก็มาวางไว้เราไม่ทำมันก็ไม่สำเร็จ ของทำเครื่องจะทำได้หมดพร้อมหมดแล้วแก่เราบริบูรณ์แล้ว

เราจะรบข้าศึก อาวุธของเราพร้อมหมดแล้ว แต่เราไม่ตั้งใจทำจะปลูกบ้านปลูกเรือนก็ไม่ปลูก หามาพร้อมหมดแล้ว แล้วก็ตั้งอยู่นั่นแหละ ให้ชำรุดทรุดโทรมเสีย ทิ้งไว้ซื่อๆ ไม้ก็ดี ไม่มีประโยชน์ เราตั้งไว้ก็ไม่มีประโยชน์ อาศัยทำ ให้พากันทำ อิริยาบถ ยืน เดิน นั่งนอน พระเจ้าทั้ง ๕ ไม่ได้ห้ามเป็นพระเจ้าทั้ง ๕ นิสัยจริตของเรามันถูกกับอะไร จะพุทโธ–พุทโธ หรือ ธัมโม–ธัมโม หรือ สังโฆ หรือผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เอาอย่างหนึ่ง ๆ มันถูกอันไหน มันถูกจิต มันก็สงบ จิตสงบขึ้น จิตไม่ฟุ้งซ่าน หมายความว่ามันถูก เราบริกรรมว่า พุทโธ–พุทโธ–พุทโธ แล้ว จิตเบิกบาน จิตเยือกเย็น จิตร่าเริง อันนี้หมายความว่ามันถูก มันถูกก็เอาอันนั้นแหละ บริกรรมไป พุทโธ--พุทโธ เรียกว่า สมถะ

ครั้นมันไม่ลง จิตไม่ลง ต้องพิจารณาค้นเรื่องทุกข์นี่แหละ และค้นเรื่องกายนี้ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ให้พิจารณา ให้มันเห็น เป็นอสุภะเป็นอสุภัง เป็นของเน่าของเหม็น ของปฏิกูล ของโสโครก พิ-

จารณาให้มันเห็นตกอยู่ในไตรลักษณ์ ปัญจุปาทานนักขันธา อนิจจาขันธ์อันนี้ ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา ขันธ์อันนี้เป็นทุกข์ ปัญจุปาทานักขันธา อนัตตา ขันธ์อันนี้ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ผู้หญิงผู้ชาย ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน อันนี้ตายเหมือนกันหมด ครั้นถ้ามันไม่สงบ มันฟุ้งซ่านก็ต้องเอาปัญญาการค้นคว้าพิจารณาเรื่อยไป วิปัสสนาอย่างนี้ ค้นคว้าให้มันเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นของโสโครก ของไม่สวย ไม่งาม พิจารณาเรื่อยไปจนมันเห็น จิตมันก็เกิดความสลดสังเวช เบื่อหน่ายในความเป็นไม่อัตภาพ เบื่อหน่ายภาวนาให้มันจนเกิดความคลายกำหนัดยินดี

อุเทสคาถา "จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ"

อธิบายความ ผู้อบรม ผู้ฟอกฝนจิตของตน สั่งสอนจิตของตน มีสติ สัมปชัญญะ ระวังตนอยู่ทุกเมื่อ รักษาในคุณความดีเป็นผู้หมั่นขยัน ตั้งอยู่ในความเพียร ชำระมลทิน บาปทั้งหลายเหล่านี้ออกจากดวงจิต มากระทำความเพียรอยู่ทุกขณะทุกวัน ชำระ

มลทินออกจากจิตแล้ว ฝนทั่งให้เป็นเข็ม ฝนไปฝนไป อาศัยฉันทะ ความพอใจอาศัยวิริยะ ความพากเพียร อาศัยจิตตะ ตั้งจิตจดจ่อมุ่งมั่น อาศัยวิมังสา ใคร่ครวญพิจารณาให้รอบคอบอยู่เสมอ จะฝนจิตของเราให้เลื่อมปภัสสร ฝนไปฝนไป ให้มลทินอ่อยซ่อย หมดมลทินแล้วมีแต่ธาตุรู้ ธาตุอันบริสุทธิ์เรียกว่า "อัญญาตาวิญทรีย์" เป็นธาตุอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง จิตบริสุทธิ์แล้ว จะไปทางไหนก็ได้ ไม่มีการขัดข้อง

ทีนี้ไม่มีความเดือดร้อน เพราะไม่มีมลทินมาฉาบทาจิตอันนั่นเป็นสุข ท่านจึงว่า จิตที่ฝึกฝนดีแล้วนำสุขมาให้ อยู่ในโลกนี้ก็มีแต่ความสุข ความทุกข์ไม่มี มันเป็นธรรมดาของอัตภาพสภาวะความเป็นเองของมัน ถึงมันจะทุกข์ปานใด ไม่มีความเดือดร้อนหวาดเสียวต่อความทุกข์นั้น จะเป็นจะตายก็ไม่มีความอัศจรรย์มัน นี้ท่านเรียกว่ารู้เท่าสังขาร จิตไม่หวั่นไหว จิตของผู้นั้นได้ชื่อว่า ไม่มีโศก ไม่มีเศร้า ท่านผู้รู้จึงว่า "อโสกวิรช" จิตมีกิเลสเพียงดังธุลีไปปราศแล้ว

จิตอันนี้เป็นจิตบริสุทธิ์ จิตสูง ขาดจากความยึดความถือ จิตของพระอริยเจ้าเป็นอย่างนั้นแหละ

จิตของพระพุทธเจ้าไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม คือ มีลาภก็ไม่มีความยินดี เสื่อมลาภก็ไม่มีความยินร้าย ความสรรเสริญ พระพุทธเจ้าก็ไม่ตื่น นินทาพระ-พุทธเจ้าก็ไม่โศกเศร้าเสียใจ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ ท่านจึงว่า มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีนินทา มีสรรเสริญ มีสุข มีทุกข์ ๘ อย่างเหล่านี้ พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายไม่มีความหวั่นไหว ไม่มีความยินดียินร้ายในอารมณ์ ๘ อย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า จิตประเสริฐ จิตเกษม จิตฝึกใฝ่อยู่ในคุณงามความดี ฝึกใฝ่อยู่ในสติ จิตให้รู้จักจิต ใจให้รู้จักใจ ให้จิตอยู่ในที่จิต ให้ใจอยู่ในที่ใจ มีสติประจำไว้อยู่อย่างนั้น

ถ้าผู้ตั้งใจบำเพ็ญ ฝึกหัดทำสติของตนให้สำ-เหนียกแม่นยำ "ตตฺถเปกฺขา ภวิสฺสาม" เป็นผู้สำ-เหนียก ทำสติให้สำเหนียกแม่นยำอยู่อย่างนั้น เป็นผู้มีสติสมบูรณ์แล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้สมาทานอยู่ในสิกขาของตน ให้เป็นอธิศีล อธิศีล คือไม่หวั่นไหว ไม่

ขาดวิ่น ไม่ขาดตกบกพร่องเรียกว่า ปกติศีล ปกติศีล คือศีลไม่ขาด ไม่มีด่าง ไม่มีพร้อย "อธิสีลสิกฺขาสมาทาเน อธิจิตฺตสิกฺขาสมาทาเน อธิปญฺญาสิกขา สมาทาเน ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ" ด้วยความไม่ประมาท มีสติอยู่ทุกเมื่อ ผู้มีสติสัมปชัญญะหัดทำให้แม่นยำ ให้ชำนาญ ผู้นั้นได้ชื่อว่าใกล้เข้าๆ ใกล้อะไร ใกล้ต่อพระนิพพาน ผู้นั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ประมาท ตกปากทางของพระนิพพานแล

จงพิจารณาทำจิตให้สบาย ไม่ฟุ้งซ่านถึงเรื่องโน่นเรื่องนี้ แล้วภาวนาตั้งสติให้อยู่ในอารมณ์เดียว พอสมาธิเกิดจะเห็นแสงสว่างเหมือนแสงไฟฟ้า พิจารณาใช้ปัญญาวิปัสสนาต่อไป ถ้าหากภาวนาเท่าไรๆ จิตไม่สงบลงได้ ท่านให้ใช้ปัญญาเลยทีเดียว พิจารณาธาตุ ขันธ์ ปัญจกกรรมฐาน คือ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ อาการ ๓๒ หรืออะไร ๆ ก็ได้ เช่น เรื่องนรก สวรรค์ พุทธานุสสติ สังฆานุสสติเป็นต้น นึกไปไตร่ตรองไป ใจมันสงบลงเอง เมื่อให้ใช้ปัญญาชั่วขณะหนึ่ง และจิตสงบก็ให้พักอยู่ในสมาธินั้นสักครู่

หนึ่ง คือภาวนาเรื่อย ๆ ไป ให้จิตเป็นสมาธิมากๆ ขึ้น แล้วจึงหวนกลับมาใช้ปัญญาต่อไป ท่านเปรียบเหมือนกรรมกรทำงานแบกหาม เขาเริ่มทำงานสองโมงเช้า พอเที่ยงเขาก็หยุดพักกินข้าว บ่ายโมงก็เริ่มทำงานใหม่ จนบ่ายสี่โมงเย็นเขาก็เลิกทำงาน คือทำงานแล้วก็หยุดพักผ่อนชั่วคราวจึงทำงานต่อไปใหม่ การปฏิบัติทางจิตต้องทำอย่างนี้ ต้องให้จิตมีเวลาพักผ่อนบ้าง ขืนใช้ปัญญาตะบันไปไม่ถูกทางไม่ถูกหลัก ขืนสงบเป็นสมาธิเรื่อยไปก็ไม่มีประโยชน์ มันเหมือนกับสมาธิหัวหลักหัวตอ เป็นเสาไม้ตั้งโด่ไม่มีประโยชน์อะไรเลย หรือเวลาจิตสงบเห็นนิมิตเห็นโน่นเห็นนี่ มันก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ให้พิจารณาสังขารว่าเป็นปฏิกูล ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนดู ๆ ไป จนจิตละคลายความยึดมั่นถือมั่น ว่าเป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน สัตว์บุคคล หญิง ชาย ให้พิจารณาจนเกิดความเบื่อหน่ายในสังขารนี้ ให้ท่องคาถาบทนี้ให้ขึ้นใจ คือ

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ฯ

โอวาท

ของ

วัดดอยแม่ปั๋ง อ. พร้าว จ. เชียงใหม่

หลวงปู่แหวน สุจิณโณ

๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๕

...เทศน์ภายในเลยมันจึงเหมาะ ถ้าเทศน์ภายนอกนี่มันคล้ายกับแผนที่ตำรับตำรา พอปานกับเครื่องกระจายเราต้องเทศน์ภายใน

...จะเอาอย่างใดอีก ตำรับตำราทางบ้านท่านฟังมาเต็มที่แล้ว จะฟังในกายก็เท่านั้นแหละ ทีนี้ให้ภาวนาเอากายเป็นมรรค เอากายเป็นผล จงพากันละอุปาทานทั้ง ๕ อนิจจังทั้ง ๕ ทุกขังทั้ง ๕ อนัตตาทั้ง ๕ ละรูปธรรมนามธรรมนี้ **วางได้มันก็เป็นธรรมนั่นแหละ** วางไม่ได้มันก็ยึดเอา รูปธรรมนามธรรม เป็นตนเป็นตัว มันก็เป็น **ทำเมา** อยู่นั้นเอง พิจารณา สังขาร นามรูป ที่มันเป็นอยู่

อย่างนี้ อนิจจังทั้ง ๕ ทุกขังทั้ง ๕ นัตตาทั้ง ๕ อุปาทานทั้ง ๕ มีรูปูปาทานักขันโธ เป็นอุปาทานที่หนึ่ง เวทนูปาทานักขันโธ เป็นอุปาทานที่สอง สัญญูปาทานักขันโธ เป็นอุปาทานที่สาม สังขารูปาทานักขันโธ เป็นอุปาทานที่สี่ วิญญูปาทานักขันโธ เป็นอุปาทานที่ห้า ครั้นค้นคว้าอยู่ในธาตุสี่ ขันธ์ห้า วางธาตุสี่ ขันธ์ห้านี้ได้แล้วละก้อภาวนาสงบดี ครั้นเวทนาดับลง สัญญาดับลง สังขารดับลง วิญญาณดับลง รูปธรรมส่วนสมมติเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นไฟ เป็นลม วางได้แล้วมันก็สบายจิตก็สงบลง

ชำระศีลของตนให้บริสุทธิ์ ทางตานี้ก็เป็นศีลประเภทหนึ่ง ทางหูก็เป็นศีลประเภทหนึ่ง นำความผิดออกจากตา ออกจากหู ออกจากจมูก ออกจากลิ้น ออกจากกาย ทั้งสี่ทั้งห้านี้แหละ ศีลทั้งห้าก็อันนี้แหละ นำความผิด ความยินดียินร้ายออกจากจิตใจของตนให้บริสุทธิ์หมดจด ทำให้เป็นไป จะเอาพุทโธเป็นบริกรรมก็เอา หรือจะเอาธัมโมเป็นบริกรรม เป็นมรรคภาวนาก็ได้ เคยทำกันมาแล้วกระมัง ครั้นได้พุทโธ พุทโธ

นี้เป็นอารมณ์ของจิตใจอยู่เป็นนิจ เวลาเอาเข้าหนักเข้าหนักเข้า ลมมันก็สงบได้เหมือนกัน แต่รักษาไว้อย่าให้เป็นทำเมา พุทโธ พุทโธ นี่นะ พุทโธ พุทโธ กลายเป็นทำเมา ธัมโม ธัมโม มันไม่เป็นธัมโม มันกลายเป็นทำเมาไปเสีย สังโฆ สังโฆ พวกนี้เป็นอารมณ์ของใจ ให้ดิ่งอยู่เป็นอันหนึ่ง นาน ๆ เข้าจิตก็สงบลง เป็นสมาธิได้เหมือนกันนั่นละ รักษาทำเมานี้ไม่ให้เกิด อดีตทำเมา อนาคตทำเมา อดีตที่ล่วงแล้วมันนำมาให้เป็นทำเมา อนาคตยังไม่มาถึงก็เป็นทำเมา ถ้าจิตดิ่งอยู่ปัจจุบันมันจึงเป็นธัมโม อดีตอนาคตเป็นทำเมาแล้วจงรักษาดี ๆ มีสองอย่างเท่านั้นแหละมันเป็นทำเมา นอกจากจิตดิ่งอยู่ปัจจุบันนี่เป็นธัมโม มันไม่หมุนตามสังขาร ไม่หมุนตามสมมติ แล้วมันก็ใช้ได้ นี่ก็พิจารณา จะเอาพุทโธเป็นมรรคก็ได้ มรรคภาวนา หรือจะเอากายเป็นมรรค พิจารณากาย สังขาร นาม รูป อันนี้ให้ชำนิชำนาญ บุราณท่าน หรือสมัยนี้ก็เหมือนกัน กุลบุตรทั้งหลายที่มาบวชบรรพชาเพศ อุปัชฌาย์ท่านสอนกายนี่แหละเป็นมรรค เกสา

โลมา นขา ทันตา จโต ทันตา นขา โลมา เกสา อนุโลมปฏิโลม ทั้งเบื้องบนพิจารณาแต่เล็บเท้าขึ้นมาถึงปลายผมเบื้องต่ำพิจารณาตั้งแต่ปลายผมถึงเล็บเท้า นี่แหละเป็นมรรค เอากายเป็นมรรค ต่อเมื่อใดวางได้หมดแล้ว ไม่ยึดรูปธรรม นามธรรมเป็นตนเป็นตัว วางได้แล้วละก้อ จิตสงบได้เหมือนกันแหละ วางได้แล้ว เวทนาสงบลง สัญญาก็สงบลง สังขารความปรุงความแต่ง ความเกิด ความดับ โทษ ทุกข์ ภัย อนิจจังทุกขัง อนัตตา ดับลง วิญญาณความรู้ รู้ดีรู้ชั่ว รู้บุญรู้บาป รู้ผิดรู้ถูก ก็ดับลงหมด แล้วมันก็จิตสงบลงได้ ครั้นการรักษา ทำเมานี่หนา มันมีอดีตอนาคตหุ้มมา อดีตมันเคยได้รู้ได้เห็น จากเคยไดคุยกัน ว่าเล่นกัน เวลาตั้งจุดพุทโธ พุทโธมันจะกลายเป็นทำเมาไปเสียนี่ ครั้นเผลอก็เป็นทำเมาไปแล้ว เมาคิดโน่นคิดนี่ อดีตที่เคยเห็นก็นำมาคิดเป็นทำเมาไปแล้วนั้นพุทโธที่จะเอาเป็นบริกรรม จะเอาเป็นอารมณ์ของใจก็ไม่ได้ มันเป็นทำเมาไปแล้ว มันปรุงไป แต่งไปเกิดไป ดับไปในทุกสิ่งทุกอย่างนั้นแหละ จึงรักษาทำเมาไว้ อดีตก็เป็นทำเมาอันหนึ่ง อนาคตก็เป็นทำเมา

อันหนึ่ง จิตดิ่งอยู่ในปัจจุบัน รู้ปัจจุบัน ละปัจจุบัน ตัดตัณหา ตัดกิเลส ตัดมานะทิฐิ ตัดความยึดมั่น ถือมั่นของตนให้เสร็จลง แล้วก็สงบได้ รักษาแต่ทำเมาอันเดียวนี่แหละ ให้มันเผลอก็เป็นทำเมาละ ครั้นไม่เผลอ พุทโธ พุทโธ ดิ่งอยู่ นั่นแหละเป็นอารมณ์ของใจ เป็นมรรคของใจ เป็นที่พึ่งของใจก็ได้อยู่ที่รักษา ตัวเดียวเท่านั้นแหละ ทำให้ติดไป เก็บดิ่งอยู่เป็นนิจ ทำอย่างนั้นใก็ช้ได้ละ

.....สันทิ ทิฐิ ไปเปล่า ๆ นั้นก็เป็น ทำเมาแล้วนะ ไม่ให้คิดไม่ให้นึก มัวหลงเมายศ เมาเกียรติไปนั่นเป็นทำเมา อกุสลาทำเมา กุสลาทำเมา มันตั้งอยู่นั่นแหละ อัพยากตาธรรมา เป็นที่พิจารณากำหนดให้จิตดิ่ง ให้จิตสงบดีมันก็ใช้ได้ ครั้นสาวเข้าไปให้ถึงอกุสลาทำเมานี้ ความหลง ความโลภ ความโกรธมันเกิดขึ้นละก้อมันเกิดกิเลส ก็ตัวนั้นแหละ ตัวหลงตัวโลภ ตัวโกรธนั่นแหละ ตัวราคะ ตัวกิเลสตัณหาความเจ็บความไข้ เป็นเหง้าเป็นโคนแห่งกิเลสทั้งหลายกิเลสทั้งห้า ตัณหานับได้ เป็นอยู่ที่เจตนา ตัณหานี้

ความพอใจมันก็เป็นกิเลส ความหลงความโลภนี่แหละ มันเกิดขึ้น ระงับความหลง ความโลภ ความโกรธ ราคะกิเลสนี้ตัดออกหมดแล้ว ดับหมดแล้ว ความหลง ความโลภนี่เราก็รู้แจ้งได้นี่นา วิญญาภิสังขาร อวิญญาภิสังขาร ส่วนอันเป็นกุศล อกุสลาธรรมานี้ เราละได้ วางได้นี่นะ แต่งได้นี่นา ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร แต่งให้เป็นบุญ เป็นกุศล แต่งให้เป็นทานไปได้นี่ อกุสลาธรรมา นี่มันแต่งมาให้โลภ ให้โกรธให้หลง แต่งมาให้ราคะ ให้กิเลสบังเกิดขึ้นแก่จิตใจของเรา เมื่อมาละมันให้หมดได้ มันก็เป็นธรรมโมครั้นละไม่ได้มันก็เป็นทำเมา อกุสลาทำเมานี่เมาโลภเมาหลง เมาโกรธไปทุกแห่งทุกหนนั่นแหละ เป็นเจ้าเป็นนายของกิเลสทั้งหลาย กิเลสตัณหา ภยายโอฆะกามโอฆะก็อันนี้ ภวโอฆะ ทิฐิโอฆะ ก็อันเดียวกันนี้แหละ อวิชชาโอฆะ ดับหมู่นี้ได้หมด ก็เออสบายอกสบายใจ บริกรรมพุทโธไว้ให้สงบเป็นอารมณ์เดียวทำให้เคยละก็ไม่ได้เชียวละ มันกลายเป็นทำเมา มันเมาเคย มันเมาคิด อดีตนั่นแหละมันคิดขึ้น ปรุงขึ้น

แต่งขึ้นในเรื่องของสังขาร ความเกิดความดับ โทษทุกข์ ภัย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรื่องของสังขารเข้ากับสภาพแล้วละก้อ เออ เป็นทำเมาละคราวนั้นให้พิจารณา กายนี้ให้มากยิ่ง ๆ ในขันธ์ สมมติเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นไฟ เป็นลม ธาตุทั้งสี่ที่ยึดอยู่นี้ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ เป็นนามธรรม นามธรรมเกิดขึ้นแล้วมันลืมตัวนะ มันไม่รู้หรอกสังขารน่ะ นามธรรมอันนี้มันปรุงทีแรก ปรุงทั้งบาป ปรุงทั้งบุญ ปรุงทั้งผิดทั้งถูก ทั้งดีทั้งชั่ว ถ้าไปหลงตามก็เป็นทำเมาละ ครั้นไม่หลงก็เป็นธัมโม เมื่อละความโกรธ ความหลงสิ้นไปหมดแล้ว อันนี้ก็เป็นธัมโมอยู่เป็นนิจ ส่วนพิจารณา สังขาร นามรูปนั้นคงแค่เป็นเหตุที่ว่ากุสลาธรรมา อกุสลาธรรมา พยากตาธรรมา อพยากตาธรรมา กุสลาธรรมา **กุศลธรรม** อกุสลาธรรมา **อกุศลธรรม** นี้เราแต่งเอาได้ แต่งให้เป็นบุญ แต่งให้เป็นบาป แต่งไม่ให้โลภ แต่งไม่ให้หลง แต่งไม่ให้โกรธ แต่งไม่ให้ราคะกิเลสบังเกิดขึ้น ใช้ได้ ครั้นแต่งไม่ได้ก็ตกอยู่ใต้อำนาจของความหลงความโลภละก้อ ใช้ไม่ได้ละ เขาแต่งเราหนา ครั้นมันแต่งเราละก็เราเดือดร้อน

หนา ความหลงความโลภ ความโกรธนี่แต่งเราได้ ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร ปุญญาภิสังขาร เราแต่งให้เป็นบุญกุศลได้ อปุญญาภิสังขาร เราแต่งบาปให้เกิดแก่จิตใจของเราได้ มันก็จะเป็นทำเมาอยู่เป็นนิจละ

เข้าใจแล้วนะ

ทำเรื่อย ๆ สมควรแล้วละ เอาหนักเกินไปเป็นทำเมานะ ทำเมานี่ลำบากหนา มันเอาเรื่องแต่ดึกดำบรรพ์โน่น เวลามันตั้งขึ้นมันเกิดมาแต่ไหนไม่รู้มัน ทำเมานี่มันสำคัญ พอเผลอขึ้นมาแล้ว มันเมาคิดเมานึกไปเสียแล้ว

เอาละ สมควร

อย่าเอามากมายเลย เอาทีละน้อย ให้มันรวมเข้ารวมเข้าเถอะ รวมเข้าเป็นเอกัคคตาได้เป็นดีนะ

ชาวกรุงเทพ ฯ เขามาบ่อยนี่นะ

๑๕ เมษายน ๒๕๑๗

...ภวตัณหา วิภวตัณหา

วิภวตัณหาสามนี่ก็เป็นไตรโลกอันหนึ่งนะ ไตรวัตรมันหมุนอยู่ในไตรโลกทั้งสามนี่นา ตายเกิด ตายเกิด เดี๋ยวนี้กามตัณหามันก็ไหลมาจากเหตุ ภวตัณหาก็ไหลมาจากเหตุ วิภวตัณหาก็ไหลมาจากเหตุ นี่นามันบ่รู้ทันเหตุนา เหตุนำทุกข์มาให้โลก มันต้องพิจารณา เอาพระพุทธเจ้าปุ่นภาวนา พุทโธทำเมา สังโฆทำเมา พุทธัสสโลกทำเมา อกุสลาทำเมา พระองค์บ่กินข้าวกินปลา เพียรจะละทำเมาออกมา มัทธนู มัทธโน ทำจนพระองค์ทำความเมาให้สร่าง ให้ได้ตรัสรู้พระโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า พระองค์เป็นจอมพลเอกในธรรม พุทธัสสโลกธัมเมหิ ท่านละได้หมดแล้วความเมาทั้งหลายน่ะ พุทโธสุสุทโธ กรุณามหันนโว พระองค์เป็นพุทธนายก พาพุทธเวไนยสัตว์ทั้งมนุษย์และเทวดา อินทร์ พรหม รีบรัดตัดข้ามฝั่งสงสารโลก โอฆะ อันเป็นแดน โอฆาธัมมาโน โอฆะสัมปนิตา โอฆาวิปปนิตาธัมมา ลัดถึง... ยกทำเมาขึ้น

แล้วทีนี้ โอฆาจินติ ธรรมอันว่าทำเมาทั้งหลาย ยกโอฆะสี่ขึ้น กามโอฆะเป็นทำเมาที่หนึ่ง ภวะโอฆะเป็นทำเมาที่สอง ทิฐิโอฆะเป็นทำเมาที่สามนะ อวิชชาความมืดไม่รู้แจ้งเป็นทำเมาที่สี่นะ ด่วนพารีบลัดตัดข้ามสังขารโลก สังขารมันปรุงมันแต่ง มันเกิดมันดับโทษทุกข์ภัย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่มันก็เมา อยู่นี่นะไม่รู้จะว่าอย่างไร เรามุ่งหนีเสียพ่องก็ได้น่ะ เรามาหาอุบายส่วนของตนเสียออกประพฤติปฏิบัติกายวาจา ใจ นี่บ่ได้นะ ทำเมาอยู่บ่ได้นะ มันทำเมาอยู่นั้นแหละ นึกแต่พุทโธมันก็เป็นทำเมา นึกธัมโม มันก็เป็นทำเมาไปนั้นแหละ นึกถึงสังโฆมันก็เป็นทำเมาอยู่นั้นแหละ ครั้นเราบ่มีอุบายปลดเปลื้องตนของตนมันก็บ่ได้ ภาวนาแหละพา...ในกรุงเทพฯ น่ะ พุทโธก็ไม่มีสักเทื่อในวันหนึ่ง ธัมโมก็ไม่มีสักที สังโฆก็ไม่มีเอ้า เอาแต่สนุก พระภิกษุสามเณรก็ไม่มีวัตร การประพฤติปฏิบัติ อุปัชฌายวัตรก็ไม่มี อาจาริยวัตรก็ไม่มี เป็นทำเมา เที่ยวเมาอย่างไรก็ไม่รู้ เดือดเป็นเจ้าคุณละถ้ามานึกขึงขังว่า คนเราเป็นเจ้าฟ้า เจ้าคุณเป็นสมภารเจ้าวัด ไม่มีใครมาด่าเราได้...

...รายล้อมพิจารณาหาเหตุ เขาสมมติให้เป็นนั่นเป็นนี่ก็เป็นเอาจริง ๆ จัง ๆ เอา เหมือนที่เจ้าคุณครูอุบาลีของเรานั่นนะ เพื่อนอู้คำว่าหลงนี่นะ สมมติเขาสมมติไปเขาต้องการให้เป็นหลวงปู่ก็เป็นหลวงปู่ให้เขา เขาต้องการให้เป็นหลวงลุงก็เป็นหลวงลุงให้เขา เขาต้องการให้เป็นหลวงตาก็เป็นหลวงตาให้เขา อย่างหนึ่งเรื่องของสมมติทั้งหลาย เมื่อรู้ตัวแล้วก็เอามาถามดู เจ้าคุณอุบาลีนี่อันใดมันเป็นน่ะ หมดทั้งก้อนนี่มันเป็น เอ้าหมดทั้งก้อนนี่อันใด มันเป็นเจ้าคุณอุบาลีอันนี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แก้ม แข้ง ขา ตีนมือ ผม ขน เล็บ ฟัน เจ้าคุณอุบาลีเป็นที่ไหนมานึกค้นหาในสมมติ ในตนให้มันหมดแล้วก็วางเลยละเอ้าสมมติก็ตามเจ้าไม่สมมติก็ตามเจ้า เจริญดี สมมติให้เป็นนั่นเป็นนี่ก็เป็นให้เขาเสีย เป็นให้แล้วก็สบายดีเรามันสมมติเหนือตนนี่ สมมติมากก็แอ็คมาก เจ้าคุณอุบาลีไปที่ไหนน่ะ มันไม่มีน่ะ มันสมมติ มันเป็นก้อนทำเมานี่ มันมาอยู่ในก้อนทำเมานี่นะ ถือจะตั้งก็ตั้งไปเถอะ ถือจะปลดก็ปลดไปเถอะ เราไม่เดือดร้อน

กับใครเลยนี่ ผม ขน เล็บ ฟัน เราก็มีอยู่นี่สมมติ ทั้งนั้น เต็มตัวอยู่นี่โลกวิทู รู้โลกจบหมดละก้ามันก็รู้ธรรมละก้า ครั้นรู้โลกไม่จบมันก็ไม่รู้ธรรม โลกปิดธรรม นี่เป็นทำเมาอยู่ที่ ตั้งเอาทั้งนั้นละก้า อ้ายอยู่ไปนี่มันวุ่นวายเหลือ มันไม่ได้การละน่อ สังขารเราก้อนธรรมของเจ้าพ่อเจ้าแม่ มโนของพ่อแม่นี้แต่งให้เราดีได้เป็นรูปเป็นกายเป็นหญิง เป็นชาย เป็นตา หู จมูก ลิ้น กาย บริบูรณ์แหละ เอาอุปัชฌาย์ที่ท่านสอนไว้ดังนี้ เรื่องว่ากุลบุตรมาบรรพชาเพศก็ดี หรืออุปสมบทก็ดี ท่านก็มาสอน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นกายคตากรรมฐานห้า กายคตากรรมฐานเป็นฐานที่ตั้งแห่งกรรมนี่ เอากายเป็นมรรค เอากายเป็นผล ทุกขสัจมันเกิดมาจากไหน สมุหทัยสัจมันเกิดมาจากไหน มรรคสัจมันเกิดมาจากไหน นิโรธสัจเกิดมาจากไหน ค้นหาเอา เอากายเป็นมรรค เอากายเป็นผล เดี๋ยวนี้พวกเรามันลืมคำอุปัชฌาย์สอนนาตลอดเถิงปุ่นละก้า สอนอนุศาสน์ปุ่น ท่านสอนกรรมฐานห้านี้แล้ว บอกพระไตรสรณาคมน์ กรรม-

ฐานสี่สิบ ตลอดถึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุนั้นก็สอนไป แถมพิจารณา โลปี่พโภชนัง เนสาย ปี่พโภชาตัสส เจ เยาวสี รูวัง อุตส่าห์เอาเน้อ อายุไม่ถึงร้อยปี ขันตีบารมีอดเอา พึ่งดูก็อจีวรัง นั่นนะ อุตส่าห์เอานะ รุกขัง น เสนาสนัง เนสาย ปุปชา สัสเตเยาวชีวัง อุตส่าห์เอาเน้อ บำรุงเน้อ จุนนะชุมนุมขันตีบารมีอดทนเอาอายุไม่ถึงร้อยไม่ถึงพัน อกิเลสะวะลาโภวิหาโร อัฐถโยโค ปาสโทหัง มยังคูหา ที่ไหนสงบสงัด ในถ้ำในเหวอันใด รีบไปเน้อ บำเพ็ญภาวนาเจริญสมณธรรม บำเพ็ญบารมีบุญสมภารท่านยิ่งยิ่งขึ้นไป ให้แก่กล้าขึ้นมา หลุดพ้นจากวัฏทุกข์ ไปนิพพานตามเจ้า บูชาแล้วก็อย่าลืมนี่น่ะ อย่าลืมคำของพระอุปี่ชฌาย์ คำสอนของเมืองม่านก็เหมือนกันนะ พ.ศ. ๒๔๖๓ ต่อ ๖๔ ออกไปพม่า พระธรรมก็สอนเหมือนกันนะ เอากายเป็นมรรคเอากายเป็นผลนะ ธรรมแทบทุกนิกาย อินเดียก็สอนเหมือนกันนา ประเทศสยามไทยนี่ก็เทศน์ที่ไหน อุปี่ชฌาย์ก็สอนให้เอากายเป็นมรรคเอากายเป็นผล เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ

แต่พวกเรามันลืมไปเสีย แล้วป้อนพระธรรมกันเสีย เมานี่ เอาขันน้ำมนต์ราดศีรษะมันได้อุปาทานทั้งห้า อนิจจังทั้งห้า ทุกขังทั้งห้า อนัตตาทั้งห้า วางแล้วมันก็ละการประพฤติ ถือเขาถือเรา ถือตนถือตัว ถือสัตว์บุคคลวางได้เหมือนกัน ก็มีหนทางเดินของเรา ระหว่างนี้นี่มันมาถือก้อนทำเมานี่นะ ก้อนพระธรรมเป็นเมาอยู่นี่ละนะ ใครมาว่าผิดหูบาปเถิดนะ...เขาว่า ผิดเหมือนกัน ถ้าแกเป็นบ้านะ ก็เขาว่าเป็นบ้าก็มันเกิดจากใคร มันเกิดจากเขาโน่น บ้าของเรามันเกิดอยู่ที่ภูมินี่ โง่ของเราก็เป็นที่ภูมินี่นา เลือดลมไม่ใช่มันผิดหู อย่าไปเอาของเขานะ เอาของมันก็เดือดร้อนเท่านั้นแหละ เขาว่าเป็นบ้านี่นะ เราไม่ได้เป็นบ้าด้วยใจของเราก็ พุทโธ ธัมโม สังโฆ ให้ไปเรื่อย ๆ อยู่แล้วละก้าจาโป มนัสสโภ เขาว่าของเขานั้นของเรามีเยอะเต็มสิบภูมิมีอยู่หมดแล้ว บ้าก็มี โง่ก็มี เง่าก็มีอยู่นี่แล้ว ครั้นถอนไปรายหนึ่งแล้ว จาโป มนัสสโภก็เพราะเป็นของเขา ของเรามีปะเลอะปะเต่อ มีเต็มชะลอม ไม่ต้องเอาของใครเอามาเป็นขะมายละก้อไป

เอาของเขากลับ เป็นเดือดร้อนลำบากด้วยละก้อ บ่ได้นา ต้องรอบในตัวนะ ไปโทษให้เขาบ่ได้นะ ถ้าโทษมันเป็นทำลายตน ทำลายจิตใจของเรา ทำลายสมณะของเรา เปิดขึ้นไปแล้วสมณะความสงบไม่มีนา ต้องพิจารณาให้ดีเขาจะว่าเป็นหมาก็ตามทีเถอะ เขาว่านะหมาของเราก็เป็นที่ภูมิ แต่เราไม่ใช่นะ มันผิดของมนุษย์นะ เขาว่าบ้า บ้าของเราก็เป็นที่ภูมิบ่มี เขาว่าโง่ โง่ของเราก็เต็มภูมิแล้ว เราบ่ต้องเอาโง่ของเจ้าหรอก ส่งให้เขาเสียมันก็สบายเท่านั้นแหละ จำไว้ให้ดีดีนะ หลักหาอุบายออกไปบำเพ็ญละก้าอุปัชฌาย์เพื่อนบอกไว้ รุกขมูล ต้นไม้ เสนาสนะที่สงบสงัดไปหาถ้ำเหวละก็ที่ใดมันกายวิเวก ตาวิเวก หูวิเวก ดังวิเวก มันก็สบายละก้า ครั้นไปอยู่มันวุ่นวาย ทางตาก็มา ทางหูก็มาเอ้า จะไปทำท่าไหนก็พ้นไปบ่ได้ ผู้ตรัสรู้ก็ทำเมาน่ะแหละ เอ้า โลกธรรมมันอ้อมอยู่เต็มโลกนั่นแหละ โลกธรรมของเราก็มีอยู่ เกิดเป็นเด็กเกิดกับใจนี่น่ะ มันต้องเอาดีดีนะ ยังหนุ่มอย่าไปกลั้นกินข้าวหนา อย่างอยู่บ้านโป่ง เป็นกรรมฐานอึ่ง บ่

กินข้าวกินปลา ฤดูแล้งไม่ได้กินอาหาร ผู้คนเดือดร้อน พระพุทธเจ้าอดที่หนึ่ง ๔๙ วันเน้อ เป็นกรรมฐานอึ่งบ่ กินข้าวกินปลา บ่ไหว อาหาร อาหารปัจโยหาอาหารมาเลี้ยงชีวิต อินทรีย์จึงสว่างขึ้นมา ใจผ่องใสขึ้นมา แล้วเร่งความเพียรเข้ามันก็ เออ มัททนี มัททโน พระองค์ทำความเมาให้สว่างได้ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นจอมพลเอก เป็นพุทธนายก พาพุทธเวไนยสัตว์รีบลัดตัดข้ามสังขารโอฆะ สังขารนี่แหละมันพาปรุงพาแต่งหนา ที่เป็นธรรมยุตก์ เป็นธรรมหยุด ไม่หมุนตามสังขารแล้ว มันจะไปปรุงที่ไหน ภาวนาอรหังสัมมา สัมพุทธโธ แล้วมันก็หยุดเท่านั้นใช่ไหมละก้า

เอาดีดีเถอะ

ไป้ ไปหาถ้ำก็ไปเถอะ

เป็น ทำเมา บ่ได้นะ มันเสียเวลา...

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๑๙

การปฏิบัติธรรมนั้น ให้น้อมเข้ามาปฏิบัติ กาย วาจา ใจ รักษา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้ดีให้บริสุทธิ์ ยกขึ้นเป็นไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา นอกนี้ตั้งอยู่ในศีลห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย นี่แหละ โอปนยิโกน้อมเข้ามาปฏิบัติภายนอกได้หรือยัง ตักน้ำขึ้นมานั่งเพ่งไปเพ่งอยู่แต่ภายนอก แล้วกันเป็นทำเมาไปแล้ว เพ่งทั้งวันจนตาดำตาแดงใช้ไม่ได้น่ะ การปฏิบัติต้องปฏิบัติในปัจจุบันเท่านั้น อย่าไปอ้างเอาอนาคต ปฏิบัติกาย วาจา ใจนี่แหละเป็นเบื้องต้น รักษากายทุจริตทั้งสาม คือฆ่าสัตว์ ๑ ลักขโมย ๑ ประพฤติผิดในกาม ๑) วจีทุจริตทั้งสี่ (พูดเท็จ ๑ พูดส่อเสียด ๑ พูดคำหยาบ ๑ พูดเพ้อเจ้อ ๑) มโนทุจริตทั้งสาม (โลภอยากได้ของเขา ๑ พยาบาทปองร้ายเขา ๑ เห็นผิดจากคลองธรรม ๑) ให้บริสุทธิ์แล้ว ยกขึ้นเป็นศีลเป็นธรรมพิจารณาเป็นศีลเบื้องต้นให้บริสุทธิ์ก็จะได้สมาธิเข้าไปแล้ว มัชเฌกัลญาณัง สมาธิตั้งมั่นแล้ว ปริโยสานกัลญาณัง มันจะเกิดปัญญาจะรู้

เองเห็นเองในมรรคผลนิพพานอันใดก็ดี ปฏิบัตินอกนี้ไปแล้วไม่มีหลักเลย เป็นทำเมาแน่นอนแล้ว ตักน้ำขึ้นมาแล้วภาวนาสัมมาอรหัง เวลาจะทำเพ่งแก้วเอาแก้วนอก แก้วใน แก้วในตัวนี่ไม่เจียระไนนี้ แก้วในแก้วสารพัดนึกนี่ แก้วในคือตั้งอยู่ในศีล ตั้งอยู่ในธรรม ตั้งอยู่ในมรรค ตั้งอยู่ในพระไตรสรณาคมน์นี่ ๙ ประการนี้ ตั้งอยู่ในศีลห้า ตั้งอยู่ในกรรมบถ ๑๐ (อกุศลกรรมบถ จัดเป็นกายกรรมคือทำด้วยกาย ๓ อย่าง ๑. ปาณาติบาต คือ ฆ่าสัตว์ ๒. อทินนาทาน คือลักขโมย ๓. กาเมสุมิจฉา ประพฤติผิดในกาม จัดเป็นวจีกรรม คือทำด้วยวาจา ๔ อย่าง ๔. มุสาวาจา พูดเท็จ ๕. ปิสุณาวาจา พูดส่อเสียด ๖. ผรุสวาจา พูดคำหยาบ ๗. สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ จัดเป็นมโนกรรม คือ ทำด้วยใจ ๓ อย่าง ๘. อภิชฌา โลภอยากได้ของเขา ๙. พยาบาทปองร้ายเขา ๑๐. มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม) ทำให้บริสุทธิ์นี่แหละถูกละหนทาง นี่แหละเบื้องต้นอย่าเอาไปมากมันก็กลายเป็นทำเมา

อตีตาธรรมะ อนาคตาทำเมา อดีตก็เป็นทำเมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์โน้นแล้ว อนาคตก็เป็นทำเมาอันหนึ่ง

อดีต อนาคต ปัจจุบัน ให้ตั้งอยู่ในปัจจุบันถึงจะเป็น ธัมโม อตีตาทำเมา อดีตก็เป็นทำเมา อนาคตก็เป็น ทำเมา ใจดิ่งอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในปัจจุบัน ละอยู่ใน ปัจจุบัน ถึงจะเป็นธัมโม เอาละอย่างมากมายเดี๋ยวจะ เป็นทำเมาเสียนี่ ทุกอย่างให้ชี้เข้ามาหาที่ใจนี่ล่ะ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ก็ชี้เข้ามาหาที่ใจนี่ล่ะ ๘๔,๐๐๐ ชี้เข้ามาหาธาตุขันธ์ ชี้เข้ามาหาธาตุสี่นี่แหละ นอกนั้นไปละก็เป็นทำเมาหมด กุสลาทำเมา เมาหลง เมาโลภ เมาโคตร เมาลาภ ลาภ กิเลส ตัณหาเป็น หกเป็นเก้า เป็นเหง้า เป็นโงน กิเลสตัณหา ตัณหา ร้อยแปด โยคะ โยคะทั้งสี่ ปริโยคะก็ดี คือกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นไตรวัฏ มันหมุนอยู่ใน ไตรโลก ไปอบายโลก ไปโลกันต์ ไปหาอเวจีกันนี่ละ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา สามนี่ละเป็นไตร โลก มันหมุน ทุกข์ก็เพราะกาม ตายก็เพราะกาม เกิดก็เพราะกามนี่ล่ะ พ้นจากวัฏทุกข์ก็เพราะกามนี่ละ กามตัณหา วิภวตัณหา เงินร้อย เงินพัน เงินหมื่น เงินแสน เงินล้าน เงินโกฏิ เหมือนกันนี่แหละ

มันไตรวัฏ มันหมุนมันทุกข์อยู่ในโลกนี้ มันเป็นวัฏอยู่นี่ เอาละๆๆ ปฏิบัติรักษากาย วาจา ใจ รักษาตา รักษาหู จมูก ลิ้น กายนี่ สิ่งทั้งห้านี่ เอาศีลห้าก็ดี หรือเอากรรมบถสิบก็ดี มาไวในตานี้ รูปมาทางตา จิตเป็นทาน วิญญาณเป็นบ้า ขันธ์ห้าเป็นไฟเป็นแปด เป็นสี่เป็นสาม หูเป็นเหตุ จมูกเป็นเหตุชิวหาเป็นเหตุ กายาเป็นเหตุ รักษานี่ได้เป็นที่บริบูรณ์และก็ปฏิบัติไปเถอะ โอปนยิโก น้อมเข้ามาหาทางภายในได้เต็มที่ละ เอาละ ๆ ๆ พอละ เอามากเดี๋ยวจะเป็นทำเมา ฮ่ะ ๆ ๆ วันนี้ชี้แจงแสดงธรรม!

ธรรมะบางตอน

ของ

พระโพธิญาณเถร (หลวงพ่อชา สุภทฺโท)

วัดหนองป่าพง อุบลราชธานี

ถอยกลับก็มีสติ เดินก้าวหน้าไปก็มีสติ ห่มผ้า (เหลือง) ก็เป็นปริมณฑล ไม่สูงไม่ต่ำ พอดี ๆ

พระสารีบุตรผู้มีปัญญาซึ่งเป็นศิษย์ของอาจารย์สนชัย (สนชัยปริพาชก) ได้มองเห็นดวงแก้วทั้งหลายและเป็นธรรมดาของนักบวชทั้งหลาย ท่านก็ค่อย ๆ เดินเลียบเคียงไป พระสมณองค์นี้มาจากไหนหนอ ? อยากถาม อยากเห็น อยากรู้จัก ในเวลาอันสมควรท่านก็เลยเข้าไปถาม พระอัสสชินั้นท่านก็เดินไปเรื่อย ๆ พอหมดทายกทายิกาใส่บาตรระยะหนึ่ง พระสารีบุตรจึงเข้าไปนั่งคุกเข่าประนมมือขอเรียนถามว่า

ท่านเป็นลูกศิษย์องค์ใด ท่านบวชนานเท่าใด ท่านปฏิบัติอย่างไร ผมมีความเลื่อมใส ผมขออาราธนาให้ความเห็นชี้แจงเพียงสังเขปให้ฟัง

พระอัสสชิในที่นั้นท่านเลยบอกว่า อาตมาเป็นลูกศิษย์พระโคดม ซึ่งบวชมาพึ่งจะเป็นผู้ใหม่ในพระศาสนา จะแสดงธรรมแก่โยมนั้นก็ได้หรอก แต่ว่าแสดงโดยพิศดารไม่ได้ แสดงโดยสังเขป ๆ ก็ได้อยู่

พระสารีบุตร, ดีแล้วพระผู้เป็นเจ้าเกล้ากระผมนี้นะก็อยากจะฟังธรรมแต่พอสังเขป ๆ สังเขปคือฟังโดยย่อไม่ต้องการฟังมาก พระสารีบุตรก็ตั้งใจฟัง

พระอัสสชิท่านจึงบอกว่า เย ธมฺมา เย ตุ ภควา ย่นย่อใจความว่า จงตั้งใจฟัง ข้าพเจ้าจะเทศน์ให้ฟังโดยสังเขป คือโดยย่อ ๆ มีเนื้อความว่า **พระตถาคตสอนว่าธรรมทั้งหลายทั้งปวงเกิดจากเหตุ เมื่อเกิดขึ้นมาเหตุมันก็เกิดตาม เมื่อมันจะดับไป ผลมันดับก่อนเหตุมันก็จะดับไปด้วย ถ้ามีเหตุเมื่อใด ก็มีผลเมื่อนั้น ผลมันดับเมื่อใดเหตุย่อมดับเมื่อนั้น**

พระสารีบุตรซึ้งในรสพระธรรมที่แสดง พูดว่า เพียงแค่นี้พอแล้วครับกระผมเท่านี้ก็พอแล้ว จับได้แล้วในเนื้อความ

แสดงว่าพระสารีบุตรท่านเป็นผู้มีปัญญา เพียงอธิบายว่า ธรรมทั้งหลายเกิดเพราะเหตุต้องพยายามดับเหตุอันนั้น ไม่ต้องไปตามตระครุบผลต้องดับเหตุมัน เหตุผลจะพูด ๆ ก็เหมือนคนด่าเรา ด่าเราจนเรานี้โมโห อะไรล่ะเป็นเหตุเพราะเราไม่รู้จักคำด่าของคน (นั้น) แน่ะก็เลยโกรธ ที่มันเกิดมาจากที่นี่ พระสารีบุตร ธรรมมันเกิดเพราะเหตุมันเกิดจากเหตุอันนี้ ถ้าจิตใจของเราไม่ชอบปลดเปลื้องมันออกแล้วมันก็ไม่มีอะไรอีก สิ่งที่มันเกิดที่แจ้งขึ้นแล้วมันก็ระงับไป เป็นต้นว่าเรารู้จักคำด่าของคนที่เขาด่ามาก็พึ่งพึ่งให้มันซึ่งให้มันตรึงดูซิว่า ทำไมเขาจึงด่ามา ทำไมเขาจึงด่าเรา ทำไมเขาจึงว่าเรา มันเป็นเพราะคำที่เขาว่าเราจริงหรือ เขาด่าเราแล้วเป็นจริงดังคำเขาว่าหรือก็ตรวจดูตนเอง ถ้ามันจริง

ดังเขาพูดเราก็หยุด เราก็ประพฤติใหม่จัดแจง การประพฤติกายวาจาของเราใหม่ เขาด่าเรา สักครั้งหนึ่งก็หมายความว่าเขาท้วงเราเที่ยวหนึ่ง ว่าเรายังไม่ค่อยดีไม่ชอบไม่ถูกต้อง

พระสารีบุตรท่านเก็บเอาคำที่เขาด่ามาสอนพวกเราให้เราเกิดปัญญา คำที่เขาว่าเราดีทำให้เราโง่แน่ะพูดอย่างนั้นนะ คนเรานี้นะ ถ้าเขาว่าตัวดีแล้วก็หัวเราะชอบใจดีใจ ถ้าเขาด่าเข้าให้หน้านิ่วคิ้วขมวดเข้าละโมโห นี่ สำหรับองค์พระสารีบุตรท่านผู้ทรงปัญญาท่านมิให้คิดในแง่นั้น แง่ว่าเขาว่าเรามันเป็นอะไรนะเขาจึงด่าเรา เราต้องมาพิจารณาทันที เขาต้องสนใจในตัวเราจึงได้ว่าเราดีหรือชั่ว เขาด่าเราเขาต้องสนใจในตัวเรา ทำไมเขาจึงสนใจในตัวเราคิดดู ค้นดู ตรวจดูกาย ตรวจดูวาจา ตรวจดูการกระทำของตนเอง เห็นว่ามันผิดดังเขาว่าแล้วเราควรหยุด ดูซิเราจะได้ถอนเราจะได้ละเราจะได้วาง เอาออกไป ถ้าตรวจไปอีกเขาด่าเราเฉย ๆ นี่ เราดี

อยู่แล้วนี่เขาก็ต้องเป็นคนผิด มันด่าผิด เราถูกอยู่ไม่ได้เป็นดังว่า ควรร้างรากันได้ เขาเข้าใจผิดต่างหากละก็ช่างเขายกให้เขา เราเอาแต่สิ่งที่ดี นี่ ผู้รู้จักเหตุละ ระงับเหตุเช่นนี้ผลมันมิเกิดขึ้นมา ความโมโหโทโสมันไม่เกิดขึ้นมาได้ ทำไมละความโมโหโทโสมันเป็นผลมัน มันมิใช่เหตุมัน ถ้าเราจะระงับแต่ผลมัน คุณอย่ามาว่าผมด่าผม เขาก็ไม่หยุด เพราะเขาอยากด่าเราอยู่ไม่หยุด เพราะเขาสนใจในเรื่องของเราก็เป็นเรื่องของเขา แต่ห้ามเขาไม่ได้ก็กลับลงมาดูเหตุที่ตัวเรา ถ้ามีอะไรผิดขึ้นมาเราควรแก้ไขตัวเราซะมันก็เลยเกิดประโยชน์ มันก็เลยพ้นจากความผิดมันก็เลยถูก ถ้าเราตรวจดูเรามิเป็นอย่างนั้นเราถูกอยู่แล้ว ที่เขาว่าเราเขาเป็นผู้ผิด เราก็เป็นคนถูกอยู่แล้วมันก็ไม่มีอะไร เหตุที่มันไม่ดำเนินต่อไปอีกเป็นต้น ผลมันก็ไม่เกิดดับลงในที่นั้นเอง ทำไมละพระพุทธเจ้าพระอริยเจ้าท่านจึงไม่โกรธ ท่านประพฤติดีประพฤติชอบ ท่านคิดดีคิดถูก คำด่า คำว่าคำสรรเสริญ นินทา จึงมิได้เข้ามาใกล้ หากว่าเขาว่า

เราดีสรรเสริญดี มันก็รู้สึกไม่ค่อยดี ดีไหมเราดีไหม ถ้ามันดีเราก็พอเสีย ถ้าเราไม่ดีอยู่แล้วถ้าเขามาว่าเราดี ก็ดู ดูให้มันดีๆ อีก เพราะว่ามันไม่ดีไปกับคำพูดของคน พูดนะมันดีกับสิ่งที่ดี มันไม่ดีเท่าไรนักเขามาว่าเราดีก็ยังจะดีใจอยู่มันไม่ใช่ว่ามันจะดีเพราะเขาว่าดี **พระพุทธเจ้าเห็นดีด้วยการกระทำดีของตนเอง นี่ ดูหลักนี้เป็นเหตุ** ได้เหตุแบบนี้ไปพิจารณาไปเย ธฺมมา เหตุปปฺภวา ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมีเหตุเป็นแดนเกิดมา เมื่อตัดเหตุมันแล้วส่วนต้นผลมันก็ไม่มี ตัดรากแก้วมันแล้วใบมันก็ยุบเหี่ยวลงไป กิ่งมันก็แห้งไปลำต้นมันก็เหี่ยวไป สภาพอย่างนั้นตายหมด เพราะอะไรละ เพราะเหตุปัจจัยมันเกิดขึ้นจากรากนั้น มันก็จะไปดูดกินดินกินอากาศ มันจะได้กินปุ๋ยกินอะไรต่างๆ เพราะรากมัน หากไปตัดรากมัน สิ่งที่มันไปดูดกินอาหารต่าง ๆ ได้หมดเป็นต้น มันก็หมดรากมัน หมายถึงว่ามันก็เหมือนหมดปัจจัยไป ใบมันก็เหี่ยวแห้ง กิ่งก้านมันก็ตาย ต้นมันก็ตาย มันหมด ผลมันระงับลงเลย มันจะไม่เกิดต่อไปอีก มันจะไม่งอกต่อไปอีก มันดับมันเป็นอย่างนั้น อันนั้นเทศน์โดยสังเขป

พระอัสสชิท่านบรรลุพระอรหันต์แล้ว ท่านจึงได้พูดว่าข้าพเจ้าพึ่งเป็นผู้ใหม่ในพระศาสนา พึ่งเป็นผู้ใหม่ในพระศาสนา เท่านี้เองพระสารีบุตรผู้มีปัญญา ปฏิบัติตนล่วงรู้ในธรรมในที่นั้นเอง พระสารีบุตรเห็นธรรมะในครั้งนั้น เป็นผู้เห็นธรรมแต่ทว่ายังไม่บรรลุธรรมะ คือยังมิทันถึงธรรมแต่ว่าเห็นธรรมแล้วแต่ยังไม่ได้บรรลุถึงธรรม มิทันถึงธรรมแต่ว่าได้เห็นแล้ว ประหนึ่งดังเห็นต้นไม้อยู่ในป่าเห็นแต่ปลายมัน เราเห็นแล้วปลายไม้แต่ว่าเรายังไม่พบต้นของมัน ไม่ทันได้ไปเลื่อยไปตัดมาสร้างบ้านสร้างเรือนไม่ทันที่จะเป็นของตนเอง แต่ว่าเห็นแล้วต้นไม้ พระสารีบุตรเห็นธรรมคราวนั้นเป็นต้น เห็นแล้วถูกทางแล้วที่เห็นต้นไม้นั้นใช่แล้ว สร้างบ้านได้ทำอะไรได้ดี เห็นแล้วแต่มิทันได้ไปพื้นไปถากไปตัดไปโค่นมัน ไม่ทันได้เข้าไปตัดต้นตัดปลายมัน ยังไม่ได้ไปตัดไปเลื่อยมันยังไม่ได้เอามาสร้างบ้าน นี่ไงละเหมือนกับบุคคลที่พบต้นไม้ พบแล้วต้นไม้แต่ไม่ทันจะได้ไปเลื่อยมันต่อเมื่อลงมือปฏิบัติตัดทางเข้าไป ไปเผ้านั่งตัดมันเลื่อยมัน เอามันมาแปรรูปเป่นกระดาน เป็นฝา เป็นคาน

เป็นจั๋ว มาสร้างบ้านได้หนึ่งหลัง นั่น เรียกว่าได้บรรลุซึ่งต้นไม้ ได้ปฏิตามต้นไม้ต้นนั้น จนแปรรูปออกเป็นผลเกิดขึ้นมา พระสารีบุตรเห็นธรรมะในคราวนั้นเหมือนกัน เป็นผู้เห็นเฉย ๆ แต่มิทันถึง ในคราวตั้งใจถึงในคราวท่านลงมาจากภูเขากูฏ ลงมาเป็นปัจฉาสมณตามหลังพระพุทธเจ้าของเราเกิด อือ, กำลังจะก้าวลงมาจากดอยจิตตกูฏ แล้วก็มาพักอยู่ที่แห่งหนึ่งมีพราหมณ์คนหนึ่ง ฑีฆนขพราหมณ์ แปลว่าพราหมณ์แปลว่าอีตาเล็บยาว ฑีฆนข ฑีฆนข ฑีฆ, มันยาว นข, แปลว่าเล็บ พราหมณ์ผู้นั้นคงจะไม่ค่อยล้างมือ ท่านว่าอย่างนั้นนะ อยู่ตามป่า ถือมั่นถือรั้นถือขันธ์ เล็บไม่ตัดเล็บยาว ๆ คงจะถือมั่นถือรั้นถือขันธ์ **เหมือนคนบางคนนะในยุคปัจจุบัน มิได้เชื่อฟังผู้อื่นเขาเฉย, คือมันเต็มที่แล้วไม่ถือปฏิบัติตามใคร ไม่ได้สะทกสะเทือน เพราะเขาเชื่ออยู่ในทิฏฐิทั้งสามประการ** เชื่อตนเองไม่ได้ไปเชื่อผู้อื่น เชื่อว่าอื้อ, ทิฏฐิของเขาเชื่อว่า อะไรเขาชอบจึงจะเอา อะไรไม่ชอบเขาไม่เอา นี่ เชื่ออย่างนั้นเชื่อตนเอง อะไร

ควรแก่เขาเขาจึงเอา อะไรไม่ควรแก่เขาเขาไม่เอาเชื่อ
อย่างนี้ ใครมาพูดอะไรก็ช่าง อะไรเขาว่าดีเขาก็เอา
อะไรเขาคิดว่าไม่ดีเขาก็ไม่เอา เอาใจตนเองทั้งสิ้นเลย
ก็ใจยังไม่ทันได้ฝึกฝน ใจยังไม่ทันได้แปรรูป ใจยัง
เป็นทาสของอวิชชาตัณหาอยู่ก็ไปเชื่อใจอันนั้น อะไร
ชอบก็เอา อะไรไม่ชอบเขาก็ไม่เอา อะไรเขารักเขาก็
เอา อะไรเขาไม่รักเขาก็ไม่เอา อะไรควรแก่เขาเขาจึง
เอา อะไรไม่ควรแก่เขาเขาก็ไม่เอา ความเห็นอันนี้
เป็นความเห็นของจิต ซึ่งมืดมนขุ่นมัวอยู่อย่างไม่ทัน
บริสุทธิ์ เป็นอย่างนี้ตลอดมา ไม่เห็นมาพูดมาเล่าสู่
ฟังสักที

ในเวลานั้นจึงไปกราบเรียนพระพุทธเจ้าว่าทิฏฐิ
เขาเป็นอย่างนั้น อะไรควรแก่พราหมณ์ อะไรควรแก่
ข้าฯ ข้าฯ ก็เอา อะไรไม่ควรแก่ข้าฯ ข้าฯ ก็ไม่เอา
อย่างนี้เชียวละ พระพุทธเจ้าทรงนั่งนิ่งฟังอยู่ ท่านเลย
ตรัสออกมาว่า ความเห็นอย่างนั้นก็มิควรแก่พราหมณ์
เหมือนกันละซิ อะไรควรแก่พราหมณ์พราหมณ์ก็เอา
ความเห็นแบบนี้จึงมิควรแก่พราหมณ์ อะไรชัง

พราหมณ์ก็ไม่เอา สิ่งนี้ก็มิควรแก่พราหมณ์เช่นกัน ความเห็นนี้มิควร

พระพุทธองค์ทรงขยายธรรมให้ฟัง เช่นยกตัวอย่างเช่นว่าเปรียบว่า อันสกลร่างกายสังขารเรานี้ เราก็ชอบมีความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ชอบเจ็บไม่ชอบไข้ ไม่ชอบให้สังขารทั้งหลายให้เป็นไป ให้มันอยู่ดีมีความสมบูรณ์แบบนี้เราจึงชอบ แบบนี้พราหมณ์จึงจะต้องการ หากว่ามันเป็นโรคเป็นภัยอย่างนี้ พราหมณ์ไม่อยากให้มันเป็นโรคเป็นภัยให้มันเที่ยงอยู่เหมือนเก่า พราหมณ์จึงจะเอา หากว่ามันเป็นโรคภัยไข้เจ็บเขาว่าเขาไม่ต้องการ พระพุทธองค์ตรัสว่าความเห็นแบบนี้ก็มิควรแก่พราหมณ์ดุจกัน อันเรื่องเจ็บไข้ได้บ่วยนี้ เรื่องตายนี้ เรื่องมันไม่มั่นคงไม่เที่ยงนี้ สิ่งที่พราหมณ์ไม่ต้องการนั้นละพราหมณ์จะได้ไหม? พราหมณ์บ่วยเป็นไหม? พราหมณ์เป็นไข้เป็นไหม? พราหมณ์จะตายเป็นไหม? ทรงตรัสถามอย่างนี้ ตายเป็นพระเจ้าค่ะ อันความตายความทุกข์พราหมณ์ชอบไหม พอทรงตรัสถามก็ไม่มีคำ (อื่น) จะตอบ ไม่ชอบพระเจ้าค่ะ

ไม่ชอบพราหมณ์จะได้หรือเปล่าตายได้ไหม ไม่มีคำจะตอบมันแน่นคับอก ได้พระเจ้าค่ะ ถ้าหากว่าพราหมณ์ตายได้ของที่พราหมณ์ไม่พอใจ จะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ แน่ะ, ไม่มีคำพูดอีกละเป็นทุกข์พระเจ้า-ค่ะ อ้าว, เอาอีกละซิ นั่นละ ความเห็นอย่างนั้นย่อมไม่สมควรแก่พราหมณ์ พราหมณ์เห็นผิด

พอได้ฟังเทศน์อย่างนั้น พระสารีบุตรนั่งอยู่ข้างหลังบรรลุพระอรหันต์ทันที นี่ละพระสาวกองค์หนึ่งได้บรรลุธรรมเพราะได้ฟังเทศน์ให้คนอื่นฟัง ท่านนั่งอยู่ในที่อันควรถัดมาด้านหลังพราหมณ์ หลับตาฟังพระพุทธเจ้าก็เทศน์ให้ฑีฆนขพราหมณ์ฟัง พระสารี-บุตรก็เห็นจริงในธรรมถอนทิฏฐิมานะออกจากใจของท่านถอนในที่นั้น ละทิฏฐิมานะเหล่านั้นออกตอนนั้นเลยทีเดียว ฑีฆนขพราหมณ์มีดวงตาเป็นธรรม พระสารีบุตรสำเร็จอรหันต์ในที่นั้น เทศน์ในที่นั้นได้บรรลุธรรมกัณฑ์เดียวสองคน พระสารีบุตรท่านจึงมีปัญญาถอนทิฏฐิมานะ พระสารีบุตรนั้นเป็นผู้มีปัญญามากทิฏฐิมานะมาก อือ แน่ะ ความมีทิฏฐิมากปัญญา

มากมีเกียรติมาก มีเกียรติมาก ของไม่ควรใช้ก็ไม่ใช้ ของไม่ควรกินก็ไม่กิน ของไม่ควรจับก็ไม่อยากจับต้อง คนทุกข์คนจนมาพูดมาคุยด้วยก็ไม่พูดไม่คุยด้วย ทิฏฐิมากเกินไป จะทำงานที่ต่ำกว่าวุฒิกว่าความรู้ของตนเองก็อาย น่าอาย เช่นว่า คนเขาเร่ำ ๆ รวย ๆ สูง ๆ ใหญ่ ๆ จะจับกระโถนไปเทอาย เข้าใจว่างานไม่เหมาะสมแก่ตัว นี่ก็เรียกว่าทิฏฐิมานะ เท่านี้ก็ปิดการบรรลุธรรม ปฏิบัติพ่อแม่เป็นต้น ที่ล้างมูตรล้างคูตรให้ท่านอย่างนี้ละก็อรังเกียจไม่สมเกียรติ สิ่งนี้ก็เป็นทิฏฐิมานะห่างทางพระนิพพาน ไม่กล้าเทกระโถน ไม่กล้าล้างเท้าพระเถระที่เป็นครูบาอาจารย์ของเรา ไม่ทำไม่กล้าทำไม่สนใจว่าเป็นงานชั้นต่ำ สิ่งนี้ก็กันพระนิพพานได้ เรื่องทั้งหลายตั้งแต่สูงถึงต่ำที่สุด องค์พระสารีบุตรปฏิบัติได้หมดทุกอย่างเลยนะ ไม่มีอะไรค้นออกดูหมด ไม่มีอะไร จนกระทั่งไม่มีตัวมีตน ไม่ได้ยึดว่าตัวว่าเราตนว่าว่าเขา มิได้ยึดว่าเราต่ำเราสูงเราฉลาดเราโง่ เราอะไรก็ตามเถอะไม่มีอะไรก็แล้วกัน เรื่องอะไรไม่มีอยู่ในใจเลย นั่นละ สรุปแล้วเรื่องไม่มีอะไร เรื่องมันจะหมดจากสิ่งทั้งปวง

ในพระพุทธศาสนากล่าวว่าเราเป็นผู้ดีกว่าเขาก็ยังเห็นว่าตัวดีกว่าเขา สิ่งนี้ก็ยังไม่ใช่ตนเสมอกับเขาก็ยังเห็นว่าเราเสมอกับเขาสิ่งนี้ก็ยังไม่ใช่ ตนเสมอกับเขามองเห็นว่าเราโง่กว่าเขาสิ่งนี้ก็ไม่ใช่ ตนดีเห็นว่าตัวดีก็ใช่ ตัวดีเห็นว่าตัวเราเสมอเท่าเทียมเขาก็ใช่ ตนเท่าเทียมกับเขาเห็นว่าตัวเราโง่กว่าเขาก็ไม่ใช่ เราโง่แล้วกลับไปคิดว่าดีกว่าเขาก็ไม่ใช่ เราโง่กว่าเขาเห็นว่าเราเท่าเทียมกับเขาสิ่งนี้ก็ไม่ใช่ เราโง่กว่าเขากลับสำคัญตัวว่าโง่กว่าเขาสิ่งนี้ก็ยังไม่ใช่ คืออะไรเล่า เพราะอะไรมีความสำคัญมั่นหมายอยู่ เพราะยังมีตัวตนเป็นพยานหลักฐานอยู่ ละจนมันสิ้นมันสุดจนตัวตนเราเขาไม่มี เห็นตัวดีกว่าเขาก็ไม่มี เห็นตัวเท่าเทียมเขาก็ไม่มี เห็นเราโง่กว่าเขาก็ไม่มี **เรื่องไม่มีในจิตใจนี่แหละเนื่องจากใจสะอาดขาวสะอาดมาก** เรื่องทั้งหลายในเรื่องผู้ถึงแล้วซึ่งพระพุทธศาสนา อย่างพระอัสสชิท่านกล่าวว่า ข้าพเจ้าพึ่งเป็นผู้ใหม่ในพระศาสนา นั่นคือพระสัจจธรรมตรัสรู้ธรรมได้หมดจด พระสารีบุตรเป็นผู้มี ปัญญาได้บรรลุธรรม อือ,

ทีฆนขพราหมณ์มัวแต่เข้าใจว่าอันความเห็นอันนี้เราได้เห็นถนัดเห็นชัดแน่นอนแล้ว มันทำไมหนอจึงมาเป็นไปในรูปนี้ คิดแล้ว ล่วงรู้ในธรรมในที่นั้น ได้เปล่งวาจาถวายพุทธภาษิตพุทธโอวาทในที่นั้น สรรเสริญพุทธคุณพระพุทธเจ้า เป็นวาจาที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสุภาษิตเป็นภาษิตที่ถูกต้อง เป็นคำพูดที่ถูกต้อง เป็นคำพูดที่ลอยออกมาแล้วชอบไปด้วยอาสวธรรมทั้งหลาย ที่พระพุทธเจ้าเป็นแล้วซึ่งพุทธะผู้รู้แล้วตื่นแล้ว ก็ออกมาพูด ออกมา โอ๊ะ, จึงเปล่งวาจาขอเป็นลูกศิษย์ว่า มิหนำซ้ำก็ยังแสดงถึงผลซึ่งมันเกิดขึ้นกับจิตใจในวาระที่เทศนาอยู่ขณะนั้นว่า เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าในวันนี้ ในเวลานี้ในปัจจุบันนี้ เหมือนกันกับว่ากะละมังใจที่เป็นกะละมังซึ่งคว่ำอยู่แต่ก่อนนี้ เอามาคว่ำอยู่ในกลางแจ้ง ฝนจะโปรยเม็ดลงมาเท่าไรก็ช่าง ไม่มีโอกาสที่จะรองรับน้ำได้ ใจดวงนั้นมันคว่ำอยู่แบบนั้น ไม่เคยได้รับความรู้สัจจธรรมตามความเป็นจริงสักครั้ง **บัดนี้ละกะละมังใบนี้ประหนึ่งว่ามีบุรุษผู้หนึ่งจับมัน**

หงายขึ้นมาแม้ว่าน้ำฝนมันจะตกลงมาเพียงคราว
ละหนึ่งหยด ก็มีเวลาที่จะเต็มเปี่ยมในกะละมัง
ใบนั้นฉันใดจิตของข้าพระองค์เดี๋ยวนี้ปัจจุบันก็
เหมือนกัน ได้หงายขึ้นมาแล้วได้ตื่นขึ้นมาแล้ว
ได้รับธรรมข้อนี้ตามความจริง หรือมิฉะนั้นเปรียบ
เหมือนกับว่าคนที่หลงทางกำลังหลงทาง กำลังจะเดิน
ทางแต่หลงทางมีผู้มาชี้บอกหนทางอันถูกต้องเสียคราว
นี้ จิตของข้าพระองค์ปัจจุบันนี้เดี๋ยวนี้เป็นอย่างนี้
หรือเข้าใจว่าบุคคลที่อยู่ในที่มืดยังไม่เห็นช่องทางที่จะ
ต้องไป มืดแปดทิศไม่เห็นทางไป มีบุรุษหนึ่งเอาไฟ
มาฉาย เอาตะเกียงนำส่องให้สว่างให้พบหนทาง
ฉะนั้นจิตของข้าพระองค์ที่ได้รับพระโอวาท เฉพาะ
พระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้านี้ก็ฉันใด เหมือน
กัน ขอถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงตรัสต่อแก่
ทีฆนขพราหมณ์ว่า บัดนี้ทีฆนขพราหมณ์ได้บรรลุ
ธรรม อ้า, ล้วงตาเห็นธรรม ธรรมที่ล้วงตา
เห็นธรรมนี้คือมันเกิดปัญญาขึ้นมา มันเกิดปัญญา
ขึ้นมา มันล้วงตาเข้าไปเห็น คือมันล้วงตา
เนื้อเข้าไปอย่างหนึ่ง สกลร่างกายของเราเป็นต้น เขา

ได้รับธรรมะในใจนะ ก็เห็นว่าตัวว่าตนว่าเขาว่าเรา เป็นของสวยของงามของสะอาด นี่ตาเนื้อธรรมดา

อือ, เมื่อได้ฟังธรรมปัญญามันเกิดก็เห็นว่าสกลร่างกายนี้เป็นเพียงว่าธาตุ มวลดินก็เป็นดิน สิ่งที่เป็นน้ำมันก็เป็นน้ำ สิ่งที่เป็นไฟมันก็เป็นไฟ สิ่งที่เป็นลมก็เป็นลม ขณะนี้เมื่อเรานั่งอยู่นี้ ธาตุทั้งสี่มันประกอบกันเข้ามาสมมุติว่าคน ขณะใดที่ธาตุทั้งหลายนี้มันแตกไป มวลดินก็เป็นดินไป มวลน้ำก็เป็นน้ำไป มวลไฟก็เป็นไฟไป มวลลมก็เป็นลมไป มีตาในคือปัญญามันเห็นทะลุตาเนื้อออกมา จึงได้ดวงตาเห็นเป็นสัดเป็นส่วน ทะลุออกมาจากส่วนอันเดิม มีส่วนใหม่เกิดขึ้นมา นี่เรียกว่าตาหนัง ตาเนื้อ ตาปัญญา เรียกว่าตาทิพย์ ซึ่งมนุษย์ทั้งหลาย อือ, มองเห็นได้ยาก นั่นละจึงเรียกว่าล้วง มีดวงตาออกมาพบธรรม เมื่อนั้น

ทีฆนขพราหมณ์ตั้งแต่นั้นไปก็ประหนึ่งดังว่าได้ถอดลูกศรออกจากหทัยหัวใจของตน ไม่มีสิ่งขัดข้อง ไม่มีสิ่งวุ่นวาย ไม่มีสิ่งที่จะยึดมั่นไม่มีสิ่งถือมั่น ถ้ามันยึดก็รู้ว่าตนเองยึด ถ้ามันผิดก็รู้จักว่าตนเองผิด รู้แล้ว

ครั้งนี้ รู้ทางว่างั้นนะ รู้ทาง รู้ผิด รู้ดีรู้ชั่วทั้งหลาย แต่ว่าความชั่วความดีมันก็ยังมีอยู่ มันอยากทำความชั่วอยู่ก็รู้ว่ามันอยากทำหนึ่ง ทว่า ก็สอนจิตตนเองไว้ทุกครั้ง อือ, อดกลั้นเพียรกระทำ แต่ก่อนนั้นไม่เคยจะรู้เรื่องเหล่านี้ มันไม่รู้ดีรู้ชั่ว เดี๋ยวนี้มันแบ่งเป็นส่วนออกมา จิตเป็นผู้รู้แล้วจิตธรรมแต่ยังไม่บรรลุธรรม เมื่อได้บรรลุซึ่งธรรมแล้วก็เป็นธรรม เมื่อเป็นธรรมจิตนั้นมันจะเป็นอะไรไปอีกละ มันจะดีไปอีกเรื่อยอันความชั่วดีทั้งปวงมันก็ไม่ระแวงไม่สงสัย มันจะได้มากได้มายเท่าไรก็ช่าง ก็ทางที่มันไม่ดีไม่งามไม่มีละที่จะวิ่งเข้าไปหาอีกสักครั้ง ผู้เข้าไปเห็นธรรมเป็นตนมันก็เข้าไปเห็นอยู่แล้ว มันผิดอยู่นะมากเสียด้วย ชิแต่ไม่กล้าว่างั้นแหละมันเป็นทุกข์เป็นยากเป็นลำบากเป็นลังเล เป็นวิจิกิจฉาลังเลสงสัยอยู่ ฮือ, คราวนี้พร้อมไปด้วยปัญญา พิจารณาอยู่ในอาสวทั้งหลายนั้น เห็นอารมณ์มันหลอก เห็นเป็นกิเลสเห็นผิด คิดในใจตนเองก็ยังคิดผิดก็รู้จัก คิดถูกมันก็รู้จัก เกิดความรู้จักขึ้นมา เมื่อเกิดความรู้จักขึ้นมาได้ชื่อว่าผู้เห็นธรรม

กำลังปฏิบัติธรรม เพื่อจะละความชั่ว เพื่อประพฤติความดี ไอ้ตัวชั่วที่เรารู้จักอยู่แต่ว่ามันละไม่ได้ยากแท้ ๆ แต่ว่าบางที **บางทีมันลุมันล่วงเข้าไปถึงธรรมสักนิดก็ยังดี** ทุบ, ทำมาได้ก็ทุบกันละทีนี้ ทุบในจิตนั่นหละ ฮือ, มันไม่ดีนะ ตั้งต้นใหม่อีกนะ อยู่ได้ หากมันมากขึ้นกว่าเก่า กำลังมันไม่พอละก้อบางทีก็เซไปหามันอีก ภายหลังเห็นเป็นทุกข์ว่าเราทำแบบนี้กลับเกิดทุกข์ขึ้นมาอีก นี่ละนะอาการกระทำ ลักษณาการแห่งธรรมย่อมตามรักษาผู้ปฏิบัติมิให้ทุกข์ในทางที่ชั่ว ก็คือจิตมันรู้ดีรู้ชั่วทั้งหลายแล้ว แต่ว่ามันต่อต้านกำลังแห่งบาปไม่ไหว บางทีแม้จะรู้ว่าผิดอยู่ก็ยังกระทำอยู่เรื่อย ๆ เมื่อทำไปแล้วหวนมาคิดใหม่ โธ่เอ๋ยมันบาปนี่นะ ไม่ดีนี่ คิดใหม่ ทำลายก็ตัวหนึ่งตัวก่อ (ประสาน) ก็ตัวหนึ่ง ก็ตัวทำลายตัวหนึ่ง ตัวที่พัง (ก็อีก) ประตูหนึ่ง ก่อใหม่ก็เลยอยู่แบบนั้นละ (ตอนนี้คิดว่าความนึกคิดในจิตมันโต้กันคือ ตัวหนึ่งจะทำดีตัวหนึ่งจะทำชั่ว) ทีนี้ก็ผู้มาแก้ออก... ห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ โอย, จะทำอย่างไรนะ กิเลสนี่นะ จะทำอย่างไร

เอาเบ็ดไปใส่ เฮ้อ, ปลาเอยอย่ามากินเบ็ดนะ ไม่อยากฆ่าอย่ามากินนะ ดูซิ ทำแบบนี้ยังไปเผ้าพะวงทำอยู่ นั่นแหละ ว่าจะไม่ให้มันเป็นอะไรนะ คิดอยู่ในใจ เขาว่าเขาจะไม่เป็นอะไรอีกแล้วนะ เมื่อมันมากินเบ็ดก็เอามันมา เอามาก็ยังสงสัยอยู่นั่นแหละ อือ, มันเสือกมากินเบ็ด มันพลัดเข้ามากินเองนี่ คิดอยู่ในใจของตนนั่นแหละพูดออกมาได้ คิดบ้า ๆ บอ ๆ ไป ๆ มา ๆ ทำไมพูดอย่างนั้นนะ อะไร ๆ มันหนักไปหมด คิดไปคิดมาบางครั้งก็เหมือนกับปลดปล่อยมัน โธ่ สัตว์มันจะไปรู้จักอะไรเห็นเหยื่อมันก็มากินละซิ คิดไปว่าปล่อยมันแบบนี้นะมันก็เป็นบาป เป็นบาปในดวงใจหยุดแล้วทีนี้ ว่างั้นนะ ทำไปทำมามันก็เกิดขึ้นมาอีกคือมันยังไม่หยุดนี้ เกิดไปได้มันมาก็จับมาเอามันมาขังไว้ เอามาขังไว้นะ ไม่ได้ฆ่ามันหรอก ว่างั้นเชียวละได้กบก็เอามาเอามาปล่อยไว้อย่างนั้นแหละ ขาก็ไม่ได้หักมันหรอกกลัวมันเจ็บ ดูพูดซิ ก็คิดว่ามันจะถูก ก็มันไม่ถูกอยู่ในใจมันอยาก (หิว) มันก็บังคับให้เอามาเฉย ๆ มาก็มาคิดอยู่ โอ๊ว, ไม่หัก (ขา) จะเป็นไร

เอามาขังตุ่มไว เอามาไว้ทำไมทีจะใช่ละก็เอามาไว้ให้เขา ฆ่ามันหรอกนะ ว่างั้น คิดไปคิดมาจับกบขึ้นมาดูอย่างนี้ ละ จับพลิกกลับไปกลับมา ภาวนาไปด้วยพิจารณาไปด้วยถ้ามันเห็นธรรมมันมิใช่การประพฤติธรรม คือมันไม่ถูกทางนี่ การหักขากบ การฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนผู้อื่น มันมิใช่เรื่องของเราที่จะต้องไปทำสักนิด มันก็ไม่นึกคิดว่าจะทำสิ่งนั้น ไม่นึกว่าจะไปทำแบบนั้น จะขโมยของของท่านมาเป็นของตัวอย่างนี้ จะคิดแบบนี้ก็เลยไม่คิด แต่ก่อนมันคิดอยู่ **นี่ละจิตมันสูงขึ้นมา** มันเห็นชัดขึ้นมา มันก็เป็นคนละเรื่องนะเที่ยวนี้ ไม่คิดว่าจะอยากได้ ไม่คิดว่าจะอยากหลงของเขา นี่มันก็ขาดไป ก็เลยเป็นคนเรียบร้อยบริสุทธิ์ขึ้นมา สูงขึ้นๆๆ สูงขึ้นจนดวงจิตมันเป็นธรรม มันจึงบรรลุธรรม หากบรรลุธรรมแล้วจิตมันก็เป็นธรรม ถ้าจิตเป็นธรรมจะทำอย่างไรหละคราวนี้ มันก็หยุด ๆ ๆ ๆ ๆ หยุดผิด มันเห็นผิดมันเห็นโทษมันก็เลิก มันละจริง ๆ นะนี่ แม้จะมีใครห มาทำ (ผิด) มันก็ไม่ทำ มันหยุดมันละนั้นหละเหมือนกับยาพิษ โอ, ได้โปรดเมตตากินเมตตา

รับประทานสักนิดเถอะ สักนิดก็ไม่ยอมกิน อื้อ, มันเป็นแบบนี้มันเป็นยาพิษ มันผิดนี่ทำไปก็ผิดนี่ คราวนี้กลัวเข้าเลยหละ ทีนี้ก็สบายละนะสบายแล้ว เป็นคนดี

กรรมทั้งหลายถ้าหากว่าเรากระทำแล้ว มันหมุนไปตามประหนึ่งวงล้อเกวียนกับรอยโค วัวย่างก้าวไปที่ใด วงล้อเกวียนมันก็ทับไป กงจักรเสมือนวงล้อเกวียน วัฏฏะคือความหมุนเวียนมันไม่มีสิ้นสุด ไม่รู้จบ วงล้อเกวียนมันจะวงใหญ่แค่ไหนนะ เวลามันหมุนไปก็ยาวไปเรื่อย ว่าแต่วัวลากมันไปถึงไหนเมืองไหน มันก็เป็นรอยยาวมากจริง ๆ แต่สภาพของมันจริง ๆ มันกลม ๆ วงล้อเกวียนนั้นมันไม่ยาวอย่างนั้นหรอก ถ้ามีสิ่งดึงมันไปลากมันไป เอาวัวเทียมไปเอาควายลากมันไปที่ไหน ๆ ไฉนมันจะรู้จบสักทีมันก็ยาวออกไป ยาวออกไปอย่างนั้น นั่นท่านว่าถ้าทำบาปไม่หยุดมันก็ไม่หยุด อือ, เกวียนเหมือนกันเอาวัวเทียมลากไปมันก็ไม่หยุด ไม่หมดสักที มันก็ทับรอยเท้าโคไปเรื่อย ถ้าเอาวัวปลดออกจากแอก อ้าว, ให้มันคงเหลือแต่เกวียน มันหยุด

อยู่นิ่ง ๆ พังทำลายทั้งวงล้อมัน ทั้งตัว (เกวียน) มันหมดทุกอย่าง ทั้งบริวารมันทั้งอะไรต่อมิอะไร ฆ่าทิ้งให้หมดไม่เหลือ ละมัน เราเหมือนกันนะ คือเราหยุดทำ หยุดทำความผิด มันไม่มีก็หยุดมันซะ หยุดแล้วก็ทิ้งมันเสีย เหมือนเกวียน ปลด (วัว) มันทิ้งไว้ที่ไหนมันก็ไม่ไป วัวหนีไปแล้ว (เกวียน) มันก็ไม่ไป

การทำความชั่วเหมือนกัน พระพุทธเจ้าพระองค์ก็ทำเหมือนกัน แต่พระองค์ทรงหยุดเหมือนกับวัวลากเกวียนหยุดแล้วก็ละบาป การหยุดทำความชั่วแบบนั้นท่านว่าปฏิบัติ นั่นท่านว่าปฏิบัติ ปฏิบัติคือละมันดีไปหมดทุกคนละนะ ไม่ใช่ของยากเท่าไรหรอก ใช่ละใครจะรู้มาตั้งแต่เกิด ใช่ไหมละ ใครก็ทำความชั่วช้าลามก มามากเหมือนกันหมดทุกสิ่ง คิดโลภ คิดโกรธ คิดหลงมันก็คิดมา หากเราวางมันแล้วนะ มันก็หมด มันทำไมจะไม่หมดละ โอย, มันไม่รู้กี่ชาติแล้ว ใช่ละซิมันไม่หยุดสักทีมันก็ไป ก็ว่าหยุดควรจะหยุด หยุดเสีย มันก็หมด เราก็ปฏิบัติอย่างอื่นต่อไป อย่างนั้นซิสิ่งเก่าเราเคยทำมาแล้วก็ละมันเลิก

มัน เปลี่ยนถ้าพูดอีกอย่างหนึ่งก็เป็นเกิดชาติใหม่ นั่นละคือเราเกิดชาติใหม่ เกิดชาติใหม่มิใช่ตายไปแล้วเกิด คนตายไปแล้วก็เหมือนคนประมาท หูได้ยินอยู่ว่ามันดีก็ทำไม่ได้ ตา เห็นอยู่ก็ทำไม่ได้ เพราะความโลภความโกรธ ความหลง มันบังคับเราไว้มันไม่ให้หยุดมันไม่ให้ถอย แบบนั้นละ นี่แหละคือคนประมาท คนประมาทก็เหมือนคนที่ใช้ไม่ได้ หูได้ยินอยู่ก็เหมือนไม่ได้ยิน ตาเห็นอยู่ก็เหมือนกับไม่เห็น นี่ท่านว่าคนประมาทเหมือนคนตาย อือ คือคนตาย ตายหายใจ ตายเดินไปเดินมา ตายกินเป็นนอนเป็นอยู่นี่ตาย นี่มันตายแบบนี้คนไม่ค่อยมองเห็น เห็นแต่ว่าลมหายใจไม่มีแล้วตายพากันร้องห่มร้องไห้ตาม คือคนไม่รู้จักตาย คนตายอย่างนั้นมันไม่เป็นบาปหรอก เพราะมันหยุดแค่นั้นแล้ว คนตายเดินได้เดินไปลักขโมยของเขาก็ได้ ตายด้วยความชั่วก็ได้ คนตายแบบนี้มันบาป คนประมาท ปมาโท มจฺจุโน ปทํ คนประมาทแล้วเหมือนคนตายแล้ว ท่านว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ฉะนั้น ถ้าผู้ใดหยุดไว้ซึ่งความประมาท

ท่านว่าเกิดใหม่ คนเกิดใหม่เป็นอริยชาติ อริยชาติคือชาติออกจากข้าศึกอริ ท่านว่าข้าศึก ยะ ท่านว่าออกไป ใจเราออกจากข้าศึก คือการออกจาก ความผิดต่าง ๆ มันเป็นอริยะ อริยจิต อริ ท่านว่าข้าศึก ยะ ท่านว่าออกไป ถ้าเราออกไปแล้วก็เป็นอริยทางจิตของเราออกจากข้าศึกเกิดชาติใหม่ อือ, เกิดชาติใหม่ ใช้ชาติ ถ้าเกิดชาติใหม่แล้วกลับไปมองหนหลังดูซิ คราวนี้รู้จักชาติตนเอง รู้ยังไงหนอ ว่างั้น อ๋อ กูเคยไปขโมยไก่ตรงนั้นครั้งหนึ่งนะ กูเคยไปขโมยวัวตรงนั้นครั้งหนึ่งนะ กูเคยไปทำสิ่งนั้นตรงนั้นครั้งหนึ่งนะ เห็นหมดชาติเก่าคราวนี้ นั่นไง มองแบบนี้หละ เห็นไหมละ มองดูมองไปทางเก่านั้นหละ ความชั่วอะไรบ้างที่เราไปเสวยชาติเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เห็นหมดทั้งนั้น ระลึกชาติได้แล้วนะ อือ ระลึกชาติได

อดีตชาติ อดีตังสญาณ ญาณในอดีต ปัจจุบันนังสญาณ ญาณในปัจจุบัน อนาคตังสญาณ ญาณในอนาคต ปัจจุบันนังสญาณก็คือปัจจุบันนี่หละ เราปฏิบัติดีแล้วหรือมองออกจากความชั่วทั้งหลาย มองเห็นโทษก็คือความหลงนั่นหละก็เกิดปัญญา ทำความ

ชั่วที่ไหนก็เห็นหมด ทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งามที่ไหนก็รู้หมด ก็ได้รู้เห็นหมดทุกแห่ง สลดสังเวชตนเองไม่น่าจะไป ทำ ก็ไปทำเพราะความหลง ไม่น่าจะไปทำ ไปทำ เพราะความหลงจนถอนไม่ขึ้น สังเวชใจตนเอง สลด สังเวชประเดี๋ยวก็นั่งภาวนาร้องไห้โฮโฮโฮโฮ น้ำตาไหล ว่างั้นเถอะ สงสารตนเอง สงสารเพราะมันหลง หลง มาก ไม่ใช่สิ่งจะไปทำมันก็ทำ ไม่รู้ว่าใครมานำมันหลง มันไม่รู้จัก คิดไปมากก็สลดมากสังเวชมาก คิดไปมาก ก็สังเวชมาก คิดมาถึงปัจจุบันเลยไม่อยากกระตือรือร้น ในการทำความชั่วทั้งปวง ไม่อยากสนุกสนานไม่อยาก ได้ยินอีกแล้ว ต่อไปอยากแต่สงบระงับ อือ, เห็นเขา มาร้องเพลงใหพึ่ง ร้องไห้ทันที หนวกหูมาก รำคาญ นอนดีกว่า เลยเป็นสิ่งวุ่นวายไปหมด อะไรเคยเห็นว่า เป็นของสนุกสำราญเป็นของดี กลับเห็นเป็นของไม่ดี มีแต่สิ่งหลอก ๆ มีแต่สิ่งลวงมีแต่ของปลอม ไม่มี ของจริงไปทุกครั้ง ภาวนาไป ภาวนาไปน้อมเข้ามา หาตนเองเข้ามาอีก ก็ยิ่งมองเห็นของปลอมมากมาย นี่ใช่ไหมนี่ หัวหงอกทุกคนแน่ะ แต่ก่อนนั้นทำไม

มันงามยิ่งนัก มันของหลอก ปลอม ส่องดูตรงไหนก็ไม่สวยงาม ขมับ (ขอบกระโหลกศีรษะ) ลีบเข้าไปอีก อือ, ขอบตาตีบเข้าหากัน หนังหย่อนยานเข้าไปเชียวละ มันปลอม เห็นใคร ๆ มาหาตนเอง โอยใครก็เหมือนกันไปหมดทุกคนนะ ว่างั้นละ ตั้งแต่ตอนเป็นหนุ่มเป็นสาวดูเหมือนมันสวยงามไปหมด กว่าจะลงจากบ้านได้ละก้อเอาทั้งส่อง (กระจก) ทั้งหวีผม พื้นนี้แต่ก่อนไม่มียาสีพื้นหรอก ใช้ถ่านไฟตามที่เขาเผาไร่เผาสวน ถูมันยังงั้นแทบว่ามันจะหล่น ถ้ามันงามจริงกระดูกก็น่าที่ (เรา) จะหลง ส่องดูอย่างเต็มที่ พอจะลงจากบ้านยังกลับคืนมาส่องดูอีก มันหล่อหรือยังนะว่างั้น โอย ยิ่งคิดเข้ามามาก ๆ ก็ยิ่งเห็นผิด มองดูท่านก็แค่นั้น มองดูตัวเราก็แค่นั้น โอย สลดสังเวชใจ ก็เห็นเข้าไปเห็นสังขารเข้าไป ความชั่วทั้งหลายมันก็หลุดมันก็ไม่อยากทำ สงสาร ชะแง้มองลูกคนนั้นก็เห็นไปอีกอย่างหนึ่ง ดูหลานก็...พ่อแม่ก็หนีจากไป ปู่ย่าตายายก็หนี ตัวเราก็ยิ่งเบื่อ อูย เบื่อ เกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายอยากหนี อยากหลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร

ไม่อยากอยู่ อยู่ทุกข์ อยู่ยาก อยู่ลำบากอย่างนั้นอย่างนี้ไม่รู้หยุด เกิดเบื่อ พระพุทธเจ้าท่านก็เกิดเบื่อนิพพิทาความเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายก็ค่อยคลายความกำหนัด ทีนี้ก็เห็นเข้ามาในตัวตน ไม่เห็นประโยชน์อะไรในสิ่งทั้งปวง คือ ความชั่วทั้งหลายทำไปเฉย ๆ ทำให้ตัวเราชั่วเฉย ๆ คำที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ง่าย ๆ ท่านมิได้สอนมากมายนัก "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว "เท่านี้หละ อาตมาไม่ได้เรียนมากเรียนแค่นี้แหละ เรียนมาก ๆ ก็เห็นแค่นี้นะ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว อาตมาทำดีไม่เคยได้ชั่วสักครั้ง มีแต่ได้ดีแทบทุกวัน พูดให้คนฟังก็พูดดี ๆ ไม่เคยด่าคน ใจดี ๆ อยู่เรื่อย ๆ ไม่มีที่จะมาดุด่าคน ทำดีได้ดีท่านพูดให้ฟังแล้วก็ไปทำดู ไม่ได้ชั่วสักครั้ง อย่างอาตมานี่นะเชื่อพระพุทธเจ้าแท้ ๆ ตั้งใจดีแล้วปฏิบัติแล้วใครจะพูดว่าอย่างไรก็ช่างเขาเถอะนะ เหล่านี้ไม่ได้สนใจว่าเขาด่าใครนะตามเรื่องตามราวของเขาอย่างนั้น คือ ปลดไปหัดไปปลดไปดีออกไป เข้าในป่าหนามกับเขาก็ปลดไปดีออกไปอย่างนั้นหละ ไม่สนใจด้วยหรอก คือ ถ้าตัวหนึ่ง

กระเด็นออกไปก็สุดจะสงสาร อือ ถ้าไม่มีสิ่งนี้ไม่ได้เชียวหละ ร้อน ถ้าทำความชั่วได้ชั่วตกลงเลยไม่สบาย คนอื่นก็พลอยไม่สบาย ทำให้ตนเองยุ่งยากไปในตัว อือ ทำให้ตนเองยุ่งยาก อือ ถ้าทำความดีก็ได้ดีตนเองก็อยู่สบาย คนอื่นก็อยู่สบาย พอทำดีแล้วยิ่งถูก มองเข้าไปมากยิ่งเชื่อเข้าไปเท่านั้น ปฏิบัติเข้าไปถึงยิ่งเชื่อ ยิ่งเห็นยิ่งรู้ ยิ่งเห็นเข้าไปอีกทั้งภายในด้วยภายนอกยิ่งเห็นเข้าไปอย่างนั้น ปฏิบัติไปเถิดยิ่งดี ไม่มีคำว่ามันจะไม่ดี ว่าแต่ทำดีเถอะได้ดีทั้งนั้น ฉะนั้น เพื่อความสบายนะ ดีมันมีสองทางนะ อย่าไปหลงทางละ ที่ไปหลงดีก็มีนะดีที่ไม่มีโทษนั่นหละ ความดีที่มีโทษนะ อย่าไปหลงมัน ถอยออก บุกเข้าไปในความดีที่มันไม่มีโทษ ดีคำสอนพระพุทธเจ้านั่นละเป็นคำสอนของพระศาสดาของเรา แม้เขาจะด่าอยู่อย่างนี้ก็ดีอยู่นะ ถ้าเขาด่าอย่างนี้เราก็หยุดฟังดู ภาษาที่เขาด่าเรานี้เขาว่าอย่างไร เอ๊ะ เขาว่าอย่างไรหนอเขาด่านี่หนอ ถ้าผู้ที่รู้จักคำด่าที่เขาด่ามาก็สบาย เขาเตือนทุกเมื่อมันจริงอย่างเขาหรือไม่ใช่ ถ้ามันจริงดังคำเขาเราก็แก้ไข

ตัวเราซะ เขาด่าเราทำไม่ดี เราก็แก้ไขตัวเราใหม่ก็พอแล้ว ถ้าเราทำดีอยู่เขายังมาด่าเราอยู่มันก็คิดลำบากเข้าไปอีก กูก็ทำถูกอยู่นี่นาไฉนมันมาด่าหนอ ด่าก็ช่างเถอะทำถูกแล้ว ก็เลยเสร็จไปหมดทุกอย่างเลยสบายไม่ได้ถือสาผู้ใด อือ คิดธรรมคิดแบบนี้ แต่เราไม่ค่อยคิดอย่างนั้นนะ กูทำดีอยู่มึงมาด่ากูทำไม เอาอีกหละ อ้าว, ก็ยังว่าเขาอยากด่าให้เรา เขาคิดก็อย่าไปคิดกับเขาคิดแบบนี้ก็สบาย ศีลธรรมมันอยู่แบบนี้แล้ว ถ้าหยุดแล้วก็หมดหรอก หยุดทำบาปวันนี้ก็หมดมิได้ติดสอยห้อยตามมัน สร้างบุญวันนี้ก็ได้บุญ ทำใจให้สงบก็สบายจะมีอะไรไป ไม่มีอะไรหรอกถ้าไม่ไปสร้างเพิ่ม ถ้าจะเพิ่มขึ้นอีกมันก็จะเพิ่มขึ้นอีก หยุดเสียอย่าไปคิดน้อยอกน้อยใจในการกระทำทางพร่ำด่า พระสูตรท่านกล่าวไว้หลายอย่าง ครั้นตายไปจากนี้ มันจะได้ไปเกิดเป็นแร้ง เป็นเต่า เป็นหมู เป็นคนหูหนักตาบอด ๕๐๐ ชาติ โอ๊ว. ไฉนจะได้ไปเกิดหลายชาติอย่างนั้น คิดไปคิดมาเลยท้อใจ สิ่งละ ๕๐๐ ชาติ ๕๐๐ ชาติ โถ๋ มันมากเกินไป แล้วท่านพูดอย่างไรไม่หยุด

สักที อือ, ทำบุญให้ได้เป็นกัปป์ให้ได้เป็นกัลป์ กัปป์หนึ่งมากขนาดไหน ว่างั้น พระสูตรท่านกล่าวไว้ กัปป์หนึ่ง ด้านสูงนั้นหนึ่งโยชน์ ด้านกว้างก็หนึ่งโยชน์ ด้านสูงก็หนึ่งโยชน์ลึกก็หนึ่งโยชน์ หนึ่งร้อยปีทิพย์มีเทวดาเอาเม็ดงามาทิ้งใส่ครั้งหนึ่งจนกระทั่งเต็ม จึงเป็นกัปป์หนึ่ง โอย ถ้าหากมดง่ามขนไปกินหมดแล้วมันไม่มีจะทำอะไรได้หรอก ร้อยปีทิพย์ไม่รู้ว่าจะเป็นวันใดของเราเป็นร้อยทิพย์ มีนะ พระสูตรเขากล่าวอย่างนั้น มีภูเขาลูกหนึ่งสูงโยชน์หนึ่ง กว้างได้โยชน์หนึ่ง ห้าร้อยปีทิพย์มีเทวดาเอาผ้าภูษามาปัดครั้งหนึ่งจนภูเขามันทรุดจมลงไปในพื้นดินส่วนหนึ่ง สิ่งนี้แหละท่านว่า นั่นแหละท่านว่ากัปป์หนึ่ง โถ๋มันคงจะไม่พบกัปป์พบกัลป์กัน ทุกคนละนะ ก็เอาผ้าไปปัด (กวาด) แค่นี้ธรรมดา ๆ ให้ภูเขาทรุดลงนิดหนึ่ง มันจะเวลาไหนละพวกเรานี้นะ ถ้าพูดถึงความลึกก็มันก็ลึกได้หนึ่งโยชน์ สูงก็หนึ่งโยชน์ เอาเมล็ดงามา อือ หนึ่งร้อยปีทิพย์เทวดาเขาเอาเมล็ดงามาโยนลงใส่จนมันเต็มหลุมนั้น โธ่ มันไม่พอมดง่ามกินหรอก มดง่าม

คาบไปกินหมดเท่านั้นละไม่รู้จักเต็มหลุมสักครั้งหรอก ท่านกล่าวอย่างนั้น กล่าวอะไรก็กล่าวมาก ๆ ไว้ กล่าวมาก ๆ เข้าไว้ ความจริงแล้วพระพุทธเจ้าของเราท่านเยี่ยมยอดเป็นพหูสูตร เป็นพระสูตร ท่านตรัสไว้ง่าย ๆ ไว้ว่า ทำชั่วนั้นมันไม่ดี หยุด พอ หยุด หยุดมันก็ไม่ไปไหน มันก็เก็บไว้แค่นั้นมันก็หยุดหมดก็หมด ของอย่างนั้นก็เลิกคบกัน หย่ากัน นี่ มันก็ไม่พัวพันกันอีก ตัวเราก็ไม่ได้ทุกข์ได้โศก แน่ะ ในสมัยอาตมาเป็นเณรน้อย มีปราชญ์ผู้หนึ่งแต่งพระสูตรขึ้นไว้ว่า หนังสือวิสุทธิยา หากใครได้สร้างไว้กล่าวว่าเป็นง่อยจนแก่เฒ่าจนกระทั่งตายหายหมด ฆ่าพ่อฆ่าแม่ (บาป) ก็หายหมดหนังสือวิสุทธิยา คนแก่บ้านก่อพากันขนหนังสือใบลานมาเขียนกันทั้งนั้น อยู่ในตู้ไม่มีอะไรอื่นละมีแต่หนังสือวิสุทธิยาอ่านไม่รู้หยุด หนังสือวิสุทธิยา ใช่อยู่หรอก ไม่ใช่หนังสือ ๓ ใบเท่านั้น ศีลวิสุทธิ ความหมดจดของศีล จิตตวิสุทธิ ความหมดจดของจิต ปัญญาวิสุทธิ ความหมดจดของปัญญา สามอย่างนี้หมดจด แล้วมันก็ไม่มีอะไรอีก สิ่งนั้นมัน

ก็มีแต่ใบลานเท่านั้นมีเฉพาะอยู่ในตู้ พากันไปสาระวน อยู่อย่างนั้นหละ ฉันเองมันไม่รู้เรื่องอะไร มันค้นไม่ได้หรอกเรื่องพระสูตรนั้น อย่าเอามาพูดมากพึ่งแล้ว ให้ได้ปัญญาในทางที่ดี ก็เรานี่แหละปฏิบัติ ทำให้ตรงจุดซะ มันก็สบาย ทำจิตนั้นมันถูกอยู่ ถ้าถูกแล้วก็สบาย ฉะนั้นมันจะมีน้อย มีมากมีนิดหน่อย มีอะไรหลายก็ช่างมัน ขอให้ทำจิตให้มันถูกต้องทำให้มันพอดี คือจิตนะ ทำจิตให้มันสม่ำเสมอ อือ ไม่ไปกับใคร ไม่ไปทางซ้ายไม่ไปทางขวา ไม่ไปกับดีไม่ไปกับชั่ว ไม่ไปกับ (ทาง) ต่ำไม่ไปกับ (ทาง) สูง ปล่อยวางละแบบนั้น ทำอย่างไรหละ อย่างนั้นอยู่ตรงนั้นละ อยู่ตรงที่ไม่มีบาปไม่มีบุญนั้นซิ ตะกร้าลูกเก่าก็ตั้งไว้กับบ้านนั่นหละ ที่นอนก็วางไว้ตรงนั้นละ อะไรก็ตั้งไวที่เดิมนั้นหละ จะขนมันไปทิ้งไหนอีกละ จะเป็นอะไรไปอีกก็อยู่ที่ตัวเรานี่เอง จะเอาไปตั้งไว้ตรงไหน ก็ตั้งวางไว้ที่เดิมนั้น ที่นอนตะกร้าพวกนั้นมันจะไปทำอะไรให้ใคร อยู่แต่กับเรานี่ซิ ถ้าโมโหร้ายจะเตะกระเด็นลงจากบ้านช่องไปทั่ว ก็เป็นที่พวกเรานี่หละ ถ้ามัน

บริสุทธิ์แล้วมันจะมีอะไรอีกนะ ไม่ต้องสงสัยหรอก ไม่ต้องสงสัย ถ้าจิตสุขมากมากไปมันก็ลำบากนะอือ พวกเทวดาพวกมนุษย์ อือ พวกเทวดาจิตสุขมากมันก็ลำบาก หากมันเสียมันก็ทุกข์มันไม่สบาย เรื่องศีลธรรมมันเรื่องเป็นอย่างนั้น ในครั้งพระพุทธเจ้าของเราท่านสอนพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ท่านสั่งสอนญาติโยม อันญาติโยมมีกิเลส คือกิเลสไปบังดวงตาเพียงน้อยนิดอยู่นั้น ที่ควรจะแกะออกได้มันก็แกะไม่ได้ มันบังตาอยู่อย่างนั้นพอไม่ให้มองเห็น (ธรรม) อยู่อย่างนั้น ควรที่จะปฏิบัติด้วยตนเองก็ไม่ได้ อย่างพวกเรานี้มันบังมากแท้ๆ คิดไป พวกเราทั้งหลายนี้ไปประกาศธรรมแก่สัตว์ทั้งปวง ไปประกาศธรรม๓ ประการ อาทิกัลยาณัง งามในเบื้องต้น มัชเฌกัลยาณัง งามในท่อนกลาง ปริโยสานกัลยาณัง งามในเบื้องปลาย งามคือศีล งามคือสมาธิ งามคือปัญญา งามคือกาย งามวาจางามใจ ให้ไปทำสิ่งนี้ ให้ไปสอนสิ่งนี้ อย่าไปสอนอย่างอื่น อย่าไปหาเงินหาทอง อย่าไปหาค้าหาขาย อย่าพากันไปหาทำไร่ทำนา อย่าพากันไปหาความร่ำ

ความรวย อย่าพากันไปแสวงหาความสงบสุขสบาย อือ ตถาคตนี้สอนพวกท่านทั้งหลาย พระจำนวนไม่มากในเวลานั้น พระภิกษุเพียงหกสิบองค์ หกสิบเอ็ดองค์กับพระพุทธเจ้า พวกท่านทั้งหลายไปติดสมบัติของตนเอง ไปติดสมบัติคนอื่น ไปติดสมบัติของเทวดา ตถาคตก็เหมือนกัน ไป...ไปสอนให้ลูกศิษย์มีศีลมีธรรม ให้รู้จักเนื้อรู้จักตัวรู้จักตน ค่อย ๆ ค้นแคะธรรม ไม่เห็นที่ไหน ก็เห็นธรรมในตัวเอง แต่ก่อนคิดว่าบุญนี้อยู่ที่ไหนหนอ คิดว่าตายไปแล้วจะได้ไปเกิดมีบุญเอาแล้วซิ ปราสาทราชวังที่เขาสร้างเอาไว้แต่นมนากาเลแล้วเกือบจะสร้างในครั้งนั้น แต่ว่าทำจนหลงรูปติดต่อกันทำบุญด้วยการละความชั่วทั้งหลายนั้นอาทิว่า สร้างกฐินอย่างหนึ่ง สร้างเครื่องบวชอย่างหนึ่ง แล้วคิดว่าจะไปกองพะเนินงั้นเหรอ อันเวลาเข้าปรวลิกก็ห่อข้าวสาตไปกินอยู่ทุกปีนั้นเวลาทำบุญ ไปพูดถึงหอปราสาทพูดหลงหน้าหลงหลังไม่รู้ว่าเป็นเรื่องอะไร (ข้อความตอนนี้ตั้งแต่เข้าปวลิกก็ห่อข้าวสาต ผมแปลไม่ออกครับไม่เคยได้ยินเลย คิดว่าเป็นภาษาอิสานที่ค่อนข้างเก่า

แก่)... อย่างนี้หละพวกเรา ให้ถือเอาใจความว่า **สิ่งใดที่เราควรละมันได้ก็ละมัน** อือ หยุดเสีย ขาดเท่าใดก็ดีได้เท่านั้น ละเท่าใดก็ดีได้เท่านั้น การละได้มันก็ถึงความสงบคือความปราศจากโทษทั้งหลาย นั่นหละคือบุญอันเลิศ นั่นหละคือบุญอันประเสริฐ พระพุทธเจ้าท่านทำบุญกุศลอย่างนั้น ทำด้วยการประหยัด อือ ทำใหมันมีเหตุมีผล มิใช่ทำแบบเสียหายเฉยๆ ทำให้เสียเรี่ยวเสียแรงไปเฉยๆ ทำให้มันหูแจ้งตาสว่าง เฉยๆ อย่าไปหลงมัวเมา ทำบุญ อือ กินแต่เหล้าก็ยิ่งไม่ถูก กินแล้วไม่กลับ (บ้าน) ง่ายเลยละ สักประเดี๋ยว ผมลาแล้วครับคุณลุง ลาก่อน เออ, เดินไปได้สักครู่ หันกลับมาอีก ผมลาแล้วครับคุณลุง เอาอีกหละเออ, กลับซะ กลับซะอา ว่างั้น อย่างนั้นอย่างนี้เชียว เดินไปถึงถนนหน่อยกลับมาอีก ผมลาแล้วนะคุณลุง เออ กลับบ้านซะคุณอา เอาอีกแล้วซิ (ร่ำไร) ผมนี่ไม่เคยกลัวคนเลยนะ เอาอีกละ พูดเละเทะไปหมด (ทั่วทุกอย่าง) อ้าว, มันไม่ใช่แบบนี้นะ มันไม่มี **ถ้าเห็นทุกข์เห็นโทษแล้วหยุด** หยุดแล้วเราก็ได้หยุด

หยุดแล้วเราก็ได้ความดี ไม่ได้ดีกับสิ่งอื่นใด ดีกับสิ่งที่เราละ ละแล้วเราก็ได้ดี ดีไปเดี๋ยวนี้เลย ดีก็เมื่อเราหยุด (ทำบาป) ถ้าเราหยุดวันนี้เราก็ดีวันนี้ ไม่ได้สงสัยอีก นี่ เรียกว่าปัจจุบันนังสญาณ ญาณในปัจจุบันคือความรู้แจ้งในสรรพสิ่งปัจจุบัน หยุดตกนรก หยุดตกนรก หยุดทำผิดนั่นเอง มันก็หยุดลงนรก ความจริงแล้วพระพุทธเจ้าของเราท่านสอน สอนถูกถูกสอนถูกมาก ครั้นสอนถูกมากจริงมาก มันมืด ใจเรานี้มันมืดหนาอยู่อย่างนั้น มันไม่อยากรับ ท่านแสดงธรรมให้ฟัง โอย ไม่ใช่ของเรา เราอย่าไปทำ อย่าไปทำนะ ไม่ใช่สิ่งที่น่าจะ (รับ) เอา เทศน์มายังไงมันก็ติดขัดในหัวใจของเราแน่นไปหมด มันเป็นอย่างนั้นมันแน่นมันไม่เข้าไปในดวงใจ ใจเรามองไม่เห็นมันไม่ค่อยปฏิบัติ อยู่อย่างนั้นบ้าง ตอกสักมันอ่อนตอกสานมันแข็ง (ตอกคือไม้ไผ่ที่ไม่แก่ไม่อ่อนจนเกินไปเขาเอามาผ่าเหลาออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใช้ทำตะกร้า กระบุง ฯลฯ เขาเอาแช่น้ำก่อนเพื่อให้มันเหนียวทนและอ่อนนิ่ม ตอนกำลังผ่ากำลังเหลาเรียกว่าสักตอก พอ

เอาไปทำตะกร้าหรือกระบุงตอนนั้นเรียกว่าสานเมื่อสานเสร็จตากแดดไว้ตอกก็จะแข็ง อันนี้ผมเลยอธิบายมาพอเข้าใจ) บางครั้งตอกสานมันก็อ่อนตอกสักมันก็แข็ง เอามีดเหลาก็ไม่ค่อยจะเข้า โมโห ทำไม้แตกหักพังหมด วุ่นวาย ตอกสักกับตอกสานมันไม่เท่ากันมันไม่สมดุลย์กัน ใจเรากับธรรมะมันไม่ค่อยจะกลมกลืนกัน มันก็ขัดกันไปทั้งนั้นหละ ก็เจตนาของท่านจะเอาบาปออกให้นะ รู้ว่าเป็นบาปก็ยังเก็บเอามาไว้ ท่านจะเอาตัวแย้ออกจากตัวให้ (เอาบาป) กลับหวงอยู่อย่างนั้นหละ บูดบึ้งไปมา แน่ะบางคนเป็นทุกข์มันก็จมทุกข์อยู่อย่างนั้น โอย. ทำจนถึงขนาดนั้นมันก็ตายเท่านั้นซิเอามันจริง ๆ มันก็ตายจริงๆ ความชั่วให้มันตายให้หมดจนให้มันเรียบร้อยนั่นซิ เป็นอย่างนั้น เรื่องจิตใจอย่าไปเชื่อความคิดเรามากนัก เชื่อมากไม่ได้ ความคิดเรานี่มันเป็นอีกอย่างหนึ่ง ความจริงมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง ความคิดเรานั้นกับความจริงมันต่างกันนะ ความจริงนั้นจริง คิดไปเรื่อย ๆ คือไม่รับรู้เรื่องของเจ้า เจ้าจะสุขเจ้าจะทุกข์ไม่รับรู้กับเจ้าละ ก็เหมือนกับดวง

อาทิตย์นั้นแหละ ท่านจะมีงานมากน้อยก็ช่าง ถึงเวลาฉันก็ขึ้นไปเรื่อย ๆ สาย ๆ มา จะพูดมาว่า ทำนาไปได้ยังไม่ได้ถึงไร่ก็ช่างซิ ฉันไม่รู้ด้วย ฉันจะไปของฉันเรื่อย ๆ ไม่ได้สนใจคนใด อยากส่องแดด ฉันก็ส่อง อยากตกดินฉันก็ตก ยังไม่อยากตกฉันก็ไม่ตก ฉันไม่สนใจว่าใครจะตากหนัง เน่าก็ช่างหนังใครไม่สนใจ ไม่สนใจว่าเจ้าจะทำนา ความจริงฉันไปของฉันเรื่อยนี้เรียกว่าธรรม ถ้าเอาธรรมไปใส่ใจคน ทำอย่างไรละจึงจะทำได้นะเรา ถ้าจะให้เราทำละหรือมันก็ไม่มีที่จะไว้ ที่จะเอาธรรมมาใส่ในใจตนเอง เดี๋ยวก็จะไปเดี๋ยวนี้ เดี๋ยวก็อยากอยู่เดี๋ยวนี้ เวลาโมโหมาให้มันตายซะเดี๋ยวนี้ ให้มันตายเดี๋ยวนี้ ลูกคนนี้ให้มันตายเชียวละ เวลารักมันละก้อยอมดมตูดมัน สูดเอาสูดเอา กลัวแต่ตนเองอายุไม่ยืนยาว กลัวแต่ตัวอายุไม่มาก ไปต่ออายุชีวิตร่างกายให้มันยืนยาว ขอให้ข้าพเจ้ามีอายุยืนยาวนาน ถ้าผิดอกผิดใจขึ้นมาละตายเดี๋ยวนี้ ตายวันนี้ ให้มันตายเดี๋ยวนี้ อ้าว, หากธรรมมันเป็นแบบนี้เราทำไมจะปฏิบัติเป็นละ เราก็เป็นบ้าไปทั้งโลกละซิ จะเอาอะไรไปรับ มันไม่มีอะไรจะรับนี่ เขาไม่สนใจ

คำพูดของใคร เขาก็เดินของเขาไปเรื่อย ๆ เจ้าจะเป็นสุขฉันก็ไม่รับรู้กับเจ้า เจ้าจะเป็นทุกข์ฉันก็ไม่รับรู้กับเจ้า เจ้าจะร้องไห้ฉันก็ไม่รับรู้ เดินไปเรื่อย ๆ เราจึงพากันมาปฏิบัติธรรม สละกิเลส ปฏิบัติความจริงให้เป็นความจริงอย่างนี้ซิ ถึงแม้ว่าในสกลร่างกายของเรานี้ก็เหมือนกัน เราก็ว่าแต่ของของเราอยู่อย่างนั้น ทว่าความแก่ความเจ็บนั้นเขาไม่ได้พูดกับเรานะ จะเจ็บขาก็เจ็บไปเจ็บหัวก็เจ็บไป แกจะร้องจะครางก็ช่างแกซิ ฉันไม่ได้สนใจกับแกนี่ ฉันก็ไปตามเรื่องของฉันเรื่อย แกจะร้องไห้ก็ช่างแก แกจะหัวเราะก็ช่างแก ดังนี้ มันเลยเกิดเป็นปัญหาขึ้นมา เราอยากได้สิ่งที่ปรารถนานั้นมันไม่ได้มันก็เลยทุกข์ ความทุกข์ก็เลยเป็นปัญหาขึ้นมา ให้เรานึกเราคิดเราเดือดร้อนเรากระวนกระวาย วุ่นวายเพราะเราไม่รู้จักธรรม

ฉะนั้น ท่านจึง... (ฟังเสียงเทปไม่ชัดเลยครับ เลยถอดออกมาไม่ได้น่าจะเป็นคำว่า) ประสิทธิ์ประสาทธรรมมะ เรียกว่าธรรม ธรรมมันจะตัดปัญหาได้ ถ้ามันเกิดขึ้นมาแต่ละครั้งนี่มันจะเป็นอย่างไรหนอ เราก็

ไม่อยากให้เราเป็น (ทุกข์) มันก็เป็นของมันเป็นสิ่งของทุกคนจะต้องเป็นดังเช่นเพลง จะต้องเป็นอย่างนี้ จะเป็นใครก็ตามจะหนีอย่างนี้ไปไม่ได้ มิฉะนั้นกายเมื่อเจ็บเป็นเย็นเป็นเมื่อล้มเมื่อตาย ก็ได้ประกาศชาวบ้านชาวเมืองไปฌาปนกิจ ให้ไปดูให้ไปเผาศพ อยากเห็นความจริงอยากเห็นของจริง เรามันไม่เห็นของจริงเห็นแต่ของหลอกของปลอมของจริงไม่เคยเห็น (เสียงอาจารย์คุยระรัวดังมากถอดเสียงเทศน์ไม่ออก ไปประ-โยคหนึ่งครับ) มาเห็นเพื่อนพวกพ้องเดียวกัน โถ๋ ปีที่แล้วนี้เคยไปไหนด้วยกัน ไปไหนก็ไป ไปที่นี่ก็ไปด้วยกันอยู่เดี๋ยวนี้ ทำไม เดี๋ยวนี้เขาจึงต้องมาตายเสียหนอ เดี๋ยวนี้หนอ คิดไปคิดมาก็เกิดสลดสังเวชตนเองตัวเราก็เหมือนกัน ก็เลยเกิดความสลด เกิดความสังเวชออกมาจากการเผาศพ เกิดมานี้ มาอยู่มายืนมานั่งมานอน มาอยู่ มายืน คิดไป ๆ ใจมันค่อย ๆ น้อมเข้ามาแม้เพื่อนแม้ฝูงก็ยังตายจากไป ตายไป แล้วจะยังเหลือแต่เราเองอย่างไรหนอ มันก็คิดอยู่เรื่อย ๆ มันก็ก่อเกิดปัญญาพิจารณา อันว่าความหลงในสกลร่างกายมันก็ถอยออก

การฝึกหัด

ทำสมาธิจิตเบื้องต้นจนถึงขั้นสูง

พระอาจารย์ศรี มหาวีโร

การพูดธรรมะนี้ ก็เคยพูดมาหลายครั้งแล้ว โดยมากก็เป็นการแนะนำกันโดยทั่วไป เพื่อเป็นเครื่องชักจูงบรรดาทุกท่านที่มีศรัทธาในด้านประพฤติปฏิบัติให้มากยังมิได้นำหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติด้านนี้โดยตรง สำหรับวันนี้ก็อยากนำหลักการและวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกหัดในทางสายป่า มาพูดกันง่าย ๆ พร้อมกับประสบการเป็นบางอย่าง เพื่อมานำเสนอแนะแก่บรรดาทุกท่าน

เรื่องกรรมฐานด้านประพฤติปฏิบัตินี้ โดยมากก็เคยได้อ่านตำราหรือเกจิอาจารย์ต่าง ๆ หลายหนหลายแห่งมาแล้ว บางคนอาจมีความสงสัยอยู่แน่เป็นบางท่านบางคน การปฏิบัติอาจยังมิได้ทุ่มเทกำลังลงไปอย่างเต็มที่ อาจมีความระแวงอยู่แน่เป็นบางสิ่งบาง

อย่าง การกระทำก็เลยไม่เต็มแบบ ผลของการกระทำก็เลยไม่เกิดขึ้น บางทีอาจท้อถอยเป็นบางท่านบางคนก็เป็นได้ ฉะนั้น ถ้าหากพูดถึงกัมมัฏฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน หรือสัมมถะอย่างตามหลักที่กล่าวไว้ ความจริงเรื่องเหล่านี้ก็มีประจำอยู่แล้วทุกรูปทุกนาม ถ้าหากว่าเราพิจารณาไปตามความจริง หรือพิจารณาให้เกิดเป็นประโยชน์ ให้ผลเกิดขึ้นแก่เราผู้ปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องทุ่มเทในการปฏิบัติอย่างเต็มที่ แต่ว่าการปฏิบัติอย่างเต็มที่นั้น ก็หมายความว่าเราทำอย่างเดียวไม่ต้องเกี่ยวข้องกับอย่างอื่น ถึงเรื่องอื่นเรามีภารกิจส่วนใดซึ่งเป็นหน้าที่ของเราที่ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติเราก็ย่อมทำได้ ในระยะเดียวกันก็ประพฤติปฏิบัติคละกันไปนั้นหละ คือมิได้ขัดข้องกับอาชีพทุกประเภท คือว่าเรื่องของกรรมฐาน กล่าวถึงเรื่องประพฤติปฏิบัติ เพื่ออบรมจิตใจของเราให้เห็นตามความเป็นจริงในบรรดาสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสากลพิภพ หมายความว่าให้จิตใจเรารู้ตามความเป็นจริง ถ้าหากรู้ตามความจริงแล้วความสงสัยต่าง ๆ ก็ไม่เกิดขึ้น หากความสงสัยไม่เกิด

ขึ้น ความเข้าใจผิด ความเห็นผิดก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะเนื่องจากเราเห็นชัดไปตามความเป็นจริง เรื่องเราที่เห็นผิดต่างๆและมีความคิดความเห็นไม่เหมือนกัน ไม่ถูกต้องกัน มีความคิดความเห็นคนละรูปละอย่าง เรื่องเหล่านี้ก็เนื่องมาจากความสงสัย ความไม่เห็นจริงไปตามสภาพของแต่ละอย่าง ที่มันปรากฏเกิดขึ้นในทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ของเหล่านี้ก็จะไหลเข้ามาทางอายตนะทั้งหกนี้ ทับถมเข้าไปสู่จิตใจ หากจิตใจเราพินิจพิจารณาไม่รู้รอบ ก็อาจมีความสงสัย หากมีความสงสัยก็มีความคิดเห็นแปลก ๆ แตกต่างกันไปเลย เลยเป็นเหตุไม่ให้ลงรอยกันไป ทำนองนหละ ฉะนั้นการฝึกหัดกัมมัฏฐานให้เห็นไปตามความเป็นจริงเป็นการปรับความรู้ความเห็นให้ลงรอยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างสมัยครั้งสมัยพุทธกาล ถึงแม้มีพระเจ้าพระสงฆ์มีมากเพียงไหนก็ตาม หากมีความเห็นลงรอยกันแล้ว อยู่ด้วยกันมาก ๆ ก็ไม่มีการระแวงสงสัยซึ่งกันและกัน หรือไม่มีการทะเลาะกัน อยู่ด้วยความสงบ อันนี้ก็เนื่อง

จากความเห็นของตน เห็นไปตามสภาพความเป็นจริง ถูกต้องกันไปหมด ฉะนั้น เรื่องของกัมมัฏฐานที่จะได้นำมาเสนอแนะในวันนี้ ถ้าหากกล่าวถึงเริ่มต้นที่สุดแล้ว ความจริงก็เอาตัวเรานี้แหละเป็นตัวประธาน เพราะว่าแต่ละท่านแต่ละคน ก็มีร่างกาย ซึ่งเรียกว่ารูปธรรม และก็มีนามธรรมอีกอันหนึ่ง ซึ่งเป็นของไม่มีรูป หรือว่าเป็นอรูป ของสองอย่างนี้แหละเป็นของที่อยู่ด้วยกัน หากมีร่างกายคือธาตุสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม ซึ่งเป็นธาตุของที่มาเกิดในโลกมนุษย์ของเรา อาศัยสรรพธาตุของบิดา มารดาก็ได้ เรียกว่าเป็นรูปธาตุ เรื่องของจิตวิญญาณซึ่งมาสิงสถิตอยู่ในร่างก้อนนี้ท่านเรียกว่าจิต หรือเรียกว่าเป็นมโนมนัสก็ตามภาษาที่นิยมกัน ว่ากันไปตามเรื่องแต่แล้วธรรมชาติรู้อันหนึ่งซึ่งเป็นของสิงสถิตอยู่ในร่างของแต่ละท่านละคน เรื่องของจิตอันนี้ถ้าหากกายไปกระทำมาก็ดี วาจาไปพูดมาแบบไหนก็ตาม ทั้งดีทั้งไม่ดีก็ดี ผู้ที่รับผิดชอบหรือได้รับผลก็คือจิตใจเป็นคนรับคนเดียว

ฉะนั้นสำคัญที่เราจะต้องประพฤติปฏิบัติฝึกหัดจิตใจอันนี้ให้เห็นไปตามสภาพความเป็นจริง มันจึงจะไม่ก่อเหตุก่อความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่ร่างกาย คือตัวของเจ้าของเอง ฉะนั้น หลักการอันนี้พระพุทธองค์ได้พิจารณารอบรู้แล้ว ท่านจึงให้พิจารณาถึงเรื่องกัมมัฏฐาน เพื่อเป็นฐานเดิมแห่งสรรพสิ่งต่างๆเรื่องของจิตตามธรรมดาแต่ละท่านละคน ก็คงทราบกันดีว่ามีการแส่ส่ายไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ฟุ้งซ่านรำคาญแก่ทุกสิ่งนั้นหละ แล้วแต่เหตุการณ์เป็นไป ตาเห็นรูปก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง หูได้ยินเสียงก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง จมูกได้กลิ่นก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ลิ้นได้สัมผัสก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ร่างกายได้สัมผัสถูกต้องก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ธรรมมารมณ์ที่เกิดแก่จิตใจก็เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ของทั้งหกทางนี้ซึ่งเป็นสายทางเดินมาสู่จิตใจ ถ้าหากจิตใจของเราไม่มีพลัง หรือไม่มีพลังรู้รอบในอารมณ์ต่างๆ แล้วความหมุนเวียนของจิตใจก็จะเกิดปฏิกิริยาเป็นไปต่าง ๆแล้วแต่อารมณ์พัดพาไป หากไม่มีความยั้งคิดหรือไม่มีสติรู้รอบแล้ว อาจจะเผลอเลอไปก็ยังได้

ฉะนั้น การฝึกหัดจิตใจเริ่มแรกที่สุดท่านจึงต้องพยายามทำจิตใจให้สงบ ที่เรียกว่าสัมมะถะกัมมัฏฐาน เรียกว่าทำความสงบใจให้จิตใจของเรานี้หดตัวเข้ามา ทำความสงบสักพักหนึ่ง แต่ตามธรรมดาแล้วมันจะไปตามอารมณ์ต่าง ๆ อย่างเคยรู้มาแล้ว แต่อย่างสมัยนี้เหตุการณ์ต่าง ๆ ยิ่งมากมาย จิตใจก็ยิ่งคิดไปหน้ามาหลังทั้งอดีตก็ไป ทั้งอนาคตก็ไป อยู่ปัจจุบันนี้อยู่น้อยดอก แต่แล้วก็ส่งหน้าส่งหลัง แม้แต่มานั่งฟังเทศน์ฟังธรรมไหว้พระสวดมนต์ตาม เรื่องของจิตมันก็ฟุ้งซ่านรำคาญไปตามเรื่องของมัน มันก็ไม่ค่อยอยู่กับใครดอก นอกจากเรามีสติอยู่ในอารมณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่งเราได้ฝึกหัดมาก่อน อันเรื่องของธรรมชาติของความรู้อันนี้แหละ ถ้าหากเราพยายามยั้งคิดได้ หรือพยายามให้อยู่ในอำนาจของเราได้ พูดกันง่าย ๆ มันก็จะมีพลังเกิดขึ้น คือธรรมชาติรู้อันนี้เป็นของสำคัญ เดี๋ยวนี้มันส่งไปตามอายตนต่าง ๆ ทั้งอดีตอนาคตนานับประการนั่นหละ ถ้าเราพยายามตั้งสติกำหนดแล้ว อารมณ์ต่าง ๆ มันจะมากน้อยปานใดก็ตาม เรื่องของจิตมันก็ไม่ไปจับอยู่อารมณ์ต่าง ๆ มันจะหดตัวเข้ามารวมกันอยู่จุดใดจุดหนึ่ง

ถึงจะรวมตัวอยู่สักน้อยก็ยังดี อันนี้ตามหลักท่านจัดว่าเป็นขณิกะอยู่พักขณะหนึ่ง นิดหนึ่งเท่านั้นก็นับว่ามีกำลังขึ้นอีกนิดหนึ่ง พลังอันนี้ผู้ประพฤติปฏิบัติคงจะรู้จักเรื่องกันเอง จักต้องมีความรู้สึกคิดนึกในลักษณะอาการต่าง ๆ ที่มันปรากฏขึ้น ระยะที่มันสงบไปนิดหนึ่งมันจะมีรสชาติพิเศษเกิดขึ้น สูงจากปกติของเราไม่น้อย ถ้าพูดเทียบทางนอกกันแล้วก็เท่ากับเราอยู่ที่พื้นดิน ถ้าเราขยับสูงขึ้นไปอีกน้อยหนึ่ง ตาเรามองเห็นกว้างขวางดีวงกว้างออกผิดปกติกว่าเราอยู่ที่พื้นดินนี้ เทียบง่าย ๆ ไอ้เรื่องของจิตที่มีพลังขึ้นนิดหนึ่ง ก็มีความรู้สึกนึกคิดพิเศษอีกไม่น้อยเหมือนกัน อันนี้จะต้องเป็นหน้าที่ของผู้ประพฤติปฏิบัติจะใคร่ครวญพินิจพิจารณาดูเอาก็เป็นของพูดยาก ๆ เหมือนกัน มันเป็นรสชาติละเอียดนิ่มนวลสดชื่นเบิกบานเกิดขึ้นในด้านภายใน ถึงแม้นิดหนึ่งก็ตาม แต่ธรรมดาเรื่องของจิตนั้นเข้าสู่ภวังค์กันเรื่อย คำว่าภวังค์คือภพของจิตที่มันเข้าไปพัก แต่ว่าเราไม่ค่อยมีสติรู้ติดตามลงไปตามลำดับ ยกตัวอย่างเวลาเราจวนจะนอนหลับมันจะลงภวังค์อยู่นิดหนึ่งเสีย

ก่อน ภวังค์ ขณิกะ ขณิกะ แต่แล้วลงแบบเดียวมันก็ถอนขึ้นมา แต่เราก็นอนหลับก่อน เลยไม่รู้สักเรื่อง ถ้าเรามาพยายามกำหนดพินิจพิจารณา นั่งมีสติรู้รอบอยู่แล้ว จนให้มันลงให้เห็น อันนี้ก็จะเห็นชัดดี แต่ว่าลักษณะการจิตจะเข้าสู่ภวังค์ แต่ละท่านแต่ละคนโดยมากเป็นไปตามจริตนิสัยบางคนลงค่อยๆลง บางคนลงโผงผางก็มี นี่ขึ้นอยู่กับจริตนิสัย ขึ้นอยู่กับการกระทำของแต่ละท่านแต่ละคน บางคนก็กรรมน้อยกรรมมาก กรรมเบา กรรมหนักต่างกัน อันนี้ก็จะสังเกตได้ ถ้าหากเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติกันจริงจัง เราจะสังเกตได้ในตัวเจ้าของเองนั้นแหละ ว่ามันมีลักษณะอาการแบบใด ในขณะจิตลงขณะหนึ่งนิดหนึ่ง เท่านี้ก็แสดงว่ามีความรู้กว้างขวางไปอีกไม่น้อย กว่าปกติไม่มาก ไอเรื่องอย่างนี้ต่างไปด้วยลักษณะอาการ คล้ายๆกับว่าเราร้อน ร้อนก็เปลี่ยนเป็นหนาว หนาวน้อยหนาวมาก เราก็รู้จักอันนี้พูดถึงการสัมผัสในร่างกาย ลักษณะความรู้ด้านภายในก็ทำนองเดียวกัน มันมีการต่างๆกัน ทำนองนี้ละ แต่ว่ามันเป็นของละเอียดหน่อยหนึ่ง ถ้าหากเราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ นั่งพิจารณา

ใคร่ครวญดูแล้ว คงจะรู้จักเรื่องอย่างนี้หากเป็นเพียงขณะหนึ่ง หรือขณิกะนิดหนึ่งเท่านั้น หลายครั้งหลายหนที่เรามาประพฤติปฏิบัติมิได้ท้อถอย ถ้าหากผู้ที่กำหนดแบบใดก็แล้วแต่ ไอ้เรื่องกำหนดนี้บางทีอาจจะสงสัย กำหนดให้จิตอยู่ในอารมณ์อันใดอันหนึ่งเราจะกำหนดอานาปา กำหนดลมหายใจก็ยังได หรือจะนึกบริกรรมภาวนาว่าพุทโธก็ยังได้ หรือจะว่ามันว่านั่งหนอนอนหนอได้หมด นี้มันเป็นวิธีการที่จะผูกจิตให้อยู่ในความสงบ ไอ้เรื่องจะให้อยู่ในความสงบมันอยู่ได้วิธีใดก็ทำมันไปไม่มีผิดดอก คล้าย ๆ กับว่าเราจะผูกวัวผูกควายให้มันอยู่ จะผูกตอไม้ ผูกกอหญ้าหรือจะผูกรั้วราวอะไร ๆ ก็แล้วแต่ ขอแต่ให้มันอยู่เดี๋ยวนี้เราเอาความอยู่เป็นเกณฑ์แล้วสิ่งที่ไปผูกไม่ขัดข้องอย่างไร จะภาวนาอย่างใดได้ทั้งหมด ว่าแต่ให้จิตใจอยู่ในความสงบ เอาผลคือความสงบนี้เป็นเกณฑ์อันนี้ลักษณะใช้คำบริกรรมหรือจะใช้การพินิจพิจารณาใคร่ครวญตามร่างกายก็ได้ แต่แล้วมันก็เข้าอยู่ในหลักสติปัฏฐานอย่างว่านั้นหละ จะมีวิธีแบบไหนก็ว่ากันไป

แล้วแต่จริตนิสัยเราชอบอย่างใดก็ว่ากันไป เพื่อทำให้จิตสงบ จะมีอุบายกะเท่เล่เหลี่ยมอย่างใดก็แล้วแต่ อันนี้ถ้ามันสงบสักนิดหนึ่ง เป็นขณิกอย่างที่กล่าวมาแล้ว นี้เราก็อย่าเพิ่งดีใจ ให้พยายามอยู่เรื่อยอย่าได้ท้อถอย แหละจนกว่ามันชำนิชำนาญหลายครั้งหลายหลายหนเข้า มันจะค่อย ๆ ขึ้น ทำอย่างนี้จะค่อยขยับขึ้นไปตามลำดับขั้น ถ้าหากมีสติมิได้ท้อถอยแล้วต่อไปมันจะลงไปถึงขั้นอุปาจาระ นี้หมายความว่ามันอยู่นาน ๆ หน่อยหนึ่งก่อนจึงค่อยจรไปตามอารมณ์นี้ตามหลักท่านว่าอย่างนั้น แต่แล้วต้องสังเกตในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าหากพยายามรักษาจิตใจให้สงบลงอยู่ในขั้นนี้เรียกว่า ลงสู่ภพส่วนกลาง เรียกว่าอุปจาระลงไปพักอยู่ ทีแรกมันก็ไม่นาน แต่หนักเข้ามันก็ค่อย ๆ นานขึ้นตามลำดับ ลักษณะจิตที่มันลงไปสู่ภพอันนี้แล้วคล้าย ๆ กับว่าไปฟอกไปฝนไปทำความสะอาด เมื่อเวลาถอนขึ้นมาแล้วความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ก็วิเศษกว่าปกติ แต่ก็ขึ้นอยู่กับจริตนิสัยของแต่ละบุคคล ถ้าหากเป็นผู้ที่มีปัญญาเคยฝึกฝนมาก่อนหน่อย

หนึ่ง หรือเคยฝึกฝนด้านปัญญามามาก เวลาจิตลงพับลงไปปัญญาอาจเกิดขึ้นทันที ถ้าหากปัญญารวมลงไปพร้อมกันในเวลาเดียวกัน ความรู้จะต้องรู้รอบจิตก็ไม่ส่งออกทางนอก มีความสงบนิ่งแน่อยู่ในอารมณ์ อันนั้นอาจนานหรือไม่นาน อันนี้เป็นเรื่องของจิตมันไปเองขึ้นอยู่กับสติของเรา แต่ว่าความรู้สึกคิดนึกเมื่อเวลาจิตถอนออกมาแล้วนั้น โอ้มันก็จะมีพิเศษอีกหลายเรื่อง ขั้นนี้แหละเป็นขั้นที่คนมักจะตื่นหน่อยหนึ่ง เมื่อชำนิชำนาญขึ้นมาหน่อยหนึ่งเรื่องต่าง ๆ ที่เคยรู้เคยเห็นก็จักปรากฏเกิดขึ้น ถ้าหากมีปัญญาแน่ แต่แล้วตามภาษาธรรมท่านว่า เป็นอภิญาณน้อย ๆ นิดหนึ่ง อาจรู้ว่าคนจะมาวันนั้นน้อยวันนั้นหลาย คนจะมาหา ผู้ใดจะมาไม่มานี่จิตมันจะบอกทันทีว่าผู้นั้นจะมาผู้นี้จะมาเวลานั้นเวลานี้ ข้างหน้า ข้างหลัง นิด ๆ หน่อย ๆ มันจะรู้โดยมากคนมักจะตื่นเหมือนเดิมว่าเป็นผู้วิเศษ ถ้าหากปัญญาน้อย ถ้าหากปัญญาไม่แทรกขึ้นถึงที่ จิตมันลงโยงผาง หรือลงค่อยอย่างไรก็แล้วแต่ ตอนนี้มันจะยกเป็นนิมิตขึ้นมา เพื่อเป็นการทดสอบกับสติของเรา ว่า

สติของเราผู้ประพฤติปฏิบัตินี้จะดีขนาดใด พอยกปุบขึ้นมามักจะรู้ตามนิมิตต่าง ๆ อันนี้เป็นมโนภาพหรือเป็นสิ่งที่ลึกลับกว่าเราที่จะมองเห็นด้วยตาเนื้อของเรา ทั้ง ๆ ที่เราหลับตาอยู่นั้นแหละ อันนี้จะเห็นชัดในสิ่งต่าง ๆ โดยมากก็เป็นเรื่องของเรานั้นแหละ โดยมากคือมันเป็นเรื่องของจิตที่มาเสกสรรค์อยู่ทางนอก และอยากให้จิตใจของเรานี้ไปยึดไปหมาย อยากให้ห่างเหินจากสมาธิ พูดง่าย ๆ ก็เรียกว่าเป็นการทดสอบในเรื่องของสมาธิของเรา ถ้าหากสติผู้ใดไม่ดี ก็ลอยไปตามเรื่องของมัน คล้าย ๆ กับว่าดูหนังแขก หนังอะไรก็แล้วแต่รูปนั้นวิธีนี้นานับประการ เรื่องของผู้หญิงผู้ชาย เรื่องอันใดต่ออันใดยุ่งเหยิงกัน ถ้าหากจะปล่อยเลยตามเลยอาจจะเป็นกี่ชั่วโมงก็นับไม่ได้ โดยมากก็เป็นเรื่องของเรา แต่ก็จะมีเรื่องของผู้อื่น ก็มีเป็นบางครั้งบางคราว พอนั่งพับลงไปแล้วมักจะมีเรื่องทางนอกสว่างโล่ไปแล้วก็มี อาจจะเหาะเหินเดินอากาศไปก็ยังได้ บางทีจะแทรกลงถ้ามีกลดก็จะลอดกลดออกไป ถ้ามีกุฏิก็ลอดกุฏิออกไปก็ยังมี เรื่องของพรรค์นี้มันเป็นเรื่องของจิต

ขั้นนี้แหละเป็นขั้นของอุปาจาระสมาธิ ผู้ที่เคยประพฤติปฏิบัติคงจะเจอ คงไม่ว่ากัน ว่าแต่จิตลงพับรู้จักเรื่องหมด เรื่องเหล่านี้นับว่าเป็นแบบใดวิธีใด หนักเข้าก็จะเห็นถึงเทวดาชั้นนั้นชั้นนี้ในกามาวจร บางทีไปถึงพรหมโลก หนักเข้าไปถึงพระนิพพาน แต่แล้วบางคนจะเห็นว่าโอ้โฮกูนี่เก่งแล้วนี้ อาจจะมี แต่แล้วก็ติดอยู่ในขั้นนี้แหละ ไม่สูงขึ้นไปอื่นดอก คือมันเป็นจิตที่อยู่ในขั้นอุปาจาระรู้ออกไปตามเหตุการณ์ที่นอกจากเหตุการณ์ที่ เราฝัน เราคิด เราคาดไปโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน เป็นของแปลก ๆ และก็อยู่สบายอันนี้ปีติธรรมในขั้นนี้สบาย แม้นจะไม่นอนทั้งวันทั้งคืน สัก ๕–๖ วันก็ไม่ง่วง ถ้าไม่ฉันสัก ๙–๑๐ มื้อก็ไม่หิว และไม่เมื่อย ไปง่ายมาง่าย กระฉับกระเฉงเหมือนเดิมนั้นแหละ นี้แสดงว่าปีติธรรม คือความอิ่มใจเนื่องจากอำนาจของสมาธิขั้นนี้แหละ ขั้นน้อย ๆ นี้แหละไม่มากมายอะไรดอก อาจจะรู้ไปต่าง ๆ ถ้าหากว่าสมาธิขั้นนี้ชำนิชำนาญแล้ว ท่านจึงเรียกว่าฌานว่าขั้น คือ ที่พักของจิต เวลาเราไปทำกิจการงานมาก ๆ

ที่เกี่ยวกับการเงินทอง หรือกำลังแรงต่าง ๆ เหนื่อยลำบากกรากกรำ เหนื่อยมันเหนื่อยมากพอเข้านั่งพับทำจิตใจให้สงบลงถึงพักนี้แหละ พักอุปาจาระสมาธิความเหนื่อยความเมื่อย ความล้า ความหิวหมดไปคล้ายกับว่าไม่ได้ทำงานอะไรเลย ว่าแต่จิตเข้าพักนิดเดียวเท่านั้นแหละ อาศัยกำลังของจิต คือความสงบอันนั้น อันนี้ก็เป็นยาบำรุงหัวใจอีกขั้นหนึ่ง ถ้าหากเราพยายามประพฤติปฏิบัติได้ขั้นนี้ อีกอย่างหนึ่ง ถ้าหากจะมาเกี่ยวกับการค้า การขาย การหาเงินหาทองตามโลกที่เรานิยมกัน จิตขั้นนี้จะบอกชัดหลายเรื่องบางทีอาจจะได้ผลเต็มที่ถ้าหากผู้ได้ฝึกหัดเอา พูดถึงเรื่องขายสิ่งขายของ เคยเจอหลายคนที่เคยมาฝึกหัดกับอาตมา ยกตัวอย่างเช่นพอกำหนดจิตตั้งแต่กลางคืนรู้ชัดขึ้นมามันเป็นนิมิตมาบอก ว่าเวลานั้นคนนั้นจะมาซื้อนั่น ซื้อแล้วได้เงินเท่านั้น รู้แต่กลางคืน พอมากลางวันก็เป็นอย่างว่านั่นแหละ เพราะว่าเราพิจารณาไว้แต่กลางคืน ที่เห็นอยู่แล้ว เขามาบอกตั้งแต่กลางคืนพอตกเวลาเช้าคนก็มาเท่านั้น ขายของก็ได้เท่านั้น

นับเอาก็ยังได และเรื่องต่างๆก็เหมือนกัน พูดเรื่องบัตร
เรื่องเบอร์นี้ยิ่งเก่ง ถ้าผู้ใดชอบแต่ว่านั่นไม่แน่เสมอไป
เป็นบางครั้งบางคราว นี้จิตขั้นอุปาจาระสมาธิทั้งนั้น
ถ้าหากเราพยายามฝึกหัดจิตใจให้สงบ มาถึงขั้นนี้มันมี
นานับประการแล้วแต่เราจะน้อมไป ก็เรียกว่าเป็นของ
จำเป็นเหมือนกัน สำหรับบรรดาพวกเราผู้นับถือพุทธ-
ศาสนาควรจะประพฤติปฏิบัติฝึกหัดกัน ให้รู้เรื่อง
สักหน่อยหนึ่งก็ยังดี สมัยก่อนสมัยพุทธกาล อย่าง
พวกฤาษีชีไพร เขายังไม่มีพุทธศาสนาเกิดขึ้น เขา
ยังประพฤติปฏิบัติในด้านสมถะและวิปัสสนานี้ในด้าน
ความสงบจนเป็นขณิกะอุปาจาราตลอดถึงอัปปนาสมาธิ
เขาก็ยังทำได้ จนมีฌาณสมาบัติ อันนี้เรานับถือพุทธ-
ศาสนาแท้ๆ อ้ายเรื่องขนาดนี้ก็ยังจะไม่ได้อยู่แล้ว
จะทำอะไรก็น่าคิดเหมือนกัน น่าตักเตือนเจ้าของอยู่
แต่ว่าเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นมันจะเป็นเรื่องทางนอกพอ
พูดกันได้ดอก แต่นี้มันเป็นเรื่องทางใน เป็นเรื่อง
เฉพาะคนนี่ ก็เรียกว่าสันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติย่อมรู้เอง
ย่อมเห็นเองดอก พอบอกกันแล้วก็ไม่รู้เรื่อง ซ้ำพูด

ให้คนตาบอดฟังนั่นแหละ แต่ว่าพอเป็นแนวทาง พอเป็นแผนที่ไว้ พอได้รู้ธรรมไปด้วย อันนี้ความจริงเป็นอย่างนั้นจริง ๆ อันนี้พูดถึงสมาธิขั้นนี้ ขั้นนี้ก็ไม่เหลือกำลังเท่าใดดอก เราพอจะทำได ถ้าหากผู้ที่ทำจริง มีอุปนิสัยหน่อยหนึ่ง อาจจะ ๖-๗ วันหรือเดือนหนึ่งนั้น หรือพรรษาหนึ่งก็ยังได้ ไดรับความสงบหน่อยหนึ่ง แต่ว่าภารกิจต่าง ๆ เหล่านั้นให้สละไปหน่อยหนึ่ง ถ้าหากจิตใจมาตกอยู่ในขั้นนี้เกี่ยวกับการเสียสละ เกี่ยวกับการทำบุญสุนทาน เกี่ยวกับการเห็นคุณของพระศาสนา เห็นคุณของพระเจ้าพระสงฆ์ เห็นคุณของครูบาอาจารย์ ตลอดจนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธเจ้าของเรา มีความเลื่อมใสมาก เรื่องการทำบุญทำทาน เกี่ยวกับวัตถุทานต่าง ๆ นี้ ไม่กลัวดอก มีเท่าไรสามารถทุ่มเทไดทั้งนั้น เพราะว่าเห็นผลแล้วนี่ ของเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยอันหนึ่ง เพื่อจะชะล้างฟอกจิตใจของเราให้ขาวสะอาด ทำให้จิตใจนี้เข้าสู่ความบริสุทธิ์ยิ่งกว่าเก่า อันนี้พูดถึงขั้นอุปาจาระมันจะเห็นเหตุการณ์หลายเรื่อง

หลายราว การเคารพนบน้อมนึกรู้สึกมีความอ่อนน้อม ถ่อมตนมาก ปรารภถึงวัดถึงวา ถึงบูรพาจารย์เก่า ๆ แก่ ๆ ตลอดถึงโบสถ์วิหาร ซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนใหญ่ ส่วนรวม อันนี้มีศรัทธามาก มีจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เฉลี่ยเจือจานแก่เพื่อนฝูง เห็นบรรดา มนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ที่มีจิตวิญญาณ มีความ เมตตาสงสารมาก เป็นแต่เพียงแค่จิตขั้นนี้ก็ยังดี แล้ว ถ้าหากพูดกันง่าย ๆ ตามความเห็นของอาตมาแล้ว บรรดานักปฏิบัติในทางพุทธศาสนานี้ หรือพุทธบริษัท ซึ่งอยู่ในยุคปัจจุบันยุคประเทศไทยของเรานี้ ถ้าหาก ทำจิตให้เข้าธรรมขั้นอุปาจาระนิดหนึ่ง เท่านี้หละ โลกอันนี้รู้สึกว่ามันจะเบา ตะรางนี้จะอยากห่างคน แล้ว ต่อไปตำรวจก็จะน้อย อิจฉาพยาบาทต่าง ๆ จะ ลดน้อยลงเกือบครึ่ง หรือจะมากกว่าครึ่ง เพราะว่า เห็นไปตามความเป็นจริง เห็นชัดในตัวเจ้าของเอง ไม่ใช่ผู้อื่นพูดให้ฟังแล้วใจจะไม่ลงจะทำอย่างไร โอมัน เป็นถึงขนาดนี้จิตใจก็อ่อนเท่านั้น ความคิดความเห็น เปลี่ยนแปลงไปใหม่หมด หน้ามือเป็นหลังมือ ถ้าหาก

ต่างคนต่างมาประพฤติปฏิบัติ ขั้นนี้ได้อย่างว่านั้น อาตมาว่าก็จะได้ประโยชน์ใหญ่ โดยส่วนรวมทั่วๆไป อันนี้ถ้าหากเราถึงขั้นนี้แล้วถ้าหากพรรณาถึงประโยชน์ของขั้นอุปาจาระสมาธิแล้วน้อยๆ เท่านี้มากเกินไปแล้ว พูดกันอยู่ทั้งวันก็ไม่หมดแล้ว ถ้าเราไม่ท้อถอย หากจะนำจิตใจให้เข้าขั้นสงบดิ่งไปกว่านี้อีก อันนี้ก็มีสิทธิเต็มที่ สามารถประพฤติปฏิบัติได้อย่างเต็มแบบเต็มแผน ไม่ผิดตัวบทกฎหมายบ้านเมือง และไม่มีผู้ใดหวงห้าม มีแต่คอยส่งเสริมอนุโมทนา อันนี้เราก็ดำเนินไปแบบเก่านั้นแหละ เรื่องของจิตเข้าสู่สมาธิเป็นอย่างไรแบบไหน เราดำเนินมาจากหลักการอันเดิม จิตใจสงบเพียงแค่ไหนขนาดไหน รสชาติในระยะนั้นลักษณะอาการแบบนั้นแบบนี้ เรารู้ชัดหมด ทีนี้จับตัวเดิมนั้นแหละขึ้นตัวเดิมที่เรามีความสงบ กำหนดพิจารณาอยู่นั่นแหละ แต่ไม่ใช่เราจะมากำหนดให้อยู่ท่าเดียว ถ้าหากมันไม่เข้าสู่ความสงบดิ่งกว่าเก่า ต้องหาเหตุเสียก่อนว่า มันยังข้องข้องอยู่ในสิ่งใด หรือมันเป็นห่วงอาลัยอยู่กับสิ่งใดมีความยึดมั่นอยู่ในสิ่งใด จะเล็ง

เห็นอาการของจิตที่มันไปยึดไปหมาย และของอื่นที่นอกเหนือไปจากร่างกายของเราก็จะน้อย ตัวใหญ่ที่สุดได้แก่ร่างก้อนนี้ ฉะนั้นท่านจึงสอนให้พินิจพิจารณาให้ร่างก้อนนี้หละ แม้แต่อุปัชฌาย์ท่านก็สอน เกษา โลมา นขา ทันตา บอกหมด ถ้าไม่บอกมูลกัมมัฏฐานก่อนจะบวชเป็นเณร เป็นพระไม่ได้ เอาอันนี้เป็นหลัก แต่แล้วเราก็พิจารณาต่อไปในธาตุกถา กัมมัฏฐาน ๓๒ อาการ ๓๒ พิจารณาเข้าไปในนี้หละว่าให้เห็นตามความเป็นจริง จะเห็นอย่างไรไม่เห็นอย่างไรก็ว่ากันอยู่อย่างนั้นหละ เพื่อแก้อาการของจิต ไม่ให้มั่นหมาย ของเหล่านี้ให้เห็นเป็นของไม่สวยไม่งาม ให้เห็นเป็นปฏิกูลน่าเกลียด เห็นว่าเป็นของสกปรกโสมมนานัปการ เมื่อสติเรามี เมื่อปัญญาเรามีแล้วมันพิจารณาไม่ยากเท่าไรดอก ว่าฐานเดิมมันมาจากไหนตั้งแต่ต้น ตอนกลางมันอย่างไร ตอนปลายมันอยู่อย่างไร มองเห็นได้ชัด บางทีอาจจะมีนิมิต เกิดขึ้นก็ยังได้ ถ้าหากเราพิจารณาเข้านาน ๆ เห็นชัดไปแล้ว มันก็ได้ความมาเลยเห็นว่าทุกสิ่งในโลกก็ล้วนแต่เป็นสิ่งสกปรกโสมม

ล้วนแต่เป็นของไม่สวยไม่งามทั้งหมดโลก เรามาปรับปรุงแก้ไขสมมุติสมหมายว่าสิ่งนั้นดีไม่ดีไปตามเรื่อง แต่แล้วมันก็ตกอยู่ในสภาพอันเดียวกัน คือลงสู่ฐานเดิมของมัน ดินก็ไปเป็นดิน น้ำก็ไปเป็นน้ำ ลมก็ไปเป็นลม ไฟก็ไปเป็นไฟอย่างว่าไป อาการต่าง ๆ แนวอื่นก็พิจารณาไปในทำนองเดียวกัน จิตใจมันก็ค่อยลดละลงไป เมื่อพิจารณาขั้นนี้ มันยังลดละไม่หมด เอาอาการแบบใหม่มาพิจารณาอีก จนกว่าจิตใจมันจะคลายความยึดถือในสิ่งต่าง ๆ เมื่อมันคลายความยึดถือสิ่งนั้น สิ่งนี้ หลายแขนง หลายกิ่งหลายก้านมีอะไรก็ว่ากันไป หมายความว่า ตัดกิ่งก้านสาขาที่มันไปเกี่ยวไปข้องอยู่ในมุมใดซอกใด ขาดหมดแล้ว ทีนี้จิตใจมันจะลงสู่ความสงบดิ่งกว่าเก่า ขั้นนี้มักจะลงขาดจากโลกไปเลย ท่านเรียกว่าอัปปนา ขาดจากโลกทุกโลก โลกคือขันธโลก–คือขันธ์ ๕ ของเราลงปุปขณะนี้ไม่มีตัวเจ้าของ โลกหมดทั้งโลกไม่มี มีแต่สภาวะความรู้สึกนึกคิดนิดเดียว เท่านั้น มีแต่ธรรมชาติรู้อย่างเดียว ถ้าหากจิตใจเราได้ลงสู่ภพนี้แล้วเรียกว่า เป็น

ภพของจิตขั้นหนึ่ง ลงสู่ภพนี้แล้ว ถ้าหากถอนขึ้นมาสู่อุปาจาระอย่างเก่าแล้ว จิตใจจะบริสุทธิ์ผุดผ่อง ยิ่งกว่าเก่า มองดูเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว คล้ายกับว่าเราไปขี่เครื่องบิน ถ้าหากขึ้นอุปาจาระสูงขึ้น นี่ความรู้สึกดีวงกว้างออกไปมากมายก่ายกอง ต่างกันถึงขนาดนั้นว่าอันใดเป็นอันใด ที่ใดสูงที่ใดต่ำเห็นหมดพื้นที่ต่าง ๆ นี่เรามองทุกสิ่งทุกอย่างก็ทำนองเดียวกัน มองเรื่องมนุษย์เริ่มแรกตั้งแต่ก่อนปฏิสนธิตลอดจนผลสุดท้ายคือแตกดับ ก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน ถ้าหากจะมองถึงคนยากคนจนเริ่มตั้งแต่ผู้กวาดถนน ถึงมหาเศรษฐีก็ตลอดถึง (หมดหน้า ๑) (หน้า ๒) คือฐานเดิมของจิตเรียกว่าลงขาดตอนไปเลย ขั้นนี้ท่านเรียกว่าขั้นอรูป เรียกว่าอยู่ในขั้นพรหมโลก ถ้าหากจะตายในระยะนั้นก็ไปแค่พรหมโลกนั้นหละ แต่ไม่ใช่ถึงที่สุด นี่เป็นเพียงว่าความเห็นขั้นนี้ เพื่อตัดกระแสอาการของจิต ให้หดตัวเข้าสู่ภพสู่ความสงบ ที่เรียกว่าขั้นสมถะ แต่แล้วก็ต้องอาศัยสมาธิขั้นนี้แหละจะพินิจพิจารณาใคร่ครวญสิ่งต่าง ๆ ให้เห็นไปตามสภาพ

ความเป็นจริง จะทิ้งไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะพิจารณาใคร่ครวญไปสักเท่าใดก็ตาม พยายามทำจิตใจให้เข้าสู่ความสงบ ให้ถึงที่สุดได้นาน ๆ จะเข้าทีหนึ่งก็ยังดี หรือถ้าหากผ่านได้สักครั้ง ๒–๓ ครั้งเท่านี้แหละ ก็ออกมาพิจารณาใคร่ครวญทำนองนี้แหละ ในขั้นการพิจารณาขั้นนี้ท่านจัดเข้าว่าเป็นขั้นวิปัสสนา ใคร่ครวญไปตามเรื่องความเป็นจริงต่าง ๆ ว่าอะไรเป็นอะไรต่ออะไร จิตขั้นนี้เป็นจิตที่มีพลังเต็มที่ และก็มีปัญญาอันละเอียดนิ่มนวลเฉียบแหลม สามารถจะค้นคิดพินิจพิจารณาธรรมอันละเอียดได้ เริ่มแรกตั้งแต่เรื่องธรรมชาติของจิต ว่ามีลักษณะอาการอย่างไร ก่อนที่เรามาเกิด เรามาอย่างไรธรรมชาติของจิตนำติดตามไปตลอดเวลา จิตใจอยู่ใต้อำนาจของเราว่าเข้ามาสู่ปฏิสนธิมาแบบใดวิธีใดและเข้ามาแล้ว มาเพื่อประโยชน์อันใด มาเกิดเพื่ออันใด เราจะรู้จักต้นปลายสาเหตุ ผู้ไปแบบหนึ่งไปอย่างไร ผู้มาแบบหนึ่งมาแบบใด คนดีก็ไม่ดีหมดทุกอย่าง บรรดาจิตวิญญาณของสัตว์ทั่ว ๆ ไปหมดทั้งโลกอันนี้มันจะมากกว่ามนุษย์ในโลกของเราขณะนี้ เรียกว่า

หลายเท่าอากาศ เรื่องวิญญาณของสัตว์ระเหเร่ร่อนอยู่ทั่วจักรวาล ตลอดจนถึงภูตผีปีศาจ เราว่ากันไปแต่แล้วมันก็ไม่ถูกดอก มันเป็นวิญญาณอันหนึ่ง คอยหาแทรกสิงคนนั้นคนนี้ คอยหาพึ่งพิงคนนั้นคนนี้ ตามเรื่องอยู่ในสถานต่าง ๆ มีหมด แต่ว่าผู้ใดทำดีเขาไม่ใกล้ ผู้ใดทำไม่ดีเขาจึงเข้าใกลเรื่องของวิญญาณเป็นของสำคัญ อันนี้แหละเป็นเรื่องของสมาธิขั้นสุด เรียกอัปปนา หรือขั้นแน่นิ่งที่สุด ถ้าหากเราได้เข้าขั้นนี้สัก ๒–๓ เที่ยวแล้ว เอ้อไม่ยากดอก ขั้นการพิจารณาใคร่ครวญมันมาอยู่ขั้นอุปาจาระ ถ้าหากเข้าขั้นนี้แล้ว ไม่รู้มาก็ยังดี มีรู้อย่างเดียว และก็ต้องถอยออกมาอยู่ชั้นอุปาจาระก่อน จึงค่อยใคร่ครวญเดินวิปัสสนาได้ ค้นคว้าไปตามความเป็นจริง ตัดกระแสความสงสัยไปตามระยะ ๆ สิ่งอะไรที่ไม่ดีก็ตัดกระแสเรื่อยไป พอพิจารณาใคร่ครวญแล้ว มันจะได้ความขึ้นมาทันทีการได้ความมันบอกมาหมดเลย เรื่องของการพิจารณานี้เริ่มแรกที่มันเกิดขึ้นมาแล้ว เราอาจจะพิจารณาแล้วมันมักจะออกนอกทาง ใหม่ ๆ มักออกทางนอกตีไป

โด่งไปแล้วกลับมารู้ชัดในที่เดิม ได้ความรู้ปุป โออันนี้มันเป็นเท่านั้น มันได้คำจำกัดความเลยทีเดียว มันเพียงแค่นี้เลยหายสงสัยเท่านั้น มีเรื่องใหม่มาอีก ก็พิจารณาไปอีกก็หายสงสัยไปเรื่อย ๆ จนหมดที่สงสัยโน่นหละ อันนี้จิตใจก็ยิ่งเกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่องขึ้นไปตามลำดับ อันนี้พูดถึงสมาธิเรื่องสมถะ เรื่องกัมมัฏฐาน โดยมากก็ไปฝึกหัดเพื่อให้จิตสงบอย่างที่กล่าวมาแล้ว แต่แล้วมันฝึกหัดอยู่ในที่เดิมมันไม่ค่อยอยู่ ไม่ค่อยได้ บางทีอาจจะมีการทรมานนานปการแล้วแต่จริตนิสัยอาจจะไม่ฉันข้าวหลาย ๆ วันก็ได้อาจจะไม่นอนหลาย ๆ คืนก็ได้ อาจจะเดินมาก ๆ ไม่ต้องนอนก็ยังได อาจจะไปเขานั้นภูนี้ เพื่อเป็นการทรมานจิตใจเจ้าของเอง คือฝึกหัดให้สงบ มันไม่สงบและท่านก็เลยจัดว่าเป็นพระธุดงค์ พระเดินวิเวกพระเดินวิเวก พระเทียว อะไรแล้วแต่จะว่ากันไปดอก แต่ว่าการไปก็เพื่อฝึกหัดอบรมจิตใจก็ดีอยู่ ไม่ใช่ไปเพื่อจะหาขายยากระดุดคาถา ถ้าหากไปฝึกหัดจิตใจอันนี้มันเป็นเจตนาของเขาจนกว่าจะทำให้จิตสงบได้

อย่างว่านั้น แล้วเราจะเดินวิปัสสนาได้อย่างคล่องแคล่วไปถึงไหน อย่างไร ความรู้มันก็กว้างขวางใหญ่โตขึ้นเป็นลำดับ ขั้นนี้ถ้าหากผึกหัดให้ชำนิชำนาญไปแล้ว มันจะเกิดญานในวิปัสสนาญานในวิปัสสนาอันนี้แต่ตามภาษาท่านเรียกว่าญานทัศนะ เป็นความรู้พิเศษอีกอันหนึ่ง อันนี้ถ้าหากผู้ใดประพฤติปฏิบัติจะรู้มาดอกแต่แล้วต่อไปนั้นมันก็ไม่ไกลเท่าใดดอก ไปได้หมดผึกหัดได้หมดทุกท่านทุกคน เพราะว่ากายกับจิตเรามีอยู่แล้ว แต่แล้วในโลกปัจจุบันนี้รู้สึกมันจะหมดสมัยไปแล้ว หรือว่าเป็นเรื่องเหลือวิสัยไม่กล้าทำเรื่องชาติหน้าชาติหลัง จะมีหรือไม่มี หนักเข้าใจจะมีหรือไม่มี บางคนเลยจะไม่เชื่อ ตายแล้วก็จะได้เกิดไม่ได้เกิด พูดอีกอย่างหนึ่งก็ว่าหมดสมัย หมดยุค หมดพระอรหันต์แล้วหละ พระอรหันต์ไม่มีเลยไม่รู้อะไรตกลงก็เลยคุยโม้ไปตามความเห็นของผู้นั้น จะเป็นอะไรก็เป็นไม่ได้ก็ลองทดลองผึกหัดดูซิจะเป็นอะไรปฏิบัติ ทำพอกินน้ำไม่ตายนี้แหละก็ว่าปฏิบัติพอแรงแล้วหละ ลองทำกันจริงจังดูซิ เจ้าของสอนใจเจ้าของไม่

ได้ จะว่าฉลาดหรือจะว่าเก่งอะไรได้อย่างไรกัน ของอยู่กับตัวเราสอนไม่ได้นี้บ๊ะ มันจะทำอะไรได้สอนตัวเจ้าของไม่ได้ มันก็ยากเหมือนกัน จะว่าเก่งอย่างไรอันนี้เป็นของน่าคิดเหมือนกัน นี้พูดถึงการฝึกหัดจิตให้เข้าสู่ความสงบ ถ้าหากเราได้พื้นฐานนี้ได้แล้วเรื่องของศีลมันก็เป็นขึ้นมาเอง ศีลก็คือเรื่องของสติเมื่อมีสติแล้วก็มีศีล มีศีลแล้วก็เรื่องของสมาธิมันมีแล้วแต่ก็ยังขาดแต่ปัญญาอย่างเดียว เดินพินิจพิจารณาค้นคว้าตามความเป็นจริง หากหมดในเรื่องปัญญาแล้วถ้าหากของเหล่านั้นมีครบครันบริบูรณ์แล้ว สามารถจะฟอกจิต แก้จิตใจให้เปลี่ยนความคิดความเห็นใหม่ได้เท่านั้น เดี๋ยวนี้จิตใจเราบางท่านบางคนมันจะลุ่มหลงไปในทางโลก เป็นโลกหมดทั้งแท่งเลยก็ยังได้ส่วนที่เข้าถึงธรรมนั้นมีน้อย โลกก็เลยเดือดร้อนไปหมดทั้งบ้านทั้งเมือง เรื่องความรู้นี้ก็เก่งอยู่เหมือนกันหละ รู้นี้ก็เป็นของที่มีประโยชน์ แต่ว่าความเห็นนี้ดีตัวสำคัญ ถ้าหากความรู้พยายามปรับปรุงความเห็นให้เห็นไปตามความรู้ได้ ก็เก่งเหมือนกันนั้นหละ มี

ปัญหาว่าจะปรับความเห็นให้มีความเห็นไปตามความรู้ หรือเห็นไปตามความเป็นจริง ได้นี้ก็มีประโยชน์พอ ๆ กันนี้แหละ เราจะมีวิธีการแบบใดนั้นพยายามปรับความรู้ความเห็นต่าง ๆ ให้ลงรอยกับพระพุทธองค์หรือลงรอยกับธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ พระศาสนาก็จะเจริญเท่านั้น ถ้าหากศาสนาเจริญอยู่ในกายในจิตในใจของคนแล้ว ก็เรียกว่าคนบ้านนั้นเมืองนั้น ผู้คนนั้นก็เจริญ ก็เรียกว่ายุคนี้เป็นยุคเจริญหมด ถ้าหากคนอื่นไม่ปฏิบัติไม่เจริญแล้ว เราก็เอาตัวของเรารอดได้แน่ แต่ละคนก็พยายามฝึกหัดดัดแปลงให้มันเห็นชัดลงไปสักอย่าง ยิ่งกล่าวมาแล้วนี้เรียกว่าเป็นผู้ที่ดูดดื่มรสชาติของธรรมว่ารสชาติของความสงบมันมีเพียงใดแค่ใด ถ้าหากผู้ใดดูดดื่มแล้ว มันเป็นอย่างไร มีลักษณะอาการแบบใดนี้จะเห็นชัดในตัวของผู้ประพฤติปฏิบัติ นี้ที่กล่าวมาแล้วเป็นผลของการปฏิบัติแต่แล้วการปฏิบัติโดยมากคนเราไม่ค่อยอยากปฏิบัติอยากทำเท่าไร แต่ว่าปฏิบัติน้อย ๆ อยากได้มาก ๆ อันนี้มักมีมากอยู่ แนวนี้ปฏิบัติมากได้น้อยไม่ค่อยชอบ

เท่าไร แต่แล้วในด้านพุทธศาสนา เหตุผลมันต้องสมกัน ปฏิบัติน้อยผลน้อย ปฏิบัติมากผลมาก จะไปดีรวยแนวนั้นไม่ได้ จะไปปฏิบัติมักง่ายแนวนั้นไม่ได้ ของแนวนี้ต้องปฏิบัติเอา ทำเอาต้องสมเหตุสมผล มันเป็นอรูปธาตุอรูปธาตุต้องได้สัดได้ส่วน ต้องพอดิบพอดีมันจึงจะเกิดขึ้นมา ไม่ใช่เราจะคว้าเอาหมดได้ ฉะนั้นการประพฤติปฏิบัติซึ่งพระพุทธองค์วางหลักการมาแล้วหลายพันปีมาแล้ว ก็ยังเป็นความจริงอยู่เช่นนั้นตลอดกาล ท่านจึงว่าสัจจะธรรม คำว่าสัจจะธรรมจะต้องจริงอยู่ตลอดกาล แต่ว่าคนเราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ โดยมากมันจะไม่อยากเชื่อ เด็กน้อยในยุคปัจจุบันจะเป็นนิสิตนักศึกษามักจะเห็นว่าไปทางอื่นโน้นดี เขาเห็นทางโลก เห็นไปตามความรู้ของคนสำคัญของโลกแบบนั้นแบบนี้ พูดไปทำไม อันนั้นมักเรียนรู้ไปตามเรื่องของโลก แต่ผู้สอนผู้ตั้งตำรงตำรา โดยมากก็จะไม่เห็นจริง ตกลงเลยสงสัยปัญหาเรื่องจิตวิญญาณจนทั่วโลกว่าอะไรต่ออะไรไม่รู้สักเรื่อง ถ้าเถียงกันก็เป็นปัญหาโลกแตกอยู่อย่างนั้นหละ ถ้าหากเราเป็นชาวพุทธ

สามารถที่จะปฏิบัติได้ก็ให้ได้เพียงแต่พูดย่อ ๆ มาให้ฟังนี้ เอ้อก็นับว่าดีแล้วนี่ จะแก้ความคิดความเห็นของเราได้ แก้ความคิดเห็นของผู้นั้นผู้นี้ ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเราตลอดถึงลูกหลาน พอให้ถูกต้องไปตามแบบของพระพุทธองค์สักหน่อยหนึ่ง โลกบ้านเมืองของเราก็จะเย็นไปไม่น้อย อันนี้เป็นการนำจิตใจเข้าสู่ธรรม หรือเอาธรรมเข้าไปฝังอยู่ในจิตใจ ให้เห็นชัดว่าได้ดูดดื่มรสชาติได้เอร็ดอร่อยแล้ว ไม่ท้อถอยดอก จิตใจยิ่งกล้าหาญเด็ดเดี่ยว อ้ายเรื่องนี้ร่างกายนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องดอก เรื่องสมมุติทั้งโลกไม่ได้เกี่ยวข้อง เห็นสมบัติอันเป็นสมบัติภายในเป็นของพิเศษ เรื่องว่าเป็นธรรมโอสถเป็นยาพิเศษ ที่จะบำรุงหัวใจ โอ้ยจะมีศรัทธาเด็ดเดี่ยวเป็นอจละสัทธา ทุ่มเทกำลังลงไปในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ ถ้าหากเราเห็นชัดลงไปอย่างว่านี้หละ ขอเสนอแนะให้แก่บรรดาพุทธบริษัทซึ่งมาร่วมกันในวันนี้ย่อ ๆ เพียงแค่นี้ก่อน ให้น้อยลงไป ลองไปคิดไปพินิจพิจารณาดู ถ้าหากเห็นว่าสมควรพอจะเป็นข้อวัตรปฏิบัติให้นำไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัด

ดัดแปลงจริตนิสัยของตน ต่อแต่นั้นไปจะได้รับผลใน ที่สุดนี้อาตมาขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายบรรดาที่มีในสากลพิภพ จงดลบันดาลจิตสันดานของพวกท่านทั้งหลายให้ประสพแต่ความสุข ความเจริญ งอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาทุกทิพาราตรีกาลเทอญ.

ธรรมเทศนา

ของ

พระอาจารย์สิม พุทฺธาจาโร

ว่าถึงการนั่งสมาธิภาวนา การนั่งสมาธิภาวนานี้ ที่นั่งสมาธิภาวนาไม่แล้วสักที อันนี้ถือว่าจิตใจเราไม่เด็ดเดี่ยวในครั้งพุทธกาล จิตใจท่านเด็ดเดี่ยวท่านเอาจริง ท่านนั่งภาวนาหรือนั่งฟังเทศน์ ชั่วประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นแหละก็ได้สำเร็จมรรคผล ถึงนิพพาน หรือผู้มีอินทรีย์บารมีอย่างอ่อน ก็ได้สำเร็จเป็นพระโสดาบันฯ สกิทาฯ อนาคาฯ องค์ที่แก่กล้าสามารถเด็ดเดี่ยวตัดบ่วงห่วงอาลัยจริงๆ ทั้งหญิงชาย เด็กหนุ่มแก่ ก็ถึงขั้นอรหันต์

คำว่า **อรหันต์** นั้น คือเป็นผู้ไม่หัน จิตใจไม่หันมาสู่โลก หรือว่าหยุด เลิกหมด ละหมด เมื่อถึงขั้นอรหันต์ในครั้งพุทธกาลท่านก็เรียกว่าจบ ท่านพูดง่าย ๆ ให้ฟังง่ายบอกไม่ต้องนั่งภาวนาอีก คือมันนั่งไป

ละไป กิเลสมันหมดอยู่แล้ว มันก็หมดเรื่อง อันที่เรานั่งแล้วก็ไม่แล้ว ภาวนาแล้วก็ไม่แล้ว ลมเข้าลมออก อันนี้ท่านเรียกว่าศรัทธาหวนกลับ ไม่เอาจริง วันนี้ก็ให้เอาจริงบ้าง ให้มันเด็ดขาดลงไปบ้าง

จิตใจ เราเชื่อทุกดวงใจแล้วว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีจิตใจอันเด็ดขาด เด็ดเดี่ยว แล้วเราทุกคนก็เชื่อว่าพระพุทธเจ้านั้นพ้นทุกข์ได้จริง พระองค์ภาวนาละกิเลสราคะไดจริง ๆ ละกิเลสโทสะได้จริง ๆ ละกิเลสโมหะได้จริง ๆ แล้วก็ละกิเลสพร้อมทั้งวาสนาได้จริง ๆ เมื่อเรามีความเชื่อในองค์ ศาสดาพระสัมมา สัมพุทธเจ้าของเราแล้ว ทำไมจิตใจของเราจึงอ่อนแอท้อแท้ ต้องยกพละกำลังจิตใจของเราให้ขึ้นเต็มที่ คำว่ามรรคผลนิพพาน หรือว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น พระองค์เอาชีวิตแลก ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย พระองค์เสียสละความสุขอย่างโลก ๆ ธรรมดา เสด็จออกบรรพชา เข้าป่าเข้าดง ภาวนาในถ้ำ ในคูหาหกปี หกพรรษา จึงมาถึงวันวิสาขบูชา เป็นวันตรัสรู้ พระองค์เอาชีวิตแลกเรียกว่าต่อสู้กับกิเลสของพระองค์เองจนได้ชัยชนะ เลิก

ละ ตัดภพ ตัดชาติ ให้ยุติลงไปได้ เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตตระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ถ้าพระองค์มุ่งความสุข หรือว่าไปนิพพานองค์เดียว ท่านก็นิพพานได้ แต่พระองค์ยังมีเมตตา มีกรุณา มีมุทิตา มีอุเบกขา เผื่อแผ่เจือจาน จนมาถึงพวกเราทั้งหลายได้ยินได้ฟังว่า พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า พระพุทธศาสนา คิดดูซิ ทำไมจิตใจของเราจึงมาอ่อนแอท้อแท ทำไมไม่ยกจิตใจของเราขึ้นมาให้มันเต็มที่ จะบริกรรมสิ่งใดก็ได้ทั้งนั้น "**พุทโธ พุทโธ**" ทุกลมหายใจเข้าออกก็ได้ ภาวนาบทใด ข้อใด ได้ทั้งนั้น

แต่ที่มันไม่ได้โดยที่ว่าเราไม่เอาจริง ไม่ทำจริง **คำว่าบริกรรมภาวนา** ก็คล้ายกันกับว่า เวลาคนเราบริโภคอาหารแล้ว จะเป็นอาหารประเภทใดก็ตาม ถ้าบริโภคให้พอฉันให้พอ มันก็พอ มันก็อิ่มได ประทังชีวิตไปตามกาล ส่วนการภาวนา ของเราท่าน ทั้งหลายก็คล้ายคลึงกัน คือว่าตั้งใจภาวนาให้มันจริงใจลงไป เราเชื่อแล้วว่าพระพุทธเจ้าเป็นของมีจริง พระธรรมเป็นของมีจริง พระอริยสงฆ์สาวกเป็นของมีจริง แล้วท่าน

พ้นทุกข์ภัยในวัฏฏสงสารไปได้จริง ๆ ด้วย ทำไมเราจึงจะมาย่อท้อกลัวเหน็ดกลัวเหนื่อย กลัวเมื่อย กลัวหิว กลัวเป็น กลัวตาย ต้องละสิ่งเหล่านี้ออกไป จิตมันยังหาความสุขภายนอก ทั้ง ๆ ที่มันเป็นความสุขที่ไม่แน่นอน อันความสุขแน่นอนเกิดจากจิตภาวนาสงบจิต สงบใจ ลงไปจริง ๆ อันนี้จึงจะเป็นที่พึ่งพาอาศัยได้ ต้องรวมเข้ามา สงบเข้ามารวมลงไป อย่าให้มันฟุ้งซ่านภายนอก ดวงจิตดวงใจที่เราภาวนาบริกรรม **"พุทโธ พุทโธ"** อยู่ก็ดี หรือกำหนดลมหายใจกำหนดความตาย ความเกิด ความแก่ อันใดก็ตามในขณะที่เรากำหนด มันรู้อยู่ที่ไหน จึงกำหนดได้

ในสมัยพระพุทธองค์ ท่านภาวนาตอนแรก ๆ ท่านก็กำหนดลมหายใจ ไม่ใช่ท่านไปเอาที่อื่น ก็ลมหายใจยังไง แล้วพวกเราทั้งหลายลมหายใจมีไหม มันย่อมตอบได้ในหัวใจของตนว่ามี ถ้าไม่มีลมหายใจก็ตายเมื่อไม่ตายมันก็มีลมหายใจ ทำไมจึงไม่เอาจริงอย่างลมหายใจ การภาวนาคำว่าเอาจริงก็คือลมหายใจตั้งแต่เราเกิดมา มันหยุดเมื่อใด แม้นอนหลับอยู่มันก็ยังมีลม

หายใจ ถ้าลองลมหายใจหยุดเมื่อใดแล้ว ตาย นี่แหละ เมื่อยังมีลมหายใจ ทำไมเราจึงมาย่อท้อ ต่อการประพฤติปฏิบัติลุกขึ้น ตั้งใจขึ้นมา สร้างพลังงานให้สามารถอาจหาญขึ้นมาภายในดวงจิต พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านภาวนาละกิเลส ความโกรธ โลภ หลง ให้หมดไปได้ทำไมท่านไม่แตก ไม่ตายเสียก่อน เมื่อมาถึงพวกเราทั้งหลายทำนิด ๆ หน่อย ๆ กลัวตาย นั่งสมาธิภาวนาจิตยังไม่สงบก็กลัวมันตาย นี่มันเรื่องอะไร ก็เรื่องยึดรูป ยึดนาม ยึดตัว ยึดตน ยึดชาติ ยึดตระกูล ยึดความสุข ความสบายแค่นี้ปลายลิ้น หรือว่านิดหน่อยเท่านั้น ความสุขอันยิ่งใหญ่ไพศาลได้แก่ความสุขอันเกิดจากการภาวนาละกิเลสได้ ไม่ว่ากิเลสกองไหน

สมมติว่ากิเลสแห่งความโกรธ ก็ตั้งใจภาวนาเลิกละความโกรธ ความขัดเคืองในจิตในใจออกไปให ได้ หรือว่าจนหมดไปได้ มันจะมีความสุขหรือความทุกข์ก็ ตามตอบได้ทีเดียวเลยว่ามีความสุข ไม่โลเล ใครจะว่าร้ายให้ไม่หวั่นไหว ไม่โกรธ ใครทำร้ายให้ก็ไม่โกรธ เพราะมันละได้ ถอนออกไปแล้ว ไม่ยึดเป็น

ตัว เป็นตนเป็นเราเป็นของของๆเรา มันจะเอาอะไรมาโกรธ ที่มันโกรธ ที่มันโกรธมันขัดเคืองอยู่คือมายึดว่าตัวเราของเรา รูปนามเป็นของเรา เราเป็นคนชาตินั้น ชาตินี้เราเป็นคนนั้น เราเป็นคนนี้ เราเป็นหญิง เราเป็นชาย แล้วเขาว่าไหม ดิน น้ำ ลม ไฟ หน้าตา ชื่อเสียง เขาว่าเป็นตัวเราไหม เขาไม่ว่า จิตหลงมันเป็นผู้ว่า ผู้ยึด ผู้ถือ ตั้งใจขึ้นมากำหนดลมหายใจก็เอาให้มันจริง ให้มันสามารถอาจหาญขึ้นมาภายในดวงจิตดวงใจ

ทำไมจิตใจมันจึงอ่อนแอท้อแท้ กลัวตาย พระพุทธเจ้า พระอริยเจ้า ทั้งหลาย ท่านทำไมจึงสามารถอาจหาญ ท่านก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง พวกเราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกัน ทำไมจึงมาคิดว่าทำไม่ได้ ใครว่าเป็นผู้ว่าไม่ได้ ไม่ใช่จิตกิเลสหรือ ไม่ใช่จิตตัณหาหรือ ไม่ใช่สังขารจิตมารกิเลสหรือนั้น ทำไมเราจึงไม่แก้ไข ยกจิตใจของตนให้สูงกว่า อันความตายนั้นถ้ามันถึงเวลาแล้ว ไม่มีใครที่จะไปกั้นมันได้ นั่งอยู่ดี ๆ มันก็ตายได้ เดี๋ยวนี้ก็ตายได้ถ้ามันถึงเวลา

มันได้เวลามันหมดชีวิต ไม่มีใครอยู่ได้ นั่งอยู่ดี ๆ ก็ตายได้ถ้ามันหมดชีวิต นอนอยู่ดี ๆ ก็ตายได้ ยืนดี ๆ อยู่ก็ล้มลงตายได้ เดินไปดี ๆ ก็ตายได้ ไปรถไปเรือไปไหนก็ตาม เมื่อถึงเวลาแล้วต้องตายกำหนดให้มันได้กำหนดให้มันรู้ในใจ ให้มันเข้าใจอย่ามากลัวแต่ร่างกายมันจะแตกจะตาย

ความจริงนี่รูปร่างกายไม่มีใครจะมาเยียวยาพยาบาลให้หายได้ ถ้ามันไม่ตายจริงทำไมจึงมีคนตาย ไม่เห็นมีคนร้อยปี พันปี เหลือให้พวกเราทั้งหลายเห็น ก็ความจริงมันเป็นอยู่อย่างนี้ รูปนาม ตัวตน สัตว์บุคคล มันเหมือนกับว่าปั้นรูปขึ้นมาใช้ชั่วระยะหนึ่งภายในร้อยปีเท่านั้น ผลที่สุดจะต้องทิ้งสังขารเหล่านี้หมด เมื่อความตายมาถึงเข้า ดวงจิตผู้รู้ อยู่ในตัวในใจอยู่ที่ไหนในขณะนี้ เวลานี้รวมกำลังเข้าไป อย่าไปโลเล โลเลภายนอก ทำอะไรให้มันทำจริง ตั้งใจให้มันจริงขึ้นมาบ้างหัวใจ เหลาะแหละอ่อนแอกลัวตาย ไม่สร้างพลังงานให้มันสามารถอาจหาญขึ้นมาภายในหัวใจ เลิกอะไรไม่ได้ ละอะไรไม่ได้ โลเลลังเล สงสัยอยู่

ในจิตในใจ ตั้งจิตตั้งใจให้มันเด็ดเดี่ยวขึ้นมาซิ พระพุทธเจ้าทำไมพระองค์จึงเด็ดเดี่ยว ท่านเอาจิตเอาใจมาจากไหน พระอริยเจ้าทั้งหลายทำไมท่านจึงมีจิตใจอันเด็ดเดี่ยว ท่านเอาจิตใจมาจากไหน

เราท่านทั้งหลายก็มีดวงจิตดวงใจเหมือนกับท่าน มันคาอะไร มันติดอะไร ข้องอะไร ต้องกำหนดรู้ ให้รู้แจ้งในจิตของตัวเอง เลิกละอาการที่มันติดมันข้อง แล้วก็จะไดเร่งภาวนาทำความเพียรจริง ๆ เพียรเพ่งเข้าไปสู่ดวงจิต อย่าไปเพ่งออกไปภายนอก เพ่งไปโน่น ไปนี่ เที่ยวโน่นเที่ยวนี่ ไม่ตั้งใจภาวนาละกิเลสลงไปมันจะได้ที่ไหน โลเลในการเล่น โลเลในการพูด โลเลในการสนุกเพลิดเพลิน เป็นนักขี้อู้ เป็นนักขี้พูด ขี้คุย ได้เรื่องอะไรตั้งจิตตั้งใจขึ้นมาซิ กินเข้าคาหัวใจทุกวันทุกคน ทำไมจิตใจมันจึงอ่อนแอท้อแท้ ยกกำลังให้มันสามารถอาจหาญขึ้นมาในหัวใจ

อย่าไปเข้าใจว่าคนโน้นคนนี้ ครูบาอาจารย์จะมาช่วยกิเลสในหัวใจแต่ละบุคคลนั้นไม่มีผู้ใดที่จะเข้าไป

เลิก ไปละให้แก่กันและกันได้ ต้องเป็นเรื่องของตัวเอง ของจิตใจของแต่ละทุกคน แต่ละหัวใจ อย่าว่าแต่ใจเลย เพียงแต่ว่าเราบริโภคอาหารเพื่อประทังชีวิตให้เป็นมา ใครกินข้าวแทนเราได้ บิดามารดาผู้บังเกิดเกล้า ท่านมากินข้าวแทนเราได้ไหม หมู่คณะครูอาจารย์ เพื่อนมิตรสหายกินข้าวแทนเราได้ไหม เขาอิ่ม เราอิ่มไหม หรือว่าบริโภคเอง กินเอง คิดดูให้ดี ก็เรื่องกิเลสในหัวใจพระพุทธเจ้าพระองค์เองก็ทรงตรัสว่า "**เราตถาคตก็เป็นแต่ผู้บอก ผู้สอน ผู้ตัก ผู้เตือน ผู้ตรัสพระธรรมเทศนา สอนท่านทั้งหลายเท่านั้น แล้วที่จะนำไปละกิเลสในหัวใจของตนเป็นเรื่องของท่านทั้งหลายต่างหาก**" เหมือนเราบริโภคอาหาร นุ่งห่ม หรือว่าใช้สอยปัจจัยทั้งสี่ อย่าไปรอช้า เร่งตั้งใจขึ้นมา ไม่ต้องไปคิดหาพระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน พระธรรมอยู่ที่ไหน พระสงฆ์อยู่ที่ไหน ภายนอกอย่าไปคิดหา **พระพุทธเจ้าก็อยู่ที่ดวงใจ ดวงจิตผู้รู้อยู่เดี๋ยวนี้ขณะนี้** ชำระจิตดวงนี้ให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลส สงบระงับก็จะมองเห็นพระพุทธเจ้า

ด้วยกำลังจิตใจนี้ พระธรรมก็จะรู้ที่ใจผู้รู้นี้ พระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายก็อยู่ที่นี่

ถ้าจิตใจของเราท่านทั้งหลายทุกรูปทุกนาม บำเพ็ญภาวนาให้เต็มที่ ไม่ย่อท้อต่อข้อปฏิบัติแล้ว มรรคผล นิพพานต้องตามมาให้ผลทีเดียว มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน อยู่ใต้ดิน อยู่ใต้น้ำหรือ อยู่บนฟ้าบนอากาศหรือ ไม่ใช่ทั้งนั้น เมื่อไม่ใช่ อยู่ที่ไหน อยู่ที่จิตใจตั้งมั่นตั้งบนกาย บนจิต ที่เรียกว่ารักษาศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด บำเพ็ญทาน รักษาศีล ภาวนามันหมดทั้งกายทั้งจิตนั้น แต่ว่าจุดสำคัญก็คือว่าอยู่ที่ดวงจิตผู้รู้อยู่ในใจในตัว นี่แหละสำคัญ เดี๋ยวนี้คนเราไม่ว่าพูด ไม่ว่าคิด ไม่ว่าทำอะไร มันตามตัณหาของตัวเองอยู่ตลอดเวลา ตามความอยาก ความปรารถนา ดิ้นรนวุ่นวายแต่เรื่องภายนอก หรือว่าให้เหรียญแจกเหรียญอันนี้เป็นเรื่องภายนอก ส่วนภายในนั้นต้องแจกด้วยการภาวนาทำความเพียรละกิเลส เมื่อเราเข้าใจแล้วว่า **กิเลสต้องทำความเพียรละ ต้องภาวนาละ ไม่ใช่เอาคำพูดละ** เอาดวงจิตดวงใจเลิกละจากความชั่วความไม่ดี

ต่าง ๆ ไม่เก็บมาคิดมานึก สิ่งใดล่วงเลยมาแล้ว สิ่งนั้นหมดไป แล้วก็ให้มันแล้วไป มันจะชั่วช้าลามกมากมายขนาดไหน ก็อย่าเอามาเก็บมาเป็นอารมณ์ จะไปแก้ไขได้อย่างไร สิ่งที่ทำมาแล้ว ตัดสินใจลงไปให้มันเด็ดขาด เรื่องข้างหน้าอนาคตกาลก็อย่าให้กิเลสมารมันเอามาหลอกลวง ปรุงไปแต่งไป ว่าเราบุญน้อยวาสนาน้อยไม่เหมือนพระเจ้าพระพุทธเจ้า ไม่เหมือนพระ-อริยเจ้า นั่นใครเป็นคนว่า ไม่ใช่จิตหลงจิตสังขารนี่หรือเป็นผู้ว่า ก็เมื่อจิตสังขาร จิตมาร จิตกิเลส มันว่าอย่างนั้น ยังไปเชื่อไปหลงกับมันอยู่อีกหรือ

เดี๋ยวนี้เราทุกคนมันหลงไปตามอำนาจกิเลสมาตั้งแต่อเนกชาติ นับตั้งแต่นับภพนับชาติไม่ถ้วนแล้วจนปัจจุบันเดี๋ยวนี้มันก็รอวันตายอยู่ ยังจะไปหลงไปตามมันอยู่อีกทำไม ทำไมไม่ยกจิตใจของตนขึ้นมาภายใน ยอมเป็นทาสกิเลสตัณหามาตั้งแต่อเนกชาติแล้วยังจะยอมให้มันมาเป็นนายหัวใจอยู่อีกนั้นหรือ ตั้งใจขึ้นมาบ้าง ให้มีความตั้งอกตั้งใจมีมานะอดทนขึ้นมาบ้างหากภาวนาละกิเลสมันไม่ขาดจากหัวใจ ก็นั่งให้มันตาย

อย่าไปรอกินข้าวพรุ่งนี้ กินมาแต่เกิดจนบัดนี้ กินไปถึงวันไหน ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสตัณหา จึงกินข้าวถึงนอนกิเลสราคะยังมีอยู่ กิเลสโทสะยังมีอยู่ภายในตัวในใจ กิเลสโมหะยังมีอยู่ในใจในตัวเรา อย่าไปท้อถอย ภาวนาถ้ามันง่วงหงาวหาวนอนอย่าไปนั่งมัน ลุกยืนขึ้น

ถ้ายืนภาวนามันยังง่วงหาว ก็เดินจงกรม จิตอย่าไปพลั้งไปเผลอ เอาให้มันเต็มที่ภายในจิต จิตมารจิตสังขาร มันจะโกหกพกลมอะไร หอบปั้นโลกมาก็อย่าหวั่นไหว รู้หน้า รู้ตามันบ้าง มีแต่ยอมราบคาบกิเลสมารสังขารมารอยู่ตลอดเวลา เหนื่อยก็รูปนามเขาเหนื่อย หิวก็รูปนามเขาหิว แก่ก็รูปนามเขาแก่ เจ็บก็รูปนามเขาเจ็บ ตายก็รูปนามเขาตาย ทำไมจึงไปกลัวตายอยู่เล่า กลัวตายนะมันพ้นตายไปได้ไหม รูปนามเป็นของเกิดได้มันก็ตายได้จริง ต้องทำความเพียรละกิเลสในหัวใจให้เด็ดขาดลงไปบ้าง อย่าให้มันอ่อนแอท้อแท้ เป็นผักต้มผักนึ่งไป เอาให้มันตายชาติเดียวให้มันแน่ อย่ามานอนในท้องแม่อีก มาโลเลหลงใหล

ต่อไปอีก เอาให้เหมือนพระพุทธเจ้าพระอริยเจ้าทั้งหลาย ท่านไม่กลับมานอนในครรภ์แม่ต่อไปอีก

จิตไม่หลง จิตภาวนาจนได้ภาวนา บรรลุในภาวนารู้แจ้งแทงตลอดภายในภาวนาดวงจิตผู้รู้ จะเอามาจากที่ไหน **มรรคผลนิพพานมันอยู่ที่ไหน อยู่ที่การกระทำการปฏิบัติ** เมื่อไม่ปฏิบัติรักษา มัวแต่นั่งรอท่าให้มรรคผลนิพพานบังเกิดมีขึ้น มันจะได้ที่ไหน ไม่มีทาง แม้ของหยาบ ๆ อย่างว่าเราต้องการมะม่วงสักต้นหนึ่ง เราต้องปลูกต้องดูแล รดน้ำพรวนดินให้อาหาร ระมัดระวังภัยอันตราย สัตว์หรือคนจะมาทำลายในเมื่อมันเล็กมันน้อย จะต้องเอาจิตใจไปรักษา ไม่ใช่นั่งรอท่าให้ต้นไม้มันใหญ่ขึ้นเองโดยเจ้าของไม่เอาใจใส่ ต้นไม้มันก็ตายทิ้งกร่อน มันจะถึงขั้นเมล็ดเป็นหน่วยแล้วไม่มีทำขึ้นซิ บำเพ็ญทาน รักษาศีล ภาวนาพุทโธ พุทโธในดวงจิตดวงใจให้เต็มที่ เมื่อเต็มที่เมื่อใดเวลาใด มันก็ได้ชัยชนะในหัวใจนั้น ไม่ใช่ว่ามันได้มาจากที่อื่น ไม่มีผู้ใดจะโยนให้ มันเป็นการประกอบกระทำด้วย กาย วาจา จิต ของตน ๆ

ดวงจิตผู้รู้ผู้เห็นมีอยู่ที่ไหน รวมกำลังลงไปให้มันเต็มที่ ต้องฮึดในใจขึ้นมาสู้บ้าง ยอมแพ้มาตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ดวงใจอย่าไปยึดถือสิ่งใด ข้าพเจ้าเป็นเด็กไม่ต้องว่า เด็กก็เอามันเด็ดเดี่ยวลงไป ละกิเลสให้มันขาดกระเด็นลงไปในเวลาเด็กเวลาหนุ่มนั่น ข้าฯ เป็นหญิง หญิงนี่แหละภาวนาละกิเลสในหัวใจให้มันหมดไป ข้าฯ เป็นชาย ชายนี่แหละละกิเลสให้มันหมดไป สนไป ใครจะมาละมาทำให้ ใครจะมาปฏิบัติให้ ถ้าจิตใจของตัวเองไม่ทำไม่ประกอบ ไม่ภาวนา มันจะได้ที่ไหน ไม่มีทาง ทางมันอยู่ที่ภาวนา ทางมันอยู่ที่ลงมือทำ พร้อมด้วยกาย วาจา จิต ไม่ให้มันง่วงหงาวหาวนอน ขี้เซาหาวนอน เอามันให้ข้ามพ้นจากความง่วงหงาวหาวนอน นิวรณ์ทั้ง ๕ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉาทั้งหมดทั้งมวลนี้ ทำลายล้างทั้งหมดนี่ให้สิ้นไป จิตใจจะได้สามารถอาจหาญใชการภาวนาละกิเลสให้มันเด็ดขาดลงไป **พระสาวกเจ้าท่านจึงภาวนา พึ่งธรรมแล้วก็ภาวนาในขณะที่ฟังภาวนาในหัวใจ** ไม่ปล่อยให้มันเลอะ

เทอะไป เลอะเทอะอย่างไร รักคนโน้น ไปชังคนนี้ คนไหน ผู้ใดที่เราชอบคอพอใจ ไปชอบไปรักจิตบ้าๆ บอ ๆ อย่างนั้น เลิกทิ้งให้หมดภายในหัวใจ คนใด ผู้ใดที่ไม่พอใจ เกลียดชังอยากให้มันล้มมันตาย ไม่อยากดูหน้า ใครเป็นคนมีอย่างนั้น ก็จิตหลงนี่ จิตชอบใจ จิตไม่ชอบใจ **พระพุทธเจ้าพระองค์สอนให้ทำจิตให้เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปหาความรัก ความชังเป็นกลาง กลางก็อยู่ที่จิตใจรู้อยู่** ถ้าคนใด ผู้ใดที่ตนชอบคอพอใจ เห็นหน้าเข้าชอบพูดชอบคุย รู้หรือไม่กิเลส เมื่อรู้ก็รีบละลงไป ถ้าผู้ใดที่ไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากมองหน้ามัน ใครเป็นคนว่ารูปโน้นหรือเขาว่า ไม่ใช่กิเลสในหัวใจหรือเป็นคนว่าตั้งใจภาวนาให้มันหลุดพ้นสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด เอาให้มันแจ้งสว่างทั้งโลก มนุษยโลก เทวโลก พรหมโลก โลกกิเลสทั้งหลายไม่ให้มาหมักหมมดองอยู่ในสันดาน ดองอยู่ในหัวใจได้ พระพุทธเจ้าพระองค์เด็ดขาด ทำไมจิตใจเราจึงไม่เด็ดขาดตามพระองค์ละ

พระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลาย ทั้งคฤหัส บรรชิต ทั้งหญิงทั้งชาย เด็กหนุ่มแก่ เจ็ดขวบท่านก็เด็ดเดี่ยว

แก่ชราจนกระทั่งยืนดามตามเฒ่า ท่านก็ตั้งอกตั้งใจเลิกละกิเลสได้เหมือนกัน ทำไมจิตใจของเราจึงเลิกไม่ได้ละไม่ได้ ไม่ได้มันตายหรือ ตายก็ให้มันตายไปซิ มัวกลัวตายอยู่นี่ นั่งภาวนาให้มันตายลงซิ ยืนภาวนาให้มันตายคายืนลงซิ เดินจงกลมภาวนาให้มันตายคาเดินจงกลมลงซิ ไม่ต้องมานอนตาย นอนท่าตาย จิตใจมันไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ตั้งใจขึ้นมาระลึกขึ้นมา เอาให้มันแน่วแน่เด็ดขาดจริง ๆ ขึ้นมาภายในหัวใจ ละให้เหมือนพระอริยเจ้าละมื้อเดียว ครั้งเดียวหมด เตลิดเลยเรามันละเล่นทำอะไรมันเล่น ๆ ทั้งนั้น เล่นๆ ก็โลเลๆไม่เอาจิตโลเล เอาจิตให้มันเด็ดขาดซิ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหาข้ามพ้นให้ได้ เอาให้มันเด็ดขาดต่อนี้ไป อย่าให้มันเป็นอย่างนี้ กิเลสไม่หมดไปสิ้นไปไม่ต้องโลเลสงสัย ลุกขึ้นมาภาวนา เกิดมาแบกหามอะไรมา เกิดมาแบกลูกแบกหลานมาหรือ แบกหามลูกหลานมาหรือ เกิดมามีสามีภรรยามาหรือ จิตบ้า ๆบอ ๆ มันหาเอาใหม่ไม่ใช่หรือ มาภาวนายังจะมาหลงอยู่แค่นี้หรือ ลุกขึ้นตั้งใจภาวนาให้มันเด็ดขาดนั่นแหละ

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านเด็ดขาด ไม่ต้องมาภาวนาซ้ำซากไม่รู้แล้วสักที ฉะนั้นตั้งอกตั้งใจ ภาวนาให้มันหมดกิเลสราคะเดี๋ยวนี้ หมดกิเลสโทสะเดี๋ยวนี้ หมดกิเลสโมหะเดี๋ยวนี้ ไม่หมดจะมาแบกมาหามไว้ทำไม ตั้งจิตตั้งใจขึ้นมาภาวนาต่อไป

วันนี้เวลาภาวนา ให้ดูดอกบัวไฟฟ้ามันตูมสว่าง ถ้าสว่างอยู่อย่างดอกบัวไฟฟ้านั้น ก็ไม่มีการง่วงหงาวหาวนอน กามฉันทะให้ละออกไป ถีนมิทธะ ความง่วงความเหงาก็ให้เลิกละออกไป **ทำจิตให้เหมือนดอกบัวตูมสว่าง** อุทธัจจะ กุกกุจจะ คือว่าจิตฟุ้งซ่านมัวคิดไปแต่เรื่องภายนอก เรื่องโลก เรื่องสงสาร ก็ให้สงบลงไป ทำให้แจ้งสว่างเหมือนดวงไฟ วิจิกิจฉา ความลังเล สงสัย ในทาน ในศีล ในภาวนา ในบุญวาสนาบารมีของตน ก็ให้เลิกละออกไป ตั้งใจให้มั่นคงในสมาธิภาวนา **ความสงสัยทั้งหลายนั้น จะแก้ให้หายได้ก็อยู่ที่ความสงบ** ความสงบมีที่ไหน นิวรณ์ทั้งห้าก็หายไป เมื่อเลิกละนิวรณ์ทั้งห้าไม่ได้ จิตก็เศร้าหมอง มัวไม่สว่างเหมือนดวงไฟทุกลมหายใจ

เข้าออก ตั้งจิตตั้งใจขึ้นมา ดูดวงจิตดวงใจผู้รู้อยู่ภายในใจเราทุกคน ว่าบัดนี้มีความเลื่อมใสในคุณพระพุทธเจ้าเต็มเปี่ยมหรือยัง เลื่อมใสศรัทธาในคุณพระธรรม พระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเต็มเปี่ยมแล้วหรือยัง เลื่อมใสในคุณพระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายในพุทธศาสนาทุกองค์ เต็มเปี่ยมดีแล้วหรือยัง เมื่อยังไม่เต็มเปี่ยมก็ให้ยกกำลังจิตใจขึ้นมา สูดลมหายใจให้โล่งโปร่ง ความอ่อนแอท้อแท้ในดวงจิตไม่ให้เหลือ ความเศร้าหมองขุ่นมัวด้วยกิเลสกาม วัตถุกาม ไม่ให้มาอยู่ในจิตในใจ **เอกัง จิตตัง** ให้เป็นจิตดวงเดียว **เอโก ปุคคะโล** ให้เป็นคน ๆ เดียว จิตดวงเดียว ใจดวงเดียว สบายดี ดีกว่าจิตที่ไปเกาะเกี่ยวกังวลกับสิ่งภายนอก **จิตใจคนเราทุก ๆ คนนั้น ท่านว่าคล้ายกับเบ็ด** มันงอมันมีเงี่ยง มีงอ ตาเห็นรูปมันเกาะมันเป็นเงี่ยงเป็นงอ หูได้ยินเสียงมันก็ไปเกาะทั้งดีและไม่ดี

เวลาภาวนานั้นท่านว่าไม่ให้จิตงอ 'จิตซื่อตรง พุทโธอยู่ที่จิตรู้นี้ ธรรมโมอยู่ที่จิตรู้นี้ สังโฆอยู่ที่จิตรู้

นี้ จิตดวงอื่นไม่เกี่ยว จิตสังขารปรุงแต่งคิดนึกภายนอกนั้น แต่มาคิดนึกภายในคิดไม่ได้ แม้เกสาผมอยู่บนศีรษะของตนก็ไม่รู้ แต่ไปรู้เรื่องนอกจากผมของตนไป ขนซึ่งมีเต็มสารพางค์กายก็ไม่รู้ รู้สิ่งอื่นภายนอกหนังหุ้มออกไปมันไม่ถ้วน เวลาภาวนาท่านจึงเลิกติดต่ออารมณ์เรื่องราวภายนอกทั้งหมด ทุกลมเข้าทุกลมออก ให้ดวงจิตดวงใจเพียรเพ่งอยู่นี้ จิตใจเราอย่าเข้าใจว่า ใจดวงใหม่ดวงอื่นใจนั้นเป็นของเก่าแก่โบราณ วัตถุข้าวของที่เรานิยมกันว่าเป็นพระโบราณของโบราณ มันเรื่องยังสู้จิตใจมนุษย์คนเราไม่ได้ **จิตใจมนุษย์คนเราแต่ละบุคคลโบราณที่สุด** จนว่าพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่ได้มาตรัสรู้ในโลกแล้วท่านว่าไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าคิดขึ้นไปข้างหลังว่ามาแต่ไหนให้ชื่อว่าอเนกชาติ นับภพนับชาติไม่ถ้วน จะนับเป็นกัปป์กัลป์เป็นตั้งฟ้าตั้งแผ่นดินก็ตาม ไม่มีที่สิ้นสุด ดวงจิตดวงใจผู้รู้อยู่ภายในนี้แหละ โบราณที่สุด เก่าแก่ที่สุด คร่ำคร่ากว่าที่สุด หลงไหลที่สุด มัวเมาที่สุด เวลาภาวนาสงบจิตสงบใจ ทำจิตดวงนี้ให้สว่างแจ้งทำจิตให้

แจ้ง ให้ขาว ให้สว่าง อย่าให้มืด มืดแหละมันดำ จิตดำแหละมันมืด จิตแจ้ง จิตใส มันก็สว่าง จิตแจ้งจิตใส จิตสว่าง มองดูอะไรได้หมดทะลุปรุโปร่ง แสงปัญญา ภาวนานั้นจะได้แสงปัญญา ทาน ศีล สมาธิปัญญา **การภาวนานี้เพื่อบรรลุปัญญา เพื่อบรรลุญาณปัญญา สมาธิปัญญา**

เมื่อถึงขั้นปัญญาแล้วแก้ได้หมด ไม่ไปแก้ภายนอก แก้ตัวเอง แก้ กาย วาจา จิต ตัณหาในจิตไม่มีที่อิ่มไม่มีที่พอ **นัตถิตัณหาสมานาที แม่น้ำจะเสมอด้วยตัณหาไม่มี** ความคิดว่าเราได้ เราดี เราเป็นเรามีอย่างนั้นแล้วจะพอไม่มีวันพอ **เมืองพอในจิตใจ อันเต็มไปด้วยตัณหาไม่มีที่พอ ก็คือว่าละตัณหาเสีย จาโค** เสียสละคืนออกไปให้เขาเสียอย่าเอามาไว้ **ปฏินิสสัคโค** ปล่อยให้มันออกไป อย่ามายึดไว้ถือไว **มุตติ** เอาให้มันหลุดพ้นหลุดออกจากจิต พ้นออกจากกาย วาจา จิต จากหน้าตาชื่อเสียงชาติ ตระกูล ทุกอย่างให้มันหลุดพ้น ให้มันหลุดออกพ้นจากความยึดความถือ จนไม่มีสิ่งใดจะมายึดมาถือ

มาแบกมาหาม ว่าเป็นตัวเราของเรา **สิ่งใดเลิกได้ละได้แล้ว เรียกว่า อนาละโย** อย่าเสียดายอย่าอาลัยอาวรณ์ในกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ อันตนผ่านมาแล้ว ตั้งแต่อเนกชาติ นับภพนับชาติไม่ถ้วนแล้ว ไม่ต้องคิดว่าเราเพิ่งมาเกิดภพนี้ชาตินี้ อะไร ๆ เราจะแสวงหาอีกไม่ต้องแล้ว ถอนอาลัยอาวรณ์ คือว่าเพียรเพ่งลงในจิตดวงที่รู้อยู่ อาลัยอาวรณ์กับอาลัย รูปนามไม่เที่ยง รูปนามเป็นทุกข์ รูปนามไม่ใช่ตัวตน ก็คือว่าทั้งโลกนี้แหละที่จิตใจปรารถนาดิ้นรนวุ่นวายกระสับกระส่าย ไม่เที่ยงทั้งโลก ภายนอกก็ไม่เที่ยง ภายในก็ไม่เที่ยง กายก็ไม่เที่ยง ใจก็ไม่เที่ยง คนสัตว์วัตถุธาตุทั้งหลายไม่เที่ยงทั้งนั้น คนที่ปากพูดว่าเที่ยง มันก็ไม่เที่ยง คิดว่าเที่ยงมันก็ไม่เที่ยง ทำอย่างนั้นจะให้เป็นไปอย่างนั้นมันก็ไม่เที่ยงเหมือนกัน **เที่ยงอยู่ที่รู้แจ้งเห็นจริงไม่ยึดมั่นถือมั่น** ในหน้าตาตัวตน ในรูปในนามในโลก ในวัฏฏสงสาร ถอนอาลัยออกจากจิตใจได้เที่ยงตรงนั้น เที่ยงต่อพระนิพพานบรรลุมรรคผลนิพพาน ถึงพระนิพพานเมื่อใดนะเที่ยง ถ้ายังอยู่

ในโลก มนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก มันเที่ยง แต่คำพูด ความคิดว่าให้เที่ยง แต่มันไม่เที่ยงเพราะยัง หลงอยู่ จิตมันยังหลงอยู่ ยึดมั่นถือมั่นในรูปในนามอยู่

เมื่อจิตของผู้ใดภาวนาเพียรเพ่งจนหลุดออกจาก รูปนามได้ ความเที่ยงแท้แน่นอนแจ่มแจ้งด้วยญาณ ด้วยปัญญา ด้วยญาณทัสสนะไม่ต้องไปถามใคร พระพุทธเจ้าอยู่ที่นั้น พระธรรมเจ้าอยู่ที่นี้ รวมกำลังเข้าไปภายในจิต สร้างพลังงานให้มันสามารถอาจหาญขึ้นมา ไม่ให้มันท้อแท้อ่อนแอ การงานชอบคิดที่ชอบจิตที่ชอบแล้ว ไม่ให้มันท้อ ทำให้มันได้ ทำให้มันถึง เวลาประกอบกระทำอะไรต้องลำบาก แต่เมื่อทำสำเร็จแล้วสบาย ดูแต่ไฟฟ้าที่บอกให้เตือน ให้ใจสว่าง ถ้าอยู่ในขั้นความคิดมันยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง จนถึงขั้นจัดทำให้สำเร็จไป ปล่อยไฟเข้าแสงสว่างก็จ้าเต็มที จิตใจของผู้บำเพ็ญสมถะกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ยิ่งกว่าแสงไฟ แสงไฟมันชั่วระยะหนึ่ง แสงพระอาทิตย์สว่างได้ในเวลากลางวัน แสงพระ-จันทร์ก็สว่างได้ในเวลากลางคืน ไม่เหมือนจิตใจของ

พระพุทธเจ้าของพระอริยเจ้าท่านภาวนาละกิเลส ท่านไม่หลงไหลไปตามอำนาจกิเลสราคะอย่างเรา กิเลสโทสะอย่างเรา กิเลสโมหะอย่างพวกเรา จิตของท่านก็สว่างจ้า **นัตถิปัญญาสมาอาภา แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี** นั่นแหละท่านภาวนาละกิเลส พวกเราภาวนาเอากิเลส เอากิเลสมาห่อหุ้มตัวห่อหุ้มใจ ฉะนั้น พากันตั้งอกตั้งใจ ทำจิตใจให้แจ้งสว่างไสวต่อไป

โอกาสนี้ไปเป็นโอกาสนั่งสมาธิภาวนา การนั่งสมาธิภาวนานี้ มีข้อวัตรปฏิบัติอันหนึ่งของพุทธบริษัท เมื่อถึงเวลาแล้วต้องนั่ง ท่านให้ชื่อว่า **สัจจะ** สัจจะหนึ่ง อธิษฐานหนึ่ง คนเราเมื่อทำอะไรไม่มีสัจจะอธิษฐานในดวงจิตดวงใจแล้ว จิตใจคนเรามันเลื่อนได้อย่างว่าขณะที่เรานั่งนี่ เรียกว่านั่งสมาธิภาวนาฟังธรรม ฟังอุบายธรรมต่าง ๆ เมื่อได้เวลาเราก็ต้องมานั่ง มาทำจิตใจเพราะว่าจิตใจเป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรม นามธรรมนี้ แม้เราจะได้ยินได้ฟังสักเท่าใดก็ตาม ตราบใดที่เราได้ยินได้ฟังเท่านั้น การทำการปฏิบัติ การปรับปรุงภายในจิตใจของเรา ไม่พร้อมมูลไม่เพียงพอ

เมื่อใด ความเข้าใจนั้นก็ยังไม่เข้าใจอยู่นั่นเอง เพราะมันเป็นเรื่องนามธรรมไม่มีรูป ดังนั้นอุบายต่าง ๆ ที่ท่านวางไว้ ท่านว่าสมถะกรรมฐานนั้นมีอยู่ ๔๐ อุบาย แต่ละอุบายเป็นเครื่องทำจิตใจให้สงบระงับได้ อย่าง **อานาปานสติกรรมฐาน** การกำหนดลมหายใจเข้าออก อันนี้ก็เป็นอุบายอันสำคัญอันหนึ่ง เพราะว่าลมหายใจของคนเรานี้ คล้ายกันกับจิตที่ว่าเป็นนามธรรมนั้น ความจริงก็คือว่าลมภายนอกอากาศภายนอกนั่นเอง เมื่อปอดสูดเข้าไปเลี้ยงร่างกาย ให้ชื่อว่าลมหายใจลมเข้าลมออก สูดเอาอากาศเข้าออกไปเลี้ยงรูปร่างกายตามธรรมชาตินั้นมีอยู่ตลอดเวลา แต่ที่ท่านเอามาเป็นอุบายภาวนาอาปา ฯ นี้ เวลาธาตุลมผ่านเข้าไปสู่ปอดจะมีความรู้สึกว่าลมเข้าไป **ที่เรารู้สึกว่าลมเข้าไปนั้นเรียกว่าดวงจิต** ดวงจิตผู้รู้อยู่ที่นี้ ที่รู้สึกว่าที่ลมหายใจเข้าลมหายใจออก ความจริงลมหายใจนั้นเพียงแต่ว่าเป็นอุบายให้เป็นที่สังเกตุ จะได้สังเกตุเอาดวงจิตผู้รู้นั้นเอง เวลาลมออกมารู้สึกว่าลมออกมา

จิตผู้รู้นั้นอยู่ที่ไหน จึงรู้ว่าลมออกลมเข้า หรือว่าอย่างเราฟังธรรมฟังอุบายอยู่เดี๋ยวนี้ ได้ยินเสียง

เสียงนี้ก็เข้าไปทางโสต ทางหู ก็ผ่านเข้าไปหาดวงจิตผู้รู้อันเดียวนี่แหละ เพราะในตัวคนเราจริง ๆ นั้นมีจิตดวงเดียวไม่ว่าหญิง ชาย เด็ก หนุ่ม แก่ คฤหัสบรรพชิต เหมือนกันหมด มีจิตผู้รู้ดวงเดียวมาปฏิสนธิวิญญาณ ยึดเอา ถือเอาธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ตัวตนอันนี้จึงได้รับสมมุตินิยมในโลกว่าเราเป็นคน ๆ หนึ่ง คือว่าดวงจิตอันนั้น นับตั้งแต่ดวงจิตดวงนี้มายึดเอาถือเอาก้อนธาตุขันธ์รูปนามอันนี้แล้ว รูปร่างกายนี้จะเคลื่อนไหวไปมาในสี่อิริยาบถ ยืน, เดิน, นั่ง, นอน, พูดจาปราศรัยทำกิจธุระการงาน รักษาศีลภาวนา ล้วนแล้วแต่ดวงจิตผู้รู้นั้นเองเป็นผู้สั่งการ หรืออย่างหนึ่งท่านว่า **จิตเป็นใหญ่เป็นประธาน สำเร็จแล้วด้วยดวงจิตดวงใจทั้งนั้น** ไม่ว่ารูปคนตัวคน จะทำงานอะไร ยืน เดิน นั่ง นอน อะไรทั้งหมดมันมาจากจิตดวงที่รู้อยู่ ที่เราฟังธรรมได้ยินเสียงอยู่นี้เอง แต่จิตนี้ถ้าเราเพียรเพ่งดู มันก็เป็นของว่าง คล้าย ๆ กับว่าของว่าง ๆ นั่นแหละ หรือว่าคล้ายอากาศ คล้ายลม แต่ว่าลม แต่ว่าลมก็ดี อากาศก็ดี ที่ว่างที่เราว่าว่างนั้น

เขาไม่มีความรู้สึกมันเป็นเพียงธาตุ แต่ดวงจิตผู้รู้นี้มันไม่ใช่ว่างอย่างเดียว

เมื่อเราเพ่งดูก็เป็นของว่าง ว่าไม่มีรูปร่างตัวตน แต่มีความรู้สึกคิดนึกปรุงแต่งอยู่ภายในที่ว่าง ที่รู้นั้นแล้วในที่ว่างที่รู้ที่ดวงจิตผู้รู้อยู่นั้นมันมีรู้อยู่ แล้วก็รู้ไปรู้อยู่ภายใน รู้ออกภายนอก ส่วนรู้ออกภายนอกนี้ท่านว่ารู้สังขารสัญญา รู้เวทนาสัญญา สังขาร รู้วิญญาณ แต่ดวงจิตจริง ๆ นั้นมันอยู่ภายใน ภายในรู้สึกนั้นท่านว่าจับความคิดนั้น อย่างเราฟังเสียงก็ภายในเสียงที่ได้ยินนั้น จิตนี้ถ้าจะว่าอยู่ก็เหมือนอยู่กับในเนื้อหัวใจ อยู่ภายในอยู่หน้าอก เพราะเวลากระทบกระเทือนสิ่งใดตกอกตกใจ จะรู้สึกภายในดวงใจภายในหน้าอกสทกสท้าน ดีอกดีใจก็มาจากนี้ แต่ความจริงแล้วร่างกายทั้งหมดนี้มันอยู่ได้หมด คนเราที่ตื่นอยู่ไม่หลับชื่อว่าดวงจิตอยู่เต็มร่างกายไม่ว่าจะแตะต้องที่ไหน ภายในหนังหุ้มอยู่ ปลายมือเท้าปลายผม มีความรู้สึกเข้าไปสู่ผู้รู้อันเดียวทั้งหมด นี่แหละดวงจิตดวงนี้แหละที่ว่าเป็นใหญ่เป็นประธาน สำเร็จแล้วด้วยดวงจิตผู้รู้อยู่อันนี้ทั้งหมด

การนั่งสมาธิภาวนา เดินจงกลม ไหว้พระสวดมนต์ สนใจในข้อปฏิบัติ จนถึงการสดับรับฟังพระธรรมคำสั่งสอน กำหนดลมหายใจ ก็เพื่อต้องการแยกจิตสังขารนี้ออกจากเรื่องราวต่าง ๆ ไม่ให้จิตผู้ภาวนาอยู่เดี๋ยวนี้หลงใหลไปตามสังขารจิตที่มันปรุงแต่ง ดิ้นรนวุ่นวายไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาภายนอก ถ้าได้รวมกำลังใจมารวมอยู่ในดวงจิตผู้รู้อยู่นี้ ดวงนี้เป็นดวงดั้งดวงเดิม มีความรู้สึกอยู่ ในดวงจิตที่มีความรู้สึกอยู่นี้แหละ ท่านก็แสดงว่าอาสวะทั้งหลาย **กิเลสทั้งหลายนั้นอยู่ในดวงจิตผู้รู้นี้ ต่อกับสังขาร** ดิ้นรนวุ่นวายไปตามรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ไม่มีที่สิ้นสุด ทีนี้เมื่อมายุคนี้สมัยนี้มนุษย์ทั้งหลาย ท่านว่าเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาก็มักจะเห็นแต่ว่าพระพุทธศาสนาโดยอาการภายนอกเหมือนอย่างว่ามาเห็นของขลัง ของอะไรต่อมิอะไร **คำว่าเครื่องรางของขลังทำเหรียญ ทำนั้นทำนี้ อันนี้นั้นไม่ได้เกี่ยวกับจิตภาวนา**

คำว่าเครื่องรางของขลังที่ท่านปลุกเสกนั้น เครื่องป้องกันภัยพิบัติอันจะเกิดขึ้นในรูปขันธ์ คือตัวร่างกาย

คนเรานั่นเอง จะไปถือดีถือเด่นเท่านั้นไม่ได้ อันนั้นเป็นแต่ว่าเมื่อยังไม่ถึงเวลาเครื่องรางของขลังนั้น จะปกป้องให้พ้นจากภัยพิบัติ เพราะชีวิตมนุษย์นั้นมีภัยอันตรายอยู่รอบด้าน ยิ่งสมัยนี้ไม่ว่าไปรถไปเรือหรือที่ไหนก็มักจะเกิดมีอันตรายอยู่ตลอดเวลา เครื่องรางของขลังนี้ไม่ใช่ของใหม่ มันเป็นของมีมาตั้งแต่บรมโบราณแล้ว **เราทุกดวงใจผู้ภาวนาให้เชื่อนับถือเพียงว่าป้องกันภัยพิบัติอันจะบังเกิดมีขึ้น แก่รูปขันธ์ร่างกายของตัวคนเท่านั้น**

ส่วนสมาธิภาวนาที่เราฟังธรรมภาวนา "**พุทโธ พุทโธ**" อยู่ทุกลมหายใจเข้าออกนี้ เป็นปฏิปทาข้อปฏิบัติที่จะได้มาชำระจิตที่เต็มไปด้วยกิเลสราคะ กิเลสโทสะ กิเลสโมหะนี้ให้เบาบางไปให้หมดไปสิ้นไปจากความโกรธ ความโลภ ความหลงอวิชชาตัณหานั่นเอง ท่านจึงให้มีวิธีรวมจิตใจเข้ามาตั้งมั่นอยู่ในดวงจิตดวงดั้งเดิม คือจิตผู้รู้อยู่

ดวงจิตผู้รู้อยู่นี้ไม่ใช่ว่ามันพึ่งมารู้มาเห็นขณะที่เรามาฟังธรรมมานั่งสมาธิอยู่ก็หามิได้ คำที่ว่าดวงจิต

ผู้รู้ ดวงใจของคนเรามันมีตั้งแต่อเนกชาติแล้ว นับภพชาติไม่ถ้วนแล้ว ว่ามันหลงมาก เมื่อหลงมากเท่าไรก็ไม่รู้สึกอย่างสัตว์สิงเดรัจฉานยังเล็กยังน้อยอยู่ไม่มีทางที่จะแก้ไขให้รู้ให้เข้าใจได้ ต่อมาถึงขั้นมนุษย์ มีสติปัญญาได้บำเพ็ญทาน รักษาศีลภาวนามาแล้วในอดีตเพียงพอ ปัจจุบันชาตินี้ก็บำเพ็ญภาวนาอยู่ อย่างเราท่านทั้งหลายบำเพ็ญอยู่นี่แหละที่จะมีหนทาง ทางที่จะรู้ได้เข้าใจในทางที่ปฏิบัติอยู่ **การปฏิบัติจิตใจ การรักษาจิต การฟังอุบายธรรมในจิตในใจนั้น** ท่านจัดไว้ว่าผลที่เราท่องบ่นสาธยายอยู่ มาถึงเวลาเราฟังอยู่นี้ ท่านให้ชื่อว่า **ปริยัติธรรม** คือการได้ยินได้ฟังการจดจำ ว่าท่านชี้แจงแสดงอย่างนั้นอย่างนี้ ก็จดจำสัญญานั้น มากน้อยตามแต่กำลังของแต่ละองค์แต่ละบุคคล เมื่อจดจำได้แล้วนี้ ท่านให้ชื่อว่า การศึกษาการได้ยิน การได้ฟัง การจดจำได้ชื่อว่าปริยัติธรรมเมื่อเราเข้าใจว่าคำว่าปริยัติธรรม จดจำสิ่งใดได้แล้วต้องนำไปปฏิบัติ นำไปปฏิบัติก็เพื่อฝึกจิตนั่นเอง จิตผู้รู้อยู่ภายในนั้นแหละไม่สงบให้มีความสงบ จิตง่วง

หงาวหาวนอนให้หายได้ ในดวงจิตนั้นไม่มีจิตโกรธ จิตโลภ จิตอิจฉา จิตพยาบาท เลิกละออกไปได้ เมื่อยังไม่ได้แต่มีความมุ่งมั่นปั้นหวังใจว่า เราจะฝืนใจของตนให้ได้ การประกอบกระทำอยู่อย่างนี้ ได้ชื่อว่ารักษากายวาจา รักษาจิต เรียกว่าปฏิบัติ ปฏิบัติการจดจำ ปฏิบัติทำ ปฏิบัติชำระรักษาจิตใจไม่ใหไปที่อื่นให้มาสงบระงับ จนเลิกละความชั่วความไม่ดีต่าง ๆ ที่ตัวเราทำมา พูดมา คิดมา ทำกรรมชั่วประการใดมาแล้วในอดีตมาปฏิบัติธรรมในปัจจุบันนี้ ใหสะอาดผ่องใสสงบระงับเข้า จนเห็นทุกข์เห็นโทษของกิเลส ราคะ โทสะ โมหะไม่ดี มันนำความทุกข์ความเดือดร้อนมาให้เรียกว่าเห็น เห็นทุกข์เห็นก้อนทุกข์

ทุกข์คือรูปนามกายใจอันนี้เอง เมื่อเห็นทุกข์เห็นกองทุกข์แล้ว แจ่มแจ้งชัดเจน **จิตที่เห็นจริงเห็นแจ้งนี่แหละ จึงจะละกิเลสอันมีอยู่ในใจนั้นออกได้** มีการละสักกายทิฏฐิ ความยึดกายถือกาย ความยึดสมมุติต่าง ๆ ละวิจิกิจฉา ความลังเล สงสัย ละสีลัพพตปรามาส ลูบ ๆ คลำ ๆ ในศีลในวัตร คือ

ความไม่แน่ไม่นอนภายในจิตในใจ อันนี้แหละเป็น อุปสรรค สาวกของพระพุทธเจ้าผู้เลื่อมใสในทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติมันยังไม่ดี มันก็เลิกละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสนี้ไม่ได้ เมื่อดีเต็มที่ในขั้นนี้จึงจะเลิกได้ หลงมายึดหน้าถือตา ยึดเขาถือเรา ความสงสัยในทาน ในศีล ในภาวนาอย่างโน้นอย่างนี้ ในหลักศีล หลักธรรม อะไรต่อมิอะไร จึงจะเลิกได้ถ้าจิตใจดวงนี้มีกำลัง ไม่ว่าจะทำสิ่งใด พูดสิ่งใด คิดสิ่งใด ไม่ลูบ ๆ คลำ ๆ เรียกว่ากำหนดภายในดวงจิตดวงใจ รวมกำลังจิตใจลงไปดวงหนึ่งดวงเดียวแน่วแน่และมั่นคง ให้ชื่อว่าปฏิบัติดี เมื่ออยู่เต็มที่ ก็ละกิเลสอย่างนี้ได้ ๓ กองนี้ได้ ไม่กลับกลอกหลอกลวงขึ้นมาทำความเดือดร้อนให้แก่จิตใจพระโยคาวจรเจ้าเรานั้นจึงได้ชื่อว่า หรือให้ชื่อว่า พระโสดาบันบุคคลในพุทธศาสนา นับเข้าในสาวกของพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๑ ทีเดียว เรียกว่าไม่ตกไปสู่ทางต่ำ คือว่าพ้นจากอบายพ้นต่อความทุกข์ ความเดือดร้อนอย่างสัตว์ทั้งหลายทั้งหลายที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะมีปัญหาเกิดขึ้น ท่านก็แก้

ปัญหานั้นด้วยตนเองไม่ต้องไปถามบุคคลผู้อื่น นั้นแหละได้ชื่อว่าเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าขั้นแรก ทีนี้ขั้นต่อลงมานั้น เมื่อยังไม่ถึงขั้นนี้ มันอยู่ในความลำบาก ท่านเปรียบอุปมาเหมือนอย่างว่า คนที่ไม่เคยขึ้นภูเขา เมื่อขึ้นไปมันเหนื่อยมันก็ถอยลงไป หรือเปรียบเหมือนคนที่ขึ้นต้นไม้ คนที่ไม่เคยขึ้นต้นไม้เสียเลย พอขึ้นต้นไม้เท่านั้นมันก็เหน็ดเหนื่อยเมื่อยหิว ดีไม่ดีก็ตกลงมา คือว่าอารมณ์ถอยหลัง ท้อถอยมันมีอยู่ในจิตนั้น มันไม่ก้าวหน้าขึ้นไปได้ คือ **ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ไม่ว่าทำดี มันก็ต้องมีความทุกข์ในสิ่งที่เรากระทำ ส่วนทำชั่วนั้นก็ทุกข์เห็นด้วยกัน** ทำดีนี้แหละมันก็มีความทุกข์ อย่างเรานั่งสมาธิภาวนา เมื่อจิตยังปล่อยวางทุกขเวทนา ปล่อยกายนี้ยังไม่ได ร่างกายนี้มันก็เป็นทุกข์เป็นร้อน มันก็มาเป็นทุกข์ เจ็บก็ว่าเราเจ็บ แก่ก็ว่าเราแก่ เด็กก็ว่าเราเป็นเด็ก เห็นอะไรก็สมมติว่าตัวเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ความจริงมันเรื่องธาตุเขาเป็น ธาตุเขาเป็นร่างกายเขาเป็น ธาตุทั้งสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม เขาเป็นรูปเขาเป็น นามเขาเป็น ไม่ใช่ดวงจิตมันเป็น

จิตนี้มันเป็นผู้หลงต่างหาก รูปร่างกายนี้มันเป็นธาตุจิตมาหลงธาตุ หลงชังเพียงแต่เขาสมมุติว่าชื่อนาย ก. นาย ข. จิตมันก็มายึดว่าเราเป็นผัวนาง ข. หรือเป็นตาสีตาสา ก็ว่ากันไป ก็หลงว่าเราเป็นอย่างนั้นจริง ๆ แท้ที่จริงเขาสมมุติให้รู้จักเรียก หรือรู้จักจะใช้สอยอะไร พอให้รู้จักเท่านั้น ความจริงมันธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมต่างหาก จากดวงจิตผู้รู้อยู่นี้ แต่เมื่อมันมาหลงยึดหลงถือว่า ตัวกูของกู ตัวข้าของข้า ทรัพย์สินเงินทองของข้าอะไรต่อมิอะไร ลูกเต้าหลานเหลนสามีภรรยาพ่อแม่ญาติมิตรสหายว่าเป็นของเรา มันก็เข้าไปยึดในจิตหลง

เวลานั่งสมาธิภาวนา ท่านจึงให้ถือว่า เป็นเวลาเลิกเป็นเวลาละ เป็นเวลาปล่อยเป็นเวลาวาง หรืออย่างง่าย ๆ อย่างว่าเวลานั่งสมาธิภาวนา ทำอยู่นี้แหละ ถ้าเกิดมียุงตัวหนึ่งมาจับเข้าที่ต้นคอเรานี้ ที่หน้าที่ตาที่จมูกก็ดี นั่นมันก็จะยึดว่ายุงมากินเลือดของเรา เราจำเป็นต้องไล่มัน เราจำเป็นต้องฆ่ามัน ทำไมมาเบียดเบียนกันอย่างนี้ ได้ชื่อว่าจิตมันหลง

ความจริงยุงมันมากินมันก็มากินแต่น้ำเลือด น้ำเหลืองเท่านั้น มันไม่กินถึงกระดูก เรื่องของคนเราที่ว่าไม่ว่ากินอะไรกินจนถึงกระดูกอ่อน กินถึงน้ำเลือดน้ำเหลือง กินหมดทุกอย่าง ขนาดช้างมันก็กิน ขนาดลูกกุ้งมันก็กิน แต่ไม่เป็นไรถ้าคนเรากิน พวกอื่นจะมากินตัวยุงสักตัวหนึ่งมาดูดเลือด เอาละก็กระวนกระวาย ต้องสละ คำว่าสละนั้นก็คือ จะได้รู้ว่าจิตดวงที่มาหลงยึดอยู่ ยึดตัวถือตนยึดของ ๆ เรา มันอยู่ที่ไหนกัน เพ่งในดวงจิตผู้รู้จนรู้ได้ว่า อ้อนั่นจิตใจนี้มันไม่เป็นอะไร เจ็บไข้ได้ป่วยมันรูปขันธ์เขาเป็นต่างหาก ยุงริ้นหรือว่าเสือมันจะมากินหัวใจคนเราไม่ได้ กินมันไดอย่างไร จิตมันไม่มีรูปร่างชีวิตสังขาร ไม่ใช่ตัวที่เรายึดว่าเป็นตัวเราของเรานี่ จิตมันเป็นผู้รู้อยู่ภายใน ใครจะมาฆ่ามันก็ไม่ตาย ฆ่าให้ตายมันก็รูปร่างกาย ดิน น้ำ ไฟ ลม เขาตายต่างหาก จิตจะตายตามที่ว่าไม่ได้เลย เรียกว่า **จิตนั้นใครฆ่าก็ไม่ตาย ขายก็ไม่ได้เงิน จิตมันเป็นธาตุรู้** แต่เมื่อจิตอุปาทาน เลิกละความยึดมั่นถือมั่นในรูปนาม มา

ยึดเอาถือเอา เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยหน่อยหนึ่งมันก็มายึดว่าข้าพเจ้าเจ็บ ให้นั่งสมาธิภาวนาสักเล็กน้อยมันก็บ่นว่าปวดหลังปวดเอว เพราะจิตมายึด หรือว่าหลังของเราเจ็บ เอวของเรานี้เจ็บ ความไม่มายึดว่าเอวของเรา หลังของเรา ขาของเรา มันจะปวดขนาดไหนก็ช่างมันเชิญ ก็มันจะตายอยู่ ตายก็ช่างมันซิ จะไปยึดไปถือมันทำไม มันจิตอันไม่รู้แจ้งเห็นจริงต่างหาก มันออกไปยึดไปถือ กลัวมันตาย แล้วมันพ้นไหม คิดให้มันถึงให้มันลึกซึ้งภายในคนที่กลัวตายนะมันไม่พ้น มันอยู่ค้ำฟ้าอยู่ซิ มันก็ไม่อยู่ มีใครที่อยู่ค้ำฟ้าค้ำดินอายุมันอยู่ภายในใต้ ๑๐๐ ปีลงมา มันก็จะห่วงตายนี้ในโลกนี้ ทำไมจิตนี้มาจึงมาโง่มาหลง ภาวนาเพ่งดูซิมันถอนออกได้คำว่าตัวเราของเรา ตัวข้าของข้า อยู่ที่ไหนบอกมันได้ว่ามันพึ่งหรือ บอกไม่ให้แก่มันก็แก่ไป เวลามันจะเจ็บไข้ได้ป่วยว่าเจ็บไข้ ป่วยเป็นหวัดคัดจมูกอย่างนี้ ข้าพเจ้าไม่ชอบ ทำไมมันเป็น นั่นแหละท่านว่ามันไม่ใช่ตัวของเรา **ตัวเราของเราไม่มีในรูปนามอันรูปนามอันนี้จึงเป็นอนิจจัง** ความไม่เที่ยง **รูปนามนี้จึงเป็นทุกข์ รูปนามกายใจนี้จึงเป็นอนัตตา** ความ

ไม่มีตัวตนของเราของเขา ใครก็ไม่มีใครมาเป็นเจ้าเป็นใหญ่ เพราะรูปขันธ์รูปนามตัวตนอันนี้ มีชรา พยาธิ มรณะ บังคับบัญชาอยู่ทุกถ้วนหน้า ไม่มีใครที่จะผืนธรรมชาติ ธรรมดาอันนี้ไปได้

ผู้ภาวนาผู้มีปัญญาเท่าท่านจึงเลิกละ ความยึดมั่นถือมั่นว่าหน้าของเราตัวของเราชื่อของเรา เราเป็นคนมียศ มีอย่าง มีชาติมีตระกูล คนมั่งมีศรีสุข คนอย่างนี้ข้าฯ ไม่กลัวใคร ดับหัวมันลงไปหมด ฆ่าให้มันตายหมด ไม่ให้จิตนี้มาหลงยึดหลงถือ ตามธาตุขันธ์รูปนามอายุสังขารเหล่านี้ มันธาตุโลกของเขาต่างหากหลงมายึดมั่นถือมั่นว่าตัวกูของกู ตัวข้าของข้า ตัวของเรา ถามดูซิ ผม ขน เล็บ พื้น หนัง อาการ ๓๒ เขาว่าเป็นของเราเป็นตัวของเรานั้น เราถามเป็นอย่าง ๆ ไป สิ่งเหล่านี้เขาจะไม่ว่าอะไรทั้งหมด เขาเฉยอยู่ตามธาตุเหล่านั้น ผู้ว่ามันก็ผู้ปรุงผู้แต่ง ผู้กิเลสราคะยังมีอยู่นี่เอง จิตผู้รู้อยู่นี้ยังมีโทสะอยู่ จิตมันเป็นคนว่าเป็นผู้ว่าเป็นจิตว่า จิตที่ยังมีโมหะ ความหลงกายหลงจิต หลงรูปหลงนามยึดมั่นถือมั่นอยู่นั่นเอง

มันว่า อย่าไปเชื่อไปหลง วางออกจากจิตให้มันพ้น ให้มันหลุดออกจากจิต ถ้ามันหลุดออกได้ มันวางได้จริง ๆ มันจะสูงขึ้นดีขึ้น ดีอย่างไร ดีว่าข้าไม่ต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนกับแกอีก แกจะเจ็บเป็นเรื่องของแก แกจะแก่เป็นเรื่องของแก แกจะตายเป็นเรื่องของแก หมายถึงธาตุทั้งสี่ ดิน น้ำ ไฟ ลม อันนี้ ไม่ใช่ตัวเราไม่ใช่ของเรา ในจิตมันมองเห็นแจ้งทะลุปรุโปร่งไปหมด กิเลสราคะทั้งหลาย ความยินดีพอใจในรูปรสกลิ่นเสียงมันก็ดับไป คำว่ามันดับไปคือว่ามันไม่เห็นว่ามันดิบมันดีนะ กิเลสโทสะความโกรธ ความขัดความเคือง ความอิจฉาพยาบาท หมายมั่นที่จะทำลายสัตว์อื่นสิ่งอื่น จะฆ่าจะแกงมนุษย์ทั้งหลายสัตว์ทั้งหลาย จนสัตว์เล็กสัตว์น้อย ขึ้นยุงริ้นอะไรมาตอมก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำร้ายเขาให้แตกให้ดับ ไม่มีความคิดที่ว่าเขามาเบียดเบียนเรา เพราะในจิตนั้นเรียกว่า **ถอน อนัตตาตัวตนออกไปแล้ว** ไม่มีตัวตนในรูปในนามในเรื่องเหล่านี้ มันเป็นเพียงธาตุดินตั้งอยู่เท่านั้น ธาตุน้ำมันตั้งอยู่ ธาตุไฟมันตั้งอยู่ ธาตุลมมันตั้งอยู่ หรือว่าธาตุทั้งสี่มันคงตัวอยู่เท่านั้น

ธรรมะอีกตอนหนึ่ง

ของ

พระอาจารย์ชา สุภัทโท

วัดหนองป่าพง

วันนี้เป็นวันพิเศษวันหนึ่งซึ่งญาติโยมทั้งหลายที่ได้มาร่วมบุญร่วมกุศล ในสำนักวัดหนองป่าพง ฉะนั้นวันนี้อาตมาขอกล่าวธรรมมะที่เป็นโอวาท เพื่อให้สติแก่ญาติโยมทั้งหลายผู้มีศรัทธาที่มาร่วมกันในสถานที่นี้ด้วย ขอให้ท่านทั้งหลายนั่งด้วยความสงบ ไม่ต้องพนมมือก็ได้ นั่งท่าทางสมาธิ นั่งหลับตาทำจิตให้สงบพยายามเท่าที่บุญของเราจะทำได้ บางคนทราบด้วยว่าที่ญาติโยมทั้งหลายที่มาในวันนี้ ต่างได้เป็นผู้ติดตามการทำบุญกับพระอาจารย์ซึ่งมีไปฝากเป็นอันมาก แต่อาตมาเป็นผู้รู้ ที่มีตัวรู้ก็คือเคยไปบ้าง เคยไปมาหาสู่กันเรื่อยบ่อย ๆ ฉะนั้นนอกนั้นก็เป็นบริษัทบริวารร่วมกัน แต่คงจะรู้ตัวว่า ไปวัดที่อยู่ป่าวัดกรรมฐานของแต่ละราย ๆ นั้น ต้องมีความเข้าใจกันพอสมควร

ฉะนั้นการฟังธรรมก็คือการพิจารณาสภาวะอันใดอันหนึ่งให้มันแจ่มแจ้ง สภาวะนั้นซึ่งเรียกว่าพระธรรม ถ้าเราเข้าใจในสภาวะอันนั้นก็เรียกว่าเราเข้าใจในธรรมะ ก่อนที่จะเข้าใจในธรรมะก็ต้องมีการเสพธรรม ในครั้งพุทธกาลท่านสอนทางที่จะบรรลุคุณงามความดี อันเป็นเหตุให้เกิดปัญญานั้นมีสามทาง หนึ่งได้ฟัง สองได้ฟังแล้วคิด ได้ฟังแล้วก็คิด คิดแล้วก็พิจารณาให้เกิดปัญญา ในตอนที่สามนี้ก็ภาวนาซึ่งพุทธบริษัทเราทั้งหลายนั้น ซึ่งพยายามจะภาวนาเป็นต้นไป เป็นกำลังมหาศาล

สุตมยปัญญานั้น ก็หมายความว่าการได้ยิน การได้ฟัง อันนี้เป็นเหตุให้เรารู้ให้เกิดปัญญา เช่นว่าสาธุชนทั้งหลายที่มารวมในสภานี้ จะยกอุปมาอุปมัยให้ฟังพอสมควร เช่นคนไม่เคยรู้เลยว่าสีขาวมี หรือไม่เคยเห็นด้วยว่าสีขาวเป็นอย่างไร ยังไม่ปรากฏชื่อว่าสีขาวนั้นเป็นอย่างไรเช่นนี้ วันนี้มาได้ยินว่าสีขาว ก็รู้ได้ว่าสีขาว แต่การจะมารู้เช่นนี้คือรู้เดี๋ยวนี้ว่า เราได้ยินเดี๋ยวนี้ว่ามีสีขาวเป็นต้น ผู้ที่รู้จักสีขาวเวลานี้เพราะ

การเรียน การได้ยินเดี๋ยวนี้ ได้ยินที่อาตมาพูดเดี๋ยวนี้ ว่ามีสีขาว แต่ก่อนไม่รู้จัก เจ้าความรู้สึกเกิดขึ้นเช่นนี้แหละ เรียกว่าเกิดขึ้นจากการได้ฟังธรรม อันนี้ได้ชื่อว่า สุตมยปัญญา อันนี้เป็นหนทางประเภทหนึ่ง

ประเภทที่สอง เมื่อรู้จักว่ามีสีขาวแล้ว ก็ไปคิดอีกทีหนึ่งว่าสีขาวนี้ เราเอามาถูกกับสีดำมันเป็นอย่างไร คิดไป เอามาปะปนผสมกันเข้าเกิดเป็นสีเทาๆ ขึ้นมา แล้วก็คิดต่อไปอีกว่า เอาสีเทานั้นผสมกับสีเขียวอีก มันจะเป็นอย่างไร ค่อยผสมไปก็เป็นไปอีกสีหนึ่ง ทุก ๆ อย่างมีเหตุมีผลเช่นนี้ เรียกว่าคิด เป็นจินตมยปัญญา ทางนี้เป็นโลกีย์วิสัย มีปัญญาเท่าเทียมถึงขนาดคิดและต่อจากนั้นไปอีก จะทำปัญญาให้เกิดขึ้นเรียกว่าภาวนา

ภาวนานี้ไม่ต้องอาศัยการได้ฟัง ไม่ต้องอาศัยการคิด ทิ้งการฟังการคิดหมด นั่งหลับตาภาวนาอย่างกรรมฐานที่ญาติโยมเคยไปนั่นแหละ นั่งกำหนดจิตลงอย่างเดียว ให้จิตมีกำลังรวมในที่อันเดียว ให้อาศัยการได้ฟังในเวลานั้น และในเวลานั้นหยุดคิดด้วยไม่มี

อะไรจะคิด ไม่มีอะไรจะฟัง กำหนดจิตลงด้วยพลัง ให้กำหนดลงในที่อันนั้น จนเกิดญาณเกี่ยวกับรู้ที่เสียด กันอยู่ขึ้นมาในนั้นตามกำลังของจิต อันนี้ปัญญาซึ่ง เข้าสู่โลกุตรธรรม ปัญญาที่เกิดขึ้นมาตอนนี้เป็นของ ยาก เป็นของลำบาก พูดกับคนที่ไม่รู้จักก็ไม่รู้จัก พูดก็ไม่รู้จักเป็นสัญญาทั้งนั้น เพราะว่ามันต่างกัน มันไม่ถึงอันเดียวกัน ไม่เข้าถึงจุดอันเดียวกัน ไม่รู้เรื่อง เช่นจะสอนสีขาวกับคนตาบอดอย่างนี้ คนตาบอด ก็ได้ยินว่าสีขาว แต่รู้ว่าสีขาวเป็นเงิน คนตาดีจะบอก ว่าสีขาวก็เหมือนปูนขาวนั่นแหละ ปูนขาวมันเป็นยังไง ปูนขาวมันเป็นเหมือนปุยฝ้าย เหมือนนุ่น ปุยฝ้าย ปุยนุ่นมันเป็นยังไง ก็บอกขาว ๆ เหมือนท้องฟ้า ท้อง ฟ้ามันเป็นยังไง ก็ต้องไปกันรูปนี้ เพราะว่าไม่รู้จักกัน ได้ยินว่าสีขาว บอกว่าสีขาวก็ไม่รู้ว่าสีขาวมันเป็นยังไง ทำไมจึงไม่รู้ เพราะตาบอด ถึงจะถามกันอย่างไรจะ อธิบายกันอย่างไรก็ไม่รู้เพราะคนตาบอด

การพูดสีขาวกับคนตาบอดนั้นต้องดูกันเสียก่อน พึงถามว่าตาแกเป็นอะไร ถามถึงเรื่องการรักษาตากัน

ดีกว่า เมื่อเราย้อนมาถามการรักษาตาแกแล้วนี่ จะรักษาตาแกให้มันดี ให้เป็นตาดีขึ้นมา ถ้าตามันดีขึ้นมาได้แล้วสีขาวมันก็จะโผล่ขึ้นมา ไม่ต้องถามก็ต้องรู้ อันนี้ฉันใด ผู้ที่มีปัญญาสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา อันนี้ก็เป็นโลกียะวิสัย เมื่อพูดกันถึงโลกุตรแล้ว โลกีย์ก็ตามไม่ถึง เหมือนตาบอดถามหาสีขาว ได้ยินว่ามีสีขาว แต่ไม่เห็นสีขาว และไม่รู้ว่าสีขาวนั้นมันเป็นอย่างไรฉันใด ฉะนั้น ธรรมอันนี้พระผู้มีพระภาคท่านจึงสอนว่า อักขาตาโร ตถาคตา ตถาคต เป็นแต่ผู้บอกแก่สรรพสัตว์ ธรรมอันนี้เชื่อด้วยตนเอง เห็นด้วยตนเอง คนอื่นบอกนั้นก็ไม่ได้ ส่วนนี้จะได้เป็นการภาวนาที่สูง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้นจึงไม่ชอบพูดถึง และคนฟังก็คงไม่เข้าใจว่าที่สุดของทุกข์คือพระนิพพานนั้นมันเป็นยังไง ทำไมไม่บอกให้แจ้ง ทำไมไม่บอกให้แน่นอน บอกแน่นอนไม่ได้บอกรู้ไม่ได้ เหมือนบอกสีขาวแก่คนตาบอด บอกไปก็ไม่รู้ รำคาญ บอกไปไม่ได้ อันนี้ฉันใด ฉันนั้น ปัญญาอันดับสุดท้ายคือภาวนามยปัญญา

การพึ่งรู้ให้เกิดธรรมะ อันนี้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติขั้นต้นและขั้นกลาง ของตนและท่านทั้งหลาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้น อันนั้นเป็นทางที่สุด ที่ครูบาอาจารย์เราทำกันประพฤติและปฏิบัติมาให้ถึงที่สุดอย่างนั้น ถ้าไม่ถึงที่สุดอย่างนั้น มันก็เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เหลือเกิน ต่อเมื่อเราจะถึงทางที่สุดอย่างนั้น มีเหตุผลเช่นนี้ ฉะนั้นการดำเนินอันเป็นข้อประพฤติปฏิบัติของพวกเรา ๆ ท่านทั้งหลายนั้นพุทธบริษัททั้งหลายจึงเริ่มเข้าสู่หนทาง หนทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้น จะไปในทิศไหนก็ตาม จะเป็นอะไรก็ตาม การภาวนานั้นบางคนบางท่านก็สงสัยเรื่องภาวนา เพราะว่าในเวลานี้ในสมัยนี้มีครูมีอาจารย์มากเหลือเกิน ไปทางโน้นก็ภาวนาพุทโธ ไปทางนี้ก็ภาวนาธัมโม ไปทางนั้นก็ยุบหนอพองหนอวุ่นวาย ไม่รู้จะเอาอะไรเป็นแน่นอน เมื่อคนยังไม่รู้ก็สงสัยลังเล ไม่ถนัดสักทีเลย จะมาเอาทางนี้ก็ไม่เหมือนทางโน้นวุ่นวาย อันนี้มีพระสาวกองค์หนึ่ง ในครั้งพุทธกาลท่านก็คิดอย่างนี้เหมือนกัน

ตัวสงสัยอันนี้มันไม่จบเลยทีเดียว เมื่อเราอยู่ๆก็ไป ได้ยินกิตติศัพท์ของพระสาวกองค์นั้นว่าดีมากที่สุดแล้ว ก็ไปฟังธรรมของท่าน เมื่อไปกระทำนั่งสมาธิ ได้พิจารณากับความเห็นของเรา แล้วของเรานี่กับพระอาจารย์ต่างๆมันก็เหมือนกันบ้าง แผกกันบ้าง นี่ก็ไม่แน่นอน อยู่ไปๆเลยเกิดความสงสัยอีก ไม่สบายใจ นาน ๆ ทีได้ยินกิตติศัพท์อาจารย์อีกองค์หนึ่งก็ไปอีก นาน ๆ ทีหนึ่งได้ยินกิตติศัพท์อาจารย์องค์หนึ่งก็ไปอีก ท่านทำมาอยู่อย่างนี้หลายปีเหลือเกิน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราก็มองเห็นอุปนิสัย วันหนึ่งก็เข้าไปกราบพระพุทธเจ้า ก็ไปเล่าเรื่องนี้ให้ฟังถวายท่าน จิตของข้าพระองค์เป็นอย่างนี้ เอาความเห็นของท่านอาจารย์องค์นั้นองค์นี้มารวมกันเข้ามันยุ่งมาก ทุกวันนี้ยังไม่มีที่พึ่งเลย

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า นี่เธอมองดูแต่ภายนอกนั้นมันอยู่ไม่ได้ เธออย่าไปมองสิ่งอื่นภายนอกในการภาวนานั้น อย่าไปโทษของข้างนอกเลย จงมามองดูภายใน เพราะสิ่งทั้งหลายมันออกจากข้างในเป็นเหตุ

ทั้งนั้น ไม่ใช่อยู่ข้างนอก จะมองเห็นรูปมันก็ข้างในออกไปมอง แม้จะฟังเสียงก็ข้างในออกไปฟัง ทุกอย่างอยู่ข้างใน แต่คนเราทุกคนไม่ชอบดูข้างใน ชอบออกไปดูข้างนอก มันจึงเกิดทุกข์ไม่หยุด พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า แน่ะเธอจงพิจารณาดูกายของเธอข้างบนตั้งแต่ปลายเท้าขึ้นไป ข้างล่างแต่ศรีษะลงมานี้ ดูกายก้อนนี้ ดูใจอันนี้ รูปอันนี้ นามอันนี้ที่มีอยู่นี่ เธออย่าคิดให้มันมาก อดีตที่มันล่วงไปแล้วก็ตาม อนาคตที่ยังมาไม่มาถึงก็ตาม เธอจงวางทั้งสองอย่างไว้ อดีตมันผ่านไปแล้ว มันก็ผ่านไปแล้ว จะดีมันก็ผ่านไปแล้ว จะชั่วมันก็ผ่านไปแล้ว

ฉะนั้น จงทิ้งมันไป ไม่ต้องการไปคิดถึงมันแล้ว ไม่ไปทุกข์กับมัน อดีตที่มันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ดับไปแล้ว จะไปวุ่นวายกับมันทำไม จะไปสงสัยกับมันทำไม อนาคตที่ยังไม่มาถึง นั้นมันก็เป็นอนาคตทั้งนั้น เกิดขึ้นจากอนาคตมันก็ดับไปในอนาคตเท่านั้น เธอจงปล่อยทั้งสองข้างนั้นเสียเถิด เธอจงมาดูภายในร่างกายดูปัจจุบัน ปัจจุบันธรรมมันอยู่ในขั้นนี้ เธอนั่งอยู่ใน

นี้ เธอเดินอยู่ในนี้ เธอจงกรมอยู่ในนี้ อันนี้ที่จะประพฤติ อันนี้ที่จะปฏิบัติ วางอดีตแล้ว วางอนาคตดูอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในปัจจุบันนี้ก็เหมือนเราอยู่ในอดีตอนาคต เพราะปัจจุบันนี้มันเป็นผลของอดีตไปแล้ว ปัจจุบันนี้มันเป็นเหตุของอนาคตอยู่แล้ว เมื่อเรามาอยู่ในปัจจุบันนี้มันก็ต้องอยู่ในอดีตอนาคตนั่นเอง รวมยอดทั้งสองอย่างมารวมอยู่ในปัจจุบันนี้ ฉะนั้น ธรรมที่เกิดในปัจจุบันนี้มีราคามาก

ฉะนั้นพวกเราบริษัททั้งหลายก็เหมือนกัน อยู่ปัจจุบันนี้เป็นของสำคัญ สนใจว่าตาเห็นรูปเดี๋ยวนี้มามันเกิดขึ้น มันเป็นอย่างไร หูฟังเสียงเดี๋ยวนี้มาเกิดขึ้นมันเป็นอย่างไร จมูกอย่างนี้มันเป็นอยู่อย่างนี้ มันจะผิดก็เดี๋ยวนี้ มันจะถูกก็เดี๋ยวนี้ มันจะเป็นอะไรๆ เกิดขึ้นมามันก็เกิดขึ้นเดี๋ยวนี้ ไม่ต้องตามไปถึงอะไร ไม่ต้องตามไปถึงอดีต ๆ มันผ่านไปแล้ว ถ้าตามไปก็อีกนั่นแหละ มันนอนไม่หลับไปแล้ว ถ้าตามไปถึงอนาคต ๆ มันก็นอนไม่หลับอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่นว่าญาติโยมทั้งหลายมาจากกรุงเทพ ฯ มาพักที่วัดหนอง

ป่าพงนี้ อันนี้สมมติให้ฟัง เรื่องที่มันจะเกิดขึ้นมาพรุ่งนี้เราจะไปกรุงเทพฯ ไปพักที่บ้านไปนอนประเดี๋ยวก็ไม่ไป ไม่ไปละพักที่วัดหนองป่าพงสักสองสามวันก่อนเถอะ แล้วก็คิดไปอีก นอนคิดไปอีกฮึไปเอ้าไปก็ไปกลับก็กลับ เอาอีกแล้ว พออีกสักพักหนึ่งฮึไม่กลับหรอกนอนอยู่นี่ดีกว่า นี่คิดอย่างนี้จะได้ไปได้มาอย่างไร มันเลยเกิดทุกข์ขึ้นมา ความจริงถ้านอนก็หลับไปแล้ว เพราะว่าเรื่องอยากจะไปกรุงเทพฯ หรืออยู่มันก็แค่นี้แหละ ไม่ใช่เรื่องอะไรมันเรื่องอดีตอนาคตทั้งนั้นแหละ ผลที่สุดก็เป็นเหตุให้นอนไม่หลับเรื่องเล็กน้อยว่าจะไปหรือจะอยู่ จะอยู่หรือจะไปเท่านั้นแหละทำให้เกิดทุกข์เสียแล้ว

อันนี้อนาคตท่านจึงไม่ให้ตามมันไปรู้แล้วก็ให้ละมันเสียเช่นนี้ อันนี้ที่พระพุทธเจ้าของเราสอนว่าให้จิตตั้งอยู่ในปัจจุบันธรรม ที่มันเกิดขึ้นมาในปัจจุบันนี้มันก็ตั้งอยู่ มันตั้งอยู่แล้วมันก็หายไปมันคลายไปมันก็หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปมาอยู่เช่นนี้ ฉะนั้นพวกเราทำไมจึงมีความทุกข์มาก เพราะมันคิดไม่ถูกจุด

ของมัน คือภาวนาไม่ถูกจุดของมัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราท่านสอนไว้ว่า ให้มีปัญญาให้เรารู้เท่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นในโลกนี้ของโลกนี้มันถูกของมันอยู่แล้ว มันถูกมันทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว แต่เราไปทุกข์กับมัน เราไปดีใจกับมัน ไปเสียใจกับมัน ทำไมเพราะเราคิดไม่ถูก เราคิดผิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ เป็นความเห็นผิด เห็นไม่ถูกมันเป็นทุกข์ ถ้าเราเห็นถูกแล้วเราก็สบาย ถ้าเราเห็นผิดแล้วมันก็เป็นทุกข์

ฉะนั้นองค์ของมรรคท่านจึงวางสัมมาทิฏฐิเป็นต้น ความเห็นถูกต้องนี่เอง เป็นทางประพฤติปฏิบัติจิตตรงไปตรงมาที่ดีที่สุดคือสัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ ให้เห็นชอบในโลกวิสัยนี้ที่กำลังเป็นอยู่นี้ ให้เห็นชอบในสิ่งที่เรียกว่าตัวเรา หรือเห็นชอบในสิ่งที่เรียกว่าของเรา ที่เรียกว่าตัวเราหรือของเรานี้ เรายังคิดไม่ถูกเรายังเห็นไม่ชอบ ถ้าเราเห็นชอบแล้ว เราจะไม่ทุกข์ในสิ่งที่ว่าตัวเรา หรือว่าจะไม่เป็นทุกข์ ในสิ่งที่ว่าเป็นของ ๆ เรา เพราะว่าตัวเรานั้นนะ ที่เราเกิดขึ้นมา

สมมติว่าตัวเรามันก็อยู่อย่างนี้ สิ่งนั้นมันเป็นของๆเรา ก็สมมติขึ้นเดี๋ยวนี้ ความเป็นจริงที่เรียกตัวเรานั้นมัน ไม่มีตามความเป็นจริงของมัน เมื่อพูดกันตามความเป็นจริง ตัวเราไม่มีของ ๆ เราไม่มีมันก็ไม่มี ถ้าตัวเราไม่มีของ ๆ เราไม่มีตามเป็นจริงแล้ว เราก็ไม่ทุกข์ เพราะว่าไม่มีของใครเราจะหายไป ไม่มีตัวเราจะหายไป ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ เราที่จะหายไป ถ้าเราคิดเช่นนี้ได้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ความทุกข์มันหาย ไป มันก็เบาลง ๆ ๆ ๆ เช่นนั้น

แต่นี่เราคิดผิด เราคิดไม่ถูก สาธุชนทั้งหลายนี่ซึ่งเป็นพุทธบริษัทมีน้อย และความเห็นยังน้อยเหลือเกิน ถ้าเราคิดผิดเมื่อไร มันทุกข์ขึ้นมาเมื่อนั้น ถ้าเราคิดถูกเมื่อใด มันสงบขึ้นเมื่อนั้น ความวุ่นวายเกิดขึ้นจากความเห็นผิด เท่านั้นเอง ฉะนั้นเราทุก ๆ คน พระพุทธเจ้าท่านให้ภาวนาให้รู้ตามเป็นจริงของมัน ถ้ารู้ได้ตามเป็นจริงของมัน ๆไม่ทุกข์ เช่นเด็กคนหนึ่ง เด็ก ๆในบ้าน เด็กเล็ก ๆ ถ้าอะไรมันไม่ชอบ มันก็จะทุกข์ ถ้าอะไรมันชอบมันก็สบาย ชาวบ้าน

ก็เอาลูกโป่งให้มันเล่น เด็กมันเห็นลูกโป่งลอยอยู่บนอากาศมันก็เดิน ๆ ตามลูกโป่งไป ทุกข์นั้นก็หายไป ความสบายใจมันก็เกิดขึ้นมา เพราะมันเกิดขึ้นได้ทุกหนของมันแน่ ๆ เด็กไม่รู้ตัวมันเห็นลูกโป่งของมันลอยอยู่บนอากาศมันก็สบายใจ แต่เด็กหารู้ไม่ว่าลูกโป่งนี่มันจะเป็นอะไรมันไม่รู้เรื่อง ต่อไปลูกโป่งมันแตก เด็กก็ร้องไห้ทำไม ก็เพราะเด็กมันไม่รู้จักมันไดลูกโป่งมันไม่ทุกข์ พอลูกโป่งแตกมันก็เป็นทุกข์ ปุถุชนเราก็เหมือนกัน พุทธบริษัทก็เหมือนกัน ถ้ายังไม่รู้ก็เหมือนกันตัวเราก็ดี ของ ๆ เราก็ดีซึ่งมีอยู่แล้วก็นึกว่า เรานึกว่าของ ๆ เรา เด็กมันไม่ได้นึกนะ มันไม่รู้จักความเป็นจริงของลูกโป่ง มันก็เดินอยู่เรื่อย ๆ ไป อันนี้ก็เหมือนกัน เรามีลูก เรามีหลาน มีบ้าน มีช่อง มีลาภ มียศก็เดินเรื่อยไป เดินอย่างไร เดินอยู่อย่างนั้นแหละไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มันวิบัติมันก็เกิดทุกข์มาเหมือนเด็ก ฉะนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านจึงสอนว่า พวกเรามันยังไม่ใหญ่ไม่โตกันมันยัง

เป็นเด็กอยู่แต่เรื่องโต เรื่องใหญ่นะท่านหมายถึงร่างกาย ถึงจะอายุ ๘๐ หรือ ๙๐ แล้วก็ยังเป็นเด็ก ผมหงอกแล้วก็ยังเป็นเด็กอยู่ อันนี้ท่านพูดถึงด้านจิตใจของเราไม่ผิดอะไรกับเด็กเล็ก ๆ เมื่อมีสิ่งที่ชอบใจมาก็สบายใจขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใสขึ้น เมื่อถูกอารมณ์ที่ไม่ชอบใจก็หน้าบูดหน้าเบี้ยว ฉะนั้น พวกเราทั้งหลายพุทธบริษัทนี่น่ะ อาตมาเป็นห่วงถึงสมัยในปัจจุบันนี้ประชาชนเราทั้งหลายนั้นดูจะห่างจากธรรมะไปทุกที ๆ จึงเดือดร้อนกระวนกระวายกันประเทศชาติบ้านเมืองของเราจึงไม่มีความสบาย ไม่มีความสงบ เพราะห่างจากธรรมะ เพราะไม่รู้เรื่องตามความเป็นจริงนั่นเอง ฉะนั้นขอให้ญาติโยมทั้งหลายอย่าคิดกันให้มาก พอเถอะ การงานที่เราจะต้องทำนั้นมีทุกคนทำการงานตามหน้าที่ของเราอย่างเดียว ถ้าเราจะเป็นพ่อค้า จะเป็นชาวนา เป็นข้าราชการจะเป็นอะไรก็ช่างมันเถอะ เรามีหน้าที่ทำอะไร เราก็ทำอันนั้นของเราให้มันตรงเท่านั้นแหละ ใครจะว่าเราดี เราก็ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์แล้วก็พอ ใครจะว่าเราไม่ดีเราก็ทำหน้าที่ของเราให้มัน

สมบูรณ์แล้วก็พอ ไม่ต้องยื่นคอไปเที่ยวอวดเขา เราทำของเราเรื่อยไปยอมรับยอมจำนนอย่างนี้แหละ เขาว่าเราไม่ดี เราก็ทำให้ดี ให้มันเตียนให้มันสะอาด ใครจะว่าไม่ดีก็ช่างเขา เราทำหน้าที่ของเราให้ตรงไปตรงมาเท่านั้นแหละ เราก็สบายใจขึ้นมา อันนี้เราทำงานตามหน้าที่ ถ้าเราทำงานตามหน้าที่แล้วก็จะสบาย เราทำดีของเราไปเถอะ บางคนก็คิดอยากได้มาก ถึงกับบ่นว่าเงินของเรามันน้อย แรงของเรามันน้อย เสียอกเสียใจจะทิ้งการงานไปเสียแล้ว น้อยอกน้อยใจมันเป็นไปอย่างนี้ก็ทิ้งเสียแล้ว อย่างนี้ก็ทิ้งเสียจากทางของเราเดินทางไม่ตรงทิ้งการงานของเรา หน้าที่การงาน มันก็ไม่ตรงมันก็เกิดทุกข์ขึ้นมาเท่านั้นแหละ ฉะนั้น มันเกิดมาจากคุณงามความดี ความดีนี่แหละสำคัญมากที่สุดเลยทีเดียว แต่มาสมัยนี้ถ้าพูดถึงในแง่ธรรมะคนเข้าถึงได้ยาก ไม่เห็นธรรมะ เช่นเห็นว่าทำดีอยู่แต่ว่ามันไม่ได้ดีอย่างนั้น ทำไมเราฉีดยาให้แก่คน ๆ นี้ เขาไม่รู้จักบุญรู้จักคุณเราเลย น้อยใจทำไมเขาไม่รู้จักบุญรู้จัก

คุณเรา ก็คิดขึ้นมาว่าทำดีแล้วไม่ได้ดีนะนี่ เราทำดีแท้ ๆ ทำไมมันไม่ได้ดี ทุกข์ เมื่อทุกข์ใจขึ้นมาก็เกิดอิจฉาแล้วก็เบียดเบียนกันขึ้นมาเท่านั้นแหละ ความที่จริงนั้นทำดีแล้ว มันต้องได้ดี ไม่ได้ดียังไง คนที่ทำดีไม่ได้ดีนั้นน่ะคือเขาไม่รู้จักดีนั่นเอง คนไม่รู้จักดียกตัวอย่างง่าย ๆ เอาขนมเปี้ยให้เขากินเสีย แต่เขามาว่าเราเข้าอีก แล้วก็น้อยใจ แหมอุตส่าห์เอาขนมเปี้ยมาให้กิน ทำไมยังมาว่าเราอีกนะน้อยใจว่าทำดีไม่ได้ดีนี่มันเป็นยังไง คิดอาภัพอับจนท่า นี่เรียกว่ากลับไม่ได้ดีไม่รู้จักความดีมันถึงไม่ได้ดี ทำไมถึงไม่รู้จักความดีเอาขนมให้เขากินแล้วมันก็ดีแล้ว ที่เขามาว่าไหนนั้นมันเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา เรื่องไม่ดีของคนอื่นเราเอามาใส่ใจของเราอีก มันก็ไม่ดี อยู่กับเขามันก็ไม่ดีอยู่แล้ว เราเก็บเอาของไม่ดีมามันก็ไม่ดี ถ้าจะนึกว่าทำดีแล้วไม่ได้ดีก็คือไม่รู้จักดี ถ้ารู้จักดีมันก็สบาย แหมเราอุตส่าห์เอาขนมมาให้กินแล้วมาว่าเราก็ดีแล้ว เราทำให้เขา เราก็นึกว่าเขาจะไม่ว่า คนนี้มันเก็บเอาของไม่

ดีแล้ว เรื่องที่เขาว่ามันก็เรื่องของเขาต่างหาก แล้วคิดแต่เช่นนี้นะธรรมไม่ต้องคิดยากนะ มันคิดยาก มันลำบาก ฉะนั้นคนจึงบ่นว่าทำดีไม่ได้ดี ซึ่งก็ไม่รู้จักดีนั่นเอง ถ้าเรารู้จักดีทำดีมันก็ได้ดีทั้งนั้นแหละ ใครจะว่าไม่ดี มันก็ดีอยู่นั่นแหละ อันนี้เป็นเหตุให้คนพิจารณาถึงธรรมะไม่เข้าถึง และเป็นเหตุให้วุ่นวายเป็นเหตุให้หลง

ฉะนั้น ฉันใดพระศาสดาของเราไม่ให้น้อมไปภายนอก ให้ดูภายในคือดวงจิตของเรานี้ ดวงจิตของเรานี้มันมีธาตุหลง ธาตุไม่รู้อยู่ เป็นไปภายในอยู่แล้วเมื่อได้ยินเสียงก็ดี เห็นรูปก็ดีมันก็เกิดสิ่งที่ไม่ดี เก็บทุกข์ไว้ในใจทั้งนั้นแหละ

เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าของเราจึงตรัสธรรมะไว้ในพระพุทธศาสนานี้ว่า

สัพพปาปัสสะ อกรณัง กุสลัสสูปสัมปทา
สจิตตปริโยทปนัง เอตังพุทธานสาสนัง

การไม่ทำบาปไม่ทำผิดทั้งปวงนั่นแหละดี การทำจิตให้สงบระงับนั่นแหละเป็นบุญเป็นกุศล การทำ

จิตใจให้ผ่องใสสะอาด นั้นแหละเป็นหลักเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

อันนี้แหละ ขอญาติโยมพุทธบริษัทซึ่งมีจิตศรัทธาอุตส่าห์มาบำเพ็ญกุศลและฟังธรรมะในวันนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงเอาโอวาทอันนี้ไปคิดไปคิดไปพินิจพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริง ในที่สุดนี้อาตมาขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย จงมาคุ้มครองป้องกันให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีสุขทั้งทางกาย และทางใจด้วยธรรมะโอวาทของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

คำเทศน์

ของ

พระอาจารย์สุเมโธ

ที่พักสงฆ์นานาชาติ สาขาวัดหนองป่าพง อุบลฯ

ต่อไปนี้เป็นโอกาสให้ญาติโยมมีโอกาสฟังธรรมเทศนาในวันเกิดของอาตมา อาตมาไม่เคยได้จัดงานอย่างนี้หลายปีแล้ว๑๐กว่าปีแล้ว ในประเทศของอาตมาเอง ประเทศอเมริกาคนก็ถืองานวันเกิดเป็นงานใหญ่ก็มีตามประเพณีที่เคยทำกันมานี้ เคยมาเมืองไทยได ๑๐ กว่าปีแล้ว และก็ปฏิบัติพรรษานี้เป็นพรรษาที่ ๑๐ ด้วย ในการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา อาตมาก็ถือว่าเป็นโอกาสอย่างที่ถือสำหรับพวกเราที่เป็นชาวพุทธ แต่สมัยนี้คนไทยส่วนมากไม่เห็นประโยชน์ในการปฏิบัติเท่าไหร่ เขาถือว่าตนสบายแล้ว แต่การปฏิบัติในพระพุทธศาสนาไม่ได้เกี่ยวกับสมัย กาลเวลา

หรือประเทศ หรือชาติอะไรอย่างนั้น เมื่อพูดถึงเวลา พูดถึงสมัย พูดถึงชาติ ประเทศหรือสิ่งเหล่านี้ก็ถือว่า เป็นเรื่องวัฏฏะสงสาร เป็นเรื่องกิเลส เป็นเรื่อง ตัณหา เป็นเรื่องความนึกคิดปรุงแต่งของมนุษย์เราที่ เกิดมาเป็นสัตว์ในโลกนี้ แต่สัตว์ส่วนมากไม่เคยเห็น สัจจะธรรม สัตว์ส่วนมากไม่มีโอกาสจะพิจารณาเพื่อจะ ออกจากเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตน สัตว์ ส่วนมากหลงในกายของตน หลงในความคิดปรุงแต่ง ของตน ไม่เห็นว่าจิตใจของเรานี้เป็นอย่างไร เป็น ของสัจจะ เป็นของจริงไหม และมีลักษณะอย่างไร อาตมานี้คงไม่เคยพิจารณาอย่างนั้น อาตมานี้ก็เป็น สมัยที่คนมนุษย์ทั้งโลกนี้วุ่นวาย ไม่สบายทั่วโลก เหมือนกัน ไปที่ไหนก็คนไม่รู้สัจจะ ไม่เห็นความจริง

การปฏิบัติพระพุทธศาสนาคือ การปฏิบัติให้ ถึงสัจจะธรรมของจริง เห็นด้วยตาปัญญา เห็นชัดแจ้ง หายความสงสัยเลย ความหลงก็หายไปเลย ความโลภ ความโกรธนี่ที่เกิดภายในใจของมนุษย์เรานี้ก็หายไป ถ้าหากว่าเราเห็นสัจจะธรรม ในพระพุทธศาสนาเป็น

ศาสนาที่พระพุทธเจ้าวางไว้เฉพาะมนุษย์ ที่จะปฏิบัติได้ ได้ถึงที่สุดในชีวิตของเราได้ไม่ใช่เป็นศาสนาที่เหลือวิสัยของมนุษย์เรานี่ ทุกคนทั่วโลกมีความสามารถจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ในชีวิตของตน ไม่ใช่เฉพาะนักปราชญ์หรือคน...หรือคนเฉลียวฉลาด ไม่ใช่เฉพาะคนไทยหรือคนจีน หรือคนฝรั่ง หรือคนแขก หรือผู้ชาย หรือผู้หญิง มีปัญญาเห็นความเป็นจริงนี่ ทุกคนมีความสามารถเห็นความจริงจะพ้นจากความคิด ความนึกปรุงแต่ง จะพ้นจากความหลงในใจของตนเองได้ แต่จะทำอย่างไรที่จะพ้นจากความทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดาที่สอนทางสายกลางมัชฌิมาปฏิปทา เรื่องอะไรมากกว่า เรื่องในการที่พระพุทธเจ้าไม่ได้บอกอะไร ไม่ได้กล่าวอะไร คำสอนของพระพุทธเจ้าคือมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางเท่านั้น

ถ้าเราไปพิจารณาศาสนาอื่น เช่นศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาเหล่านี้ก็มีคำสอนหลายสิ่งหลายอย่างที่เราไม่เคยเห็นใน พระพุทธ-

ศาสนา มากที่สุดเรื่องสวรรค์ เรื่องนรก มากที่สุดเรื่องเทวดา เรื่องผีปีศาจ มากที่สุดทางสวย ทางงาม ทางดี มากที่สุดทางนรก ทางทุกข์ แต่ในพุทธศาสนานี่มันขาดที่สุดอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าไม่ได้แนะนำให้ลูกศิษย์ไปเที่ยวไปตามความสุข ไม่ได้แนะนำให้ลูกศิษย์ไปหาความทุกข์นรก พระพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้แจงไปถึงพระนิพพาน ถือมัชฌิมาปฏิปทาเท่านั้น เป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าวางไว้ จัดไว้เฉพาะพวกเรามีศรัทธาจะปฏิบัติตามคำสอนของท่าน แต่ถ้าเราพูดถึงการปฏิบัติทางสายกลางของพระพุทธเจ้า บางคนก็อย่างงั้น ไม่มีอะไรเท่าไหร่มันเป็นเรื่อง มีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา ยังงั้น เขาไปเชื่อเรื่องศาสนา เรื่องเทวดามาก ทำให้มีศรัทธาเกิดมากอย่างที่สุดก็มีเป็นบางคน ทำให้คนมีความสุขมาก หรือเทวดา เทพเจ้าทำให้คนมีความสุขอย่างมากในใจของตน หรือพูดถึงผีปีศาจอย่างมาก ให้คนกลัว ๆ จะทำผิดกลัวบาป เพราะว่ากลัวผีจะมาแทรกแซงทำร้ายกัน กลัวนรก

ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าสอนเรื่องนรกเรื่องสวรรค์นี้ ไม่ใช่ของแปลกอัศจรรย์เลย บางคนคิดว่าสวรรค์อยู่บนฟ้าอากาศ หรือนรกอยู่ใต้ดินเป็นกองไฟ พระพุทธเจ้าสอนว่านรกสวรรค์ที่สุดทั้งสองนี้คือใจของเรา เวลามีความสุขนี้มีความสุขอยู่ในใจอารมณ์เป็นสุข มีความรักมีความชอบอยู่ในใจของเราเราก็เห็นว่าเป็นสวรรค์แล้ว แต่ใจร้อนโกรธโมโหใหญ่นี่ก็เรียกว่าอารมณ์ถึงนรกแล้ว ไม่ต้องเห็นว่านรกอยู่ใต้ดินหรือสวรรค์อยู่ข้างบน มันอยู่ในใจมันก็ผลัดเปลี่ยนกันตามบุญตามกรรมของเราเอง แต่คนส่วนมากก็ยึดถือสวรรค์นรกในใจของตนเป็นตัวเป็นตน ไม่เห็นว่าไม่ใช่ตน เป็นตัวเป็นตนอยู่เรื่อย ๆ

มีสุขภาพแข็งแรงดีก็ยินดีดีใจ ถือว่าเกิดเป็นคนมีบุญมีกรรมดี มีวาสนา เวลาป่วยเจ็บไม่สบายกำลังแก่ก็สงสารตัวเอง เห็นว่าไม่มีบุญวาสนา ไม่มีโชคดี แต่ว่าชาติหน้าจะเกิดเป็นเทวดา ถ้าเราทำบุญมาก ๆ แต่ถ้าเราไม่ได้ทำบุญแล้ว เป็นคนเห็นแก่ตัวโมโหฆ่าคนฆ่าสัตว์ ไปทำอะไรผิดศีลก็จะเกิดในนรก

ต่อไปได้ แต่คนที่พูดถึงอดีต หรืออนาคตอย่างนั้นก็เป็นคนที่ยังมีความหลง หลงมาก ความจริงนี่นรกและสวรรค์อยู่ในปัจจุบันนี้ ได้ผลของสวรรค์ในปัจจุบัน นรกปัจจุบันเท่านั้นไม่ต้องกลัว ถ้าเราเป็นคนบาปคนไม่ดี เราจะเกิดในนรกในชาติหน้า ชาติหน้าก็ไม่มี หน้าที่จะเป็นชาติหน้าต่อไป เป็นนรกแล้ว ถ้าเราคิดไม่ดีคิดชั่วคิดบาป คิดดีคิดชอบเกิดในชาติหน้าเป็นเทวดาได้อะไร ชาติหน้าก็คือใจของเราต่อไปที่เต็มไปด้วยความรักความชอบ ความดี ความสวยงาม เมตตา กรุณา

ในการปฏิบัติพระพุทธศาสนา เขาต้องพิจารณาสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ คนส่วนมากอยากไปหาสัจจะธรรมสิ่งภายนอก ไปหาพระอาจารย์ ไปอ่านหนังสือเพื่อจะรู้เรื่องพระพุทธศาสนาบ้าง เพื่อจะได้ความรู้ในขั้นตอนของพระพุทธเจ้าบ้าง แต่ความจริงถ้าอยากจะไดความรู้ อยากจะรู้เรื่องขั้นตอนของพระพุทธเจ้าถ้าเราไปหาพระอาจารย์ ไปหาคัมภีร์พระไตรปิฎกหนังสือ ได้แต่อ่านแล้วก็ท่อง ก็ยังไกลจากพระธรรม

แท้ของพระพุทธเจ้า ยังถือแต่สมมติเป็นของจริง ยังถือสัญญลักษณ์สิ่งภายนอก คำพูดของมนุษย์เราเป็นสัจจะธรรม มีความคิดดี ๆ เรื่องพุทธศาสนาก็ถือว่าคนนั้นถึงธรรมแล้ว รู้จักธรรมแล้ว แต่ความจริงคนส่วนมากก็ถึงแต่ความดีคิดชอบเรื่องพระธรรมเท่านั้น ยังไม่เห็นธรรมแท้ ยังหลงว่าความคิดปรุงแต่งของตนคิดดี คิดสูงว่าเป็นตัวเป็นตน ถ้ามีความคิดไม่ดีคิดโมโห สกปรก ลามก ไม่ดีเลยก็ว่านี่คนไม่ดีเลย คนสกปรก ถ้ามีคิดดี ความคิดดีคิดชอบ ก็ถือว่าเราเป็นผู้คิดดีคิดชอบ แล้วก็ชอบอย่างนั้นแต่ไม่ชอบผู้ที่คิดไม่ดีคิดไม่ชอบ นี่ก็เป็นตัวเป็นตน

อาตมาก็เคยเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน มาบวชในพระพุทธศาสนาก็ถือตัว ถือตนอย่างมากนัก ไม่รู้อะไร นอกจากอาตมาจะมีความทุกข์อยู่ในใจ ไม่สบายใจ คือว่าการเป็นมนุษย์ในสมัยปัจจุบันนี้ก็แย่ เคยไปหาความสุขหลายอย่างแต่ก็ไม่เห็นความสุขจริง ๆ สุขเหล่านั้นนิดเดียวแวบเดียวมันก็หายไปเลย อาจจะ

ตกอยู่ในนรกหลายชั่วโมง หลายวัน หลายเดือนก็ได้ เพราะว่าคิดปรุงแต่งอยู่เรื่อย ๆ จิตไม่ดี จิตไม่ชอบ

ครั้งแรกในการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา คือ ข้อที่พระพุทธเจ้าแนะนำให้คนต้องทำก่อน การละความชั่วสร้างความดี ด้วยกาย ด้วยวาจา นี้สำคัญที่สุดเป็นรากฐาน คนที่ไม่มีศีลก็ปฏิบัติไม่ได้เลย ไม่ได้ผล ต้องเอาศีลเป็นใหญ่ในใจของตน ให้อนุโลมดัดแปลงกาย วาจา ให้เป็นสิ่งสวยงาม

รักษาพระคุณด้วยศีล ถ้าไม่มีศีลจะนั่งสมาธิอย่างไร ความสงบก็ไม่เกิด นั่งหลายชั่วโมงก็มีแต่ความวุ่นวายสนองกลับในใจของเรา ถ้าว่าเราตั้งใจจะเป็นผู้ซื่อสัตย์แท้ เป็นผู้สะอาด ผู้สว่าง ผู้สงบ ด้วยกาย ด้วยวาจา เราจะใช้การปฏิบัติอย่างนั้นให้ได้ วาจามันดี มันสมควรกับอาชีพของเรา สมควรกับพ่อแม่ พี่น้อง ภรรยาสามีของเราให้ดี ให้เหมาะสม แล้วก็จะปฏิบัติให้จิตเป็นสมาธิได้ แล้วก็จะรู้ว่าคิดเห็นเรื่องกาย วาจา สมาธิ คือใจของเรา คือว่าใจของ

เรานี่มีเวทนา มีความรู้ถ้าเกิดขึ้น รักชอบ รักชัง โกรธโมโหมันเกิดในใจของเรา

ผู้มีศีลเป็นผู้ถือว่าเราเป็นผู้ประพฤติดีทางกาย ทางวาจา แต่ก็ยังมีความคิดไม่ดีเป็นบางอย่าง บางเวลา ความสกปรกไม่สะอาด คิดอิจฉาพยาบาท โกรธโมโหอยากฆ่าคนอื่น อยากทำลาย อยากพูดเท็จ อยากขโมยของ ๆ ผู้อื่นก็มีอยู่ แต่ผู้มีศีลยังเป็นผู้ที่ไม่ประเสริฐตามความรู้สึกอย่างนั้น คนอื่นบอกว่านี้ไม่ดี เราก็ละ เราก็ทิ้งไปเสีย ไม่เกี่ยวข้อง แต่ยังมีความนึกคิดที่ไม่สะอาดยังมีอยู่ในใจของผู้ที่คิดเห็น คือมาที่นี่มันเป็นสิ่งที่เราต้องฝึกให้ใจมันมั่นคงด้วยความสงบ เพื่อจะเห็นดีเห็นชั่วอย่างชัดเจน ปัญญาจะเกิดในใจของเราได้ ปัญญาคือความรู้อย่างแจ่มแจ้งไม่สงสัยอะไรเลย ถ้ารู้เห็นสัจจะธรรมแล้ว เห็นดีเห็นชั่วแล้ว รู้ดีรู้ชั่วไม่สงสัยอะไรเลย และไม่ได้ปฏิบัติตามดีตามชั่ว ตามเวทนา ตามอารมณ์ของตน คือผู้มีสมาธินี่เรียกว่าศีลสมาธิปัญญาคือทางสายกลาง ทางของพระพุทธเจ้า ปัญญาคือรู้เห็นแจ้ง

สมาธิก็ไม่ได้เลือก ไม่ได้อะไรที่เกิดในใจ ดีก็ดี ชั่วก็ดี แต่เมื่อรู้แล้ว ดีเป็นสิ่งที่ควรทำ ความชั่ว ความไม่ดีเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่ไม่คิดว่า ไม่เห็นว่า ไม่นึกว่าความดีเป็นตัวเป็นตน หรือความชั่วเป็นตัวเป็นตน ที่วัดป่าพง หลวงพ่อท่านก็สอนพระเณร อุบาสก อุบาสิกา เรื่องศีล สมาธิ ปัญญา อยู่เรื่อย สำหรับพระภิกษุก็รักษาศีลก็เป็นการบวชเป็นพระอย่างนี้ มีศีลอย่างสมบูรณ์อย่างละเอียด เป็นเครื่องช่วย เครื่องดำเนินไปถึงพระนิพพาน เราจะอยู่ก็อยู่ร่วมกันที่นั้น แล้วก็อยู่สบาย มีความคิดหลายสิ่งหลายอย่าง คนนี้ก็รังเกียจคนนั้น แล้วก็ชอบคนนั้น รังเกียจคนนี้แล้วก็คิดน้อยใจ คิดเสียใจ สงสัย สงสาร เกิดหลายสิ่งหลายอย่างเกิดในใจของเรานี่

เรื่องการปฏิบัติ เรื่องพระพุทธศาสนา เรื่องพระพุทธเจ้า แต่เราก็อยู่สบาย เพราะว่าเราตั้งใจจะเป็นผู้มีศีล รักษาพระวินัยของพระให้ดีให้พอสมควร เพื่อจะละความเห็นทิฏฐิมานะของเราได้ เป็นโอกาสให้อยู่ร่วมกันสบาย คนต่างชาติก็อยู่ คนไทยก็อยู่

คนจีนก็อยู่หลายคน นิสัย สันดานก็หลายอย่าง ใจร้อนก็มี ใจเย็นก็มี คนหนุ่มก็มี คนแก่ก็มี แต่อยู่ร่วมกันก็เพราะว่าเราเอาศีลเป็นหลักฐานของเรา กาย วาจาของเรา เราไม่ยอมเถียงกัน ตีกัน ทะเลาะกัน ต่อยกัน ผิดศีลของเรา เราก็ประพฤติอย่างนั้นไม่ได้ที่วัดป่าพง ถ้าประพฤติอย่างนั้นก็อยู่ไม่ได้เลยเหมือนกัน เป็นนรกจริงๆ ถ้าเราเป็นผู้ไม่มีศีล อยู่วัดป่าพงไม่ได้เลย

ต่อมาปฏิบัติอย่างนั้นสมาธิก็จะเกิดขึ้นในใจของคนได้ ถ้าไปสอนเรื่องอานาปานสติ คือการฝึกลมหายใจ เพื่อจะเป็นโอกาสให้สติเกิดในใจของเราได้ เพื่อจะเจริญความอดทน ความขันติ บางคนก็คิดเลว คิดอย่างนี้คิดอย่างนั้นใจก็วุ่นวาย วิ่งไปที่นี่ วิ่งไปที่โน่นเรื่อย ๆ ไม่มีความสงบ เพราะว่าไม่มีสมาธิ ไม่ได้ตั้งใจมั่น สมาธิคือการตั้งใจมั่น ในการเป็นนักศึกษาทางโลก ก็เคยตั้งใจมั่นในการเรียนหนังสือ ศึกษาค้นคว้าหนังสือ เรื่องวิชานี้วิชานั้นก็มีอยู่ แต่มาวัดป่าพงตั้งใจมั่น ด้วยอานาปานสติก็ลำบากมากครั้งแรกสำหรับ

อาตมาเอง ไม่เคยได้อยู่กับลมหายใจเลย ใจก็ฟุ้งซ่านไปอเมริกาบ้าง ไปจีนบ้าง ไปมาเลเซียบ้าง ไปขั้วโลกเหนือบ้าง ไปขั้วโลกใต้บ้าง ไปที่นี่ ไปที่โน่นบ้าง แต่ไม่เคยอยู่ที่ลมหายใจที่จมูกของอาตมาเองเลย ไม่เคยได้ฟังเทศน์ไม่เคยได้พิจารณาลมหายใจเลย อายุแก่แล้ว อายุ ๓๐ กว่าปีแล้ว ยังไม่เคยได้สังเกตลมหายใจที่เข้า ลมหายใจที่ออกในตัวตนในร่างกายของอาตมาเองเลย ก็เคยเรียนทางวิทยาศาสตร์ เรียนเรื่องกายของเรา ตามแพทย์ศาสตร์บ้าง ก็รู้ว่ามีตับมีลำไส้มีอะไรอย่างนั้นก็รู้แต่คำศัพท์ ไม่เคยไม่พิจารณากายของอาตมาเองเลย มีพุง มีตับ มีเลือด มีเส้นเลือดมีไต ไม่เคยได้พิจารณาอย่างนั้น ก็เห็นแต่ในหนังสือว่านี่ก็เป็นตับ นี่ก็เป็นไต นี่เป็นไส้ เลือดเนื้อ พุงกระดูก สิ่งเหล่านั้นเห็นตามตำรา เห็นตามหนังสือไม่ได้พิจารณาตามร่างกายของอาตมาเองด้วย

ตอนนั้นอาตมาก็เป็นผู้เรียนศึกษาสูงแล้ว เรื่องวิชา เรื่องสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้อยู่ภายนอกรู้คำศัพท์แล้วก็โง่อยู่ โง่ที่สุดถ้าว่ายังไม่พิจารณาลมหายใจของ

ตน คือในใจของเรามันก็เข้ามันก็ออกอยู่เรื่อยตลอดวันตลอดคืน บางทีก็เร็ว บางทีก็ช้า บางทีหลวงพ่อก็ให้พิจารณาลมหายใจเข้าหายใจออก นี่เห็นว่าลำบากน่าเบื่อ เรียนอ่านหนังสือเรื่องลมหายเข้าหายใจออกดีกว่ามันสนุก แต่เวลานั่งสมาธิใจไม่ยอมอยู่ ใจอยากฟุ้งซ่านไปหาสิ่งที่เราสนใจ สิ่งที่เราชอบเรารัก สิ่งที่ทำให้จิตตื่นเต้นอยากไปเที่ยวที่โน่นที่นี่ อยากไปประเทศอินเดีย อยากไปประเทศพม่า อยากไปประเทศฝรั่งเศส เดี๋ยวคิดถึงเพื่อน คิดถึงเพื่อนที่มีอยู่ในชีวิตก่อน ใจก็อยากอย่างนั้น ไม่อยากอยู่กับลมหายใจเข้าหายใจออก แล้วก็ต้องบังคับหน่อยด้วยลงนั่งต้องกำหนดเวลาครั้งแรกตามลมหายใจเข้าหายใจออกสัก ๕ นาทีก็เป็นนรกจริง ๆ ไม่สนุกเลย น่าเบื่อที่สุดในโลก ลมหายใจนี่ แต่ไม่ค่อยได้บังคับตัวด้วย เคยเป็นคนที่ตามใจตลอด ไม่ชอบทำอย่างนี้ ไม่ชอบทำอย่างนั้นก็ไม่ยอมทำ สิ่งที่เราเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย เราก็ไม่ยอมทำ สิ่งที่เราเห็นว่าเป็นสิ่งที่ยากลำบากแล้วก็หนีไม่อยากทำอย่างนั้น

แต่ในการเป็นอยู่เป็นพระเป็นเณรก็เขาต้องทำหลายสิ่งหลายอย่าที่เราไม่อยากทำ สิ่งที่ฆราวาสส่วนมากเห็นว่าเป็นของน่าเบื่อ ไม่ได้ทำให้ใจตื่นเต้นไม่เกี่ยวกับความรักความชัง ความสนุกสนาน ต้องนั่งหลาย ๆ ชั่วโมง เดินจงกรม สังเกตพิจารณาร่างกายและจิตใจของตนเอง ตอนแรกเราก็สังเกตแล้วก็พิจารณาร่างกายของผู้อื่นได้ก็เห็นพระอย่างงั้น เดินจงกรมเก่งมาก หรือเราเห็นพระองค์นั้นเดินจงกรมไม่เก่งเลย ไปทำวัตรเช้าทำวัตรเย็น เราก็เห็นว่าพระองค์นี้สวดดีสวดไพเราะ พระองค์นั้นสวดไม่เพราะเลยรำคาญตา เห็นพระองค์นั้นนั่งสวยงามที่สุดปฏิบัติดีเก่งมาก นั่งหลายชั่วโมง แล้วก็สังเกตพระองค์นั้นนั่งไม่เก่งไม่กี่นาทีก็กระสับกระส่ายกระดุกกระดิกเรื่อยแล้วก็รังเกียจองค์นั้น แต่ว่าเป็นนิสัยของปุถุชนทั้งหลายชอบสังเกตพิจารณาสิ่งภายนอก สนใจสิ่งภายนอก แล้วก็ต้องคอยดูตัวกับลมหายใจเข้า ลมหายใจออกของตนเองอีก น่าเบื่ออีก ไปเห็นคนนั้นทำอย่างนี้ทำอย่างนั้น แขกมาในวัด เห็นอะไรที่เกิดขึ้นภาย

นอกแล้วก็อยากตามอยากไปดู อยากไปเห็นมัน แต่เราก็บังคับให้นั่งอยู่ตั้งใจมั่นด้วยลมหายใจเข้าลมหายใจออกอีก ถ้าปฏิบัติอย่างนี้เอาจริงเอาจังต่อไปจะได้ผลที่เราไม่เคยเห็นแต่ก่อน ส่วนมากเราจะวุ่นวายคิดมากคิดปรุงแต่ง ฟุ้งซ่านมาก ถ้าเราปฏิบัติอานาปานุสสติพอเรารู้แจ้งก็ไม่ปรุงไม่แต่งเท่าไหร่ มีแต่ความสุขปีติเกิดในกาย ในใจของเรานี่ เราก็ชอบปฏิบัติอย่างนั้นมาก ครั้งแรกไม่ชอบเลย ต่อไปถ้าปฏิบัติมาก ๆ ก็ได้ผลอย่างนั้น อาตมาเคยปฏิบัติมีความสงบเกิดบ้าง แต่ต้องอยู่คนเดียว มีสิ่งแวดล้อมให้สมควร ถ้ามีคนมานินทาพูดไม่ดีแก่เรา หรือรังเกียจหรือโกรธเรา ความสงบที่เกิดในใจของเรา ด้วยจำลมหายใจเข้าหายใจออกนี้ก็หายไป มีความโกรธโมโหอย่างขนาดใหญ่ในใจของเรา รังเกียจเหมือนเป็นปีศาจแท้ เราจะเห็นว่าการปฏิบัติอย่างนี้ก็ดี แต่มันขาด เป็นสิ่งไม่ถาวรเหมือนกัน

ความสงบเกิดได้แต่มันต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมมาก ๆ ต้องอยู่เป็นฤาษี ต้องอยู่คนเดียว หรืออยู่กับ

คนที่ไม่ได้ลำบากรำคาญเราเลย ต่อมาก็ว่าการปฏิบัติอย่างนี้ทำให้เราเป็นคนเห็นแก่ตัวอย่างมากที่สุด อาตมาเคยอยู่หนองคายปีหนึ่ง เคยปฏิบัติอย่างนั้นให้มีความสุขความสงบอย่างถึงขนาดเลย บางทีเห็นเป็นพระอรหันต์จริง ๆ เพราะเรามีความสุขอย่างถึงขนาด มีความรักปีติสุขอย่างมาก แต่เวลาคนมาเที่ยวมาหาอาตมาอยากไปคุยกับอาตมา ๆ ก็ยังโมโหโกรธ พวกนั้นอย่างมาก เพราะว่ากลัวคนอื่นจะมาทำลายความสงบของเรา ที่เรารัก เราชอบ แสนสุดรัก นี่ก็เป็นคนทุกข์อย่างไรก็ไม่รู้ ก็เป็นกองทุกข์อีก เป็นสวรรค์เป็นนรกอีก มันก็ผลัดเปลี่ยนกัน แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้สรรเสริญการประพฤติอย่างนั้น เพราะว่าคนมีสมาธิ เพียงแต่สมาธิแต่ปัญญายังไม่เกิดในใจ ก็ยังไม่ถึงพระพุทธเจ้า เรียกว่าปฏิบัติให้มีสมาธิก็ดีอยู่หมั่นเจริญฝึกจิตต้องขัดจิต แต่ปัญญายังไม่เกิด ถ้าว่ายังมีความยึดมั่นถือมั่น ถือแต่ความสุขความสงบ สวรรค์อยากเล่น อยากได้ อยากมี อยากเป็นเทวดาในชาติหน้า อยากได้ความสงบนี้ก็เป็นทุกข์เหมือนกัน

ปัญญาที่มันเกิดในใจของเราอย่างแรงมันแปลกมาก เพราะว่าเราเห็นว่าเราเป็นผู้มีศีล กาย วาจาสะอาด แล้วมีสมาธิแล้ว แล้วก็ฝึกให้จิตสงบ ให้จิตเป็นหนึ่ง แต่เราก็ยังยึดมั่นถือมั่นปัญญาก็เกิดไม่ได้ เราต้องยึดถือศีลของเราสมาธิของเรา แต่ความยึดมั่นถือมั่นคือทุกข์อย่างแท้จริงที่ทำให้เราเป็นปีศาจบ้าง เป็นเทวดาบ้าง

ที่จะปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อไปนี้ก็เป็นเรื่องปล่อยวาง จิตก็ดีอยู่ กายวาจาก็ดีอยู่ แต่ก็ยังมีความคิดปรุงแต่งเรื่องกัมมัฏฐาน เรื่องการเป็นตัวการเป็นตน เราเคยได้อ่านหนังสือเรื่องอนัตตาแล้ว เรารู้พระพุทธเจ้าสอนอนัตตาไม่มีตัวไม่มีตน แต่เราก็ยังไม่เห็น ถ้ามีคนมาถามว่าพระพุทธเจ้าสอนว่ามีตัวมีตนไหม ? เราก็บอกว่าไม่ใช่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าสอนว่าไม่มีตัวไม่มีตน แต่เรายังคิดว่ายังปรุงแต่งว่าเรามีตัวมีตน เรายังไม่ได้ปล่อย ยังไม่ได้วางอะไร ยังถือตัวถือตน แต่เราคิดว่าไม่มีตัว ไม่มีตน เพียงแต่ความคิดของเรา

แต่ยังไม่ได้ปล่อย ยังไม่ได้วางมัน การปล่อยวางนี้เป็นการปฏิบัติถูกต้องจริง ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้

ศาสนาอื่นก็มีแต่ศีลสมาธิเหมือนกัน ปฏิบัติคริสต์ก็เหมือนกันมีแต่ศีลมีแต่สมาธิ พราหมณ์ก็มีอยู่ทำแบบโยคี ก็มีอยู่มีแต่ศีลมีแต่สมาธิ แต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้อย่างแจ่มแจ้งด้วยปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นในใจของคนได้ เมื่อมีศีลมีสมาธิแล้ว แล้วเราก็ปล่อยศีลสมาธิของเราด้วย ไม่ถือไม่คิดไม่ปรุงแต่ง ไม่ถือว่าศีลเป็นของเรา เป็นตัวเป็นตนของเรา หรือมีสมาธิก็ไม่ต้องคิดว่านั่นเป็นสมาธิของเรา มันเป็นของธรรมชาติทั้งนั้น ใจเป็นหนึ่งแท้อย่างนี้ ไม่มีอะไรจิตไม่มีอะไรมันว่าง ความเห็นแก่ตัวก็หายไป ความยึดมั่นถือมั่นก็หายไป อิจฉาพยาบาทโกรธรัก สิ่งเหล่านี้ทั้งหลายก็หายไปตามนิสัย ตามสันดานของมันเอง ตามหลักชนะของมันเองได้ ปัญญาเกิดในใจคือผู้ปล่อยผู้วางความเห็นแก่ตัว ปล่อยวางไม่ใช่เป็นเรื่องความคิดนึก ไม่ใช่ความพยายามจะปล่อยจะวางอะไรไม่ได้เกี่ยวกับความพยายามเลย มันเกี่ยวการปล่อยวาง

อย่างนั้นเท่านั้น ความดีที่เกิดในใจของเรา ๆ ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่น ปล่อยมัน ๆ เสีย หรือความชั่วในปัจจุบันนี้ เราก็ปล่อยวางมันเสีย เพราะว่าความตรัสรู้อยู่ในปัจจุบัน การปฏิบัติอย่างนี้ครั้งแรกอาตมาคิดว่ามันยากมากที่สุดที่จะทำอย่างนี้ นี่ก็เห็นทำได้แต่นิสัยสันดานของตนก็ยังเป็นเรื่องความยึดมั่นถือมั่น

เมื่อเห็นสัจจะธรรมบ้างแล้วก็ยังยึดมั่นถือมั่นอีกต้องปฏิบัติให้ความสงบเกิด หรือเห็นธรรมจริง ๆ เห็นอนิจจัง เห็นทุกขัง เห็นอนัตตาบ้าง แต่ก็ยังยึดมั่นถือมั่นบ้าง ก็เห็นว่าเราเป็นผู้เห็นอนิจจังความไม่เที่ยงแล้ว เราเป็นผู้เห็นอนัตตาแล้ว เราเป็นผู้เห็นอนัตตาแล้ว เราเป็นผู้เห็นทุกข์แล้ว ปีที่แล้วอาตมาก็ปฏิบัติดีมากก็เห็นนิจจัง เห็นทุกขัง เห็นอนัตตา ปีนี้ปฏิบัติไม่ดีเพราะว่าไม่ได้เห็นอนิจจังทุกขังอนัตตาปีนี้ ความคิดอย่างนั้น เคยได้ยินมากเรื่องสิ่งเหล่านี้ พวกฝรั่งก็คิดอย่างนั้นมาก แต่บางคนก็ปฏิบัติดีเคยเห็นธรรมแล้ว แต่มาที่นี่ก็ปฏิบัติไม่ดีเพราะว่ายังไม่ดีเพราะว่ายังไม่ได้เห็นธรรมอะไรที่นี่ เป็นคนยังหลงอยู่ หลงความคิดความปรุงแต่งของตนอยู่

ความละความปล่อยวาง ไม่ใช่เฉพาะการปฏิบัตินั่งสมาธิในวัดในวาอาราม ในห้องไม่มีอะไรภายนอก การนั่งสมาธิในวัดป่าพงในกุฏิ หรือเดินจงกรม การปล่อยวางคือการปล่อยวางเรื่อย ๆ ทุกเวลา ปล่อยวางเป็นบางครั้งบางคราวก็ได้ผลอย่างจะมีความสงบเกิดเป็นบางครั้งบางคราว บางคราวก็ยึดอีก ถือมั่นอีก มันก็เป็นทุกข์อีก ตกนรกอีกได้ ความสงสัยเกิดจะพ้นจากความคิดอย่างนั้น จะพ้นในปัจจุบันนี้ได้อย่างฉับพลัน แต่เป็นเรื่องการปล่อยวางในปัจจุบันทั้งนั้น นี่ก็เป็นผู้ตริตรองมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ คิดนึกปรุงแต่งอีกต่อไปไม่ได้เลย

เมื่อถ้าเป็นนิสัยของเราที่จะคิดมากปรุงแต่งมาก เราต้องฉลาด และความคิดนึกปรุงแต่งความสงสัยของเราให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ทั้งหลาย เป็นอนิจจังเป็นทุกขังเป็นอนัตตาเลยเลิกทั้งกลางวันทั้งกลางคืนไม่มีเวลาพักผ่อนเลยสักนิดเดียวเลย เวลาฉันข้าวเวลาเดินบิณฑ-บาตร เวลาทำงานทำความสะอาด เวลาทำวัตต์เช้าทำวัตต์เย็น เวลารับแขก เวลาเดินจงกรม เวลานั่ง

สมาธิ ให้ปล่อยวางเป็นสิ่งที่เราทำเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน ความโกรธเกิดในใจ เมื่อมีคนมานินทา เยาะเย้ยพวกเราแล้วก็หลงในอารมณ์นั้นมาก โกรธมาก โมโหมาก หลงในอารมณ์เป็นหลายชั่วโมงก็ได้ แต่ปัญญาในใจก็เห็นว่าปล่อยวางมันเสียอย่าไปติดตามมันเลย เป็นดีเป็นชั่วทั้งสองไม่ยอมติด ไม่ต้องยึด ปล่อย นี่ก็เรียกว่าปฏิบัติปล่อยวาง ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ต่อไป อาจพ้นจากความต้องตายก็ได้ พ้นจากทุกข์ก็ได้

พระพุทธเจ้าไม่ได้โกหกใครเลย พระพุทธศาสนาไม่ได้เกี่ยวข้องกับกาลกับเวลา บางองค์ก็พูดว่าสมัยพระพุทธเจ้าผ่านไปแล้ว พระอรหันต์ไม่มีในปัจจุบันนี้สมัยนี้ คนนั้นไม่รู้อะไรเลยอย่าไปเชื่อพวกที่พูดอย่างนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้เกี่ยวข้องกับกาลกับเวลา ปัจจุบันธรรมนี้คือธรรมของพระพุทธเจ้า พ้นจากทุกข์ในปัจจุบันได้เดี๋ยวนี้ ไม่ใช่พรุ่งนี้ ไม่ใช่ปีหน้าไม่ใช่อย่างนั้น ในปัจจุบันนี้เท่านั้นต้องให้มีสติอยู่ถึงจะเห็นแจ้งความดีความชั่วที่เกิดในใจของเราเป็นอนิจจัง เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน

อาตมาก็ได้แสดงธรรมพอสมควรแล้วก็เป็นโอกาสในวันเกิดให้ญาติโยมที่มาวันนี้มาฟังเทศน์ฟังธรรมก็จะเปิดโอกาสให้เข้าใจบ้าง เรื่องพระพุทธ-ศาสนา อาตมาก็เคยอยู่เป็นพระเป็นสิบปีแล้วก็ยังไม่มีอะไรที่เกิดในใจ เพื่อจะอยากให้สึกเลย เห็นประโยชน์อย่างมากอย่างดีในการเป็นพระ

สมัยนี้โลกมันขาดพระภิกษุอย่างมากที่สุด ประเทศไทยนี้ก็พระไม่ค่อยเอาจริงเอาจังเท่าไหร่ ส่วนมากไม่ได้ปฏิบัติเลย เอาแต่ประโยชน์ส่วนตัวอย่างมาก แต่ประเทศอื่นก็ไม่มีพระเลย ประเทศของอาตมาเองไม่มีผู้สอนอย่างพระพุทธเจ้าเลย อาตมาก็มีโชคดีที่ได้มีโอกาสมาประเทศไทย แล้วก็มาอยู่ที่วัดป่าพงกับหลวงพ่อท่านเจ้าคุณที่นั่นเพื่อจะปฏิบัติอย่างดี ปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อาตมาต่อไปจะกลับไปประเทศอเมริกา ถ้ามีโอกาสต่อไปเพื่อจะช่วยคนอื่น เพื่อจะสอนคนอื่นในทางอเมริกาจะมีโอกาสปฏิบัติในทางของพระพุทธเจ้าด้วย อาตมาก็หยุดเพียงแค่นี้ ฯ

คอยติดตาม

ธรรมะพระอริยเจ้า เล่ม ๒ อันเป็นเล่มที่รวมธรรมะของหลวงพ่อ หลวงปู่ในสายต่าง ๆ หลายสาย หลายครูบาอาจารย์มาไว้ในที่เดียวกัน ท่านจะได้รับรสธรรมะหลายแง่หลายมุม อันจะทำให้ท่านเกิดความสว่างในธรรมะได้อย่างประหลาด พร้อมทั้งหลักการและวิธีการทำสมาธิ สมถะวิปัสสนากรรมฐาน ต่าง ๆ มาไว้ในเล่มเดียวกัน

โปรดคอยพึ่งกำหนดวางตลาดในนิตยสาร "คนพ้นโลก" *และข่าวจากรายการธรรมะ "คนพ้นโลก" เวลา ๙.๓๐–๑๐.๐๐ น. วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ณ สถานีวิทยุกองพล ๑ คลื่น ๑๕๖๐ กิโลเฮิร์ส*

พระอริยสงฆ์ไทย

เป็นหนังสือรวมประวัติและธรรมของครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์อย่างดีและมีภาพสอดสีทุกอาจารย์ ชุดหนึ่งมี ๒ เล่ม ขณะนี้เล่ม ๑ มีเหลืออีกเล็กน้อย ราคาเล่มละ ๑๒๐ บาท

โปรดสั่งซื้อได้ที่ นายปถัมภ์ เรียนเมฆ ๑๑๕๐/๓๙ ซอยพระวุฒิ ฯ ตรงข้ามธนาคารไทยพาณิชย์ ถนนจันทน์ ยานนาวา กรุงเทพ ฯ โทร. ๒๘๖๖๗๖๘ ธนาณัติสั่งจ่าย ปท, ยานนาวา และที่ร้านขายหนังสืออักษรสุวรรณ วังบูรพา โทร. ๒๒๑๖๑๐๒

นิตยสารคนพ้นโลก

เป็นนิตยสาร ที่ให้สาระประโยชน์ต่อชีวิตของท่านอย่างแท้จริง อันประกอบด้วยธรรมะที่ใช้ภาษาชาวบ้านสะดวกแก่การเข้าใจและปฏิบัติ รวมถึงเรื่องจิตและวิญญาณที่จะให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน

มีออกจำหน่ายเดือนละหนึ่งฉบับ มีจำหน่ายตามร้านขายหนังสือทั่วไป

พิมพ์ที่พุทธอุปถัมภ์การพิมพ์ ๑๑๕๐/๓๙ ซอยพระวุฒิ ฯ ถนนจันทน์
สะพาน ๒ ยานนาวา กรุงเทพมหานคร นายปถัมภ์ เรียนเมฆ
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ.๒๕๒๑ โทร. ๒๘๖๖๗๖๘